PATHOLOGIÆ CEREBRI, ET NERVOSI GENERIS SPECIMEN.

In quo agitur de

MORBIS CONVULSIVIS,

ET DE

SCORBUTO.

STUDIO

THOMÆ WILLIS, ex *Ædi Christi* OXON.
M. D. & in ista celeberrima Academia Naturalis Philosophiæ Professoris *Sidleiani*.

Editio Quarta,

Ab AUTHORE recognita, atque ab eodem multiplici Auctario locupletata.

LONDINI,

Typis *S. Roycroft*; Impensis *Jo. Martyn*, ad Insignae Campanæ, in Cœmeterio D. *Pauli*, MDCLXXVIII.

PATHOLOGIÆ
CEREBRI
ET
NERVOSI GENERIS
SPECIMEN
Ex quo ejusdem
MORBIS CONVULSIVIS
ET DE
SCORBUTO.

STUDIO

THOMÆ WILLIS, [illegible]
M. D. [illegible]
[illegible]

Editio Quarta,

Ab AUTHORE recognita, atque ab eodem multiplici Auctario [illegible].

LONDINI,

Typis S. Roycroft, Impensis [illegible], qui Insigne Campanæ, in Cœmeterio D. Paul, MDCLXXVIII.

Reverendiſſimo in Chriſto Patri, & Domino;

D. GILBERTO,

Providentia Divina, Archipiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ Primati & Metropolitano; & Auguſtiſſimo Principi CAROLO II. M. Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ Regi, a ſecretioribus Conciliis.

ITa legibus conſtitutum eſt, (Ampliſſime Præſul) ut quicquid fundi cujuſpiam ſolo ſuperſtrui contigerit, acceſſorii jure id ipſum conſequatur. Cum itaque iſti, quod nuper moliebar operi, de ſenſitivæ

animæ natura & muniis, nec non de affectibus cerebri, & nervoli generis, variisque qui in iisdem versantur morbis, humani capitis anatomen, pro fundamento collocassem; syntagmate hoc Clementiæ vestræ dicato, omnino necesse erat, ut qualiscunque postmodum basi isti inniteretur moles, vestra protinus audiat, dicique gestiat; atque ita quidem in vitio proficimus, & olim deliquisse, culpæ subsequentis non gradus tantum, sed, quod majus est, etiam autoramentum existit, ut tandem amisso delicti nomine officio fungi potius quam peccare videamur.

Interea tamen, neque hæc in qua versor causa aut a vestris rationibus aliena, aut ab Ecclesiæ rebus, quibus felicissime præsides, abhorrere dicenda est; Nam & qui hic subinde occurrunt Epileptici sese in aquam aut ignem præcipitantes, & illi quibus membra spasmis contracta varieque distorta, tum etiam quibus integra corpora modo ut se erigere nequirent incurvata, modo quasi dæmonis afflatu saltibus stupendis aliisque miris gesticulationibus agitata fuerunt; Hi inquam, & plures alii, quos hic passim describo, ægrotantes ab istis

non

non multum differre videntur, quos in Evangelio a Christo Domino curatos legimus; ipsisque etiamnum curandis, utpote qui tam contumaces & rebelles sunt, adsistentem sibi Numinis opem supra omnes Pharmaciæ vires Medicus utut peritissimus semper implorare debet. Itaque & jure optimo νόσου ab antiquis ἱερῆς dictæ theoria, & reliqua etiam pathologia nostra, quatenus τὸ θεῖον quoddam in se continet, morbosque non minus precibus & jejuniis quam medicamentis sanandos explicat, sacrorum arbitro nuncupari, & proinde sanctitatis vestræ auspiciis muniri præoptaverint.

Porro novum non est ut per nosocomium ad Ecclesiam sit aditus, siquidem ista fere methodo Salvatorem nostrum fuisse usum constat, qui a corporis restituti valetudine animæ salutem initium sumere plerumque voluit. Et profecto cum stupida melancholicorum deliria, caninæ rabies, aliaque a cerebro non satis sano orta, quosdam & a sanctorum communione, & ab hominum societate pepulerint; si hæc artis nostræ ope profligata essent, non desperandum foret, quin morbis una & erroribus valedicentes

rectius non tantum valerent, sed & saperent homines.

Quod superest ἀριστατον opt. maxim. supplex veneror, ut quam pacem Reipublicæ feliciter restituit, Ecclesiæ suæ reddat, miserorum oculis caliginem submoveat, animis furorem tollat, & in tanti beneficii pignus, simul & cumulum, Clementiam vestram, ingens reformatæ pietatis decus & columen, salvam & sospitem diutissime conservet, quod animitus precatur

Clementiæ vestræ humillimus cultor,
Cliens addictissimus

THO. WILLIS.

Amico

Amico Lectori Præfatio.

Ved cerebri, & nervosi generis Pathologiam integram pollicitus, demum unius, aut alterius tantum morbi rationes exhibuerim; Te monendum imprimis (Candide lector) velim, non me vafra illa fraude, qua rerum venalium institores merces suas extrudere conantur, prodromas hasce theorias oculis tuis subjecisse: eum enim istiu solenne habetur, si forte aliquid melioris notæ possideant, id illico ostendere, pergulis præfigere, in lucem dare, & obviis quibuscunque ingerere, ut ita tandem offuciis fidem, & vilioribus postmodum distrahendis decus præstruant. Contrà eam ego penitus insisto viam, nimirum ut quæ magis dubiæ videbantur indolis, in specimina præponerem, & ubi censuram, & judicia imprimis formidanda duxeram, illa utique deposcerem & provocarem. neque enim tam docere alios quam ab iisdem discere, nec tam famæ velificare quam veritati, quæque ipsi in proximo consistit, Philosophiæ famulari, & facem prætendere, in votis habeo.

Quemadmodum autem, inter universas corporis humani ægritudines, illæ quæ cerebrum, ejusque appendicem tentant, cognitionis sem-

per

per arduæ, & impendio intricatæ, jure merito haberi solent; ita in toto hujusmodi morborum turba, nihil abstrusius, quodque nodis, vindice dignis, magis implicaretur, quam de veris convulsionum causis, & earundem rationibus (si ita loqui liceat) formalibus disceptatio. Quapropter Averrhoes *non dubitabat pronunciare, quod* verba medicorum, in hoc accidente, universaliter sint propinquiora, ut sint verba musicorum, quam ut sint demonstrativa. *Item* Galenus, *qui raro admodum in assignandis rerum utut abditarum causis hæsitavit, ingenue fatebatur* ἤτις δ' ἀκριβῶς ἐστιν ἡ αἰτία τοῦ νοσήματος ἐφ' οὗ πᾶται τὰ μόρια χαλεπὸν εἰπεῖν. *Nec tantum antiquiores Medici veritatem hanc sublatam ex oculis, aut alta caligine involutam invidi quærebant, verum & recentiores plerique in eundem lapidem gravissime offenderunt. Quidam nuperioris sæculi vir doctissimus,* Johannes Crato *exclamat, optatque* utinam ante vitræ nostræ exitum, veram dignotionem mali Epileptici, verumque remedium aliquis ostenderet. *Cæterum licet affectionum spasmodum causæ, a nullis serio reddantur, tamen earundem Ætiologia quædam apud Authores passim traditur. Hi vero potius quod vulgo fertur, quam quod ipsi senserint, aut quod animo veritatis avido satisfaciat, scriptis*

tis mandarunt: Non abſimili quippe ritu hanc rem peregerunt, ac imperitiores chorographi, qui loca tantum plana, & facile acceſſibilia exacte dimetiuntur, interim ſylvis obtecta, montibus inequalia, aut præcipitiis abrupta ſine radio adhibito, juxta populi æſtimationem ſupputaſſe ſatis ducunt. Ita cum medici plures, convulſionum cauſas repletionem, ac inanitionem, & quidam alii partium nervoſarum ſolummodo irritationem eſſe dixerunt, nihil hinc plane declaratur, aut quod inſtinctus modum enarraverit, quo præter vel contra naturæ, aut appetitus normam, ſpaſmi peragantur, aut quod ullatenus explicarit, unde in affectu iſto facultati motrici impetus, robur, ac celeritas pene infinita, & ſupra omnes naturalis potentiæ vires, acceſſerint. Quapropter facilem mihi ſpero veniam ſi, quandoquidem in ejuſmodi phænomenis hucuſque fruſtra deſudatum eſt, ego Harioli, & conjectoris partes ſuſcipiens, novas & non prius auditas rationum ſyllogas in medium produxerim. Profecto (quicquid alii ſenſerint) ſpiritus animales revera exiſtere, ipſiuſque animæ corporeæ hypoſtaſin conſtituere; eoſdem motus, & ſenſus proxima & immediata inſtrumenta eſſe; quin & nixus motivos ab eorum exploſionibus excitari, prout ubique in ſequenti tractatu ſupponimus, ita in phyſiologia noſtra aliquando

quando forsan in lucem proditura, rationibus non contemnendis speramus nos evicisse. Super hac igitur hypothesi, (ut opinor satis firma, ac ad rem nostram maxime accommoda) spirituum animalium virtute elastica, sive explosiva, doctrinam spasmoden extruendam curavimus. At quia factus hic noster faciem adhuc insolitam, & præ notionum raritate, quasi monstrosum quiddam & τερατῶδες ostentat, ideirco (quemadmodum infelices partus tractari solent) in medium viam, & tantum non in præsentem, ceu expositicium abjecimus. Porro ejusdem fortunæ vices subit disquisitio quædam alia, de scorbuto instituta, in quantum se dictorum spasmodicæ hæc plurimum affinis, eidem hypothesi innititur, ejusque velut appendix est. Quas quidem præpropere, & quasi abortivos partus, si pro sua humanitate hospites illi, qui in easdem forte inciderint, enutrierint, tollendos curaverint, justior tandem aliquando succedet proles, quæ terrarum unda nascitur felicius sequatur, & parentis suæ sic humanæ animæ memor, ejus imaginem juxta & indolem expressius referat; saltem (quod huic Pathologiæ accidisse veretur) cerebri morbos non ita describat, ut in eorundem sortem veniat, & numerum auxisse videatur.

TRAC-

TRACTATUS PRIMUS
DE
MORBIS CONVULSIVIS.

CAPUT. I.

De Spaſmis, ſive motibus Convulſivis in genere.

IN tractandis *Affectibus Convulſivis*, plerique Medici diſtinguunt inter *Spaſmum*, ſive *Convulſionem*, & *motum convulſivum*; per *illum* nempe intelligentes *contractionem conſtantem*, qua membrum rigidum & inflexile evadit; per *hunc* autem *motus celeres*, & *concuſſiones*, quæ interjecta quiete, alternatim ceſſant, redeuntque: verum nec illi qui has diſcriminis notas conſtituunt, nec cæteri Authores eas perpetuo obſervant: quippe per vocabula *Spaſmi* & *Convulſionis* quælibet πάθη σπασμώδη non raro deſignant: Quare melioris diſcretionis gratia, priorem affectum cum Cardano Τίτανον appellabimus, alterum vero *Spaſmum* ſeu *motum Convulſivum* in genere.

Ut autem *Spaſmi*, ſive *motus Convulſivi*, & *irregularis* natura, & cauſæ rectius innoteſcant, præmittendum eſſet, quo pacto *functio motiva regularis* in corpore animato peragitur: verum hujus plenior conſideratio, quoniam ad Cerebri, & nervoſi generis *Phyſiologiam* ſpectat, in alium differetur ſermonem: In præſenti, quantum ad rei propoſitæ elucidationem facit, verbo annotetur, *ſi itus animales* eſſe proximum *motus regularis* inſtrumentum, ipſorumque actionem, ſeu vim motricem in eo tantum conſiſtere, quod denſius agglomerati

Motus regularis ut peragitur.

glomerati in parte motiva, ibidemque in spatium amplius expansi, eandem inflent, & intumefaciant, quæ proinde, quoad longitudinem contracta illico ad se partem sibi appensam attrahit. In nervorum descriptione nostra pridem edita, innuimus hujusmodi motum esse duplicem, sc. *spontaneum*, & *mere naturalem*; *hujus* instinctum à *cerebello*, ac istius à *cerebro*, utrumque autem per *nervorum* ductus veluti *canales* deferri, cum ad *musculos*, tum ad *fibras*, *membranis*, *parenchymatis*, aliisque *partibus motivis* intertextas; denique in hisce omnibus tam expedite varias peragi actiones, quascunque aut *necessitas naturalis*, aut *voluntatis imperium* exigit, ea solum ratione, quod inter spiritus animales, qui animæ sensitivæ hypostasin constituunt, intra prædictas partes, continuata serie dispositas, ubique eadem est *communicatio officii*, *intima conjunctio*, & *celerrimum commercium*. At vero inter *motum* à *musculo*, *eumque* ab aliis *partibus* editum, discrimen hoc notabile occurrit; quod in *his*, actio sæpissime intra corporis motivi terminos circumscribitur, ita ut ejusdem tantum *membranæ*, aut *visceris* pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicina moveatur: in *genere* autem *musculoso*, plerumque *pars movens* in uno membro, & *movenda* in alio proxime consita est (quanquam & inter partes musculosas quædam, uti *cor* & *diaphragma*, proprie seipsas fere tantum movent): Hinc *membrana* & *viscera motum* quasi *intestinum*, & *vermicularem* habere dicuntur; qualis ubicunque incipitur, spiritus ibidem densius agglomerati, & expansi, primo partem istam, dein ultra pergentes, aliam, & mox ulteriorem intumefaciunt, proindeque partem illam quæ à tergo est trahunt, adeoque intumefactionem, & propterea motum à loco in locum transferunt; simili fere ritu ac lumbrici, aliaque reptilia progressus suos faciunt. Huic autem *membranarum*, ac *viscerum functioni motivæ*, si frequens, aut indiscontinua fuerit, spiritus copiosi requiruntur, qui tamen sine tumultu, aut magno impetu, pensa sua satis tranquille exequuntur:

Ejus duplex principium.

Duplex item subjectum.

tur : Et quidem obſervare eſt, *ſpiritus animales* in *viſcera membranacea* haud multo parcius, quam in *muſculos* influere ; prout arguere licet ab iſtarum partium ſenſu exquiſitiori, & in iiſdem multiplici nervorum inſertione, & diverſimoda per plexus & fibras divaricatione ; licet interea *muſculi* uberiori ſanguinis influxu irrigantur : Quoad *motum* vero in genere *muſculoſo* peractum, *ſpirituum agglomeratio* & *rarefactio* per totam partis motivæ compagem ſubito ac ſimul explicatæ, tanto cum impetu, ac robore peraguntur, ut *attractio muſculi* in nixu motivo, vim *trochleæ*, aut *vectis* excedat ; cumque vis iſta tantum à ſpirituum partis motivæ inſitorum expanſione, ſive rarefactione dependeat, nihil minus concipere poſſumus, quam ſpiritus ita expanſos, *pulveris pyrii ritu*, veluti *ignitos explodi*. Enimvero ſupponere licet, ſpirituum, fibras muſculo intertextas incolentium, *particulis ſpiritueſalinis*, alias diverſi generis *particulas*, à *ſanguine arterioſo* inter eaſdem fibras ubique interfluo, *nitroſulphureas* accedere, illiſque intime accreſcere : dein quoties particulæ utriuſque generis, velut *nitrum* & *ſulphur* combinata, propter motus inſtinctum per nervos advectum, tanquam à fomite ignatio, commoventur, protenus ab invicem *eliſa*, & velut *exploſa*, muſculum ſubito inflant, proindeque tractionem validiſſimam efficiunt : enimvero in hunc finem ita conſtitui videtur, ut *muſculi* multo uberius quam *viſcera membranacea* ſanguine arterioſo perfundantur : nimirum ut ſpirituum *copulæ elaſticæ*, per motus valde crebros, ac interdum continuos abſumptæ, ac perpetim deciduæ, ſubinde ſtatim nova à *latice ſanguineo* ſubſtituatur : interim ut ipſi *ſpiritus* in minori copia per nervos exiles ſuppeditati, uſque in eadem ſtatione, tanquam *milites veterani*, diutius perſiſtant, & ſæpe *copulam* multiplicem impendant. Secus enim, unde jumentis, dum per plures horas, imo per integrum aliquando diem, curſu citatiori muſculos fere omnes exercent, ſpirituum penus pro tanto labore ſufficiens derivatur ? aut quis credat paucos ſpirituum manipulos,

Muſculi motus ſpirituum exploſio quædam.

per exiles nervorum *paris vagi* & *intercostalis* propagines *cordi* adductos, proprio marte adeo robustum, & indiscontinuum ejus motum efficere posse? *Illis*, equidem necesse videtur, *copias subsidiarias* perpetim à sanguine accedere, easdemque semper protinus *explodi*. Certe ob hanc rationem & *cordis*, & cæterorum *musculorum* virtus motiva robustior, & supra *organum* quodvis *mechanicum*, *elasticâ* evadit: nempe in quantum spiritus animales, ubique in musculoso genere agentes, sibimet *copulam explosivam* adsciscant.

Quod si *Explosionis* vocabulum, in *Philosophia* ac *medicina* adhuc insolitum, cuipiam minus arrideat: proinde ut *Pathologia σπασμώδης* huic basi innitens, tantum *ignoti per ignotius explicatio* videatur: facile erit istiusmodi effectus, circa res tum naturales, tum artificiales, instantias, & exempla quamplurima proferre; ex quorum analogia motuum in corpore animato, tum regulariter, tum *ἀνωμαλῶς* peractorum, rationes aptissimæ desumuntur. Nam præter *Nitri* cum *Sulphure*, cum *Tartaro*, & cum *Antimonio* mixturas, quæ omnes cum detonatione igniun ur; atque *Aurum fulminans*, & compositionem ex *sale Tartari*, *Nitro*, & *Sulphure*, quæ absque ignitione actuali, tantum penitius excalefacta, cum fragore vehementi exploduntur; etiam huc referri possint multi liquores, qui simul commissi, aut quibusdam corporibus affusi, motus violentos, & plane explosivos ineunt, concitantve: *Spiritus nitri*, & *liquor Antimonii glacialis* invicem confusi; quin & alteruter *limatura ferri* immissus, ebullitionem maximam, cum calore & fumo atrato concipiunt. Vulgo notum est quanta effervescentia, & impetus plane explosivi à *salibus fixis deliquatis*, ac *acetosis* cujusque generis simul permistis oriuntur: Nec minus explosionis effectus cernitur, quando *liquor sale volatili imbutus*, uti *Spiritus C. Cervi* aut *sanguinis*, *phlegmati salino* vel *fixo*, vel *acetoso*, vel *nitro sulphurato* admovetur; sc. particulæ aliæ ab aliis vehementer elisæ, cum impetu dissiliunt, & quaqua-

quaquaverſus longe proferuntur; quæ proculdubio, ſi intra corporis cujuſdam ſpatia, uti muſculi fibras coercerentur, ipſum ſubito intumefacerent, adeoque motus localis inſtrumentum conſtituerent. Super his paulo apertius in νευρολογία noſtra olim diſſeruimus, atque rem adhuc fuſius, & accuratius explicatam forſan aliquando publici juris faciemus.

Interea tamen ne videar ſententiam hanc, revera novam, tanquam mei unius Cerebri fœtum, omni patrono inopem expoſuiſſe; Libet hic *Clariſſimi Gaſſendi* aſſertionem proferre; quæ ut hypotheſi huic noſtræ apertiſſime faveat, & quodammodo ejus anſam præbuit, ita fortaſſe poterit & autoritatem aliquam conciliare. Itaque ἀυτιλογάτατος ille vir animo perpendens *quanta ſit vis illa ſive robur, quo non modo brachium, aut crus ſed tota etiam animalis machina movetur, regitur, attollitur, tranſfertur*: Subjungit. *Ecquis facile capiat tenue illud, quodcumque eſt, intra Elephanti corpus, quod ſeu animam, ſeu ſpiritum, ſeu aliud quodvis principium motus concipimus, poſſe illum tantum molem agitare, ac ad tripudium etiam velox, concinnumque componere? ac tanto magis, quanto ubi tenue illud intra id corpus non amplius viget, tanta externa vi opus ſit, ut vel minimum loco emoveatur: ſed nempe ad hoc quoque primum facit, eadem natura animæ ignea, quæ tametſi ſit flammula pertenuis, ſui tamen mobilitate eadem proportione præſtare intra corpus valebat, quod flammula ex pulvere pyrio intra tormentum bellicum: dum ſc. non modo globum tanto propellit impetu, ſed tanta etiam vi depellit totam machinam.* Quod vero ad ſpiritus attinet, qui (inſtar pulveris pyrii exploſi) *agitationem iſtam ſubeunt, dubium eſſe*, inquit, *an ii ſint qui adveniunt ex cerebro, an qui in ipſis tendinibus, quaſi ecnati haberi poſſint: Verum tametſi utrique concurrant, videntur tamen ad hoc munus illi præſentius deſtinati, qui ſunt connati tendinibus.* Non pluribus hic opus eſt, ut declaretur *functionem motivam* à ſpirituum animalium *copula elaſtica*, ejuſ-

Gaſſend. phyſ. ſect. 3. lib. 1. cap. 1.

que *decisione* pendere. Attamen ex hoc supposito (quod quidem maxima cum probabilitate supponimus) facile sequetur, *motus convulsivos* multo magis à tali causa procedere: Quisquis enim in membris, aut partibus affectis, *subitas intumescentias*, *violentas* & *validissimas contractiones*, quinimo interdum totius corporis *concussiones*, *jactationesque* impetuosissimas considerabit, nihil minus concipere potest, quam plures spirituum animalium *glomeres*, velut fulguris è nube erumpentis, *explodi*. Porro hinc etiam Elencho velut reciproco arguere licebit, & quia *motus σπασμώδεις* sunt explosivi insuper & *regulares*, à *spirituum explosionibus* produci: quo tamen ritu, quot modis, & quibus de causis spiritus *animales explosi* affectiones *σπασμώδεις* pariunt, præsentis instituti erit paulo fusius, & quantum res ita difficilis & abstrusa patitur, apertius demonstrare.

Spasmorum causæ conjunctæ.

Non repletio aut inanitio.

In recitandis aliorum, circa *spasmi naturam* & *causas*, sententiis non multis hic moror; quæ apud antiquos diu celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantum à *repletione*, aut *inanitione* produci (utcunque huic stabiliendæ præter autoritatem Hippocratis proferatur exemplum de *cane*, aut *fidium nervis*, qui aut madido aere *impleti*, aut nimis *sicco inaniti* contrahi solent) facile ex se concidit; quia supponere videtur (id quod nemini fragilitatem nervi experto credibile esse potest) nimirum ipsos nervos quoquomodo abbreviatos atque contractos, posse vi quadam musculos ad se attrahere. Quod si referatur *repletionem*, aut *inanitionem* respectu solidarum partium quæ convelli solent, intelligi debere; è contra observare licet, ubi musculi & nervosum genus humore aqueo maxime irrigantur, uti in *Anasarca*, aut eodem plane destituuntur, prout in *tale*, vel *marasmo*, haud propterea motus convulsivos excitari. *E recentioribus* plerique solummodo *irritationem* nervosarum partium convulsionis esse causam statuerunt, conjecturam inde opinor petentes, quod *ἀντοψίᾳ* pateat ab ipsa *vellicatione*, soloque

loque tactu nervorum ſpaſmos induci: Et quidem plane obſervavimus, in diſſectione vivi catuli, cultro nudatis nervorum ſpinalium caudicibus impoſito, ſtatim & ipſos, & muſculorum quibus inſerebantur corpora convelli: nec inuſitatum eſt, à nervorum, ac tendinum puncturis, in quibuſvis fere hominibus, ſpaſmos excitari. Memini ab ulcere in cujuſdam brachio excitato muſculi tendinem prorſus nudatum fuiſſe, qui cum ſpecillo chirurgico tangeretur, patientem rigore quodam in toto corpore, & concuſſione illico obortа, aliquandiu inhorruiſſe. Verum enimvero ut concedamus partium *nervoſarum irritationes* non raro *cauſa evidentis* vicem ſubire; inſuper aliquando hac *cauſa ſolitaria ſpaſmos* leviores, & cito tranſeuntes produci: nihilominus ut graviores hujus morbi paroxyſmi, iique crebra vice repetentes debite explicentur, alias, atque altiores cauſas, ſc. tum *conjunctam*, tum *procatarcticam* inveſtigare oportebit. *Aliquate nus ab irritatione dependit.*

Quandoquidem igitur *ſpaſmi* nequaquam accidunt, niſi in *corpore vivo*, ubi partes nervoſæ inflantur, & turgeſcunt ſpiritu animali, in promptu eſt conjicere ipſos *ſpiritus animales*, ſicut in *motu regulari*, ita in *convulſivo* eſſe proximum actionis inſtrumentum: nimirum illi quandiu *copula explosiva* idonea, & moderata imbuuntur, ac ad ipſam elidendam tantum *appetitus juſſu*, aut *naturæ inſtinctu* proritantur, *motus* ſolummodo *regulares* pariunt: ſin vero iidem ſpiritus ſibimet copulam *heterogeneam*, ac nimis *elaſticam* aſciverint, vel ſi juſto impetuoſius, & vehementius in actus ſuos rapiantur, utique, tamquam equi effrænes ſtimulis agitati, inordinate exiliunt, & copulam ſuam, genuinam licet ac naturalem, violente explodunt: proindeque partes continentes, velut currus appenſos, motu perverſo, efferoque ſecum una corripiunt.

Spaſmorum duplex cauſa, ac duæ ſunt ſpecies Irritatio.

Cum itaque, ut prædicitur, *motus convulſivi* ob *duas* potiſſimum *cauſas* excitentur, hinc totidem illorum *ſpecies* conſtituantur. Nam 1. interdum accidit *convulſionem* ſine procatarxi, aut copula hetero-

heterogenea prius ascitis, tantum à *causa evidenti solutaria* induci: ita namque *passio vehemens* cerebro impressa, *solutio continui* alicubi in nervoso genere contingens, pathemata spasmodica nonnullis, quibus Cerebrum & nervi debilioris sunt constitutionis, subito intulere: quippe spiritus animales, objecto improportionato ipsos fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam suam, licet idoneam, vehementer elidendo, easdem inflarit; proindeque alias hisce annexas convellunt: *Spasmi* hoc ritu excitati, quoniam in iis spirituum copula naturalis vehementius eliditur, quodammodo sunt explosivi, qui tamen cito desinunt, & saepissime sine viscerum, aut membrorum jactationibus, cum *tremore* tantum & horrore aliquo in spirituum deliquia transeunt. Verum 2. *convulsiones*, quarum paroxysmi sunt graviores, atque diutius persistunt, aut crebrius repetunt, omnino à causa procatarctica, sive dispositione praevia pendere, & ab alia, praeter irritationem, causa conjuncta exoriri videntur. Ideoque in hoc casu *particulas heterogeneas, & valde explosivas spiritibus in hac aut illa corporis regione agentibus accrescere supponimus: deinde ex iniqua hac combinatione, & irregulari hujusmodi materia & spirituum collisione, crebras, vehementesque explosiones editas, paroxysmos exacerbatos inducere.*

Copula explosiva praeternaturalis.

Enimvero praeter *copulam elasticam*, quae spiritibus à sanguine arterioso ubivis accedit, & à cujus explosione ordinata *impetus motivus*, juxta *appetitus nutum*, aut *naturae instinctum* in partibus quibusvis nervosis perficitur (prout alibi declaravimus): etiam aliusmodi interdum corpuscula naturae efferae, & *pulveris nitrati* magis aemula, spiritibus adveniunt, iisque intime adhaerent: cujus materiae à spirituum amplexibus, cum frequentia & subita divortia contingant, à mutua particularum elisione corpora continentia varie inflantur, adeoque in *motus convulsivos* aguntur. Revera quoties *affectio spasmodica* habitualis evadit, ut paroxysmi convulsivi non raro sua sponte, & fine causa evidenti, passim vero levi quavis occasione oriantur,

oriantur, talis morbi procatarxis in hujuſmodi mala ſpirituum animalium diatheſi conſiſtit: Neque enim tantæ ægritudini excitandæ, *colluvies ſeroſa*, aliique minus efferi humores, licet in ipſis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depoſiti, ſufficiunt: Quippe in defunctorum capitibus non raro cerebri meditullia, ipſaque nervorum principia aquæ limpidæ prorſus immerſa vidi; quibus tamen dum vixerunt, nec *Epilepſia*, nec *motus convulſivi* adfuerunt: Quin potius ad hos motus producendos requiruntur *corpuſcula* maxime *activa*, qualia ſunt *ſalina*, & *ſulphurea*; quæ cum ſpiritibus combinata, & dein ſubito erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentaſque exploſiones imitentur. Quandoquidem enim in motu regulari & ordinario (prout modo innuimus) muſculi *impetum motivum*, & *vim elaſticam* concipere nequimus, niſi *ſpirituum animalium exploſio* quædam ſupponatur; certe multo magis pro *inſultibus epilepticis*, aliiſque *convulſionibus admirandis*, quæ paſſim eveniunt, excitandis, eorundem ſpirituum, cum aliis particulis valde efferis *complicationes*, eorumque ab invicem *eliſiones* vehementes requiri, aſſerere licebit. Circa ejuſmodi vero *copulam ſpaſmodicam*, quia differt à *naturali* & *ordinaria*, quam in motu regulari adeſſe, & ubivis à ſanguine ſuppeditari alibi oſtendimus, inquirere oportet *undenam illa provenit*, & *quo ritu*, *quibuſque in locis* ſpiritibus accreſcere ſolet.

Quoad prius, obſervare licet *exploſiones ſpaſmodicas* non ſolum in *muſculis*, quibus ſolis, quæ *motum regularem* efficiunt limitantur, ſed etiam in *membranis*, ſc. *ventriculo*, *inteſtinis*, *meſenterio*, aliiſque *partibus* fere *exanguibus* paſſim contingere: porro *exploſiones ipſas* in *affectione convulſiva*, licet *contra appetitus nutum*, & *naturæ morem* excitantur, longe *vehementiores* eſſe, & *diutius perſiſtere*, quam in *motu regulari*: Ex quibus conſtare videtur, *copulam exploſivam ſpaſmodicam* aliunde quam *motus regularis effectricem* advenire: Et quidem probabile eſt illam, non uti hanc à *ſanguine*

Copula explosiva spasmodica immediate non à sanguine, verum à Cerebro.

arterioso inter fibras musculosas ubique interfluo, profluere, verum à *cerebro* cum *liquore nervos irrigante* descendere, & dein juxta *horum origines, medios processus, plexus, extremitates*, quasi in morbi convulsivi mineram congeri. Profecto nihil evidentius liquet, quam *affectus spasmodicos*, ob noxam imprimis cerebro affixam, & exinde in varias systematis nervosi partes transmissam, sæpissime oriri: hinc enim accidit, quod *passio vehemens*, uti *timoris, iræ*, aut tristitiæ spiritus τὰ ἐγκεφάλα hospites afficiens, ita crebro *pathemata* dicta *hysterica*, ac *hypochondriaca* ordiatur: Porro quod in malis *febrium crisibus*, cum sanguinis recrementa adusta in *caput* transferuntur, convulsiones passim succedant: Porro & hæc ratio est, cur *Vertigo, capitis inflatio, mentis torpor, aliaque suprema* regionis accidentia, *spasmorum* in *visceribus*, & non raro in toto corpore subsequentium, proœmium esse solent. Quapropter minime dubitandum est, quin *particulæ heterogeneæ*, & *explosivæ* è *sanguine* una cum succo nervoso *cerebro* instillantur, quæ postea in *nervosum genus* detrusæ inibi spiritibus accrescunt, iisque diathesin convulsivam inferunt. Revera *affectus σπασμώδεις*, qui aut *universales* sunt, aut saltem plures simul corporis partes occupant, hoc tantum ritu fere oriuntur. Interim tamen haud negamus, quin *Spasmi particulares*, qui se intra quosdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis inducantur. Nam siquidem *nervi* ab utroque fine, sc. *radice*, & *extremis ramentis*, humorem suum imbibunt (quod & *Doctissimus Glissonius* verisimillimum esse statuit, & à nobis non sine summa probabilitate in νευρολογία nostra ostenditur), profecto hinc quoque inferre licebit, etiam particulas spasmodicas non tantum à nervorum principiis, sed aliquatenus per illorum extremitates intus admitti: Id quod fortassis aperte satis & plane constat, quod ex *liene* male affecto *Spasmi* circa ipsius regionem exorti *hypochondria*, & non raro *præcordia* infestant. Novi quibus à *tumore*, vel *ulcere* in *mesenterio, utero*, aliisque visceribus existente, *Convulsiones* cum

Interdum à nervorum finibus suscipitur.

cum in parte affecta, tum circumcirca eam increbrescere solebant: cujus ratio videtur non aliunde petenda quam à particulis heterogeneis in loco affecto uberius congestis, quæque simul in fibras nerveas per totam viciniam consitas irrepentes, iis motuum convulsivorum, velut *pulveris pyrii igniendi formitem* suppeditant: at vero *Spasmi* ob tales προφάσεις oriundi haud sese solent longe lateque diffundere, neque semper ad caput ascendere.

His ita præmissis de affectionis Spasmodicæ *causa interna* & *proxima*, quam sc. potissimum, ac sæpius ipsi *capiti*, quadantenus item *nervorum extremitatibus* ortum debere statuimus; modo restat ut varias in utroque genere *causas remotiores*, & multiplicem hujus morbi apparatum particulatius designemus. Ægritudo igitur *Convulsiva* plerunque originem suam à capite desumit: nimirum quoties *particulæ heterogeneæ & explosivæ* à sanguine in *cerebrum* aut *appendicem* ejus medullarem suffusæ, illinc postea in *nervosum genus* derivantur, ibidemque spiritibus accrescunt: hoc autem fieri contingit variis de causis: *plures enim sunt rationes, modique* quibus *materies morbifica* in *caput* admittitur; *plures* item quibus in *hanc*, aut illam *systematis nervosi regionem* deducitur; & juxta varias ejusmodi *causa morbifica translationes*, diversæ *motuum convulsivorum* species constituuntur. *Spasmorum causa remotiores.*

Igitur quod *particulæ heterogeneæ* & *spasmodicæ* intra ὑγιεινὸν admittuntur, & *sanguinis mittentis*, & *cerebri suscipientis* vitio imputandum est. 1. *Materies morbifica intra caput aggerium vitio, tum Sanguinis mittentis.*

1. Cum *sanguis* materiam morbificam capiti suffundit, vel *totâ* ejus massa depravatur, uti frequenter accidit in *febribus malignis*, item in *affectione scorbutica*, *cacochymica*, ac imprimis *originaliter morbida*; vel *sanguis* ex se *insons*, & incorruptus corpuscula maligna aliunde accipit, eaque postea cerebro affigit, ita in magnis viscerum impuritatibus, ac præcipue cum partes aliquæ *abscessu* aut *ulcere virulento*, vel *fermento noxio* afficiuntur; è talibus

talibus enim μιασμάτων τοιούτων *mineris* particulæ noxiæ in ſanguinem ebulliunt, ejuſque commeatu poſtea in cerebrum deponuntur: ita ob *Lienem, uterum, aliaque viſcera* male affecta *morbi Convulſivi* excitantur; qui tamen immediatius à cerebro, iſtarum partium labes per ſanguinis commercium ſuſcipiente, dependent.

Tum Cerebri ſuſcipienti.

2. Attamen 2. *ſanguis*, ut ut vitioſus, & ſeminio morbido imprægnatus fuerit, haud facile inquinamentum ſuum capiti allinit, niſi etiam *cerebri, ejuſque appendicis* conſtitutio aliquatenus in vitio fuerit; quandiu hæ partes bene conformantur, & vigore pollent, ſe, ſuaque tuentur; foribus occluſis, nil præter liquorem ſpirituoſum ſuis uſibus dicatum, purum, putumque admittunt: ſin vero aut *cerebri meatus, & pori* nimis *laxantur*, aut *ſpiritus oſtiarii* ab excubiis ſuis ceſſant, vel avocantur, una cum *ſucco nervoſo*, materies heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimine animali malignitatem ſuam explicat. Quod ſpectat ad ipſius *Cerebri malam diſpoſitionem*, eadem aliquando *hereditaria* exiſtit: ita parentibus *epilepticis*, aut *convulſioni* obnoxiis oriundi, in eoſdem affectus plerunque & ipſi proclives ſunt: & quidem conſtitutio cerebri à partu multis modis fieri poteſt vitioſa: nam aut ipſius *intemperies* juſto eſt *humidior*, aut *ſiccior*, vel alterius *qualitatis ex eſſo*, aut *defectu* peccat. Interdum *pori* ſunt *laxiores*, vel *conſiſtentia* ejus nimis *dura* aut *mollis* eſt: quin & *partium Cerebri* & appendicis ejus *conformatio* indebito more habere poteſt; Cæterum aliquando *Cerebri* & *nervorum* indoles originaliter ſana & firma ex *accidente* vitiatur, & diathefin morbidam acquirit: *longa intemperantia* has partes enervat: quin & *febres malignæ*, & *morbi chronici* eas plurimum debilitant: porro accidentia externa, uti *frigoris* & *caloris exceſſus*, *vulnus*, aut *plaga* earum craſes ſæpe pervertit, & impreſſionum morbidarum magis capaces reddit. Quod vero ſpectat ad *ſpirituum animalium* ἀναξίας, propter quas particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ *cerebrum* abſque repulſu ſubeunt, illique facilius

Cerebri mala diathefis, vel hæreditaria.

Vel acquiſita.

facilius cohærent; obſervare eſt *ſpiritus animales* quibuſdam ab ipſa nativitate *teneriores*, & *cito diſſipabiles* exiſtere, ita quidem ut nihil *ſenſui*, aut *imaginationi* fortius & vehementius oblatum tolerare poſſint, quin ſtatim in confuſiones adigantur: propter hanc rationem, fœminæ præ *viris* earumque aliæ præ aliis *affectibus* dictis *hyſtericis* obnoxiæ fiunt. Porro interdum *paſſio violenta ſpiritibus* ut ut mediocriter firmis ejuſmodi proſternationem ac inordinationem imprimit, ut poſtea nihil fortiter ſufferre, nec cuivis injuriæ reſiſtere valeant: ita paſſim accidit *ſubito timore*, aut *ingenti triſtitia* regimini animali impreſſiones morbidas affigi, quæ poſtea vix unquam delentur: hinc enim *mulieres* ſæpe *affectiones* dictas *uterinas*, & *viri hypochondriacas primo* contrahunt, iiſque poſtea fere ſemper aſſueſcunt.

Ex his conſtare videtur, *quibus modis* & *ob quas cauſas materies ſpaſmodica* intra ἐγκέφαλον admitti ſolet: jam proxime videamus *quid de illa fiat poſtea*; ſiquidem iſta materia ad Cerebrum advecta affectus convulſivos aut non ſemper, aut non eodem prorſus modo inducit. 2. *Materies morbifica intra caput admiſſa, quomodo diſponitur.*

1. Interdum accidit *particulas heterogeneas* & *expliſivas* in *Cerebrum* admitti, quæ tamen exinde ſine magna noxa, & priuſquam genus nervoſum ſubeunt, rurſus exterminantur: quippe *vena* & *lymphaductus* ſæpe quod ſuperfluum & regimini animali inimicum eſt, reſorbent, & vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum talis materia parumper in cerebro agitatur, particulæ ejus ſpiritibus nonnullis *affixæ*, ab iiſque demum *eliſæ*, *vertiginem* & *ſcotomiam* cient; at vero quia nervorum ductus haud ſubeant, affectiones ſpaſmodicæ minime ſuccedunt. *Interdum è Cerebro reditur.*

2. Quando *materies morbifica* intra ἐγκέφαλον admiſſa, non exinde ſtatim relegatur, ſæpenumero noxam ſuam, priuſquam *nervoſo generi* infertur, haud prodit; nam intra *Cerebrum* ſpiritus animales admodum vegeti, & ſpatium liberius nacti, *copula* cujuſvis *heterogenea* complexus evadunt; quos equidem intra anguſtos nervorum canales evitare *Interdum in genus nervoſum deturbatur.*

evitare nequeunt: porro ipsa materies morbifica, siquidem è *Cerebro* per vasa excretoria amandari non potest, exinde mox in *systema nervosum*, utpote partem ignobiliorem dimittitur: sin vero invitis facultatum superiorum præsidiis, talis materia intra Cerebrum diutius commoretur, ejusque spiritus incolas valde inficiat, *Epilepsiam* inducit, prout infra speciatim ostendetur: attamen multo crebrius, labes è *Cerebro* absque magna noxa ejus, in *nervosum genus* traducitur; hoc autem non uno semper modo fieri contingit.

In Cerebro manens caducum infert.

Materia spasmodica in nervosum genus delapsa.

Enimvero *particula heterogenea liquori nervoso* immixtæ, ac versus nervorum principia delapsæ, eadem non simul omnia, neque hæc aut illa, prout fors tulerit, indifferenter subeunt, verum in *aliorum* ductus præ *aliis*, idque non sine aliqua ratione diriguntur. Namque observamus *symptomata convulsiva* sedem plerumque aliam in *pueris* ac in *adultis*, aliamque in *tenerioribus* ac in *robustis* sibi eligere.

In pueris nervos priores afficit.

In *pueris*, qui *affectibus cordis*, & *membrorum exteriorum exercitiis* nondum assueverunt (quibus sc. utrisque causa morbifica longinquius à cerebro profertur) *materies spasmodica* in nervos proximos, eos sc. 3^ti^. 5^ti^. & 6^ti^. *paris* sæpius incurrit; quare illis *facies*, ac *oris* partes maxime convelluntur: rarumque est & inassuetum iis *viscera*, & *præcordia*, prout in adultis attolli, motuve inordinato affici: E contra in *provecta ætatis hominibus*, aditu ad nervos *paris vagi*, & *intercostales*, uti ad istos *spinalis medulla*, magis patente, partes, quas nervi illi respiciunt, frequentius convelli solent: hoc tamen cum discrimine, quod in *tenerioribus*, & iis qui sunt valde *irritabiles*, quibus, ob passiones animi, *præcordia* & *viscera* sæpius perturbantur, *materies spasmodica nervorum interiorum* ductus apertiores promptius subit; illique propterea *spasmis*, in *abdomine*, & *thorace* excitatis, magis obnoxii redduntur: Hinc enim est quod *mulieres passionibus* dictis *hystericis*, ac *viri* quidam *hypochondriacis* molestantur; sicut

Secus in adultis.

postea,

postea, cum de affectibus istis particulatim differemus, fusius declarabitur.

Quo ritu juxta nervorum principia subsistens, aut in ductus altiores prolapsa spiritus afficit.

Cum materies spasmodica quorumvis nervorum capita adpellit, vel ibidem subsistens vertiginem tantum, partiumque ad quas nervi isti pertingunt, leviores spasmos, & subsultus creat, vel in nervorum ductus altius prolapsa paroxysmos convulsivos atrociores parit: eadem vero in processus nerveos delata, per caudicis, sive trunci unius aut plurium propagines, modo *omnes*, modo *aliquas* tantum, cæteris patentiores disponitur; atque *spiritibus* tum intra ipsos nervos, tum intra *fibras appendices* confitis paulatim accrescit: nimirum par ratio est, & similis fit apparatus in dispositione ad paroxysmos convulsivos, ac si *pulveris pyrii* successive explodendi grana per longas series jacerentur. *Spiritus* ad hunc modum *copula heterogenea* imbuti, tum intra nervorum *tubicos*, tum intra *fibras membranis*, & *musculis* intertextas, potissimum vero intra *plexus nerveos* hospitantur; cumque illi aut *gravati* ob nimiam *plenitudinem*, aut data aliqua *occasione* exagitati; copulam suam excutere coguntur, particulæ elisæ & ab invicem prosilientes partes continentes valde inflant, adeoque *impetum motivum* contra *appetitus*, & *naturæ* jussa, & leges excitant: Porro *spiritus* ad *motus convulsivos* obeundos semel incitati, à systematis nervosi extremitate, una, aut altera, ut plurimum vero in *fine* explosiones ordiuntur. Illi autem, qui primo exploси sunt, proximos quosque prædispositos, velut *traduce ignario* corripiunt; adeoque longa, & continuata spasmorum serie, à meta una ad alteram affectionem inceptam propagant: nam *convulsio* ab imo *abdomine*, aut *à pede*, aut *manu* exorta, sensim ad superiora, & plerumque ad *ipsum ἐγκέφαλον* prorepit: idemque affectus cum à *cerebro* (prout in *Epilepsia*) orditur, illinc pariter deorsum ad viscera remota, etiam ad membra & artus exteriores derivatur.

Spiritus explosiones incunt ob plenitudinem, aut irritationem.

Materies spasmodica convulsiones, aut continuas aut periodicas infert.

Materies morbifica in capita nervorum influens pro varia sui copia & dispensatione, diversimoda convulsio-

convulsionum genera producit: nam primo observare est, abundante, & exuberante materia, interdum *systematis nervosi*, aut quorundam ejus partium *totos ductus* occupari, ita ut *spiritus animales* tum influi, tum insiti, *copula heterogenea*, ejusque supplemento perpetuo saturati, in *spasmos continuos* urgeantur. Novi quibus musculi omnes, ac tendines in toto corpore *contracturis* & *subsultibus* sine intermissione afficiebantur: Novi *alios*, quibus *brachia*, & *crura*, cæterique artus in varias flexiones, & distorsiones perpetuo cogebantur: quin & *alios* vidi, qui saltare, huc illuc discurrere, pedibus, manibusque humum contundere necesse habuerunt; quod ni facerent in immanes viscerum, & præcordiorum convulsiones incidebant. 2. *Particula heterogenea* & *explosiva*, si minori copia cum spiritibus combinatæ sint, ipsis sine tumultu, aut perturbatione adhærent, donec post aliquod tempus utræque particulæ iterum dissilientes, ac ab invicem elisæ paroxysmos convulsivos cient; cujusmodi *paroxysmi* sunt vel *periodici*, & *statis horis* exacte repetunt; quod accidit ob *materiam morbificam aquali dimenso* generi nervoso quotidie suffusam; proindeque circa idem temporis spatium, ad *plenitudinem explosivam* etiam quotidie aggestam; vel *vagi* & *incerti*, in quibus sc. particulæ heterogeneæ minori adhuc copia suffusæ, non nisi longo tempore ad *saturationem explosivam* assurgunt; quarum interim cum *plenior aggestio*, tum *explosio* ob *plures occasiones*, sive *causas evidentes* modo *crebrius*, modo *rarius* solent accidere: hinc fit ut *affectio spasmodica* nonnunquam causæ evidenti in totum ascribatur, cum revera nisi *procatarxis convulsiva* præcesserat, talis causa nullam excitasset.

Spasmorum causa evidentes.

Itaque ut de *convulsionum causis evidentibus* nonnihil dicamus; supra observavimus, si vehementiores fuerint, & *cerebri*, ac *nervosi generis* constitutioni teneriori, ac imbecillæ acciderint, eas interdum *soliarias*, *pathemata convulsiva* inferre: at vero quoties *affectio spasmodica* gravior, & *habitualis* facta, sæpius redire solet, licet *causa evi-*

dens

dem in propatulo sit, & effectus culpam sustineat, nihilominus suspicari licet *procatarcticam* intus *latere*, & in efficiendo potiorem existere: nisi enim spiritus copula heterogenea imbuerentur, in explosiones involuntarias, & præternaturales nec tam facile, nec tam crebro adigerentur.

Causarum evidentium duplex ordo, sive *classis* occurrit; aut enim ejusmodi sunt quæ *procatarxin adauget*, eamque citius ad *plenitudinem explosivam* perducunt, uti sunt *mala victus ratio*, & *errata in sex nonnaturalibus*, quæ *sanguinem* & *succum nervosum* inquinando, particulas heterogeneas majori copia spiritibus ad saturationem suggerunt, proindeque accessiones spasmodicas eo citius accersunt. *Vel* 2. *causa evidens* dicitur quicquid *spiritus direpente exagitans & irritans*, ut statim *explodantur*, efficit, & *copulam suam*, qualiscunque fuerit, elidant: atque hujus generis plurima sunt, quæ spiritibus modo intra ἐγκέφαλον, modo intra *systema nervosum* confitis, accidentia, motus convulsivos instinctu diversimodo (prout in regularibus assolet) aut directos, aut reflexos cient.

Causa evidens duplex, sc. implens, & irritans.

Causa irritans ciet spasmos directos, aut reflexos.

1. *Prioris generis* potissimum sunt *violenta animi perturbationes*, quibus *spiritus Cerebri incola* agitati, atque confusi, alios intra *nervosum genus* scatentes, & sæpe prædispositos ad *explosiones irregulares* incitant; ita vehemens *timor*, *ira*, aut *tristitia* non modo incommodo valetudine affectis *insultus epilepticos*, aut *hystericos* inducunt; sed interdum aliis quibuscunque *cordis palpitationem* & *tremorem*, quin & *membrorum & artuum convulsiones horrificas* accersunt. 2. Quoad *alterum causæ evidentis genus*, quo sc. *Spasmi* actu *reflexo* incitantur; hoc quidem nec infrequenter locum habet, quoties *gravis molestia*, cum *fibrarum* & *spirituum irritatione*, *nervoso generi* alicubi exhibetur: quippe eadem *molestia* mox cum primis spirituum fontibus, nempe *cerebro* aut *cerebello* communicata, exinde *motus inordinati*, ac *violenti* præter animi arbitrium incepti, h. e. *convulsivi*, retorquentur; ita namque *lumbrici*,

ci, *pharmaca*, aut *acres humores*, inteſtinorum tunicas immaniter vellicantia, iſtarum partium, & non raro membrorum externorum ſpaſmos inferunt.

Hæc de *ſingulis cauſarum*, *conjunctæ*, *procatarcticæ*, & *evidentium* generibus, à quibus *morbi convulſivi habituales facti*, & cum gravioribus paroxyſmis repetere ſoliti, exoriuntur: cum vero *alteram hujus morbi ſpeciem* aſſignavimus, ubi *paroxyſmi* à *cauſa evidenti ſolitaria*, ſeu fere tantum ab *irritatione*, ſpiritibus nondum *copula exploſiva* præoccupatis, dependent; jam proxime diſquiratur *quibus*, *& quot modis* hoc fieri contingit. Super his in communi ſtatuitur *inſultus ſpaſmodicos*, à *mera irritatione productos*, aut *leviores* eſſe, & cito pertranſeuntes, aut *graviſſimos*, & non raro *lethales*, prout quando venenis aſſumptis, aut ὑπερκαθάρσει ſuperveniunt. Porro adnotetur, cum *materies morbifica*, ſive *irritativa* ipſis nervorum caudicibus, aut plexibus inſederit, eam non raro etiam *exploſivam* evadere, utcunque ſpaſmos etiam à mera irritatione productos (prout ſupra annotavimus) exploſiones quaſdam eſſe. Itaque his prælibatis, rem propoſitam expediamus.

Cauſa irritans diſtinguitur quoad loca affecta, quoad ſubjecta.

Partium nervoſarum irritatio, quæ *motus convulſivos* efficere ſolet, *variis in locis*, *variiſque ex rebus*, quæ *ſpiritibus* & *fibris incongruæ*, atque *inimicæ* ſunt, contingit. Quoad *res ſpirituum naturæ adverſantes*, obſervare eſt præter *venena*, & *qualitatum tangibilium exceſſus*, qui ab extra infliguntur, multa quæ intus in nobis gignuntur, ſc. *varia ſanguinis*, *& ſucci nervoſi recrementa*, *miaſmata febrilia*, *humores præternaturales*, *ſalinos*, aut *ſulphureos*, quinimo *lumbricos*, *calculos*, cum pluribus aliis nervoſo generi infeſta eſſe, & *irritationes ſpaſmodicas* paſſim ciere. Quoad *loca affecta*, ſive *materiæ irritativæ ſedem*; licet hæc in qualibet ſyſtematis nervoſi parte noxam inferat, ut plurimum vero maxime infeſta eſſe ſolet cum juxta *ſyſtematis nervoſi principia*, vel *extremitates*, vel circa *medios nervorum proceſſus*, ac præcipue in eorum *plexibus defigitur*: Porro talis materia, quæ ſpiritus

Loca affecta ſunt nervorum principia, extremitates, & medii proceſſus & plexus.

ſpiritus irritans, *cauſa evidentis* loco eſſe ſolet, non raro, prout modo innuimus, etiam *procatarctica* rationem ſubit, quatenus nimirum particulæ heterogeneæ ab illa emiſſæ, fibras nerveas ſubeunt, & cum ſpiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores, & procliviores reddunt.

1. Igitur interdum accidit *humores malignos*, & nervoſo generi infeſtos è *ſanguine* in *cerebri regionem* ſuffuſos, & exinde demum in poſticam capitis regionem delatos, *nervorum origini* incumbere; ubi ſi diſrupta pellicula, quæ medullam oblongatam inveſtit, in nervorum truncos nudos incidunt, eorumque fibras altius ſubeunt; propterea quidem *motus convulſivi* non modo in *partibus capiti vicinis*, verum aliquando in valde *remotis*, & non raro in toto *ſyſtemate nervoſo* oriuntur: Hoc paſſim obſervare eſt in *malis febrium criſilus*, materia morbifica in caput tranſlata, item in *affectibus cephalicis*, in ſtatum peſſimum, ac lethalem evectis. Reyera cum plurium hoc ritu defunctorum capita aperuerim, reperi in omnibus poſticam *medullæ oblongatæ* regionem ſero acri & *ſanguine* immerſam. *Cauſa irritans ut nervorum origines efficit.*

2. Quemadmodum ſyſtematis nervoſi *extremitas interior*, ſive *origo*, ita non raro *exterior*, ſive *finis* à vellicatione illic facta, *ſpaſmos*, ſive *motus convulſivos* ſuſcipit, eoſdemque quaquaverſus transfert: hoc in *membris exterioribus* paſſim fieri, teſtantur *tendinum ac nervorum punctura*. Nec minus à *vellicatione* in viſceribus facta *ſpaſmi* circumquaque excitati ſolent, ſi quando *pharmaca*, aut *humores acres*, nec non *lumbrici* in *ventriculo*, aut *inteſtinis* ſcatentes partes membranaceas vellicant, adeoque ſenſionem moleſtam primis ſenſoriis imprimunt; exinde ſtatim ob ſpirituum excandeſcentias *motus convulſivi* modo in *partes affectas*, modo indifferenter in *alias quaſcunque* retorquentur: nam à graviori viſceris cujuſdam noxa ſæpe *ſpaſmi* non tantum *partes affectas*, & vicinas occupant, verum in *faciei* ac *oris* muſculos, nec non in *membra exteriora* transferuntur. *Calculus uretici* impactus haud tantum in iſto ductu, *Ut nervorum extremitates.*

ctu, verum in *tota vicinia contractiones* immanes accerſit. Porro *ſymptomata* quædam *hyſterica*, aliaque *hypochondiaca* nonnunquam hac ratione inducuntur; quatenus nimirum *vellicatione* in viſceris cujuſdam membranis facta, illico *ſpaſmus* retorquetur.

Ut medios proceſſus & plexus.

3. *Materies irritativa*, quæ ſpaſmorum *cauſa evidens* eſſe ſolet, interdum *medios nervorum proceſſus* occupat; & propterea *partes* modo *ſupra*, modo *infra* illius ſedem ad *motus convulſivos* incitantur: Hoc de nervorum plexibus ſatis conſtare videtur; cum enim *ſucci nervoſi recrementa acria* in iiſdem congeruntur, non raro ſpaſmi per totam viciniam procreantur: hac ratione *affectio colica*, atque *hyſterica*, nulla viſcerum iſtorum culpa tantum ab humore in *meſenterii plexibus* depoſito non raro progigni, ac excitari videntur (quod equidem poſthac, cum de affectibus iſtis particulatim agemus, planius oſtendetur): Pariter ob *plexus ganglioformes* humore acri & irritativo obſeſſos, *prafocatio in gutture*, nec non variæ *præcordiorum contractiones* inferuntur. Porro *affectiones ſpaſmodicæ* ab humore acri intra *totos nervorum caudices*, & corporum nervoſorum meatus ſcatente, non raro dependent. Vidimus quoſdam *convulſionibus admirandis*, ac *perpetuis affectos*, ut neceſſe habuerint (prout ſupra retulimus) membra huc illuc jactare, & diſtorquere, ſaltare, diſcurrere, humum manibus, aut pedibus contundere, aliaſque geſticulationes ſtupendas exerere, haud ſecus ac ſi *ſagarum præſtigiis* læderentur, cujuſmodi *paſſionum cauſa* genuina in eo conſiſtere videtur, quod *ſuccus nervoſum genus irrigans*, inſtar *aquæ frigidæ* acerrimus, ac à debita craſi degener factus, ſpiritus inſitos influoſque continuo irritaret, ac velut œſtro quodam afflaret.

Spaſmorum differentia reſpectu Originis.

Ex his quæ circa varias *convulſionum cauſas* diſſeruimus, multiplices eorundem *ſpecies* & *differentiæ* eliciantur: Nam primo annotavimus reſpectu *originis*, pathemata ſpaſmodica ſæpiſſime à *capite affecto*, ſeu materia morbifica in *nervorum principia* influente, derivari; quandoque tamen, licet

licet rarius, eas à tali materia in *nervorum extremitatis* irrepente pendere.

2. Quoad *morbi* & *ſymptomatum productionem*, obſervamus eandem aliquando à *cauſa evidenti ſolitaria*, uti paſſione ſubito, & vehementi produci: Sæpius vero *procatarxim*, ſive diſpoſitionem præviam requiri: porro cauſas interdum ita coincidere, ut *cauſa procatarctica* etiam *evidentis* vicem ſuppleat; quin etiam è contra, ut *hæc illius* loco fuerit. *Cauſarum.*

3. Quoad *morbi extenſionem*, *affectio convulſiva* diſtingui poteſt in *univerſalem*, qua ſpiritus fere totum ſyſtema nervoſum, ipſumque ἐγκέφαλον actuantes, ſucceſſive exploduntur; & *particularem*, in qua ſpiritus intra privatam quandam ditionis animalis regionem afficiuntur. *Morbi extenſionis.*

1. Prior iſta cietur quando ſpiritus animales intra primos ipſorum fontes, nempe *Cerebri*, & *Cerebelli* meditullia irritantur, unde ipſorum exploſiones violentæ accidunt: quapropter tum animæ *functio quævis interna*, ſc. ſenſus, & imaginatio obſcurantur, ejuſque *facultas exterior locomotiva* pervertitur: Hujuſmodi *affectio ſpaſmodica univerſalis*, in qua ſc. præter artuum & viſcerum ſpaſmos, *interiores animæ potentiæ* eclipſin patiuntur, iterum *duplex eſt*: nempe aut *primaria*, quæ ab ἐγκεφάλῳ incipit, oriturque in quantum ſpiritus hujus incolæ *particulis nitroſulphureis* imbuti primo exploduntur, eorumque accenſio, cæteros in *appendice tum medullari*, *tum nervoſo* ſcatentes corripit, ibique *exploſiones convulſivas* concitat, prout cernitur in epilepſia.

2. Vel *paſſio iſthæc univerſalis* ἀναισθησίαν inferens *ſecundaria* eſt, quæ ſc. alicubi in *nervoſo genere* inchoata, exinde ſpirituum copiis ſucceſſive affectis, factaque velut *aquarum undulatione*, demum ipſi ἐγκεφάλῳ traditur: hoc paſſim accidit in paroxyſmis, qui dicuntur hyſterici, in quibus ob ſpaſmum principio in imo ventre incipientem, moles, ſive intumeſcentia in *abdomine* excitatur; dein eodem affectu per nervorum ductus ſuperius

ſuperius lato, *ventriculus*, ac mox *præcordia* contrahuntur, ac tandem ſpaſmo *caput* impetente, patientes corruunt, iiſque notitia omnis adimitur; denique morbo in *nervos alios* reflexo, membrorum *exteriorum* motus convulſivi ſuccedunt.

2. Quod vero ſpectat ad *ſpaſmum particularem*, in cujus paroxyſmo ægrotantes animo conſtant, hic quidem varias differentias ſortitur. Quoad *materiæ ſedem*, quæ circa nervorum *principia*, *extremitates*, aut *medios proceſſus* contingit, ſpaſmorum (uti oſtendimus) diverſitas oritur: Quinimo prout iſta *materies morbifica*, nervorum principia obſidens circa *medullã oblongata caput*, *mediętatem*, aut *caudam* defigitur; propterea accidit modo tantum *faciei*, aut *oris* partes, modo *imi*, aut *medii ventris* viſcera, ac modo *artus exteriores* potiſſimum, ac fere tantum convelli.

Inſultus durationis.

Porro *convulſio*, quoad *inſultus durationem*, ejuſque *magnitudinem*, diſtingui ſolet in *continuam*, ac *intermittentem*: Prior ſicut ſupra innuimus dicatur τέτανος, ſive *contractio permanens*, uti cum pars una, aut ſimul plures *conflanti tenſione contracta* aut *diſtorta* in eodem ſitu præternaturali aliquandiu detinentur; ſic quandoque muſculus, aut membrum, pura oculus, labium, gena, à recta poſitione diſtorquentur, nec ſtatim facile reduci poſſunt: cujus cauſa interdum eſt *reſolutio*, ſive *paralyſis* in quibuſdam aliis muſculis; qui cum relaxantur, oppoſiti nimis fortiter agunt, & partem, quæ inter utroſque velut in æquilibrio conſiſtere debuit, verſus ſe totam corripiunt: aliquando tamen talis *contractio permanens* excitatur propter tendines humore ſeroſo impacto obſeſſos, qui proinde rigidi evadunt: Hujuſmodi affectus in *ſcorbuto* familiaris exiſtit, ut ægri quandoque nullum membrum aut articulum extendere poſſint; ſed velut in orbem, ſeu globum contrahantur. Nonnunquam tendines in dorſo, ob talem humoris incurſum, oſſa extra debitum ſitum trahunt, & *gibboſitatem*, vel corporis *incurvaturam* pariunt.

pariunt. *Tetanus* distingui solet in *universalem*, cujus tres sunt species; sc. ἐμπροσθότονος, ὀπισθότονος, & τέτανος ita proprie dictus, & *particularem*, quæ membrum quoddam vel articulum privatum respicit: Super his postea speciatim dicemus.

2. *Convulsio intermittens*, aut *brevis* est & *momentanea*, quæ per crebras vices, & quasi per *subsultus* peragitur, prout observare est in *horrore* & *tendinum concussionibus*, quæ semper crebra *motus*, & *quietis* alternatione interstinguuntur: vel *spasmorum insultus*, eorumque *intervalla* diutius protrahuntur: ita usitatum est *paroxysmos convulsivos*, quando repetunt, *aliquandiu perdurare*, ac *rursus desinere*; tales autem *periodi* modo *certa* sunt, atque statis *horis eveniunt*, modo *rara*, ac *incerta*, atque pro variis datis occasionibus diversimode contingunt. Plures sunt aliæ hujusce affectus differentiæ, quæ postea cum de singulis convulsionum speciebus particulatim dicemus, melius elucescent.

CAPUT. II.

De Epilepsia.

HActenus *Spasmorum*, sive *Convulsionum* in genere *naturam*, *causas*, & *differentias*, juxta hypothesin plane novam, & insolitam, sed rationi (ut opinor) satis congruam tractavimus: jam proxime incumbit præcipuas istius affectus species particulatim explicare, inter quas *Epilepsia* prærogativam facile meretur, ejusque consideratio methodi, sive ordinis jure quodam præcedere debet; quippe hic morbus in corpore humano quasi imperium amplissimum nactus, non modo in totum ἰχνόθαλον, sed plerumque simul in omnes systematis nervosi partes tyrannidem exercet: quapropter ab affectionis immanitate, *morbus Herculeus*, ab insultus more tamquam à numine

immissi

immissi admodum ſtupendo, νόσος ἱερὰ, ſive *morbus ſacer* ab antiquis appellabatur; cui accedit conjuſdam noſtratis, haud infimæ notæ, Theologi conjectura, nempe plures, qui in novo Teſtamento pro *Dæmoniacis* habentur, tantum *Epilepticos* fuiſſe; morbique hujus à Chriſto Salvatore *curationem*, *ſpiritus mali ejectionem* ſive *exorciſmum* dici: Revera in hoc affectu *materia morbifica* adeo obſcura aut prorſus nulla veſtigia apparent, ut merito hic *ſpiritus malefici afflatum* ſuſpicemur: ſaltem probabile eſt, quoties diabolus præſtigiis ſuis miſeros mortales affligere permittitur, ipſum non poſſe ex alia pharetra graviores ſagittas torquere, aut ſub meliori larva, quam monſtroſi hujuſce morbi inſultibus miracula oſtentare.

Epilepſia ſymptomata uti ſunt plurimum ſtupenda, ita illorum *cauſa*, & *ipſius morbi* ratio formalis difficillime explicantur. Enimvero inter Authores tum de *parte affecta*, tum de afficiendi modo, res varie controvertitur: plerique hujus *ſedem* in *cerebro*, aut *ventriculis* ejus, alii in *meningibus*, quin & nonnulli in *medio*, aut *imo ventre* collocant; quo tamen jure mox inquiretur: Interim ut miſſis aliorum opinionibus, recti ratiocinii filo vera *morbi hujus Theoria* inveſtigetur, *primo deſcriptionem* ejus, ſimul cum integro Phœnomenon cenſu exarare; *ſecundo*, iſtis rite perpenſis, *morbi ſubjectum*, & *partes* præcipue *affectas* eruere; tertio demum *rationem* & *modum* quo morbus iſte generetur, cum veris *ſymptomatum cauſis* ſubjicere nitemur.

Epilepſia deſcriptio, ſeu morbi hiſtoria.

Primo, quoad *morbi ideam*, *inſultus epilepticus*, univerſalis, ac *immanior* tantum *convulſio* eſſe videtur, in qua ſc. ſpiritibus *cerebri* incolis primo irregulariter commotis, & velut confuſis cæteri omnes τὸ ἐγκεφάλου *appendicem* tum *medullarem* tum *nervoſam* incolentes, ſimul *motus convulſivos*, ſive *contractiones* inordinatas ineunt, eaſque aliquandiu cum crebris ſubſultibus continuant: *morbi acceſſio* ut plurimum ex improviſo aggreditur, ægroſque nihil tale cogitantes opprimit,

mit, atque ictu oculi citius ſenſu & intellectu orbos in terram præcipitat; quippe non tam *cadunt*, quam cum impetu quodam *proſternuntur*, ut ſæpe pars primo in terram aut corpora adjacentia alliſa livore aut vulnere afficiatur; proſtratis ſupervenit *ſtridor dentium*, cum *ſpuma oris*, ſæpe etiam *capitis concuſſio*, & *crebra ad humum alliſio*; *brachia* & *crura*, quinimo *cervix* & *dorſum* aut *ſtatim rigida fiunt*, aut *variis flexionibus* huc illuc diſtorquentur; aliqui *pectus* immaniter contundunt, alii *brachia* & *crura* valide exerunt; eaque, ac totum aliquando corpus huc illuc impetuoſe jactant; pleriſque autem *præcordia* & *hypocondria*, nec non *totus inferior venter intumeſcunt*, & valde *inflantur*: poſt aliquod tempus modo brevius modo longius hæc ſymptomata, quaſi Tragœdia peracta, derepente ceſſant, & tunc ægroti denuo ad ſe redeunt, ac mente conſtant, ſuperſtite vero poſt paroxyſmum *capitis dolore*, cum *torpore*, & *hebetudine ſenſuum*, & non raro *vertigine* & *ſcotomia*.

Paroxyſmi epileptici repetere ſolent, quandoque ſtatis temporibus *diei*, *menſis*, aut *anni*, ut plurimum vero juxta majores *anni* τροπὰς, aut *lunæ*, aut *ſolis* συζυγίας vel *aſpectus oppoſitos* certius redire, & gravius affligere ſolent: quandoque acceſſiones ſunt incertæ, & vagæ, pro occaſione & varietate cauſarum evidentium: ſunt autem *paroxyſmi* modo *leviores*, qui cito pertranſeunt, ita ut ægroti vix in terram præcipitentur, nec ἀναισθησίας corripiantur; modo *graviores* ſunt, quibus correpti plurium horarum ſpatio inſenſiles decumbunt, & velut dæmoniaci, horrendis ſymptomatis torquentur: aliquando, licet rarius, ſigna quædam paroxyſmi prænuncia lapſuros commoneſaciunt, ut ſunt *capitis gravedo*, *oculorum coruſcatio*, *aurium tinnitus*: interdum in parte quadam exteriori, *brachio* nempe, aut *crure*, aut etiam in *dorſo*, vel *hypocondriis* ſpaſmus præcedit, qui exinde inſtar *auræ frigidæ aſcendens* & verſus caput perreptans, caducum inferre videtur: *Morbo* huic, *pueri*, & *adoleſcentes*, magis quam maturæ ætatis homines, aut ſenes obnoxii

reperiuntur: quicunque infultum ejus semel repressi sunt, nisi remediorum ope curantur, postea vix per totam vitam ejus labe prorsus immunes fiunt; paroxysmi quo sæpius repetunt eo graviores usque evadunt, qui cum frequenter iterari valde atroces existunt, *memoriæ*, *imaginationis*, & *rationis* usum, & dein totius functionis animalis robur ac vires enervant; donec hujus œconomia valde perversa, functio demum vitalis labascat & sensim aboleatur. Explicatis ad hunc modum hujus morbi telis, & apparatu malefico, jam proxime inquiramus in qua *parte sedem* figat: sive quod sit proximum ejus subjectum.

Morbi subjectum sive sedes inquiritur.

2. *Epilepsia accessio* & invasionis modus plane innuere videntur *sedem ejus primariam*, sive partem præcipue affectam alicubi intra caput contineri, quod autem *paroxysmus* nonnunquam in partibus remotis incipiat, & exinde versus caput ascendat, hoc quidam ita fieri *videtur* tantum, & *ex accidenti* contingit, cum interim *causa morbifica* circa ipsum ἰγκέφαλον subsistit (prout inferius declarabitur): verum quod à primo morbi insultu statim ἀναισθησία cum membrorum & viscerum fere omnium contractionibus succedit, hoc manifesto indicio est, una *totam ἰγκεφάλου compagem*, & *nervorum omnium origines* à causa morbifica occupari. At vero etiamnum explicatu difficillimum videtur ubi *causa* ista, sive *materies morbifica* præcipue subsistit; neque enim probabile est, eandem per cunctas cerebri partes diffundi; nec tamen constat in quo loco singulari ea defixa, cæteras omnes partes ita subito in ejusdem noxæ consensum trahat.

Hanc alii meningas alii cerebri meditullium statuunt.

E variis super hac re Authorum sententiis, *duæ* præ cæteris magis probabiles videntur, & pro verisimilitudine assensum vendicant. Quarum *una* asserit *Cerebri meditullium*, atque *altera meninga ipsum investientes* esse primariam *Epilepsiæ* sedem. *Prioris* ratio in hoc fundatur, quod ubi spirituum animalium fons, & ipsius animæ sensitivæ origo constiterit, ibidem hujus morbi causa poni debet; nempe cum principes facultates primo læduntur, cæteræ omnes

omnes ejusdem noxæ facile participant: verum enimvero ut concedam in *Apoplexia*, & *spirituum diliquio* ita habere, attamen in *convulsione* (cujusmodi *affectus est Epilepsia*) non sequitur *fibras* & *nervos* omnes convelli, quia *cerebri medullinm* prius *convellitur*: quippe hoc cum sit mollis & fluidæ substantiæ, atque motus & sensus expers, *contractioni*, sive *affectioni spasmodicæ* minime capax videtur: quapropter alii cerebrum & quamvis ejus partem à morbi hujus culpa eximentes, causam ejus omnino in meningas rejiciunt, asserentes *scil.* membranas cerebrum investientes, ac inprimis illarum processus cerebri, ac cerebelli fissionibus instratos, siquidem à materia morbifica vellicantur, spasmos, sive convulsiones immanes concipere, dein à meningibus istis cotractis et diductis una cerebrum inclusum valde comprimi, & constringi, ita ut poris, & meatibus ejus constrictis ἀναθυσις inferatur, simulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in consensum illarum perducti, etiam motus convulsivos ineant: Et quidem ad hunc modum Epilepsiæ ratio formalis forte explicabilis videtur; at vero cum rem altius perpendo, etiam ab hac sententia discedere visum est, quia nimirum haud constat quo ritu, & quam ob causam, imminente caduco, meninges istæ spasmos adeo horrendos concipiant. Quinimo nec liquet, quomodo ab iisdem, utut convulsis, paroxysmus epilepticus inducatur.

Asseritur meningas non esse primario affectas.

Quoad prius, impossibile videtur meningas, quoad totas earum concavitates, ita contrahi, ut instar marsupii arctius constricti, contenta sua undique convellant, ac in spatium angustius contrahant: quippe dura mater pluribus in locis calvariæ firmissime cohæret, quin & isti pia mater, juxta sinuum processus, mutuo membranarum nexu & ubique præterea vasorum continuitate colligatut: hinc facile patet, utramque membranam, quoad magnam sui partem, immobilem esse, ita ut spasmos universales nequaquam ineant: quod vero ad spasmos minores attinet, ut cum meningis hujus, aut istius, vel simul utriusque portio

quædam convellitur, revera tales evenire concedimus: nam sæpius audivi cephalalgia graviori affectos, de magna partium sub calvariæ latere, modo dextro, modo sinistro consitarum constrictione immaniter queri, nec tamen exinde ullus caduci insultus sequebatur: porro ut membranæ istæ insigniter læsæ vellicationes maximas subeant, haud propterea tamen paroxysmus epilepticus induci solet: Novi enim, abscessu in dura matre excitato, & postea disrupto, cum à pure fœtidissimo meninx tenuior & cerebri cortex exederentur, ægrotantem primo in stuporem, & demum in Apoplexiam letalem incidisse, qui tamen in toto morbi decursu symptomate quovis epileptico immunis degebat: Item nemini duram matrem, terebello à chirurgo imperito adhibito, valde dilaceratam; in alio casu eam cum parte calvariæ per vulnus abscissam, ut portio quædam cerebri extuberaret, nec tamen cuilibet horum pathemata quævis epileptica supervenerunt: Quapropter nec vesimile est, sanguinem, aut humores, vel (si quispiam ita contendat) vapores meningibus istis impactos, majorem noxam inferre, quam aut plagam, aut vulnera iisdem inflicta, aut saniem ibi suffusam: præterea epilepsia leviori affecti, siquidem vix concidunt, ac per totum morbi insultum adhuc animo constant, membranas ita contrahi, & cerebri globum arctius compingi perciperent, si ejusmodi quæpiam affectio subesset; verum illi è contra cerebrum quasi inflatum, & spiritus cum efferatione quadam exilientes, ac velut explosos persentiscere videntur.

Spiritus animales intra cerebri medullium consistes esse primarium morbi subjectum.

Et quidem, uti verisimillimum, arbitor paroxysmum epilepticum à spirituum animalium cerebri incolarum (qui nempe sunt primum & immediatum hujus morbi subjectum) subita quadam rarefactione, & explosione concitari; quasi cerebrum ipsum inflatur, adeoque insensile redditur simulque nervi appensi in convulsiones aguntur: hinc enimvero contingit hujus morbi accessionem ita derepente incipere, & perfecte terminari, sine magna materiæ morbificæ aut provisione, aut reli-

reliquiis, quia nempe labes non tam partibus olidis, quam ipsis spiritibus infertur.

Supra ostendimus, quo ritu copula heterogenea & explosiva particulis, uti videtur, nitro-sulphureis constans spirituum animalium particulis spirituosalinis accrescens, ab iisque ob plenitudinem aut irritationem denuo illisa & explosa, symptomata convulsiva producit: quamvis autem ejusmodi copula spasmodica è sanguine in cerebrum primo extillatur; plerumque tamen spiritus ibi non prehendit, aut cum iis saltem illic non diu hospitatur: quin potius versus appendicem nervosam illico detrusa, spasmos particulares, & juxta loca affecta respectivos accersit: interdum vero, siquidem materies spasmodica uberior & potens, atque cerebri constitutio imbecillis fuerit, copula heterogenea spiritibus non tantum in nervoso genere, sed etiam intra ipsum ἐγκέφαλον confitis affixa, diathesin epilepticam infert; atque spirituum & copulæ istius particulæ explosivæ ab invicem elisæ caduci paroxysmum cient. Quandoquidem enim urgente epilepsiæ insultu ἀναισθησία plerumque symptoma primum, & fere pathognomicum existit, inferre licet spiritus animales intra ipsum cerebri meditullium scatentes ante alios affici, proindeque partem eam esse principalem morbi sedem: dein quatenus ægrotantis casus, sive in humum projectio, atqu membrorum & viscerum spasmi sæpissime ἀναισθησία isti succedunt, sequitur spiritus animales etiam systematis nervosi incolas eadem copula explosiva imbui, cumque ipsis cerebri incolis in consensum trahi, ab iisque ad explosiones puriter inordinatas excitari; licet aliquando (tota spirituum tum in cerebro, tum in nervoso genere consitorum serie, instar longioris pulveris pyrii tractus, ad explosiones prædisposita) spasmus exterius & è longinquo forsan in membro quodam, autviscere incipiens, posterius in cerebrum traducatur, prout infra plenius ostendetur. Interim ipsius cerebri regio semper hujus morbi sedes primaria statuatur; atque pro affectus causa conjuncta supponere debemus,

non aquam in cerebri ventriculis congeſtam, nec humorem craſſum, aut viſcidum ejus poris & meatibus impactum: tales enim cauſæ ſenſim gignerentur, & proinde ſigna quædam paroxyſmi imminentis prænuntia ederent, porro acceſſione morbi finita, talis materia non ita brevi tempore penitus diſcuteretur, quin à reliquiis ejus functionis animalis impedimenta quædam manerent, quod equidem in Epilepſia, niſi inveterata, rarius contingit, attamen pro caduci inſultu excitando, nihil minus ſuſpicari licet, quam ſpiritus animales, qui intra medullarem cerebri ſubſtantiam ſcatentes, ſenſus interioris, imaginationis, & appetitus actus perficiunt, copulam heterogeneam nactos inordinate explodi, proindeque, iſtis extra ordines & ſtationes ſuas perturbatis, ſuperiores regiminis animalis facultates eclipſin pati, dein ab hac majori ſpirituum exploſione, velut à fomite ignario, ſpiritus alios, appendicis medullaris, & nervoſæ hoſpites, etiam in exploſiones prædiſpoſitos, ſimiles ἀναξίας concipere, pariterque exploſos, corporum continentium motus convulſivos ciere.

Morbus ſecundario plurimas ſyſtematis nervoſi partes afficit.

Quamvis enim cerebri meditullium ſemper eſſe primariam Epilepſiæ ſedem, & ab initio, fere tantum in illa regione, materiam morbificam congeri ſtatuimus: tamen affectu ingraveſcente, hæc uberius in caput delata fines ſuos latius explicat, adeo ut particulæ ſpaſmodicæ, & in reliquo cerebro, & inſuper in appendice nervoſa, tanquam pulveris pyrii, ſive ſeminii exploſivi ſtrata, huc illuc, longe lateque protenſa jaciuntur, quo fit ut primo ἀναισθησίας inſultui, convulſiones modo in his, modo in illis partibus, et non raro in toto corpore excitatæ, ſuperveniant.

CAPUT

CAPUT III.

Epilepſiæ differentiæ, & ſymptomatum quorundam rationes explicantur. Nec non ejus methodus therapeutica adumbratur.

HÆc de epilepſiæ eſſentia & cauſis in genere: jam proxime incumbit hujus morbi differentias nec non accidentium quorundam, & ſymptomatum ad eum pertinentium rationes explicare: quibus demum obſervationes, & ægrotantium hiſtoriæ cum medendi methodo ſubjungentur.

Epilepſiæ maxime notabilis differentia peti ſolet à ſubjecto, nempe quod cerebrum aut pars ejus in hoc morbo laborans, vel primario, ac idiopathetice, vel ſecundario ac non niſi per conſenſum cum aliis partibus afficitur: de priori ſpecie hactenus diſſeruimus; quoad alteram, in qua ſc. caduci inſultus alicubi extra caput oriri viſus, dein ipſum ſecundario & velut afflatu aliunde immiſſo corripit: obſervare eſt, ejusmodi affectum (prout *Galenus* annotavit) vel a partibus externis, aut internis procedere: plura equidem epilepticorum exempla occurrunt, in quibus paroxyſmo ingruente, primo ſpaſmus cum ſtupore in manus, aut pedis digito, aliove membro particulari ſentitur, qui ſtatim exinde, velut cum formicationis ſenſu verſus caput prorepit; quod cum attigerit, illico ægrotans in terram proſtratus ἀναισθησίᾳ, aliiſque pathognomonicis caduci ſymptomatis corripitur: nec minus uſitatum eſt iſtius morbi procœmium, & primam quaſi velitationem, à ſtomacho, liene, utero, inteſtinis, genitalibus, aut aliis viſceribus incipere; imprimis nempe in iſtorum aliquo perturbatio quædam cietur, dein ab eo loco auræ velut frigidæ in caput aſcenſus percipitur; cui ſtatim affectioni caduci acceſſio, cum hortendo ſymptomatum apparatu ſuccedit: hinc vulgo creditur Epilepſiæ cauſam in parte ita primario affici viſa, deliteſcere, atque noxam ſuam in cerebrum, ex ſe inſons, propagare.

Epilepſia, quæ per conſenſum excitari dicitur, ratio.

Epilepſia cauſa conjuncta tantum in cerebro conſiſtit.

Verumenimvero ſuper his dicendum eſſe videtur, in quavis epilepſia cauſam non modo procatarcticam, ſed & conjunctam omnino in cerebro conſiſtere; nempe ſpiritus hujus incolas ad explodendum diſpoſitos, ibidemque exploſos, caducum omnem inferre. Quoad præliminaria iſthæc in quibuſdam epilepticis ſymptomata, ea interdum cauſæ evidentis, nonnunquam vero tantum ſigni rationem habent: ſi quando enim diatheſi epilepſiæ mala cujuſdam viſceris, puta ſtomachi, lienis, aut uteri diſpoſitio accidat; quoties in viſcere iſto affecto perturbatio quæpiam cietur, facile contingit ob fermenti illic transmiſſionem, aut ſpaſmi in caput continuationem, in cerebro prædiſpoſito acceſſionem epilepticam excitari.

Attamen ejuſmodi caduci ſymptomata, quæ exterius ſuſcitata affectum cerebro propagare videntur, non raro ipſius cerebri conſenſu oriuntur, & paroxyſmi epleptici ingruentis, ſive ſpirituum in cerebro explodi incipientium tantum ſigna exiſtunt: cum enim ſpiritus animales in cerebri & cerebelli meditulliis, ſimulque in medulla oblongata juxta nervorum origines conſiti, copula heterogenea ita ſaturantur, ut ad ipſam elidendam, proindeque morbi inſultum acciendum parati ſint, priuſquam illi una omnes conglobatim exploduntur, ſpiritus aliqui exterius in privatis quibuſdam nervis ſcatentes, ſiquidem aſſueto ſuperiorum influxu deſtituuntur, inordinationes quaſdam concipiunt, proindeque ſpaſmos ineunt; qui ſpaſmi (prout in ejuſmodi affectibus ſæpe mos eſt) à nervorum extremitatibus hùic, vel iſti membro, aut viſceri inſertis incipiunt, unde ſenſim ad eorum principia prorepunt; quo cum pervenitur, illico ſpiritus per totum ἡγεμόνικον, prius in exploſiones diſpoſiti, ab eo ſpaſmo commoti, proindeque tanquam fomite ignario correpti ſubito eliduntur; adeoque epilepſiæ paroxyſmum per ſe prius incipientem, velut ſecundario, & inſtinctu aliunde tradito excitare videntur: ad hunc modum aliquando paſſiones hyſtericæ, cum ab imo ventre incipientes cerebro communicantur, à viſceribus iſtis oriri, & eorum

culpa

culpa ſuſcitari creduntur; cum interim cauſa morbificacirca nervorum origines potiſſimum ſubſiſtit, ſicuta libi innuimus,& infra,cum de affectibus ſpaſmodicis particulatim agemus, fuſius oſtendetur.

Reſtant plures aliæ morbi comitialis differentiæ; nempe quod ſit vel hæreditarius vel acquiſitus; rurſus utraque ſpecies varie diſtinguitur, ratione ætatis ſeu temporis quo primo ingruit, nempe cum prima acceſſio ante vel circa pubertatem vel poſt eam contingit; porro quoad morbi efficaciam, in fortem & debilem,quatenus paroxyſmi cum vel ſine ἀναισθησία,& caſu fiunt, quoad morem ejus inordinatum, cujus inſultus ſunt vagi ac incerti; quinetiam juxta ſymptomata his, aut illis ægrotantibus, propter quandam temperamenti indolem, aut idioſyncraſiam peculiaria, multifariam diſcriminari ſolet. *Epilepſiæ differentiæ aliæ*

Cæterum ex præmiſſis ſymptomatum plurimorum,quæ in hoc morbo occurrunt, cauſæ facile eluceſcunt,ut non opus ſit iſtæc omnia particulatim hic conſiderare: de nonnullis vero,quæ magis intricata videntur,non abs re fuerit hoc in loco diſſerere.

Imprimis igitur hic lubet inquirere, cur hoc morbo laborantes non tam cadunt, prout apoplectici, aut ſyncopen paſſi, ſed potius cum impetu proſternuntur, inque terram, aliave corpora fortuito objecta, tanquam à ſpiritu quodam malefico dejecti alliduntur; ita ut ſæpiſſime aliqua capitis, aut faciei pars præ caſu violento lædatur: affectique,haud ſecus ac Dæmoniacus inEvangelio,non raro in ignem aut aquam præcipitantur: Huc referre oportet, Epilepticos ejuſmodi malis obnoxios fieri, eo quod, urgente paroxyſmo,iis notitia omnis, ſive providentia adimitur; ac inſuper nervis capiti vicinis valide contractis,tota corporis moles in præceps corripitur: Nimirum in ſyncope, & Apoplexia corporis affecti caſus videtur tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus ſubtracta contingit: at vero in caduco, non aliter res habet, quam ſi domus à pulvere pyrio exploſo ſubverteretur, quæ ut plurimum extra locum in quo ſteterat dimovetur. *Cur Epileptici cum impetu cadunt.*

Unde ſpuma oris epilepticis contingit.

2. Epilepſiæ ſymptoma maxime pathognomicum vulgo habetur, ſi affectis in terram proſtuatis, & convulſiones horrendas paſſis, ſaliva ſpumoſa ex ore effluat; quæ quidem à cerebro coſtricto in palatum exprimi putatur: verumenimvero ut concedatur hoc ſpumæ effluvium ſæpenumero caduci ſignum eſſe; tamen illud non ita huic morbo appropriatur, quin idem in Apoplexia, in Caro, ia affectibus hyſtericis, aliiſque convulſivis interdum accidit: porro ejuſmodi ſpuma haudquaquam à cerebro deſcendit, nullus enim per quem tranſeat meatus pateſcit; verum à pulmonibus inflatis, ac uſque ad laringem elevatis, unde velut cum efferveſcentia quadam, & ebullitione ſaliva ſpumeſcit: urgente enim caduci paroxyſmo, cum plerique nervi in toto corpore contrahuntur, etiam qui pulmonum & diaphragmatis motibus inſerviunt ſpaſmos immanes paſſi, præcordia omnia ſurſum elevant, eaque in ſyſtole diuturna fere immobilia con inent; ita nimirum ut pulſus & reſpiratio vix ac ne vix perficiantur: interea quia ſanguis intra cordis ſinus coercitus ipſum diſtendit admodum ac fere opprimit, pulmones utcunque impediti ne more ſolito & naturali moveantur, quod poſſunt tamen feſtinata & ſpiſſa agitatione, quoquo modo ſanguinem è corde exantlare ſatagunt; à quo ipſorum niſu, aer humiditatem viſcoſam crebra reſpiratione ſuccutiens, ut agitatum ovi albumen inſpumam attollit, mox ſurſum in oris cavitatem elevat, & illinc ulterius foras propellit: quare ſaliva ſpumoſa etiam in aliis affectibus, ubi nervi pneumonici, aut contrahuntur, aut à functione ſua obeunda inhibentur, non raro ſuccedit.

Quare nonnulli in caduco pectora contundunt.

3. Porro ob eandem hanc rationem evenit, quod epileptici quidam in terram proſtrati, pectora ſua manibus graviſſime tundunt, & cohiberi ſe ægre tolerant: nam cum præcordia ſpaſmo affecta & præpedita movere ſe ſolito more non poſſint, ſanguiſque in iis ſtagnans, non ſine inſigni cordis gravamine, vitæ ſuffocationem minatur; tunc fit ut laborantes, cerebro licet inſcio, mero naturæ inſtinctu, thoracem percutiant, nimirum ut præ-

cor-

cordia ita concussa, & velut exagitata, motus suos redintigrent, adeoque sanguis à stagnatione, & cor à gravi oppressione vindicentur: Non absimili ritu hic fieri videtur, ac cum dormientes aut titillati, aut pulicum morsu vellicati, illico locum affectum inscii confricant, aut scalpunt.

Quod spectat ad morbi hujus prognosin, eam difficillimæ curationis esse supra innuimus, quæ quidem difficultas in eo consistit, quod cerebri medullium (in quo spirituum animalium prima scaturigo & fons est) non tantum à causa morbifica, sed insuper ab effectis ejus, nempe singulis paroxysmis plurimum debilitatur, ejusque pori laxantur, ut deinceps materiæ cujusque heterogeneæ incursibus facillime pateant, adeoque ipsa diathesis morbida repetitis paroxysmis confirmata, atque radices altius agens ægrius tollatur. Veruntamen observare est, Epilepsiam iterdum sua sponte terminari, item aliquando medicamentorum ope profligari: quorum illud circa pubertatem, & tunc fere tantum contingit, adeo ut qui ista periodo elapsa, h.e. ante 25 ætatis annum minime curantur, vix unquam postea sanitatem recuperent. Nimirum circa pubertatem corpori humano duplex alteratio, atque propterea morbi commitialis, aut alterius cujusvis altius radicati non raro solutio contingit: Nam primo, hoc tempore humor genitalis in vasis spermaticis congeri incipit, unde sequitur particulas spirituosas, quæque ipsis accrescere solent nitrosul phureas, & morbificas non tantum in cerebrum, sed etiam in testes deponi; quare si hetrogenea ista spirituum copula in novum hoc promptuarium uberius inferatur, exinde cerebrum immunius degens diathesin epilepticam aut alias morbidam non raro exuit. 2. Circa pubertatem, prout sanguis aliquid cerebro priùs destinatum per arterias spermaticas genitalibus suffundit; sic etiam fermentum quoddam ab iisdem partibus per venas retributum accipit; *sc.* particulæ quædam seminali tinctura imbutæ in massam sanguineam regeruntur, quæ ipsam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inspirant; quare

Morbi prognosis.

tunc

tunc temporis & corporis, & animi dotes se potissimum exerunt, pili erumpunt, vox magis sonora evadit, fœminis catamenia fluunt, aliaque accidentia superveniunt, quibus liquido constat & sanguinem & succum nervosum ζωϊκὸν quadam recenti imprægnari: quare fermenta, sive semina morbifica, nisi ab hoc novo fermento naturali superantur, deinceps sæpe usque in mortem indomita persistunt.

At vero Epilepsiam aliquando medicamentorum ope sanari experientia testatur: de medendi methodo, & remediorum maxime celebrium rationibus mox disquiremus; interim quod ad morbi hujus prognosin ulterius spectat, si nec circa pubertatem definit, neque medicamentorum usu profligari potest, diversimodum adhuc eventum in variis ægrotantibus sortitur; nam vel immediate in mortem terminatur, vel in alium morbum, *sc.* paralysin, stupiditatem, aut melancholiam plerunque incurabilem commutatur.

Epilepsia in alios morbos commutatur.

Quoad prius, cum paroxysmi crebro reperunt, & qualibet vice atrociores fiunt, functio animalis brevi debilitatur; atque hinc labe in spiritus, & nervos præcordiis inservientes sensim traducta, functio vitalis paulatim enervatur, donec tandem languente toto corpore, pulsuque imminuto, ac demum cessante, postremo flamma vitalis extinguatur.

Quod autem hic morbus non raro in paralysin, melancholiam, aut maniam definit, ratio est, quia crebris spirituum animalium explosionibus cerebri tonus, & conformatio depravatur, ejusque naturalis status tandem ita pervertitur, ut particulis morbificis etiam alius generis intus admissis spiritus figantur, nec amplius in explosiones justo promptiviores sint, quin potius vitio interdum contrario superinducto ipsorum virtus elastica nimium deficit; ita ut supra modum hebetes & torpidi evadant; non secus ac intensiora febris incendia sanguinis intemperies justo frigidior sæpe excipit: atque hæ quidem spirituum depressiones partim propria ipsorum culpa continguht; quippe particulis

culis agilioribus nimium explosis, segniores tantum supersunt, & deinceps suppeditantur, partim vero, uti dicimus, cerebri vitio accidunt: eo quod pori & meatus ejus à crebris caduci paroxysmis usque adeo dilatantur & aperiuntur, ut postea una cum succo nervoso, particulis quibusvis heterogeneis, & diversimode morbificis aditus petescat.

Hæc de Epilepsiæ diagnosi, & prognosi; quibus explicandis necesse erat rationes non raro abstrusas, & à communi pathologia diversas inducere: nec minus in morbi hujus Therapeia à vulgari, inque aliis affectibus trita medendi methodo recedere cogimur: Enimvero dogmaticorum præscriptiones, quibus fere tantum per cathartica materiam morbificam educere, ac penitus eradicare conantur, in caduco parum aut nihil prosunt, imo frequenter obesse solent. Novi quosdam insignes Practicos, omissa penitus intentionum Therapeuticarum serie, ad remedia quædam empirica absque ulla totius provisione se recepisse: hujusmodi praxis, licet interdum feliciter succedat, ea tamen multo certius propositam curationem assequeretur, si per alia itidem pharmaca, corpore rite præparato, impedimenta quævis summoverentur. *Epilepsiæ Therapeusis*

Quare circa morbi commitialis medelam indicationes (prout vulgo recensentur) erunt vel curatoriæ, quæ paroxysmum rispiciunt, eumque vel ingruentem arcent, vel præsentem citius abigunt: vel prophylacticæ, quæ morbi causam spectant, quam si tollant, in posterum accessiones ejus inhibentur.

Quantum ad priorem intentionem, evacuantia generalia vix locum habent, nec enim in paroxysmo vomitus, aut purgatio, atque raro admodum venæ sectio adhiberi debent, si ἀναιθησία diutius perstitat, enemata interdum usui esse solent, id vero, quod potissimum incumbit, est spiritus animales nimis efferos & volatiles figere, nec non eorum explosiones incepras supprimere: in quos finesduo remediorum genera præcipue conducunt: *sc.* primo quæ spiritus animales efferat,

& exilire aptos reprimunt, & velut suffitu quodam iis ingrato repellunt, inque ordines suos cogunt: quod equidem medicamenta sale volatili, & armoniaco, aut etiam sulphure vitriolico prædita efficiunt; cujusmodi sunt sal, & oleum succini, sp. sanguinis, C. cervi, fuliginis, tinctura castorei, & similia: hæc enim intus sumpta, aut naribus admota, sæpe levamen conferunt, quin & malos hujus morbi spiritus, non secus ac apud Tobitum fumus è felle piscis combusto dæmonem, abigere creduntur. Secundo spirirus animales ab explosionibus ineundis avocantur, aut inhibentur, cum illi in opera quadam ipsis assueta alliciuntur, & occupati tenentur: quapropter urgente paroxysmo frictiones per totum corpus adhibitæ, & aliquandiu continuatæ sæpe juvant: quod autem nonnulli affectos erigunt, eorum brachia & crura à motu convulsivo penitus cohibent, vel in hoc vel in illo situ constringunt, porro quod sternutatoria naribus inflant, & cardiaca fortiora ori ingerunt, aut cucurbitulas, & scarificationes adadhibent, aliisque administrationum modis caducos asperius tractant, & paroxysmi morem interturbant, hujusmodi inquam praxis sæpissime perperam instituitur; quoniam hoc modo duplex naturæ molestia, alia nimirum à morbo, aliaque non levior ab astantibus & ministris intentatur, cum longe præstiterat paroxysmo juxta morem suum transire permisso, laborantes unica tantum plaga absolvi.

Profecto maxima Medici cura & remediorum efficacia circa morbi hujus prophylaxin versatur, ut causa ejus sublata, seu radice præcisa, fructus omnes emarcescant; medicamenta huic indicationi requisita plures intentiones respiciunt; quæ tamen ad duo hæc precipua capita reduci possint: *sc.* primo ut morbi fomes immediate à sanguine vitioso, aut succo nervoso, atque mediatius à visceribus, primisque viis suppeditatus præcidatur; dein secundo ut mala cerebri & spirituum ejus incolarum diathesis, quæ nempe Epilepsiæ peculiaris est, tollatur.

Quoad

Quoad prius indicatum, hic vomitoria, & purgantia, aliaque tum evacuantia, tum alterantia, quinimo phlebotomia & cauteria locum habent; quatenus nimirum hiſce modis ac viis & viſcerum, & humorum impuritates ſubducuntur, ac diſcraſia emendatur: quanquam enim hujuſmodi pharmaca, et adminiſtrationes medicæ per ſe raro aut nunquam Epilepſiam ſanent, attamen hæc impedimenta tollunt, naturam erigunt, atque ad hoſtem ſuum aggrediendum incitant; etiam vias præparant ut propterea remedia ſpecifica certius & efficacius virtutes ſuas exerant; quare ſolenne eſt, dum morbi hujus cura per ſecreta & arcana peragitur, Vere, & Autumno, aliiſque idoneis temporibus ejuſmodi medicamentorum uſus intercalare.

20. Quod ſpectat ad remedia ſpecifica; quæ quidem ſola, licet non ſemper, Epilepſiæ cauſam attingere, eamque expugnare perhibentur, cujuſmodi ſunt pæonia mas, viſcus quercinus, Ruta, Caſtoreum, ungula Alcis, præparata è cranio humano, ſuccino, corallio, cum multis aliis: quandoquidem hæc ſine quavis ſenſibili evacuatione, aut etiam perturbatione in viſceribus aut humoribus ſubſequente aſſumuntur, mirum eſt qua ratione formali, aut agendi virtute in hoc morbo uſpiam juvare ſolent.

Specificorum in Epilepſia virtus in quibus conſiſtit.

Super hac re intricata ſatis & obſcura, ſi quis conjecturæ locus ſit, cum Epilepſiæ procatarxin in copula heterogenea ſpiritibus cerebri incolis accreſcente, eoſque ad exploſiones præternaturales incitante conſiſtere ſuperius aſſeruimus; ſequetur ea quæ talem cauſam expugnant, aut tollunt, ejus naturæ eſſe ut, cerebrum corroborando, ejuſque poros conſtringendo copulam iſtam excludant, ſpiritusque intra cerebri meditullium ſcatentes eorum copulam exeundo ita figant, & quaſi conſtipent, ut non amplius in exploſiones irregulares apti & proclives fuerint; ſimili forſan ritu ac cum pulvis χρυσοκαραΐνης cum ſulphure tritus aut ſpiritu vitrioli irroratus, virtutem ſuam fulminantem amittit. Et revera hujusmodi proprietates, nempe

nempe alterum, aut simul utramque in plerisque remediis antiepilepticis suspicari, immo aliquatenus detegere licebit: enimvero pæonia, viscus quercinus, ruta, lilium convallium, cum multis aliis manifesta quadam astrictione pollent; ut verisimile fit eorum particulas intus sumptas, adeoque sanguinis, aut succi nervosi vehiculo ad cerebrum delatas, poros ejus nimis laxos & apertos ita constringere & occludere, ut in posterum materiæ morbificæ aditui minime patescant: porro quoniam hæc concreta ἀναβυμίασιν, quasi armoniacam, sive dissipatam spirant; idcirco eadem spiritus animales depurare, & copula heterogeneos exutos figere & corroborare dicuntur: hæc virtus spirituum depurativa à sale armoniaco procedens in remediis, quæ ex mineralium, & animalium familiis petuntur; qualia sunt cranii humani, sanguinis, succini, & corallii præparata, magis elcuescit; sicut alia adstrictoria in vegetabilium partibus & præparatis potior existit.

Non erit hic opus Epilepsia curanda completam medendi methodum, cum exactis præscriptionum formulis proponere, quia apud Authores & generalia præcepta, & elegantissima remedia passim extant, prudensque Medicus tum indicationes, tum uberem istum rei pharmaceuticæ apparatum ad particulares ægrotantium casus facile accommodabit. Verum quia morbi hujus theoriam hoc in loco plane novam exhibemus, etiam methodus Therapeutica eidem adaptata, hîc tradi debet: quam quidem mox plenius adumbrabimus, postquam casus aliquot, sive historias Epilepsia laborantium descripsimus.

1 *observatio.* Puella venusta parentibus mediocriter sanis orta, ipsaque ad pubertatem usque bene valens, sub id tempus de capite male affecto queri cœpit: Et primo per vices quasdam vertiginem juxta sinciput, qua omnia circumagi videbantur, perpessa est; simulque dum illud symptoma urgeret, mox delire loqui, & quicquid modo egerat obliviscì solebat: hujusmodi paroxysmi primo intra horæ quadrantem transire, & semel tantum aut bis in

mense

nense repetere, quorum intervallis satis recte habuit: postea insultus sensim graviores facti, etiam sæpius redibant, atque intra sesquiannum, cerebro indies magis labefactato, vertiginosus iste affectus plane in Epilepsiam mutabatur, ut ægrotans quovis paroxysmo in terram elisa ἀναισθησίᾳ & convulsionibus horrendis, ore etiam spuma diffluente, afficeretur. Observabant domestici eam semper in idem latus præcipitari, ita ut juxta locum sedens, si angulum dextrum occuparet in medios ignes, sin vero sinistrum, in murum à tergo positum allideretur: semel cum sola in ædibus relicta supra carbones accensos corrueret, facies ei & synciput ita misere concremata sunt, ut cranio cute & carne denudato, eschara lata & profunda inureretur: & postea exterior tabula ejus ad palmæ magnitudinem decideret. Ægrota interim, quamdiu ulcera ab ustione contracta sanie manabant, paroxysmis caruit, postquam ea sanabantur caducus rediit: Morbus hic comitialis circa pubertatem primo emicuit, nam puellæ statim ab initio ægritudinis catamenia fluere cœperunt, & postea statas periodos ordinate satis observabant, affectu licet indies in pejus evecto: Varia medicamentorum genera huic ægrotanti adhibita nihil profuere, quoniam ipsius & amicorum ejus mos & studium fuit cum medicum, tum medicinæ methodum, siquidem iis felix eventus non statim succesſit, subinde mutare, seque ad empiricos quosvis, & agyrtas circumforaneos ut plurimum recipere.

Quod in hoc casu affectus vertiginosus cum brevi delirio Epilepsiæ prænuncius fuerat, plane arguit hujus morbi originem in cerebri meditullio consitam, à spirituum inordinatione quadam pendere; nimirum illi ibidem scarentes, ab initio copulam heterogeneam admittere cœperant; quæ plenius aggesta aut sponte sua, aut occasionaliter commota dum excuteretur, ob spiritus perturbatos, necdum vero valde explosos, priores istos affectus inducebat: postea ab eadem causa sensim in deterius evecta, spirituum perturbationes

in

in ipsorum manifestas explosiones assurgerent, vertigo, & delirium in Epilepsiam migrabant.

Quod vero hæc puella circa pubertatem ægrotare cœperit, hinc plane sequitur uti fermenta naturalia, sic interdum præternaturalia eo tempore sese primo explicare; quare sicut purgationes menstruæ tunc primo erupere, ita morbi comitialis seminia, sive innata, sive acquisititia tunc paululum germinare, & sensim in fructus maturari contigit: cum fermentum præternaturale prius emicuit, non raro naturale succedens ipsum delet, hinc Epilepsia impuberis non raro circa pubertatem terminatur; sin fermentum illud, sive μίασμα νόσερον fluxum menstruo posterius, aut cum eo simul in actum emergens non statim succumbit, postea ut plurimum ex se indomitum, & remediis quibusvis insuperabile durante vitaperstat.

Ex observatione ista, quod huic ægrotanti cauteria accidentaliter, & casu excitata à morbi insultibus immunitatem præstitere, inferre liceat fontanellas in Epilepsiæ curatione utiliter adhiberi: ubicunque enim pro latice seroso, tum è sanguine, tum succo nervoso constanter educendo, emissarium aperitur, illac plures particulæ heterogeneæ, ac morbificæ una effluunt, propterea ut cerebrum immunius perstet.

2 *Observatio.* Filia Cerevisiarii Oxonienſis à prima infantia catarrho in oculos decumbenti graviter obnoxia fuerat, aliis satis sana & robusta, item duris laboribus quotidie assueta degebat, circa 14^{tum} ætatis annum paroxysmis epilepticis tentari cœpit, quorum plures juxta majores lunæ regnas præcipue redeuntes perpessa est: ut curationem ejus moliar rogatus, vomitorium ex præcipitato solari exhibui, et idem triduo ante quævis novi & pleniluni iterandum consului; insuper ut qualibet vice per quatriduum à vomitorio assumpto bis in die caperet *pulv. rad. Paonia maris* ʒ j. *cum hausto aq. cerasor. nigr.* His remediis paroxysmi tamdiu intermittebant, ut morbus sanari videretur. Posthæc cum iterum redibant, eorundem medicamentorum usu denuo recuperabatur: & deïn fluxu menstruo

erum

erumpente, & periodos ſuas rite obſervante, in poſterum à morbo iſto immunis perſtitit.

Methodus therapeutica.

In curatione Epilepſiæ à Catharſi incipiendum eſſe duco; & ſi æger vomitionem facile toleaverit, Emeticum imprimis exhibeatur; & per plures menſes quatriduo ante plenilunium repetatur. Infantibus, & pueris vinum ſcilliticum, oleo amygdalorum dul. recenti admixtum, aut etiam ſal vitrioli à ℈ ß. ad ℈ j. exhibeatur: Adultioribus & conſtitutione robuſta prædictis ſequentes medicamentorum formulæ præſcribantur.

℞. *Croci metallor. aut Mercurii vitæ* gr. iiij. *ad* vj. *Mercurii dulcis* gr. 16 *ad* ℈ j. *ſimul teranturin marmore, miſce cum pulpa pomi cocti, aut conſerva Boraginis* ʒ j. *f. Bolus, vel exhibeatur infuſio croci metallorum, aut Mercurii vitæ in vino Hiſpanico facta ab* ʒ ß. *ad* ʒ j. ß. *vel* ℞. *Tartari emetici Mynſicht.* gr. iiij. *ad* vj. *Qui teneriores ſunt conſtitutionis ſumant ſalis Vitrioli* ℈ j. *ad* ʒ ß. *& poſt horæ ſ. ſuperbibant plures libras lactis cervisiati: dein, penna, aut digito gutturi indito, vomitus provocetur, & aliquoties iteretur.* Vomitoria.

Die ſequente vomitorium, niſi aliquid contra indicet, mittatur ſanguis è brachio, vel è venis hæmorrhoidalibus hirudinum ſuctu: dein poſtridie ſumatur medicamentum purgans, quod poſtea quatriduo ante novilunium conſtanti vice repetatur.

℞. *Reſin. Jalap,* ℈ ß. *Mercurii dul.* ℈ j. *Caſſiæ* gr.. iij. *Conſerva flor. Taonia* ʒ j. *f. Bolus.* ℞. *Pilul, fœtid. Majorum* ℈ ij. *Reſin Jalap.* gr. v. *Ammoniaci ſolut. in aqu. hyſtericæ q. ſ. f. Pilul.* v. ℞. *Fibrar. Hellebor. nigr. in acet. macerat. exiccat, & pulv.* ʒ ß. *Zinziberis* ℈ ß. *ſalis Abſynth.* gr. xij. *Olei ſuccini gutt.* ij. *f. pulvis. Detur in pulpa pomi cocti,* ℞. *Pulveris hermodactylor. compoſit.* ʒj. *Cranii humani præparat.* gr. vj. *f. pulvis, detur in hauſtu decoct. hyſſop. aut ſalviæ.* Purgationes.

In

In diebus quibus à purgatione vacat, præsertim circa lunationum tempora, mane, & vesperi exhibeantur remedia specifica, quæ virtute quadam secreta & innata hunc morbum curare dicuntur: horum immensa extat sylva, eaque variis compositionum formulis prescribuntur.

Specifica. Medicamenta simplicissima, quæque experientia valde efficacia fuisse comprobavit, sunt radix Pæoniæ maris, & semina ejusdem. ℞. *rad. Paonia maris siccat. & pulv.* ʒ j. *ad* ij. *vel* iij. *datur bis in die in tinctura sequenti.* ℞. *folior. visci qu.* ʒ ij. *rad. Paonia incis.* ℥ ß. *Castorei.* ʒ j. *ponantur in vase clauso cum aq. Betonica, vel Paonia simpl. & vini albi an.* ℔ j. *salis visci quercini vel communis* ʒ ij. *digerantur in vase clauso calore arena per duos dies, capiat* ℥ iij. *cum dosi pulv. prescript.*

Pauperes sumant pulverem prædict, in decocto hyssopi, aut castorei in aq. fontan. & vino albo facto.

Eodem tempore radix pæoniæ in taleolas discissa, & filo transfixa collo suspendatur. Etiam radices sartagine frixæ, aut ad teneritudinem coctæ, inter esculenta quotidie assumantur.

℞. *Rad. & sem. Paonia maris an.* ʒ ij. *Visci qu. ungula Alcis an.* ʒ j. *incis. & contus. in sindonem rarum insuantur. f. sacculus, qui super ventriculi scrobem gestetur.*

Pulveres. Inter specifica hic pulvis à multis Authoribus valde commendatur. ℞. *Castorei, Opoponacis, sanguinis Draconis, Antimonii, sem. Paonia an. f. pulvis, sumatur* ʒ ß. *ad* ʒ j. *omni mane cum vino, aut decocto appropriato, aut cum aqua cerasor. nigror.*

℞. *Cranii humani praparat.* ℥ j. *visci. qu. Cinnabaris factitia, ungula alcis an.* ℥ ß. *misce. Dosis* ℈ ß. *ad* ℈ j.

Si formula pulveris cuipiam ingrata sit, vel si diuturnior ejus usus tædio fuerit, Electuaria, pilulæ, trochisci, spiritus, & Elixires, quæ singula medicamentis specificis constant, prescribi solent.

℞

℞. *Conserv. flor. Paeniæ maris, Lilior. convallis an.* ℥ iij. *sem. & rad. Paeniæ maris pul. an.* ℥ ij. *Coralliis præpar.* ℥ j. *margarit. pulv. Cranii humani præparat. an.* ʒ ij. *salis visci quercini* ℥ j. ß. *succ. s. q. syr. è Coralliis, f. Electuarium, capiat mane & vesperi qu. Nucis Moschat.* Electuaria.

℞. *Rad. Paeniæ maris pulv.* ℥ j. *seminum ejusdem.* ℥ ß. *visci qu. ungulæ Alcis, Cranii humani præpar. an.* ℥ ij. *rad. Angelicæ, contrayervæ, serpentariæ virginianæ an.* ℥ j. *succini albissimi, Coralliii calcinat. an.* ℥ j. *salis visci communis.* ℥ ij. *sacchari candi in s. q. aquæ antiepilepticæ, Langii solut.* ℥ viij. *f. confectio, capiat bis in die q. Nucis Moschat.*

Pulveres isti addito sale succini, & C. Cervi cum s. q. Balsami Capiv. formentur in massam pilularem, cujus sumantur 3. vel 4. pilulæ mane, & vesperi, superbibendo haustum liquoris appropriati. Pilulæ.

Vel paretur hujusmodi Elixiris, cujus gut. 8. ad 10. sumantur bis in die in cochleari Julapii appropriat, superbibendo parum ejusdem

℞. *Vitrioli Hungarici* ℔ vj. *destillentur in retorta vitrea calore arenæ per horas 24. dein retorta eadem lorieata cum recipiente amplo ponatur in furno reverberii, ut spiritus acidi igni fortissimo, quousque exibunt urgeantur. Liquor totus extillatus in retorta minori vitrea calore arenæ avocetur, & in matracio superaffundatur rad. Paeniæ maris in taleolas scis. & exicat.* ℥ iiij. *sem. ejusdem* ℥ j. *Cranii human. præpar. Ungul. Alcis, coral, rubr. an.* ℥ ß. *visci qu.* ʒ ij. *digeratur leni calore per plures dies ad tinctura extractionem. liquor decantatus avocetur in retorta vitrea ad tertia partis remanentiam, extillatus feorsim asservetur: remanentia isti affunde sp. vini rectificatiss. & eorundem ingredientium infusione impragnati parum qu. & digeratur per 6 dies in fimo equino. f. Elixir, cujus dosis.* ℈ ß. *ad.* ℈ j. *Liquor extillatus detur a cochleari ß. ad integrum propter eadem intentiones.* Elixires.

Vel paretur oleum ex sale Veneris juxta præscriptum apud Henricum ab Heers, & exhibeatur modo descripto.

Inter

Inter remedia ſpecifica, quæ (cum ſuperiora non fuerint proficua) etiam tentari debent, habentur ranarum hepata, veſica apri, cum urina exicca. Rad. Bryoniæ pul. pul. cuculi, corvorum, corvilum, & pulmo leporis, hepar lupi, lapilli hirundinibus exempti, milvi jecur, ova corvorum in alimenta, & medicamenta quotidie aſſumenda cum multis aliis, quorum catalogus inſignis apud Henricum a Bra medicum Zurphanienſem extat, & è quibus præſcripta pro pauperibus, utpote facile, & ſine magno pretio parabilia, deſumi poterunt.

Remedia empirica.

Dum hujuſmodi remedia juxta methodum prædictam intus ſumuntur, adminiſtrationes quædam exterius adhibitæ opem contribuunt, & curationis pattem merito aſciſcuntur, quare ſemper in hoc morbo fontanellæ, ſc, una aut altera locis idoneis excitentur, etiam veſicatoria ſæpius adhibeantur.

Periapta collo ſuſpenſa, aut ſuper ventriculi ſcrobem geſtata, uſui eſſe putantur: radices pæoniæ recentes in taleolas ſciſſæ, & filo transfixæ in bracteolas formentur quæ toti collo circumdentur, quamprimum exaruerint ſubſtituantur novæ, illæque in pulverem intus ſumendum redigantur. ℞ *rad. & ſem. Paeniæ an.* ℥ ij. *ungula Alcis, cranii humani pr. an.* ℥ j. *viſci qu.* ℥ ß. *graſſ. pulv. in fericum rubrum inſuantur & f. ſaculus collo ſuſpendendus.*

Amuleta.

Amuletum ex frutice ſambuci in ſalice inventum valde commendatur.

Convenit nonnullis capillitio deraſo Emplaſtrum ſincipiti applicari. ℞ *rad. & ſem. Paeniæ, Caſtorei, viſci quercini, cranii humani tenuiſſime pulv. an.* ℥ j. *emplaſtri de betonica* ℥ ij. *caranna, Tacamahacca an.* ℥ ij. *Balſami capiv. q. ſ. f. maſſa extendatur ſuper alutam, f. emplaſtrum pro futuris capitis;*

Emplaſtra.

Tempora & nares ſæpius inungantur oleo ſuccini per ſe, vel cum oleo Capiv. admixto.

Sternutatoria, & Apophlegmatiſmi horis matutinis quotidiano ſint in uſu. ℞ *Ellebori albi* ℥ j.

Sternutatoria.

Caſtorei,

Castorei, Euphorbii an. ʒ ß. *Majoranæ odorat. folior. Rut. an* ʒ ij. *f. pulv. Decoct. salviæ vel hyssopi cum confectione sinapeos in eo solut. ore, & gutture obvolvatur.*

Enemata juxta usus exigentiam quandoque injiciantur.

Quandoquidem medicamenta solidiora liquidis interdum dilui, aut hæc illis superbibi debent, in hanc rem præsto sint Aquæ destillatæ, Julapia, decocta, aut tincturæ, quæ virtute quadam contra hunc morbum specifica prædita sunt. Aquæ destillatæ.

℞. *Vitrioli Hungarici* ℔. iiij. *cranii humani recentis pulv.* ℥ iiij. *rad Paoniæ incis.* ℥ vj. *simul contusis in mortario affunde vini Hispanici, vel albi tenuioris, vel vini è succo Cerasorum nigrorum in dolio fermentato* ℔. ij. *destillentur in retorta vitrea calore arenæ.*

℞. *rasuræ ligni Buxi, Vitrioli Hungarici an.* ℔ ij. *folior. visci qu. vel communis* M. iij. *folior. Rutæ* M. ij. *simul contusis affunde vini Hispanici* ℔. iiij. *Destillentur in cucurbita vitrea calore arenæ.*

℞. *Vitrioli cum.* ℔. vj. *rad Paoniæ maris* ℥ vj. *visci qu.* ℥ j. *Juglandum viridium* ℥ viij. *incis. & contus. destillentur in olla vitreata, alembico vitreo superimposito in caloro arenæ.* ℞. *hujus liquoris,* ℔. j. *aq. Cerasor. nigr. flor. Tiliæ an.* ℔. ß. *sacchari albissimi* ℥ iiij. *misce f. Julapium: dosis* ℥ ij. *ad.* iij. *bis vel ter in die.* Julapia.

Oxymel scilliticum, item hydromel cum hyssopo incocto ab antiquis plurimum laudantur. Vel hujusmodi Apozema paretur, cujus sumantur ℥ iiij. ad vj. vel viij. bis in die.

℞. *Rad. Paoniæ maris, Angelicæ, Imperatoriæ, Valerianæ an.* ʒ vj. *folior. Betonicæ, Salviæ, Lilii convallis, pulegii an.* M. j. *Sem. Rut. Nigellæ an.* ʒ iij. *Paoniæ* ℥ ß. *Passular.* ℥ iij. *Liquiritiæ* ℥ ß. *incis. & contus. coquantur in aq. fontan.* ℔. vj, *ad tertiæ partis consumptionem. Circa finem adde vini Cerasor. nigror.* ℔. ß. *vel* ℥ x. *f. colatura, quæ servetur in vasis occlusis. Dosis* ℥ vj. *ad* viij. *bis in die post remedia superius præscripta.* Apozemata.

Vel prædicta ingredientia exceptis liquiritia, & passulis

passulis coquantur in hydromelitis ℔ vj. ad c
sumptionem tertiæ partis : dosis ʒ iiij, ad vj.

Quod si prædicta methodus, catharticor. & i
cificor. usu constans, aliquandiu tentata pro
incassum cedit, ad alius generis remedia, & p
sertim ad ista, quæ magna dicuntur, devenire o
Remedia magna. tebit : In hoc censu diaphoretica, salivantia, T
mæ, & Acidulæ ponuntur.

Alphonsus Ferrius plurimos epilepticos, sim
ci Guajaci decocto bis in die ad ʒ vj. vel viij. p
scripto, ejusque decocto secundario vice potus
dinarii (prout in lue venerea assolet) assum
se curasse affirmat: si tali Decocto rad. Pæoniæ a
que specifica addantur, forsan efficacior fuerit. h
babile videtur salivationem à Mercurio pote
excitatam succedente postea dieta sudorif
hunc morbum certissime esse curaturum. Q
Thermæ aut acidulæ possint, aut propria aut a
rum experientia mihi nondum innotuit. Exper
forsan aliquando quid acidulæ nostræ artificia
sc. tum ferro, tum Antimonio imprægnatæ
plures dies in magna quantitate assumptæ, c
Epilepsiæ curationem valebunt.

CAPUT

CAPUT IV.

De cæteris Convulſionum ſpecibus, ac imprimis de motibus Convulſivis puerorum.

POſt Epilepſiam, velut principem Spaſmum in principe loco, ſc. intra Cerebri meditullia excitatum, cæteræ Convulſionum ſpecies ordine pertractandæ occurrunt. Harum differentiæ à duplici cauſarum genere, & variis utriſque modis, & accidentibus optime deſumuntur. Supra oſtendimus affectiones quaſcunque ſpaſmodicas vel à mera ſpirituum irritatione, vel ab eorum, propter copulæ elaſticæ adhæſum, exploſione, vel ſimul ab utroque conjunctim profluere: Quapropter multiplices ſpaſmorum Ideæ diſtingui, ac in claſſes quaſdam diſtribui poſſint, prout hanc illamve, aut ſimul utramque cauſam in variis τοῦ ἐγκεφάλου vel appendicis nervoſæ locis conſiſtere contingit. Enimvero materies ſpaſmodica, ſive ſpirituum copula exploſiva, potiſſimum ac ſæpius per cerebrum, interdum vero & aliquatenus per nervorum extremitates aditum inveniens, aut circa nervorum origines, aut medios proceſſus, aut fines extimos ſubſiſtit, vel in totis eorum ductibus ſcaturit, prout inferius ſpeciatim declarabitur: porro irritatio per ſe, vel cum procatarxi prævia convulſiones ciens, licet ubivis in nervoſo genere fiat; præcipue tamen ac frequentius talem effectum circa nervorum principia, medios proceſſus & plexus, aut fines producit. Cæterum ejuſdem generis cauſa & effectus alio ritu in infantibus ac pueris, alioque in adoleſcentibus & adultioribus habent. Cum itaque ſingulas convulſionum ſpecies particulatim conſiderare ſtatutum fuerit, imprimis de motibus Convulſivis infantum ac puerorum diſſeremus.

Infantes & pueros affectibus ſpaſmodicis tentari paſſim, & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua, & fere unica convulſionum ſpecies ſtatua

tur; nam ejusmodi symptomata in adultis aliis insigniuntur nominibus, atque ad epilepsiam, passiones hystericam, hypochondriacam, colicam, aut etiam ad scorbutum referri solent: in pueris vero, quasi κατὰ ἐξοχὴν motus convulsivi appellantur.

Super his observare est, circa duo potissimum tempora pueros convulsionibus maxime obnoxios reperiri, sc. intra primum à partu mensem, & circa dentium eruptiones: Quanquam hujus morbi insultus etiam aliis temporibus, & quibusdam aliis de causis non raro eveniant.

Primo igitur sæpenumero accidit infantulos recens natos, aut saltem nondum bimestres, crebra vice spasmis in diversis partibus excitatis affici. Quippe oculorum inversiones, genarum, & labiorum distortiones, aut tremores, quinimo tendinum contractiones, membrorum, & non raro totius corporis subsultus, & concussiones subitæ eos infestant; eundemque affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc sat plane liquet, quod dum spasmi artus, & membra exteriora occupant, etiam à sanguine in corde, & pulmonibus una contractis stagnante, facies modo pallorem, modo livorem contrahit. Cum itaque in pueris spasmi tres corporis regiones infestare soleant, nempe capitis & faciei partes, membra & artus exteriores, atque præcordia & viscera; observamus modo has, modo illas, modo binas, aut simul omnes regiones à causa morbifica occupari, nempe prout eadem aut circa nervorum origines aut extremitates defigitur; & cum prius horum accidit, prout medullæ oblongatæ pars superior, media, aut infima spinalis, sc. unica aut plures simul à causa morbifica impetuuntur.

Quod vero spectat ad cæteras hujus affectus causas, nempe procatarcticas, & evidentes; quæ prioris generis sunt, in his duobus præcipue consistunt; primo quod infantibus πάντα τοῦ ἐγκεφάλου valde sint imbecillia, & viscosa humiditate scateant; nempe Cerebrum minus firmum, atque nervorum tonus valde laxus, ne leviores quidem cujusvis

cujusvis materiæ impetus sustinere possint, quin spiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo istæ partes irrigantur, liquore, paululum modo immoderatior affluxerit, aut saltem copiosior quam pro tantilli roboris modulo, facile in motus irregulares, sive spasmos incitantur. Attamen secundo quoniam observatione constat puerulos, nec solos, nec omnes qui tenuioris sunt constitutionis in hunc morbum proclives reperiri, idcirco pro potiore procatarxeos morbidæ ratione haberi debet, quod infantibus quibusdam, propter mala ab utero contracta, & sanguis, & succus nervosus originaliter vitiosi existunt: quippe recens natis massa sanguinea per plures retromenses eventilatione carens, impurior evadit; quapropter plerisque infantibus brevi a partu efflorescentiæ latæ, & rubicundæ morbillorum instar per totam cutem erumpunt, cujusmodi ἐξάνθησις si impeditur, aut reprimitur, sæpenumero aphthæ periculosæ circa oris partes succedunt. Hinc merito suspicamur tales sanguinis impuritates, quandoque in Cerebrum [illegible] nervosum genus, utpote debiliora suffundi, & propterea spasmodicas affectiones oriri; nempe dum sanguis ab utero vitiosus existens depurare se satagit, fæculentias suas, efflorescentia in cutem facta, exterminari solitas, in caput transfert: quare latex modo tenuis & serosus, modo crassior & viscidus, ac uterque salium & sulphurum præternaturalium particeps intra hos, aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatæ recessus, & cavitates deponuntur; cujusmodi recrementa cum nervi hujus aut illius, ac interdum una plurium origines, aut caudices obsident, spiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in explosiones spasmodicas aptas affigunt. Quamprimum enim nervi tales particulas altius imbiberunt, spiritus eorum copula onusti, aut sponte sua aut à causis evidentibus incitati, eam elidere, & excutere satagunt; proindeque explosiones spasmodicas ineunt.

Causæ evidentes, quæ in puerulis prædispositis motus convulsivos inferunt, sunt bini generis, sc.

primo quæcunque ſanguinis efferveſcentias ſolit majores cient, uti ſunt frigotis & caloris exceſſus, nutritio uberior, aut juſto calidior; aeris, aurae mutationes, ac imprimis lunationum periodi; etenim propter has, aliaſque ſimiles occaſiones ſanguis plus debito efferveſcens copulat heterogeneam ſpiritibus uſque ad plenitudinem ottius affigit; utque ab ipſis perturbatis è veſtigi elidatur & explodatur, efficit. 2. Irritatio ſe in qualibet ſyſtematis nervoſi parte diſpoſitione ſpaſmodicam non raro in actu deducit: quare non modo qualitatum tingibilium exceſſus exterius inflicti, verum & lac in ventriculo coagulatum, bilis, aliique humores acres, aut etiam vermes inteſtina vellicantes, ſpaſmos excitare ſolent: pono hujuſmodi cauſæ evidentes, ſiquidem fortiores ſint, aliquando per ſe, abſque diatheſi prævia affectus ſpaſmodicos inducunt: quippe lumbrici, forte & acres humores puerulis quibuſvis, ſaltem nerioribus motus convulſivos inſerunt.

Quo certius atque ad ſenſum pateret cujuſmodi in motibus convulſivis ſit materies morbifica, plurium quos hic morbus oppreſſit defunctorum cadavera aperui: cauſam intra coctionis viſcera & primas vias ſemper fruſtra quæſivi; multorum capitibus latex ſeroſus intra cavitatem cerebelli ſubjectam congeſtus, & membranam, qua medulla oblongata inveſtitur, diſtendens, nervorum origines inundabat: in quibuſdam nulla hujus morbi veſtigia apparebant; adeo quod ſpiritibus accreſcens eos ad exploſiones irritat interdum imperceptibili prorſus conſtat mole, & origines tam occultam habet, ut vel perſpicaciſſimum viſus ſcrutinium omnino lateat. Olim in hac urbe cujuſdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt; tandem fœtus quarti intra menſem, ut priores, interempti, caput diſſecuimus; nulla hic ſeroſa colluvies ventriculos inundabat, ſed cerebri tantum; ejuſque appendicis ſubſtantia erat juſto humidior, & laxior; quod potiſſimum obſervatu dignum erat, in cavitate quæ cerebelli ſubjicitur, ſupra medullæ oblongatæ caudicem

ſanguinis

ſanguinis grumoſi, & velut concreti copiam inſignem reperiebamus: at vero incertum eſt utrum materies iſthæc ibidem ab initio depoſita ſpaſmos primario intulerat, an potius ſanguis iſte à partium circumcirca conſitarum contractione expreſſus, & extravaſatus, convulſionum effectus, & productum, ac minime iſtarum cauſa fuerit; Nam & in Apoplecticis ejuſmodi Phænomenon paſſim occurrit, quod tamen morbi effectum potius quam cauſam eſſe poſt hæc oſtendemus.

Profecto quod particulæ heterogeneæ, quæ ſanguini ab utero innatæ, in pleriſque pueris per totum in toto corpore cutaneam amandari ſolent; in aliis capiti ſuffuſæ affectionis ſpaſmodicæ cauſa materialis exiſtunt, præter rationes ſuperius citatas, etiam à remediis maxime juvantibus inferre licet: quippe in puerulis hæreditario huic morbo obnoxiis, inſultus convulſivi optime præcaventur, ſi mox à partu fontanella in nucha excitetur, & ſanguis hirudinum ſuctu è venis jugularibus detrahatur; illa nam que ſucci nervoſi corruptelæ ſubducuntur, atque hoc cruoris efflorescentiæ imputatæ à capite avocantur: hiſce adminiſtrationum modis, cum prius duo aut tres ejuſdem parentis nati brevi poſt partum convulſi interiiſſent, ſœtus omnes alii ab eodem malo liberabantur.

2. Hæc de puerorum motibus Convulſivis, qui mox à partu, propter labem ab utero contractam, eos infeſtare ſolent. Quod ſi hac vice aut ipſum morbum aut ſaltem mortiferas ejus plagas evaſerint, nihilominus circa dentitionis tempora eidem periculo denuo obnoxii reperiuntur: quando enim dentes, præſertim majores, è gingivis erupturi ſunt, ſæpe febris excitatur, cui non raro motus convulſivi adjunguntur: & licet hoc tempore infantes viribus plus valent, eoque morbi inſultus melius quam recens nati tolerent, attamen affectiones ſpaſmodicæ etiam nunc nec graviore aliqua occaſione excitatæ valde periculoſæ, ac interdum lethales exiſtunt.

Quandoquidem autem pueri, qui circa dentitionem febricitant, non omnes motibus convulsivis tentantur; ideo sequitur, hujus morbi dispositionem quandam, sive innatam, sive acquisitam præcedere, atque dolorem à dentitione illatum tantum causæ evidentis fortioris rationem habere sc. pueri, quibus aut cacochymicis, aut Cerebri & nervosi generis constitutione debiliori præditis, spiritus animales vel adulterati, vel difficiles nimis existunt, in affectiones spasmodicas quandoque ineundas disponuntur: quare cum dolor admodum acutus una cum febre urget, dispositio ista latens in actum ducitur.

Si hic inquiratur, qua ratione febris, & dein quoque motus convulsivi in prædispositis dentitioni superveniunt; dicendum erit, quod uterque affectus ad dolorem velut causam immediatam referri debent: In nobis ipsis experimur, quis sit cruciatus, qui irritationem circa dentium radices sequitur, revera tantus & tam atrox, ut excitari vix possit atrocior; quippe nervorum quinti paris una cum altera insignis propago ad cujusque dentis radicem pertingit, quæ cum à sanguinis, aliorumve humorum particulis acrioribus illic congestis vellicatur, corrugatione sua acerrimum molestiæ sensum, sive dolorem infert: Istiusmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit; quia dentibus jam in majorem molem crescentibus, & adhuc intra gingivas vix dum cavatas inclusis, membranæ & fibræ quaquaversus distenduntur: hinc sanguis in circuitu præpeditus tumorem infert, adeoque nervos comprimit, quin & acriores seri particulas iis suffundit, quibus illi insigniter vellicati corrugationibus, & spasmis dolorificis torquentur.

Cum itaque pueris dolores ita atroces à dentitione contingunt, nihil mirum est, si febres, ac etiam motus convulsivi interdum succedant: priorum accidit, & quatenus sanguis circa partem dolentem, ne solito atque æquabili cursu circuletur, impeditus, propterea in toto corpore inordinatus movetur, & insuper quia spasmos alicubi

in

in nervoso genere excitatis, nervi corrugati & contracti arterias comprimunt & convellunt, proindeque in sanguine fluctuationes irregulares & febriles concitant. Cæterum motus convulsivi dentitioni aliquando superveniunt, tum quia sanguis effervescens particulas heterogeneas regimini animali suffundit, adeoque spiritus in explosiones ciet, tum prætera cum dolor iste acutus, & velut lancinatio dentes erupturos sequuta, sensum valde molestum ac irritativum à partibus affectis τῷ σφυγτῷ αἰσθητηρίῳ communicet, exinde statim per eosdem nervos, vel alios affines excandescentiæ motus (qui ob dispositionem præviam non raro convulsivus evadit) retorquetur.

Præter has binas (quæ in pueris præcipuæ, & crebriores esse solent) motuum convulsivorum occasiones, sc. prima infantiæ, & dentitionis tempora, Affectus iste etiam aliis temporibus, & propter alias causas sæpenumero excitatur: In quibus enim dispositionis spasmodicæ seminia jaciuntur, illa interdum aut statim à partu se explicant, ac in morbidos fructus maturantur; sed aliquandiu latitantia dentitionem modo præveniunt, modo eam è longinquo sequuntur; & propter causas evidentes alias, sc vel internas vel externas, cujusmodi sunt nutrix invaletudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam aut amaram degenerans, intemperies febrilis capitis, aliarumque partium ulcera, aut exanthemata subito evanescentia, aeris mutationes, solis, ac lunæ συζυγία aut aspectus oppositi & similia, tandem incerto eventu in actum erumpunt. Super his non opus est ut particulatim disseramus.

Cum viri cujusdam in hac vicinia degentis, nati omnes intra trimestre spatium convulsi interierint; tandem ad præcavendum, in puerulo recens edito, ejusmodi fatalem eventum, remedia expetuntur: Post aliquot à partu dies accersitus, consulo ut imprimis fontanella in nucha excitetur, dein postridie ut, hirudine utriusque lateris venæ jugulari applicata, sanguis ad ʒij. extrahatur;

insuper ut juxta singulas solis & lunæ συζυγίας & aspectus oppositos, per tres dies mane, & vesperi pulveris sequentis circiter gr. v. exhiberentur cochleari Julapii. ℞. Cranii humani præparati rad. Pæoniæ maris an. ʒ j. margarit pulv. ʒ ß. sacchari albissimi ʒ j. misce, f. pulvis subtilissimus. ℞. Aq. Ceraſor. nigror. ʒ iij. antiepilepticæ Langii ʒ j. syr. de floribus Pæoniæ matis ʒ vj. misce; item præcepi ut nutrix iisdem temporibus medicis sumeret hausturn seri lactis, cui sem. & rad. Pæoniæ maris & fol. Lilii convallis incocta sunt. Infans per quatuor circiter menses bene valebat, tunc vero affectibus convulsivis tentari cœpit: quo tempore iisdem remediis in dosi majori tum infanti, tum nutrici adhibitis, vesicatoria etiam pone aures applicabantur, & hirudinum suctu sanguis ex utraque vena jugulari fuit detractus: Intra duos vel tres dies puer convaluit: postea cum intra 4 vel 5 menses spasmi aliquoties redirent, eorundem usque remediorum usu sanabatur. Post sesquiannum affectiones convulsivæ penitus cessabant; attamen circa infimam spinæ dorsi partem tumor indolens succrevit, à quo vertebrarum distortio quædam, atque crurum imbecillitas, & demum paralysis inducebantur. Videtur in hoc casu, quod materies spasmodica primo cerebrum, & nervorum principia impetere solita, ultimo spinalem medullam subiens, inque extremitatem ejus detrusa, nervorum appendicum capita omnino obstrueret, atque spiritibus transitum præcluserat: nimirum quia particulis explosivis aliæ narcoticæ & crassiores sese adjunxerant.

Methodus Therapeutica contra affectiones Convulsivas in pueris.

In pueris ac infantibus passiones spasmodicas aut imminentes præcavere, aut jamjam exortas curare incumbit.

Nam

Nam si ejusdem parentis nati priores Convulsionibus obnoxii fuerunt, malum illud cæteris post natis tempestivo remediorum usu prævenire debet: in hunc finem solenne est, fœtui recens edito, quamprimum spirare incipit, medicamentum aliquod ἀντισπασμῳδὲς ori ingerere: hinc nonnulli guttas quasdam mellis purissimi, alii cochleare vini canarini sacchar o imbuti, quin & alii oleum amygdalar. dul. recens extractum exhibere solent; à quibusdem olei succini gutta 1. aut aquæ epilepticæ semicochleare infunditur. *Infantum à spasmis præservatio.*

Præter hæc prima infantum libamina, quæ certè nullius non momenti esse videntur, alia quædam remedia, & administrationum modi in usum ascisci debent: sc. bis in die propinetur cochlear 1. liquoris huic affectui appropriati. e. g. ℞. *aq. Cerasor. nigror. Rutæ an.* ʒ j. ß. *Antiepilepticæ Langii* ʒ j. *syr. e Coralliis* ʒvj. *Margarit. præparat.* gr. xv. *misce in phiala.* Die tertio aut quarto post partum excitetur fontanella in nucha, dein si vultus sit floridi, parum sanguinis ad ʒj. ß. vel ij. è venis jugularibus hirudinum suctu extrahatur, cavendo ne inter dormiendum sanguis copiosè nimis effluat; tempora, & cervix blande fricentur tali linimento. ℞. *Olei Nucis Moschat per expressionem* ʒ ij. *Capivii* ʒ iij. *succini* ϑ j. *Periaptum ex radicibus, & seminibus Paoniæ majoris addito parum unguis alcis collo suspendatur.*

Porro medicamenta antispasmodica nutrici quotidie exhibeantur: sumat mane, & vesperi hausturn seri lactis cui rad. & sem. Pæoniæ maris & sem. fœnicul. dul. incocta sunt. ℞. *Conserv. flor. Betonicæ, Paoniæ maris, Anthos an.* ʒij. *pulv. rad. & flor. Paoniæ maris an.* ʒ ij. *Coralliirubri præparat. succini albissimi an.* ʒ j. *rad Angelicæ, Zedoariæ præparat. an.* ʒ ß. *cum s.q. syrupi de Paonia, f. Electuarium: capiat q. Nucis Moschatæ mane & vesperi.* *Methodus medendi nutricibus adhibenda.*

℞. *Pulveris rad. Paoniæ maris* ʒ ij. *sem. ejusdem* ʒ j. *f. pulvis, sacchari albissimi solui in aq. florum Tiliæ & ad tabulat. cocti* ʒ iij. *Olei succini*

℈ j. *f. ſ. artem* Tabulæ, *ſingula pendant* ʒ ß. *Comedat* 1: *hora qualibet ſexta. Illa etiam exacta victu ratione utatur.*

Infantum Spaſmis laborantium Cura.

Quod ſi infans quiſpiam Convulſionibus affligitur, quia fontanella minus, & tardius operatur, veſicatorium in nucha, aut pone utramque aurem applicari expedit, & niſi temperamentum frigidius obſtat, ſanguis hirudinum ſuctu veni jugularibus extrahatur: Linimenta circa tempora, nares, & cervicem, item plantis pedum emplaſtra admoveantur; enemata quæ alvum copioſe ſubducunt quotidie injiciantur: porro ſæpius in die, nempe ſexta aut octava qualibet hora, remedia ſpecifica intus ſumantur.

Linimenta. ℞. *Olei Capivii, Caſtorei an.* ʒ.ij. *Succini* ʒ ß. *f. linimentum.*

℞. *Emplaſtri Oxycrocei* p. ij. *Galbani ſolut.* p. j. *Olei Succini* ℈ j. *f. Emplaſtrum pro plantis pedum. pulvis de gutteta juxta deſcriptionem Riverii exhibeatur bis vel quater in die.*

Pulveres. ℞. *Cranii humani prepar. ſem. Paeniæ, unguis Alcis, Margaritar. prepar. an.* ʒ ß. *Ambra griſea* gr. vi. *f. pulvis. Doſis* gr. vi. *in cochleari liquoris infra ſcripti ter aut quater in die.*

Vel ℞. *Cranii humani prepar. Margarit. an.* ʒ ß. *ſalis Succini* ℈ j. *Sacchari perlati* ʒ j. *Doſis* ℈ ß.

Vel. ℞. *Sp. C. Cervi* gut. iij. *detur ſexta veſperina qualibet hora in cochleari Julapii infra præſcripti.*

Pauperum natis exhibeatur pul. radicis Valerianæ ſylveſtris ℈ ß. ad ℈ j. detur bis in die in cochleari lactis, vel liquoris appropriati.

Vuizerus valde commendat fel catelli lactantis, nempe ut totus ſuccus cyſti fellea exemptus puerulo cum pauxillo aquæ florum Tiliæ propinetur.

Nuper mihi retulit Medicus Eruditus ſe noviſſe plures hoc remedio curatos: Porro ſolent empirici pueris majoribus, poſt fel epotum, etiam catelli hepar aſſatum comedendum tradere.

Liquores. Julapia, aquæ deſtillatæ, aliique liquores appropriati juxta præſcripta ſequentia parari poſſunt.

℞. *Aq.*

℞. *Aq. Ceraſor. nigror.* ʒ iij. *Antiepileptica Langii* ʒ j. *Sacchari perlati* ʒ ij. *m. ſce.*

℞. *Rad. Paonia maris recent. in taleolas ſciſ. ſarum* ʒ vj. *Vitrioli Hungarici* ʒ viij. *Cranii humani* ʒ ij. *aq. Antiepileptica Langii* ℔ß. *Miſce & deſtillentur in retorta vitrea calore arena. Doſis cochlear* j. *ad* ij.

℞. *rad. Paonia maris recent. incif.* ʒ iiij. *contuſis in mortario marmoreo affunde vini Hiſpanici* ℔ j. *f. expreſſio fortis, adde manus Chriſti perlata* ʒ ß. *ſervetur in vitro occluſo. Doſis cochlear* j. *vel* ij. *bis in die.*

Spaſmi ob dentitionem excitati.

Cum ob dentitionem difficilem motus convulſivi eveniunt, ſymptoma hoc quemadmodum ſecundarium & minus periculoſum exiſtit, ita in Therapeia non ſemper primam aut præcipuam exigit medendi operam, ſed nonnunquam de dolore ſedando, & intemperie febrili ſummovenda potius ſolliciti ſumus; quare & patiens, & nutrix victu tenui et refrigerante uti debent; dentibus erupturis gingivarum aut frictione, aut ſectione exitus patefiat; quin & partibus iſtis intumefactis & dolentibus anodyna applicentnr: Enemata, & ſanguinis detractio, non raro hic locum habent: ſomnum conciliare, & ſanguinis ferociam attemperare decet: interim remedia Antiſpaſmodica uſurpentur, verum temperatiora, & quæ ſanguinem, & humores minus exagitant; veſicatoria, quia ſerum in caput nimis ſuffundi aptum evacuant, ſæpe juvamen conferunt.

Spaſmi propter alias occaſiones excitati.

Quando pueri nec ſtatim à partu, neque ob dentes erupturos, ſed propter alias occaſiones, & accidentia motibus Convulſivis tentantur; talis affectionis cauſa ut plurimum vel in capite, vel alicubi circa coctionis viſcera ſubſiſtit. Quando prioris ſuſpicio habetur, uti liquere ſolet à ſignis, quæ colluviem ſeroſam intra [illegible] nimis congeſtam arguunt, remedia ſuperius citata in paulo majori doſi exhiberi debent; inſuper in iſtis qui catharſin bene ferunt, interdum vomitus, & levis purgatio inſtituantur: vinum & oxymel ſcillitidum, item Mercurius dulcis, Rhabarbarum, & reſina Jalap. egregii ſunt uſus.

Quoties

Quoties affectionis spasmodicæ causa in visceribus subesse videtur, aut lumbrici, aut acres humores ventris tormina cientes in vitio deprehenduntur,

Propter Lumbricos.

Contra Lumbricos purgatio ex Rhabarbaro, aut Mercurio dulci, addita resina Jalappæ instituitur. Olim puero convulsionibus miserrime affecto, ut jamjam moribundus videretur, dosin Mercurii dulcis cum resina Jalappæ exhibui; cum alvi dejectionibus, quas 4. habuit, lumbricos 12 excrevit, & derepente convaluit.

℞. *Rad: Serpentaria virginiana pul.* ℥ j. *corallii ad albedinem calcinati* ℥ ß. *f. pulvis, dosis* ℈ ß. *ad* ℈ j. *bis in die per tres dies continuos, superbibendo decoctum rad. graminis.* ℞. *Specier. Hiera* ℥ j. ß. *Theriaca Venet.* ℥ ij. *f. emplastrum pro abdomine, vel Emplastum ex Galbano applicetur umbilico.*

Propter acres humores.

Si motus convulsivos à ventriculi, & intestinorum irritatione, per acres humores facta procedere suspicantur, lenis catharsis, aut vomitu aut secessu, aut successive utroque institui debet. In hunc finem blanda emetica ex vino scillitico, aut sale vitrioli propinentur: si quando sc. laborantes vomendi nixu sponte tentantur: sin evacuatio potius κάτω tentanda videbitur, Rhabarbari infusio, aut pulvis, syrupus de Cichorio cum Rhabarbaro, aut rosarum cum agarico propinari debeat: & non raro hisce remediis tempestive adhibitis, affectionem convulsivam in pueris sanatam vidi: porro in hoc casu enemata sint crebri usus: Cæterum non omittantur medicamenta externa, sc. fotus, linimenta, aut emplastra abdomini applicanda.

℞. Folior. Camomillæ minutim incis. *M.* ij. includantur duobus sacculis è lino tenui aut serico confectis, qui lacti calido intincti & expressi abdomini successive applicentur.

℞. Summitates, aut flor. malvæ pariter incis. inc oquantur butyro recenti, vel sevo porcino, & forma linimenti, aut cataplasmatis ventri apsub ntur.
plic

CAPUT.

CAPUT V.

De morbis Convulsivis adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectum, oriundis.

LIcet affectiones Convulsivæ quæ adultioribus accidunt, aliis nominibus insignitæ, etiam alius cujusdam prosapiæ vulgo reputentur, atque ad passiones dictas hystericas, hypochondriacas, aut colicas, vel ad scorbutum referri solent; attamen si res paulo attentius consideretur, facile patebit symptomata quædam spasmodica tum viris, tum fœminis crebro evenire, quæ Convulsiones nomen sibi proprie ac jure vendicant: Hæc autem (uti supra innuimus) pro multiplici causæ morbificæ sede vario modo distingui possunt, potissimum vero in has tres species, sc. in spasmos quosdam ob nervorum originem præcipue affectam excitatos; inque alios qui propter nervorum extremitates materia morbifica obsessas, cientur: ac demum in alios quorum materies morbifica à capite descendens, nervorum quorundam, vel simul omnium ductus aut toros, aut quoad maximam partem, occupat. De singulis hisce Convulsionum speciebus ordine dicemus.

Spasmorum adultioribus accidentium tres species.

Itaque imprimis ut convulsiones à nervorum origine affecta oriundas explicare pergamus, hic imprimis notandum sit materiam morbificam nervorum principia obsidentem, quandoque in priora nervorum paria, quæ sc. oculorum & faciei musculis prospiciunt, potissimum influere; proindeque modo nasi, genarum, aut labiorum contractiones, & tremores, modo oculorum, aut oris distortiones sequuntur. Secundo aliquando par vagum, & intercostale particulas heterogeneas maxime imbibunt; & tunc abdominis, & hypochondriorum inflationes, contractionesve, quin & cordis palpitatio, tremor, respiratio difficilis ac interrupta, pulsus intermittens, aliaque medii, aut

Ab origine nervosa affecta oriundis distinguuntur.

1. *Juxta varios nervos affectos.*

aut infimi ventris ſymptomata plurimum infeſtant. Tertio, nonnunquam vero cauſa morbifica poſterius conſita, ſpinalem medullam præcipue afficit, & propterea membra exteriora & artus ſubſultibus & contracturis inordinatis obnoxia redduntur: porro in pluribus hujuſmodi caſibus, quia ſpiritus animales circa nervorum origines explosi, verſus ἐγκέφαλον inordinate refiliunt; idcirco quibuſvis fere ſpaſmis hoc ritu excitatis, vertigo, item ſæpe Scotomia, aurium tinnitus, & nonnunquam ἀναισθησία adjunguntur, aut ſuccedunt,

Juxta eorundem nervorum varia loca affecta.

2. Cæterum prout ex variis affectionis convulſivæ typis conjicere licebit, videtur quod materies ſpaſmodica, hos aut illos nervos, aut ſimul eorum plures adpellens, vel circa ipſorum principia fere tantum hoſpitetur, ita ut ſpiritibus ibidem crebro explosis, vertigo frequens, & valde moleſta oriatur; inſuper circa præcordia tremores, ac breve deliquium, & leipothymiæ metus, non raro in viſceribus aut muſculis ſubſultus, & contracturæ leves ſentiantur. Vel ſecundo particulæ explosivæ ad nervorum origines delatæ, eorum proceſſus altius ſubeunt, & non raro in plexus nerveos, ad præcordia aut viſcera imi ventris, aut etiam membra exteriora pertinentes delapſæ, illic affectionum ſpaſmodicarum alios quaſi nidos conſciſcunt, ut quoties ſpiritus circa originem nervoſam in explosiones adiguntur, ſtatim in abdomine, thorace, aut artubus paroxyſmi velut hyſterici, aſthmatici, aut alias convulſivi oriantur: Horum exempla, & quibus fiunt modis, infra clarius ſubdentur: Interim materies ſpaſmodica nervorum ductus influens cum uſque ad proceſſus, & plexus eorum remotos transfertur, quandóque tamen præcipuam mineram adhuc circa originem nervoſam habet, adeo ut poſt graves viſcerum aut membrorum ſpaſmos, magna cerebri perturbatio cum vertigine, aurium tinnitu, & non raro ἀναισθησία ſubſequatur: interdum vero materia morbifica, quoad maximam partem, ad longinquos nervorum fines tranſlata, deinceps circa eorundem

rundem principia immunius agitur: Etenim plures obſervavi, qui dum principio vertigine, crebro leipothymias metu, cephalalgia, & occipitis gravitate infeſtarentur, circa præcordia, aut viſcera leviores tantum inflationes, aut tremores pertuliſſe; poſtea tamen circa has partes ſpaſmos immaniores perpeſſos, de prioribus capitis affectibus minime conqueſtos fuiſſe.

Materies ſpaſmodica quo ritu nervos inſtuit.

Quod ſi de materia ſpaſmodica amplius inquiratur, undenam illa ſuggeritur, & quibus viis verſus nervorum origines defertur, & cujuſmodi ibidem ſitus, & quaſi focos obtinet; dicendum videtur, quod licet hujus ductus manifeſtos, & veſtigia detegere nequimus; quantum tamen ex obſervationibus quibuſdam, & rerum analogia colligere datur, ſupponere licebit, binos hoſce diſtinctos tranſitus modos, quibus particulæ ſpaſmodicæ primum e ſanguine in Cerebrum, & Cerebellum ſuffuſæ, exinde verſus nervorum principia convehuntur: ſc. 1°. Interdum materies iſta à cerebro, ac cerebello imbibita, ac utriuſque poros ſenſim pertranſiens, in medullæ oblongatæ caudicem delabitur, cujus item tractu quodam ſuperato, una cum ſucco nervoſo, verſus nervorum origines prolabitur, ac prope illorum capita, vel intra ipſum caudicem medullarem, vel intra prominentias annulares aggeritur, in quibus locis aut diutius ſubſiſtens, crebras vertigines, ac in partibus remotis ſpaſmos leviores, uti dictum eſt, ciet; vel exinde in nervorum ductus altius delapſa, convulſionum valde atrocium paroxyſmos excitat: talem cauſæ morbificæ progreſſum ſuſpicamur, in quibus vertigo, ſcotomia, capitis gravedo, ac mentis torpor inſultus convulſivos præcedunt: cujuſmodi quidem affectus prævios, materies ἐσεσμένη adhuc in cerebro, & appendice medullari ſcatens producit; quæ deinceps in nervos allapſa convulſiones infert.

2o. Reſtat alter modus, quo liquide patet materialem affectus ſpaſmodici cauſam in principia nervorum tranſferri; nempe cum eadem à colluvie ſeroſa intra cavitates, ſive ventriculos τῦ ἐγκε φάλυ

φάλω depoſita in vicinas nervorum radices inſinuatur: Euſmvero in morbis chronicis, cum adinſignem ſanguinis & humorum dyſcraſiam cerebri quoque prava diſpoſitio accedit, ſæpe ingens ſeri acris, & nervoſo generi inſeſti copia, è plexuum choroideorum vaſis exudans, in cerebri ejuſque appendicis ventriculos dilabitur: ſeroſus autem hic latex poſtea in quartum ventriculum cerebello ſubſtratum irrumpens, luxata ibidem pellicula, qua medulla oblongata obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obſidet, eoſque vel irritando, vel particulis heterogeneis & explosivis imbuendo diathefin ſpaſmodicam inducit. Atque hæc fere cauſa eſt, quod poſt febres diuturnas, aut male judicatas, etiam poſt morbos cephalicos graviores, ægrotantes demum convulſi intereunt, prout ex crebra cadaverum, eo ritu defunctorum, Anatome deprehendi. Quinetiam ex obſervatione Anatomica conſtat, cerebrum colluvie ſeroſa quadam inundari, abſque diſpoſitionis ſpaſmodicæ affectu, porro et nonnullis ab Epilepſia, aliiſque morbis convulſivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos ſeri diluvium adfuiſſe: Ex quo datur intelligere, affectiones ſpaſmodicas haud tantum ab aquoſa τῆ ἐγκεφάλου illuvie profluere, cæterum nec omnino à tali cauſa oriri, niſi latex ſeroſus cerebri ventriculos, ac imprimis iſtum cerebello ſubſtratum inundans, particulis heterogeneis & explosivis imbuatur. Memini olim petitum eſſe meum conſilium pro adoleſcente egregio phthiſi laborante, & tunc temporis plane deſperato. Præter tuſſim & dyſpnœam, ille per pluras dies, immo hebdomadas graviter conqueſtus erat, non potuiſſe ſe in lecto ſupinum decumbere, aut dum in cathedra ſederet, caput vel minimum reclinare: quippe ab hoc, illove corporis ſitu illico cordis tremores, & ſpirituum deliquia, quaſi jamjam moribundus eſſet, pati ſolebat: quapropter neceſſe habuit, caput ſemper pronum ſive antrorſum inclinatum tenere. Poſt obitum cadavere diſſecto, pulmones fere per totum ſchirroſi, & in quibuſdam locis ulceroſi apparebant: dein

cranio-

cranio aperto ingens seri flavi, & salsi copia intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat: qui certe latex, dum capite reclinato in quartum ventriculum supra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, in nervorum paris vagi & intercostalis capita irruens, circa præcordia convulsiones prædictas ciebat: quamdiu autem, capite antrorsum inclinato, ista seri colluvies in anteriores cerebri ventriculos refluebat, nervorum origines ab ista materia spasmodica immunes perstitere.

Ostenso hactenus quot modis & quibus viis materies morbifica, versus nervorum origines delata, spasmos inferre videtur, facile esset juxta has rationes multa symptomata convulsiva explicare: Nam præter infantum, & puerorum motus convulsivos, ab ejusmodi causis sæpissime excitatos, etiam huc referri debent partium nervosarum contractiones, & subsultus quæ febribus supervenium. Quin etiam passiones vulgo dictæ hystericæ, item hypochondriacæ, & quædam aliæ, non raro à causa morbifica nervorum principia impetente procedunt. Hujusce igitur hypotheseos veritatem quibusdam aliis ægrotantium historiis, & exemplis astruere nitemur, imprimis vero ejusmodi observationes proponemus, in quibus materies morbifica nervorum principia obsidens, necdum in illorum processus altius delapsa, crebras vertigines & leviores tantum viscerum & præcordiorum spasmos inducit.

1. *Observatio.*

Fœmina perillustris 30 circiter annos nata, constitutione tenera, & gracili corporis habitu prædita, quavis hyeme catarrho in tracheam & pulmones exudante, cum tussi, raucedine, & sputatione copiosa graviter affligi solebat, novissimo tamen anno, cura, & cautione diligenti usa istud malum evitavit: at vero post solstitium Brumale à frigore suscepto, immani capitis dolore, aurium tinnitu, vertigine, cum ingenti coryza afficiebatur, ut facile constaret seri colluviem, antehac in pectus exudare solitam, tunc temporis intra caput & cerebrum omnino deponi: cujus insuper effectus erat, quod passionibus, quasi hystericis, quibus

bus nunquam prius obnoxia fuerat, quoties dormire inciperet valde infestaretur: Si quando enim somnum initura oculos clauderet, illico in abdomine molis ascensus, in gutture præfocatio, circa præcordia tremores & subsultus excitabantur; quæ tamen affectiones, cum perfecte evigilaret, protinus cessabant, ita ut ægrotans necesse habuerit per plures dies & noctes somno fere in totum abstinere.

Ad hanc Dominam, postquam plures dies ægrotans valde imbecillis evaserat, accersitus, medicamentis tandum blandis uti cogebar: Itaque sanguinem ex pede ad ʒ iiij. protinus detrahendum, & quolibet die clysterem è lacte saccharato injiciendum curavi, à quo ter, aut quater alvum dejicere solebat: porro octava qualibet hora dosin sp. C. Cervi in cochleari sequentis Julapii exhibui ℞. *Aq. Pulegii, Juglandum, Ceraforum nigrr. an.* ʒ iij. *aq. hysterica* ʒ ij. *syr. Caryophillor.* ʒ j ß. *Castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi* ʒ ß. *Margarita pulv.* ℈ j. *misce. Vesicatoria pone aures, & Cataplasmata ex foliis Rutæ & Abrotani cum sal. Bryoniæ, sale marino, & sapone nigro plantis pedum cum fructu admovi.* Interdum vesperi in haustulo Julapii præscripti, Diacodii ʒ ß. exhibui, cui somnus moderatus, absque solita spasmorum consequentia, succedebat: cujusmodi effectum ab opiatis in tali casu exhibitis sæpius expertus sum: pro siti restinguenda ptisanam cum ingredientibus diureticis incoctis propinavi: horum usu intra breve tempus plurimum alleviata fuit. Attamen quod maximo emolumento cessit, abscessus in aure sinistra sponte disruptus primosaniem flavam, ac postea per multos dies ichoris tenuis copiam ingentem profudit, à qua evacuatione, viscerum, & præcordiorum spasmis in totum cessantibus, morbus perfecte judicatus fuit.

Quod spectat ad prædictæ ægritudinis ætiologiam, extra dubium videtur, affectus istos à colluvie serosa περὶ τὸν ἐγκέφαλον depositæ excitatos fuisse: nam & istius humoris in caput translatio morbum primo intulit, ejusque per auris emunctorium

ctorium ἔκκρισις symptomata quævis sustulit: perro cum materies morbifica spiritibus circa nervorum principia consitis diathesin aliquatenus explosivam intulisset, isti, licet tanquam œstro perciti, fere continuo agitarentur; quamdiu tamen versus cerebrum resilientes, spatium, in quo possent liberius expandi, obtinerent, phantasiam quidem illi solum vehementius exercebant, & absque ulteriori incommodo vigilias tantum induxere. At vero cum somno interdum obrepente spirituum irrequietorum excursus versus Cerebrum cohiberetur (quod quidem necessario evenit quando obdormiscimus, liquore nervoso intra Cerebri poros tunc temporis uberius admisso) nervorum paris vagi & intercostalis capita iidem tumultuarie irruentes, spirituum intra nervorum istorum ductus scatentium totas series perturbaverunt, adeoque prædictos, circa præcordia, viscera, & gulæ musculos, spasmos intulere. Plures hoc ritu tum viros, tum fœminas ægrotantes novi, qui cum cephalalgia, occipitis gravitate, aut vertigine laborarent, inter edormiscendum, illico in præcordiis, aut visceribus, aut simul in utrisque perturbationes quasispasmodicas sensere, quod quidem contingit à spirituum tumultantium ῥοπῇ à cerebro in nervorum origines reflexa: Quod autem huic ægrotæ opiatarum usus somnum placidum absque solita spasmorum consequentia, accersivit, ratio erat, quia spiritus animales, utut irrequieti & furentes, particularum tamen narcoticarum implexu, velut catenis injectis ligabantur, ut dein sine resistentia quavis, somno obruerentur. Enimvero graves convulsionum paroxysmos tum Asthmaticos, tum quasi hystericos, opiatis exhibitis non raro fæliciter curavi.

Mulier honesta M. G. 67°. anno ætatis, vultu adhuc florido, & habitu corporis obeso, cum prius faciei intumescentiæ, & gravioribus cephalalgiæ patoxysmis dudum obnoxia degisset, intenso Brumæ frigore, in vertiginem valde molestam, cum tremore cordis, spirituum deliquio, & crebro vomendi nixu incidit: lecto imposita si oculos aperiret, 2. *Observatio.*

aperiret, aut è latere in latus converteretur, ſtatim insigni ſcotomia, leipothymias metu, & insuper vomitu inani afficiebatur. Hanc invisens minime dubitabam, quin ægritudinis causa foret materies ſpaſmodica ab exteriori capitis regione, ad intimos τῦ ἐγκεφάλε receſſus translata; cujus afflatu, ſive copula heterogenea ſpiritus animales tacti, dum inordinate verſus cerebrum exilirent, affectu vertiginoſos, dumque iſti in nervorum capita tumultuarie irruerent, ſcotomiam, præcordiorum ἀταξίας, & vomendi nixum excitabant. Hujus curationem veſicatoria larga nuchæ, & pone aures applicata, enemata quotidie injecta, item frequens ſp. C. Cervi, & Julapii cephalici uſus intra paucos dies perfecerunt.

3. *Obſervatio.* Vir egregius 34 circiter annos natus, cum ex longo tempore tuſſi, cum ſputo copioſo, & craſſo obnoxius egerat, inſuper cutis poros valde apertos habens, continuo madere, & qualibet fere nocte ſudore multo perfundi ſolebat: ſub initium veris evacuationes iſtas ſolennes parcius evenire perſenſit; interim conqueſtus eſt, de manuum & pedum plenitudine, ac velut intumeſcentia quadam, ita ut hydropem ingruentem vereretur; cæterum & in capite ſcotomia, & vertigine crebra afficiebatur: Brevi poſtea hoc malo ingraveſcente, circa labia, aliaſque oris ac facici partes, leves contracturæ, & ſubiti ſpaſmi paſſim excitabantur; ſubinde etiam (materia morbifica, uti videtur, nervorum paris vagi & intercoſtalis origines influente) cordis tremorem & ſubſultus, cum crebris ſpirituum vitalium deliquiis, quaſi leipothymia jamjam imminente, perpeſſus eſt.

Scio plurimos pathemata hæc convulſiva, præcordia ita graviter infeſtantia, vaporibus à liene elevatis aſcribere: attamen ratio longe potior videtur, eadem à materia ſpaſmodica intra cerebrum aggeſta, & in nervorum principia irruente deducere; quia ſc. excrementi cujuſdam à partibus aliis in caput metaſtaſis præceſſit, ipſumque adeo περὶ τὸν ἐγκέφαλον deponi, affectus vertigi-

noſus

nosus fere continuus, istique partium oris ac faciei spasmi plane testantur: quare huic remedia, juxta methodum inferius traditam præscribere visum est.

Possem hic plurimas hujusmodi observationes proponere, in quibus materies morbifica prope nervorum origines subsistens, cum vertigine, leviores tantum viscerum, aut membrorum spasmos ciet. Cæterum quia istius materiæ portio quædam, à capite descendens nervorum ductus sæpe altius subit, adeoque circa medios, ultimosque eorum processus, & plexus seminii explosivi, quasi pulveris pyrii fomitem struit, Ex re fore videtur, hujusmodi casuum exempla quædam subjicere.

4: *Observatio.*

Puella quædam E. L. procera, & venusta, parentibus sanis orta, ipsaque constitutionis (prout videbatur) originaliter sanæ; postquam hero longa invaletudine detento, diu & fere continuo ministrasset, atque hinc sæpius totas noctes evigilare, aliisque temporibus crebro expergisci cogeretur, ut nunquam somnus, nisi brevis & interruptus, capesseretur, tandem de capitis hebetudine cum crebra vertigine queri cœpit: intra brevem exinde temporis tractum affectu indies ingravescente, tremores sensit in toto corpore, cum levi membrorum succussu, quibusdam vicibus, licet vagis & incertis, ingruentes: postea dein paroxysmos plane convulsivos, eosque horrendos & crebro infestantes perpessa erat: paulo ante morbi insultum Scotomia brevi afficiebatur, mox pectoris angustiam & oppressionem magnam, qua præcordia simul omnia strictim contrahebantur, persensit: tum illico strigorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram considere solebat; interim animo constabat; at maxima cordis oppressione laborans, donec ista pectoris constrictio relaxaretur, se nullo modo relevare potuit: postea cum paroxysmus pertransierat, insigni cordis palpitatione, sensuum torpore, & functiones animalis debilitate magna adhuc aliquandiu afficiebatur. Postquam hæc ægrotans per quatuordecim circiter menses ejusmodi paroxysmis crebra vice repe-

repetentibus obnoxia degisset, demum epilepsia evasit, ut quoties mali insultus rediret, in terram prostrata, ἀναισθησία cum spuma oris, aliisque pathognomicis caduci symptomatis corriperetur. Neque hic affectus iste gradum sistebat, quin, vix elapso anni spatio, in maniam degenerabat, ut denique ægrotans, amisso rationis usu, modo cum furore insaniret, modo cum stupore plane desiperet.

Prædicti Casus Ætiologia.

Ex morbi hujus initio, progressu, & crebra metamorphosi liquido patebat primo in capite prope nervorum origines & causam, & sedem habuisse, & exinde fines suos & in cerebrum & in systema nervosum quotidie latius explicuisse: nam ab initio materies morbifica juxta nervorum principia consistens, viscerum, & membrorum leviores tantum spasmos, & succussiones cum Vertigine intulit; postea ejus portio in nervos pneumonicos, eorumque plexus delapsa, gravissima præcordiorum, diaphragmatis & ventriculi convulsiones produxit; quin & ejusdem materiæ portio altera cerebrum ejusque meditullia invadens, ἀναισθησίας, ac dein caduci paroxysmos inferebat; atque demum spirituum textura in totum vitiata, eorumque latice in liquorem acerrimum, ac velut stygium degeneri, affectiones spasmodicæ in maniam transibant.

Quod itaque spectat ad particulares tum morborum tum symptomatum rationes, videtur quod prædicta virgo ex vita sedentaria (omni corporis exercitatione & auræ liberioris usu penitus adempti) præsertim vero ex vigiliis nocturnis, & somno frequenter interrupto, vitiosam sanguinis & humorum diathesin, simulque pravam & debilem cerebri, & nervosi generis constitutionem contraxerat: quibus accessit, quod illa hero suo gravissimis convulsionum affectibus laboranti perpetuo ministraret, atque ex eo forte contagium aliquod, sive miasmata spasmodica susceperat: Et primo quidem particulæ heterogeneæ una cum succo nervoso in cerebrum & cerebellum suffusæ, ibidemque spiritibus accrescentes, præliminari

Scotomia,

Scotomia, & vertiginoso affectu quasi velitabantur; dein materies spasmodica nervorum paris vagi & intercostalis, atque medullæ spinalis principia obsidentis una cum vertigine viscerum & musculorum subsultus, & succussiones leviores intulit: postea cum eadem nervorum ductus altius subiens, in plexus cervicales, cardiacos, & forsan intercostales, aliosque deferretur, atque spiritus respirationis, & pulsus munia exequentes, copula explosiva imbueret; illi crebra vice ob plenitudinem, vel propter irritationem, una cum superioribus nervosæ originis incolis, in explosiones adacti, partium respectivarum spasmos horrendos excitabant: Enimvero urgente paroxysmo, à nervis pneumonicis constrictis derepente thoracis systole inordinata ciebatur; deinde statim diaphragmate subito & vehementer retracto, ejulatus iste obstreperus succedebat: porro cum ob istam thoracis systolen diutius continuatam, sanguis ne moveri possit impeditus, omnino in præcordiis stagnaret, idcirco durante paroxysmo, cordis oppressio magna, cum ἀφωνία & ἀκινησία laborantem urgebat: interim vero, cum adhuc cerebri regio à spirituum explosionibus libera ac immunis perstaret, ægrotans animo constabat: postea vero cum materies spasmodica indies adaucta, etiam in cerebri debilitati & præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, ἀγχιθυμία, dein Epilepsia, ac ultimo mania, propter rationes modo citatas, supervenerunt. Huic ægrotanti medicamenta plurima, & varii generis, à multis tum medicis, tum empiricis, confuse tamen, methodoque incerta, & subinde mutata, prescripta ne hilum profuere

5. *Observatio.*

Mulier quædam venusta ἰδιοφυὴς & ἰδιοπαθὴς à diutino mœrore in diathesin invaletudinariam incidit; circa meridiem, & horas vespertinas plerunque mediocriter habuit, mane autem cum somno satis, & sæpe plus nimio indulserat, usque magis somnolenta, & torpida evasit: expergefacta, statim queri solebat de gravitate, ac velut stupore

stupore in toto capite, cum vertigine ad quem-
motum, aut capitis circumactionem; paulo post
ea paroxysmum convulsivum, aut ἀναισθησίαν
fere constanter expectabat, eamque modo hac
modo iste infestare solebat: quippe post vertigi-
nem, quasi velitationem præviam, plerunque in
ventriculo, & latere sinistro dolorem gravativum
huc illuc transcurrentem sensit; hinc rugitus, vo-
mendi nixus, flatuum eruptiones, nec non abdo-
minis, & hypochondriorum distentiones mi-
nus insequebantur, & plurimis interdum horis hanc
misere exercebant: interdum vero hæc sympto-
mata abesse contigit, & tunc in cerebro affectio
immanior successit: namque in crebras ἀναισθη-
σίας incidens, aliquandiu immota, & clausis oc-
lis, sine sensu, aut intellectu perstare solebat;
cumque famulæ ejus frictionibus, & nicotianæ fu-
migatione ipsam excitarent, mox animo consta-
bat, at denuo statim revolvitur in similem ἀναι-
σθησίαν, atque ita quatuor, aut quinque vices ejus
subit, priusquam ad se perfecte, & sine residiva
mox expectanda rediit: Tandem peracta tragœ-
dia, etiamnum capitis gravitate & torpore ali-
quantulum afficiebatur: circa meridiem vero, ne-
bulis omnino discussis, sudum & serenum πάντα
τοῦ ἐγεφάλου obtinere solebant; donec proximo
mane, rursus eadem symptomata reverterentur.

Ætiologia Qui symptomata hæc rite perpendit, non ha-
bebit necesse vapores ab utero, aut liene elevatos
supponere, atque in istis causam morbificam fru-
stra quærere: nempe quam multo certius poterit
in ipso capite collocare: Videtur enim quod huic
ab initio, propter ingentem mœrorem (prout in
fœminis crebro assolet) cerebro & nervoso generi
magna debilitas, simulque vitiosa labes imprime-
rentur; ita quidem ut spiritus animales in Cere-
brum & Cerebellum derivati, secum particulas
heterogeneas mixti generis, sc. partim narcoticas
& partim explosivas afferrent: cujusmodi copu-
lam cum illi à somnis uberiorem conciperent,
mera plenitudine ad ipsam excutiendam cieban-
tur: quamprimum igitur expergefieret mulier,
iidem

iidem ſpiritus commoti, vel ῥοιζῶ inferius facta, in nervorum origines deprimebantur, ibidemque exploſi viſcerum ſpaſmos excitabant, aut verſus cerebri meditullium reſilientes, ibidemque eliſi, crebras & terribiles ἀναισθησίας intulere. Revera hæc affectio Epilepſiæ aliquantulum affinis erat, niſi quod materies morbifica nondum intra regale cerebri palatium, ſive meditullium ejus ita commorabatur, ut ſpiritus illic intra primos ipſorum fontes inficeret; iiſdem tamen inferius diſſociatis, & juxta nervorum origines ſeſe in varios, minoreſque rivulos dividentibus, eadem copula heterogenea arctius adhærebat. Interea ſpiritus, quo iſtam materiam excuterent, crebrius exploſi, cum verſus cerebri arcem tumultuoſe raperentur, ſtuporem & ἀναισθησίαν, ſin alio vergentes in nervorum principia irruerent, propterea iſtos viſcerum ſpaſmos intulere; Quod autem paroxyſmi tantum horis matutinis poſt ſomnum pleniorem ingruebant, ratio erat, quia ſpirituum copula heterogenea iis cum ſucco nervoſo adveniens, eo tempore ad plenitudinem exploſionibus aptam congerebatur; quæ ſiquidem tunc integre diſcuteretur, reliquo die ægrotans ab affectu immunis perſtitit, donec poſtridie, cum ſomnus nocturnus novum materiæ morbificæ ſupplementum capiti intulerat, mane ſimilis paroxyſmus redibat; qui forſan, prout ſomnus brevior aut protractior fuerat, modo intra cerebrum, modo juxta originem nervoſam peragebatur.

Obſervatio affectionis quaſi hyſtericæ in viro.

Nec tantum in ſexu fœmineo, utpote debiliori & magis patibili, ſpaſmi ab origine nervoſa principaliter affecta oriuntur; verum ejuſmodi affectiones aliquando in viris à ſimili procatarxi excitatas obſervare licet. Ante aliquot annos feſtinanter accerſitus ad hoſpitem quendam in hac urbe diverſantem, ipſum primo intuitu revera dæmoniacum ſuſpicabar, eique exorciſmis, potius quam pharmacis opus fuiſſe rebar. Erat is quadragenarius, qui jam per tres annos ſtatis quibuſdam temporibus motibus convulſivis tentari ſolitus eſt, hujuſce ægritudinis, dum hic paucos dies fortuito

hoſpitaretur, occaſione ingentis mœſtitiæ, inſultum ſolito majorem perpeſſus erat: morbi acceſſionem per duos aut tres dies præſentiſcere ſolebat; nempe ex magna intra ſinciput commotione, continua fere vertigine, & crebra oculorum obſcuratione: ingruente autem paroxyſmo, primo oculi varie contorquebantur, invertebanturque, dein moles quædam inſtar vivi animalis, ab imo ventre ſurſum verſus Cor & Thoracem, & exinde in caput obrepere videbatur: hujuſmodi motum egomet manu ventrem ejus comprimens, plane perſenſi; & quamdiu, palmis totis viribus obtentis, iſtius globi aſcenſum inhiberem, ſe mediocriter habuit; quamprimum vero intumeſcentia iſtæc ſenſim ſuperius obrepens ad caput pertigerit, illico membra totius corporis immaniter convellebantur, ut tanquam ſpiritu malo obſeſſus ſe ad parietes, & poſtes illideret: à quatuor robuſtis viris, vix ſumma vi detineri, & coerceri potuit, quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diverſimodis huc illuc jactaret: quando ab exilitione ceſſaret, membra fuerunt robuſtiſſime extenta, & muſculi rigidi, & velut retano affecti: Talis paroxyſmus circiter horæ quadrantem durabat, dein ad ſe rediens ſobrie loquutus eſt, in cubiculo obambulavit, quaſi paſſus erat conſcivit, & veniam ab aſtantibus petiit; brevi poſtea oculos invertere, & ociſſime volutare cœpit: dein ſtatim affectus ſpaſmodes repetens, ſimilem uti prius excitabat tragœdiam: atque iſto ritu intra tres horas quinque aut ſex paroxyſmos ejuſmodi convulſivos ſuſtinuit. In medio quodam paroxyſmo, vena in brachio pertuſa, factoque orificio ſatis largo, ſanguis lente affluebat, & ſtatim congelari viſus eſt: ita quidem ut in pelvim exceptus, haud liquidorum more, in ſuperficiem planam & æquabilem diffluaret, at inſtar ſevi liquefacti, & in vas frigidum inſtillari, gutta ſuper guttam accumulata, in molem accreſceret.

Caſus prædicti Æviol. gia.

Si affectio hæc ſtupenda mulieri contigiſſet, obvium eſſet, eam hyſtericam dicere, ejuſque cauſam

ſam in uteri vitium conjicere, eo magis, quia tanquam molis cujuſdam ab imo ventre aſcenſus paroxyſmum inchoavit: attamen cum vulgaris iſta ſolutio, quæ ſæpiſſime merum ignorantiæ ſubterfugium eſt, in hoc caſu admitti nequit; rationi maxime congruum videtur, omnia iſtæc ſymptomata in malas cerebri & nervoſi generis affectiones referre. Enimvero morbi cauſam in ipſo capite latere, ex ſymptomatis paroxyſmum præcedentibus, quæ ſpirituum intra ἰγκέφαλον ſcatentium agitationem inſignem denotabant, plane colligitur: iſta cerebri inflatio, graves Scotomiæ, quæque inſultu jamjam ingruente, conſtanter evenerunt, oculorum contorſiones, manifeſto arguunt particulas heterogeneas, & explosivas ſpiritibus intra ἰγκέφαλον juxta nervorum principia degentibus accreviſſe. Adeo ut hic caſus etiam ad Epilepſiæ naturam prope accederet, excepto tamen quod intra cerebri meditullium ſpiritus nec copulam heterogeneam admitterent, nec alibi explosi, illic tumultuarie perrumperent: durante enim paroxyſmo, ægrotans uſque animo conſtabat: at vero materies morbifica, in capite uberius congeſta, cum illinc in nervorum tum interiorum, tum exteriorum ductus altius prolaberetur, in viſceribus tum imi, tum medii ventris, etiam in membris exterioribus, ſeminii explosivi mineras valde diffuſas poſuerat; adeo ut cum ſpiritus animales juxta nervorum origines explodi inciperent, illico ſtatim alii plexus meſentericos, & deinceps alii alios plexus nerveos à meta extima, uſque ad caput interjectos, incolentes, ordine explosi, ſpaſmos à parte in parrem uſque continuabant, donec ad ἰγκέφαλον perveniretur: exinde vero explosione patim ad ſpiritus ſpinalis medullæ, & nervorum appendicum hoſpites, tranſlata, muſculorum, & membrorum totius corporis convulſiones validiſſimæ inſequutæ ſunt: Quod autem iſte velut molis aſcenſus, qui ſæpenumero in imo ventre, circa convulſionum initia percipitur, à ſpiritibus intra plexus meſentericos in explosiones adactis procedat, inferius, cum de paſſionibus hyſtericis dicemus, fuſe declarabitur.

Interea si inquiritur ob quam rationem paroxysmo convulsivo περὶ τὸν ἐγκέφαλον juxta nervorum origines incipiente, illico spiritus extinctè degentes (quotquot in illud symptoma prædispositi sunt) explosiones ineunt, adeoque affectionem spasmodicam illic plenius exorsam sursum transferant, (nam ita plerunque habet, sive morbi accessio in imo ventre, sive circa medium abdomen hypochondria, aut precordia incipit: quippe spasmus ab istis locis sensim versus caput prorepere solet.) Dico propter hujus solutionem hæc duo imprimis consideranda offerri, sc. primo advertimus, quod, cum spirituum integra quædam series perturbatur, qui in extremo ambitu residunt, influxu originali primo destituuntur; quare isti ante alios tumultuari, & irregulariter habere incipiunt, hinc quando nervus cubiti aut femoris ab incubatu constringitur, ut solita spirituum influentia impediatur, stupor cum punctionis sensu in manus, aut pedis digitis primo sentitur, unde sensim superius versus loca affecta perreptat. Secundo subest altera, eaque potior istius affectus ratio, nempe quod spiritus in explosiones parati, cum intra ductus nervosos, unum aut plures, quasi totidem distinctos tubulos continentur, spatium satis amplum requirunt, in quo plurimum, & quidem successive rarefieri & expandi queant, quod siquidem intra nervorum truncos à principio versus finem haud facile conceditur; idcirco dum spiritus, circa originem nervosam primo elisi, versus ἐγκέφαλον refiliunt, proindeque vertiginem cient: spirituum explosio apertior circa nervorum processus inferiores, aut extremitates, ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilatatur, aut in plures fibras late dispersas terminatur, plerumque incipit; dein spiritibus istis explosis, statim aliis ordine succedentibus, quo pariter explodi possint, locus conceditur: Hinc observatum est, dum spiritus exteriores exploduntur, si ligatura, aut compressione strictius facta, aliorum in idem spatium successio, aut versus exteriora progressus intercipitur, spasmus ne sursum ascendat inhiberi

Quare spasmi à nervorum extremitatibus incipiunt.

inhiberi solet: quare cum stupor (prout historiæ medicæ testantur) ab extremo manus aut pedis digito exorsus, cum formicationis sensu, aut, instar auræ frigidæ ad superiora repit, ac demum cerebrum petens, convulsiones horrendas infert, si mox ab initio insultus, brachium, aut crus fortiter ligetur, spasmus locum istum ligatum superare non valens, à capite conscendendo impeditur; quinimo usitatum est fœminis hystericis, quamprimum ventris intumefactio, sive molis in abdomine ascensus primo sentitur, medium corporis truncum fasciis circumpositis valde constringere, adeoque sæpius præcavetur, ne præcordia, & capitis regio eodem paroxysmo convulsivo afficiantur.

Quare sanguis in affectibus convulsivis cito congelatur.

Quod autem sanguis medio paroxysmo eductus cito congelabatur, ita quidem fieri in affectibus convulsivis, & apoplecticis passim assolet, prout doctissimus Heighmorus ex recensione Heidochii prius annotavit: attamen quod nonnulli hinc contendunt, convulsiones omnino à sanguinis crassitie, motu impedito, & stagnatione pendere, minime concedendum erit: quippe sanguis ab iis qui spasmis obnoxii sunt, paulo ante paroxysmum detractus, sero dilutus, atque satis fluidus existit. Quapropter opinari liceat congelationem istam ab ipso paroxysmo induci; quia sc. in motibus convulsivis, ab immodicis musculorum & viscerum contractionibus, sanguis interfluus, spiritu & sero ejus exhalantibus, aliquantulum in mixtione solvitur, & propterea aliquatenus coagulatur; non aliter quam cum lac propter nimiam agitationem, & partium ab invicem separationem, in butyrum concrescit. Quare hujusmodi sanguinis coagulatio videtur convulsionum potius esse effectus, quam causa.

Methodus therapeutica.

Quod ſpectat ad curationem ejuſmodi affectionum ſpaſmodicarum, quæ in fœminis, aut viris à cauſa morbifica nervorum origines obſidente procedunt. Prima indicatio erit morbi fomitem ſubtrahere, ſc. impedire, quo minus ſanguis particulas heterogeneas, aut in ſe genitas, aut aliunde à viſceribus acceptas, capiti affigat. In hanc rem evacuatio & per catharſin, & per phlebotomiam, niſi aliquid contraindicat, inſtituta, commode adhiberi ſolet.

Emetica. Vomitio ſæpiſſime juvamen præſtat, quare emetica ex infuſione croci metallorum, vel ex ſale vitrioli, aut vino ſcillitico ab initio propinentur. Dein propediem ſanguinis detractio, aut phlebotomia in brachio, aut hirudinum ſuctu è venis ſedalibus celebretur; dein poſtea lenis purgatio aut pilulis, aut apozemate ſolutivo inſtituatur, & tempeſtive repetatur.

Cathartica. ℞. *Pilul. è ſuccino Cratonis, vel Tartareorum Bontii* ʒ ij. *reſin. Jalap.* gr. xvj. *Caſtorei* ℈ j. *Olei roriſmarini vel ſuccini* ℈ ß. *Gummi Ammoniaci ſolut. in aq. hyſterica q. ſ. f. pilula* 16. *ſumantur quatuor die quolibet ſexto aut ſeptimo.*

℞. *Rad. Polypodii qu. Lapathi acut. præparat. Cherefolii an.* ʒ vj. *Tæniæ maris* ʒ iij. *folior. Betonicæ, chamædryos, chamæpityos, verbenæ, veronicæ, maris an.* M j. *ſem. carthami, bardanæ an.* ʒ iij. *Coquantur in aq. fontan.* ℔ iiij. *ad mediætatem, adde vini albi* ℔ j. *colatur in matracium, cui imponatur folior. ſennæ opt.* ʒ j. *Rhabarbari* ʒ vj. *Turbith. Gummoſi* ʒ ß. *Epithimi, ſantal. citrini an.* ʒ ij, *ſalis Abſynthii, cochlearia an.* ʒ j. *Flavedinis cortic. Aurantii* ʒ ij. *Digerantur clauſe, in calor. arena per horas* 12. *Colatura uſui ſervetur: edulcetur (ſi opus ſit) cum ſ. q. ſyrupi Auguſtani, vel è cichoreo cum Rhabarbaro. Doſis* ʒ vj. *ſequi aut bis in hebdomad.*

Singulis

Singulis diebus quibus à purgatione vacat, remedia cerebrum corroborantia, quin & ſpiritus animales, à copula heterogenea ſuſcipienda, aut ab exploſionibus ineundis vindicantia, exhibeantur. De quibus tamen juxta ægrotantis temperamentum, corporis habitum, & conſtitutionem delectus quidam inſtituatur; nam gracili corporis habitu, & ſanguini fervidiori præditis medicamenta minus calida, quæque ſanguinem haud ſupra modum exagitent, propinari debent: è contra phlegmaticis, obeſis, quorum urina tenuis & aquoſa eſt, atque ſanguis hebetius circulatur, viſceraque infarciuntur, remedia calidiora, & humores inſigniter fermentare apta deſignentur. In priori caſu ad hunc modum præſcribatur. *Remedia in temperamento calidiori.*

℞. *Conſerva flor. Betonicæ, Tamariſci, Paeniæ maris an.* ℥ ij. *ſpec. diamargarit. frigid.* ʒ j. ß. *pulv. rad. paeniæ, & ſeminis ejuſdem an.* ʒ j. *Coralli rubr. præpar.* ʒ ij. *Vitrioli Martis* ℈ ij. *ſalis Abſynthii* ʒ ij. *cum ſ. q. ſuccі Aurantior. f. Electuar. capiat bis vel ter in die, ſuperbibendo hauſtulum Julapii infra præſcripti.* *Corroborantia & Specifica.*

℞. *Coralliі rubri cum ſucco Aurantiorum in vaſe marmoreo, aut mortario vitreo triti, & exiccati* ℥ ß. *pulv. viſci qu. rad. paeniæ maris an.* ʒ ij. *ſacchari perlat.* ʒ iij. *f. pulvis. Doſis* ℈ j. *ad* ʒ ß. *bis vel ter in die.* *Pulveres.*

℞. *Specier. diamargarit. frigid.* ʒ ij. *ſalis Abſynthii* ʒ iij. *rad. aronis pulv.* ʒ j. *miſce, f. pulvis, dividatur in viginti partes, ſumatur doſis mane, & hora quarta.*

℞. *Pul. rad. Tetaſitidos* ℥ j. *doſ.* ʒ ß. *ad* ʒ j. *bis in die.*

℞. *Folior. bardanæ, ari an.* M. vj. *inciſa, & ſimul miſta deſtillentur. Doſis* ʒ ij. *ad* iij. *bis vel ter in die poſt doſin Electuarii, aut pulveris.* *Aqua deſtillata & Julapia.*

℞. *Hujus aquæ deſtillatæ* ℔ ij. *Chalybis noſtri præpar.* ʒ ij. *miſce in phiala, ſumantur eodem modo.*

℞. *Aq. Jugland. ſimplicis. Ceraſorum nigror. an.* ℔ ß. *Limacum* ʒ iiij. *ſyr. flor. Paeniæ maris* ℥ ij. *Doſis* ℥. j. ß. *ad* ij. *eodem modo.*

℞.

℞ *Raſur. Eboris, C. Cervi an.* ʒ iij. *rad. Chamæfolii, bardana valeriana an.* ʒ ß. *folior. betonicæ, chamapityos, ſcolopendrii, ſummitat. Tamariſci an. M. j. corticum Tamariſci, ſolani ligneſi an.* ʒß. *coquantur in aq. fontana* ℔ iiij. *ad tertia partis conſumptionem, adde vini albi* ʒ viij. *colatur in lagenam, cui imponatur folior. beccalungæ, cardamines an. M. j. ſ. infuſio tepida, & clauſa per horas quatuor, colatura ſervetur in vitris occluſis. Dofis* ʒ vj. *bis in die, poſt doſin medicamenti ſolidi. Interdum tali Apozemati infundantur chalybris noſtri* ʒij. *& ſumantur eodem modo.*

Tempore æſtivo aquar. acidularum uſus convenit, in earum defectu noſtræ artificiales ſubſtituantur.

Remedia in temperamento frigidiori.

Quòd ſi ob rationes ſupra citatas, medicamenta calidiora indicantur, juxta methodum ſequentem procedere licebit.

Electuarium.

℞ *Conſerva anthos, flavedinis Aurantii, Limonii an.* ʒ ij. *nucum Jugland. & myrobalanor. condit. an. n.* ij. *ligni Aloes. ſantali citrini, rad. ſerpentariæ, contrayervæ, angelicæ, ari an* ʒ j. *vitrioli Martis (vel chalybis præpar.)* ℈ iiij. *ſalis abſynthii, cochlearia an.* ʒ j. *cum ſ. q. conditura nucum Juglandum. f. Electuariorum. ſumatur bis in die qui nucis moſch. ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Tabulæ.

℞. *Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, corallii rubr. præpar. an.* ʒ ij. *ſacchari ſolut. in aq. limacum & ad tabulatum cocti* ʒ vj. *Olei ſuccini rectificatiſſimi* ʒ ß. *ſ. q. f. Tabulæ, ſingulæ pendant circiter* ʒ ß. *una, aut altera ſumatur bis vel ter in die, ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Pilulæ.

℞. *Rad. ſerpentariæ Virginianæ, contrayervæ, Valerianæ an.* ʒ ij. *corallii rubr. præpar. margarit. an.* ʒij. *Cort. Winteran. rad. dictamni Cretici an.* ʒ j. *vitrioli Martis, ſalis Abſynthii an.* ʒ j. ß. *Extract. Centaurii* ʒ ij. *Ammoniaci ſolut. in aq. hyſterica. q. ſ. f. maſſa pilularis. ſumantur quatuor pilulæ manè & horâ quartâ p.m.*

Spiritus.

℞ *Sp.* ℈ *Cervi, aut ſuliginis, vel ſanguinis humani, vel ſalis Ammoniaci q. ſ. ſumantur gutt.*

10.

10. *ad* 12. *mane, & vesperi in cochleari Julapii superbibendo hauſtulum ejuſdem.*

℞ *Folior. betonicæ, verbenæ, ſalviæ, cardamina, ari, bardanæ an.* M ij. *Jugland. viridium* N° 20. *cortices* 6. *Aurantior. & quatuor Limonum, cardamom. cubebar. an.* ʒ j. *conciſis, & contuſis affunde ſeri lactis è pomaceo, aut vino albo facti* ℔ vj. *deſtillentur ſ. a. doſis* ʒ ij. *vel* iij. *bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi. Hujus* ℔ ij. *add Chalybis noſtri* ʒ ij. *Aqua de-stillata.*

℞ *Aq. Lumbricor. limacum. an.* ʒ vj. *Jugland. ſimplicis* ʒ iiij. *Raphani compoſit.* ʒ ij. *ſacchari albiſſimi* ʒ ij. *f. Julapium. Doſis cochlearia* 4 *vel* 6 *bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi.*

℞ *Millepedum mundator.* ℔ j. *caryophyllor. concif.* ʒ ß. *ſuperaffunde vini albi* ℔ ij. *deſtillantur in cucurbita vitrea, doſis* ʒ j. *ad* ʒ j. ß. *bis in die.*

Pauperioribus per remedia facilius parabilia ad hunc modum conſulatur.

℞ *Conſervæ folior. ruta cum aq. p. ſacchari ſalis* ʒ vj. *ſumatur quantitas Nucis Meſchat. bis in die ſuperbibendo decoct. ſem. & rad. bardana in ſero lactis cum vino albo parat.*

Vel paretur Conſerva ex foliis Arboris vitæ cum æquali parte ſacchari. doſis ʒ ß. ad ʒ j. bis in die.

℞ *Pulveris Millepedum præpar.* ʒ iij. *ſem. amomi* ʒ j. *f. pulvis, dividatur in* 10. *partes. ſumatur doſis bis in die, vel aſellis* 12. *contuſis cum vino albo affuſo, exprimatur ſuccus, f. hauſtus, ſumatur bis in die.*

Interea dum hæc remedia intus ſumuntur, convenit interdum veſicatoriis in nucha, & pone aures applicatis ulcuſcula excitare, ita namque ſeroſi, & acres humores à capite plurimum emulgentur: porro ſternutatoria, & apophlegmatiſmi non raro juvamen inſigne præſtant. Sanguinis detractio è venis ſedalibus, aut è pede aliquoties iterari debet, quin & urgente affectu, emplaſtra, vel cataplaſmata plantis pedum utiliter adhibentur. Juvat etiam circa ſures, & femora epiſpaſtica admovere.

CAPUT VI.

De motibus Convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos subsistit.

AFfectiones spasmodicas interdum absquecapitis vitio, à spirituum circa nervorum extremitates scatentium irritatione, explosioneque oriri vel hinc constat, quia cum pharmaca ventriculi, aut intestinorum tunicas acrius vellicant, aut lumbrici eas corrodunt, non tantum in istis partibus succedunt spasmi, sed insuper motus convulsivi nonnunquam in membra, & artus exteriores retorquentur: enimvero, prout alibi ostendimus, cum partem aliquam gravioris molestiæ sensus excruciat, & ab illa primo sensorio communicatur, exinde statim spiritibus ibidem irritatis, motus involuntarius & irregularis reflecti solet; idque non tantum per eosdem nervos, quibus doloris sensus afferebatur, sed interdum etiam per alios aut affines, aut prorsus extraneos spasmus reciprocatur: Ita lapis ureteri infixus, fibrasque ejus nerveas plurimum irritans, motus convulsivos non tantum in vase affecto, sed in cunctis fere abdominis visceribus excitat; adeo ut urina suppressa, tormina huc illuc diffusa, & vomitiones horrendæ utplurimum succedant. Quapropter minime ambigendum est, etiam morbos, & symptomata quædam spasmodica, propter noxam externam nervorum apicibus intra membranas, musculos, aut viscera terminatis illatam, sæpenumero induci: quinimo in passionibus hystericis, hypochondriacis, & quibusdam aliis, si quando motus convulsivi, capite illæso, uteri, lienis aut alius visceris culpa excitantur; næ illi hac solum ratione, nempe reliquarum partium incommodis hac via per nervos, nullatenus autem per vapores ad cerebrum translatis, oriuntur, ac quoquoversum in varias corporis regiones propagantur.

Hic

Hic autem adnotetur, quod licet causa evidens solitaria, siquidem ea fortis ac vehemens fuerit, convulsiones interdum per se, & absque dispositione prævia inducat; quatenus nimirum spiritus animales supra modum irritati, explosiones debito majores & plusquam ordinarias ineunt; prout in hypercatharsi, ac paroxysmis colicis, & nephriticis passim evenire solet; attamen in plerisque aliis affectibus spasmodicis, quorum accessiones sunt crebræ & habituales, præter irritationem circa nervorum extremitates factam, quæ ut plurimum causæ evidentis loco est, etiam procatarxis quædam adest, cujus efficaciæ morbi insultus præcipue debetur; nempe cum motus convulsivi lienis, uteri, aut alius privatæ partis vitio excitari, ac crebra vice repetere solent, suspicari licet, quod spiritus animales fibrarum in parte affecta, & in vicinia ejus dispositarum incolæ, copulam heteregeneam, & explosivam prius contraxerant, qua ad plenitudinem saturi, levi occasione in explosiones spasmodicas cientur: dein istæ circa nervorum extremitates primo inceptæ eorundem nervorum ductu sursum perreptant, & non raro ad ipsam originem nervosam, ac interdum ulterius ad cerebri meditullium traducuntur: à quo denuo in genus nervosum reflexæ, etiam membrorum, ac artuum spasmos secundario inferunt: postquam vero cerebrum, & superior systematis nervosi portio, spasmis infra excitatis saepius compati & coaffici assueverunt, etiam spiritus istarum partium incolæ, ipsi tandem adulterari, copulam heterogeneam, & explosivam admittere, adeoque in causæ procatarcticæ partem adsciſci incipiunt; hinc demum procatarxis spasmodica utrique caudicis ejusdem nervosi termino communis evadit, atque spiritus animales in nervi unius, aut plurium tum capite, tum cauda male dispositi, ab alterutro explosiones concipiunt, easque alteri statim tradunt, prout infra cum de passionibus hystericis, aliisque speciatim dicemus, fusius declarabitur. Interim historias quasdam, & observationes spasmorum à nervorum extre-

Spasmi à nervorum finibus incipiunt. & propter irritationem,

Et propter copulam explosivam.

extremitatibus oriundorum subjiciemus.

I. *Observatio.* Virgo lectissima circa 16. ætatis suæ annum à equo decidens, & saxo protuberanti allisa, mammam sinistram graviter læsit, unde tumor cum dolore exortus est, quæ tamen symptomata ab initio remediorum usu mitigari, & deinceps ad longum tempus mediocriter habere visa sunt; post triennium vero a frigore susceptо, ac pessima victus ratione adhibita, omnia exacerbari cœperunt, pars læsa in majorem molem intumescens dolore peracuto, & fere constanti afficiebatur, ut ægrotans præ insigni cruciatu dies & noctes pleraque insomnes degerit, mammæque glandulas tumidiores tunc factas nec tangi nec pertractari, imo nè strepitum quemvis, aut concussionem in cubiculo factam sufferre potuerit.

Cum huic tumori, versus cancrosum degeneri, fotus & cataplasmata ex cicuta, & mandragora, aliisque stupefacientibus, & repercussivis applicarentur, perillustris Domina affectiones quasdam spasmodicas crebra vice infestantes pati cœpit: imprimis quoties in mamma dolor atrocius urgeret, illic loci punctiones, nec non spasmos ac contracturas huc illuc excurrentes persensit: deinde statim ventriculus ac hypochondria, & non raro totum abdomen cum rugitu & vomendi nixu inflari, ac plurimum distendi solebant; mox idem affectus sensim ad superiora transflatus ἀναισθησίαν excitabat, cui brevi postea motus convulsivi in toto corpore adeo validi succedebant, ut ægrotans vix à tribus aut quatuor robustis viris contineri potuerit.

Hujusmodi paroxysmi primo erant vagi, & occasionaliter tantum excitati: nempe succedebant, quoties dolor pectoris à causa quadam evidenti intenderetur: postea convulsiones istæ crebrius infestabant, ac demum periodicæ, ac habituales factæ, bis in die, nempe totidem statis horis à pastu constanter repetere solebant: Cumque ad hunc modum per 6 menses ægrotans miserrime affligeretur, tandem vertiginoso capitis affectu, eam fere continuo exercente, molestari cœpit: cui malo

malò cum fotus ex herbis aromaticis & cephalicis capiti aliquandiu adhiberetur, quoad vertiginem melius habuit; verum exinde novo & plane admirando ſymptomate, tuſſi ſc. inani abſque ſputo dies & noctes, niſi cum ſomno obrueretur, perpetuo infeſtabatur: poſtquam clariſſima hæc virgo, diverſimoda remedia à variis medicis præſcripta, abſque multo commodo tentaverat, demum thermis temperatis apud Bathoniam uſa juvabatur, deinde ſtatim nupta, à conceptu ac puerperio ſenſim convaluit.

Si totius morbi ejuſque accidentium rationes inquirantur, extra dubium eſt, affectionem convulſivam à mammæ tumore, ſive loco dolente primo excitatam fuiſſe; cujus cauſa partim fuit acutiſſimus doloris ſenſus, à fibris ac nervis iſtius partis impreſſus, partim autem copula heterogenea ſpiritibus iſtarum fibrarum nervorumque incolis affixa; enimvero ſuſpicari licet humorem acerrimum tumori impactum, qui forſan aliquatenus nervorum ductibus illuc confluxerat, Topicorum uſu repercuſſum, fibras & filamenta nervea per totam viciniam diſpoſita ſubiiſſe, proindeque copulam heterogeneam & explosivam ſpiritibus accreviſſe; ad quam elidendam, quoties a dolore incitabantur, exploſiones ſpaſmodicas inibant, ſimulque ſpiritus alii, intra nervos affines ſcatentes priorum conſenſu (uti crebro aſſolet) pari ritu explodebantur: dein affectio ſpaſmodica nervorum extremitatibus ubi primo inceperat, per eorundem ductus uſque ad ἐγκέφαλον continuata, ἀναισθησίαν, & exinde in totum ſyſtema nervoſum reſiliens, artuum & membrorum omnium motus convulſivos inferre ſolebat: circa ægritudinis initium paroxyſmi ad hunc modum a parte affecta propter dolorem excitati, ad cerebrum & appendicem ejus ſecundario traducebantur: poſtea vero cum ſpiritus horum incolæ per ſympathiam cerebro exploſi, partium continentium poros ita laxarant & debilitaverant, ut intra eoſdem, una cum ſucco nervoſo, particulis quibuſvis heterogeneis aditus pateſceret, procataxis ſpaſmodica etiam

Ejus Ætiologia.

in capite succrescebat; atque spiritus ἐγκέφαλα incolentes, copula heterogenea infecti, paroxysmum spasmodicum ipsi inchoabant, aut saltem insultibus ejus primos instinctus præbuere, qui ut plurimum à pastu totidem statis horis redibant; quia sc. materies morbifica una cum succo nervoso æquali fere dimenso inferebatur: revera in ejusmodi casibus, ubi convulsio generalis fere omnes totius systematis nervosi partes successive occupat, suspicarilicet spiritus animales in toto genere nervoso copulam heterogeneam & explosivam contraxisse, quæ cum stato tempore ad plenitudinem assurgat, ipsos spiritus pariter hora condicta ad explosionem incitat, eademque explosio alicubi inchoata, fomitis ignarii ritu, in omnes ordine propagatur.

Quod spectat ad tussim istam inanem, quæ capitis fomentationi succedebat, ægrotantem istam per plures menses fere incessanter exercuit, videtur quod symptoma istud omnino ab origine nervosa affecta, & nequaquam à pulmonum infarctu penderet, nihil enim tussi excernebat; & si quando istum tussiendi impetum violenter inhibere, statim in gutture præfocationis sensu afficiebatur: adeo ut verisimilius sit materiem morbificam prope originem nervosam depositam à fotu rarefactam, & commotam, nervorum pulmonibus dicatorum capita altius subiisse, atque in fibris, & filamentis eorum spasmos perpetuos irritasse: simili quodam ritu, ac cum succus nervosus, qui musculorum fibras & tendines irrigat, acris, ac degener factus, partibus iis subsultus, ac contracturas continuas inducit: hinc quando spasmus in aliquibus nervorum affectorum surculis sisteretur, ita ut tussire non liceret, statim motus convulsivus in surculos alios ejusdem, aut affinis nervi incurrens, præfocationem in gutture excitabat. Libet hic exemplum aliud spasmi è nervorum extremitatibus affectis oriundi proponere.

2. *Observatio.* Clarissima Matrona quinquagenaria postquam ei menstrua per sesquiannum fluere desierant, primo de dolore pungitivo in mamma sinistra queri cœpit,

cœpit, dein postea illo affectu cessante, circa ventriculum male habuit, illic nimirum tumor durus, & velut schirrosus cum dolore gravativo suborsus est huic stomachi inflatio cum respiratione difficili, nausea, & vomitione crebra supervenit: dein morbo ingravescente, dolore magis acuto, & huc illuc quaquaversus excurrente, in affectiones ventriculi convulsivas incidit: nempe illic loci spasmis varie excurrentibus, haud secus ac si ventriculus multifariam distraheretur, fere continuo molestabatur: porro cum siti & vigiliis, constans animi perturbatio, & crebra spirituum deliquia, quasi jamjam moribunda esset, Dominam ægrotantem exercebant: quæ tamen omnia symptomata ex isto ventriculi tumore semper oriri, eadem plane persensit: Huic medicamina quævis vomitoria, cathartica, antiscorbutica, & hysterica, absque ullo levamine, molestiæ potius & nocumento fuisse videbantur; à sanguinis missione per hirudines, & lactis asinini usu nonnihil commodi recepit, & postea ab acidulis diu epotis plurimum alleviabatur.

Prædicta symptomata, quæ vulgo passioni hystericæ, & vaporibus uterinis ascriberentur, palam est à tumore circa ventriculi fundum excitato processisse: quippe sanguis Dominæ isti valde fervidus & atrabilarius existens, cum non amplius catameniorum fluxu purgaretur, recrementa sua & fæculentias adustas primo in mamma, & deinde novo incepto, in stomachi membranis deposuit: à tumore ibidem facto, particulæ acres & heterogeneæ perpetim decedentes, fibras & nervos circumcirca consitos subierant; quæ spiritibus earum partium insitis, influisque continuo accrescentes, ipsos ad crebras explosiones, adeoque affectiones spasmodicas in tota vicinia excitabant: quandoquidem vero motus convulsivi illic loci habiti, leviores fuerint, hinc apparet totum nervosum genus, ipsumque ἰγκέφαλον (prout in spasmis majoribus assolet) in eundem affectum nondum consensisse: attamen spirituum inordinatio circa partes affectas exorsa, & illinc minori *Ejus Ætiologia.*

ri undulatione ad caput traducta, ejusque adeo spiritus incolas leviter tantum afficiens, vigilias, cum ingenti æstu, & phantasiæ perturbatione inducebat. Quæ hactenus de spasmis à causa morbifica alterutrum systematis nervosi finem obsidente, disseruimus, clarius clucescent, cum postea de præcipuis convulsionum speciebus, de passionibus sc. hystericis, hypochondriacis, aliisque particulatim agemus: Interea huic de spasmis, propter nervorum extremitates affectas, oriundis, hypothesi methodum therapeuticam non opus erit adjicere, quoniam medendi rationes hujusmodi pathematis postea speciatim tradendis, melius accommodari possunt: Inpræsentiarum vero procedere oportet ad explicandas passiones spasmodicas, quarum causa, sive materies morbifica intra plexus nerveos subsistere videtur.

De plexibus nerveis alibi satis fuse disseruimus, atque ex illorum descriptione & usu verissimillimum esse ostendimus, motuum convulsivorum paroxysmos graviores intra hasce partes sæpenumero incipientes, exinde quaquaversus in viciniam, & non raro in longinquum propagari: saltem multo probabilius videri, particulas heterogeneas & explosivas, postquam τοῦ ἐγκεφάλου, ejusque appendicis medullaris tractus superaverint, inque nervorum canales, eorumque ductus, una cum succo ipsos irrigante, altius prolapsas, intra plexus nerveos, velut compita, sive diverticula copias explicare, ibidemque aliquandiu stativa habere, donec tandem uberius aggestæ, quasi collectis viribus affectiones spasmodicas immaniores producant: hoc, inquam, longe probabilius apparet, quam (quod vulgo fit) ex utero, liene, ventriculo, aliove viscere vapores elevatos supponere, in quos omnis culpa ex facili conjiciatur: Nam intra hosce plexus pro mineris morbificis spatia satis idonea conceduntur, ut materies illic sensim deponi possit, & manere, donec ad plenitudinem congeratur: deinde vero, quia spirituum copias ingentes, supra quam in aliis quibuscunque cellulis, illic hospitari credimus, copula heterogenea

Plexus nerveos materiæ spasmodicæ sedem esse.

iis

iis accrescens, in explosiones graviores quasi fomitem struit; adeo ut spiritus intra hæc corpora explosi ea non modo inflent, & dilatent, verum de sursum elevent, & attollant, (velut cum ædificium à pulvere pyrio subvertitur) quare partes suprajacentes subito in tumorem efferuntur, atque appense huc illuc violenter contrahuntur. Ad hunc modum atrociores, circa præcordia & viscera, convulsionum paroxysmos sæpenumero excitari, præter argumenta ex ratione petita, non ita pridem αὐτοψίᾳ comprobatum habui: Cum enim fœminæ illustrissimæ paulo ante obitum affectibus (quos dicunt) hystericis gravissime laborantis, cadaver aperirem, uterum quidem prorsus insontem reperi, verum juxta mesenterii plexus nerveos (uti videbatur) in molem attolli, & elevari solitos, visceris istius membranas ab invicem divulsas, & solutas, ut circumquaque tumidæ & laxæ, quasi in bullulas, sive vesiculas inflatæ apparerent.

3. Observatio

Profecto plura sunt rationum solidarum momenta, quibus adducimur ut credamus pathemata dicta hysterica sæpissime à materia spasmodica intra plexus mesentericos aggesta, & per vices explosa oriri: quod quidem, ubi de morbis istis speciatim agemus, clarius patebit: sed neque minus probabile est, dolores colicos à materia acriori, & irritativa iisdem plexibus contenta, non raro procedere. Cæterum quoties paroxysmi convulsivi à liene, aut ventriculo incipere videntur, utpote quorum initia sunt partium istarum inflationes, & perturbationes insignes; verisimile est materiæ spasmodicæ nidum, intra plexus nerveos ad lienem, aut ventriculum pertinentes reconditum fuisse: Quinetiam ejusmodi materies, intra plexus cardiacos gravissimos cordis tremores & passiones, intra plexus pneumonicos, aut cervicales, terribiles asthmatis insultus excitare videtur. In Neurologia nostra casum insignem perillustris fœminæ retulimus, cui materies serosa è syncipite per narem sinistram extillari solita, pone aurem decubuerat: ubi cum dolor atrocissimus infestaret,

spasmi

ſpaſmi inſuper, & contractiones admirandæ ſuccedebant: quibus ſc. modo cerebri & totius ἰγκεφάλου compages deorſum, modo guttur, præcordia, & viſcera ſurſum convelli viderentur: ejuſmodi convulſiones partes ita oppoſitas, & longe diſſitas per vices afficientes, cum ab una eademque morbi ſede in medio confita procederent, obvium erit concipere, locum dolentem, uti & affectionis utriuſque ſpaſmodicæ originem, fuiſſe plexum ganglioformem, juxta parotidas ſitum: in quem ſc. nervi tum paris vagi è capite deſcendentes ingrediuntur, & è quo propagines in gutturis muſculos, atque rami in præcordia & viſcera protenduntur. Porro ab eadem cauſa, ſc. materie σπασμώδει intra plexus ganglioformes aggeſta & per vices exploſa, iſtum in gutture præfocationis ſenſum in paroxyſmis convulſivis tam crebro excitatum procedere (nec immerito) arbitramur. Verum ſuper his quando morbos, & ſymptomata ſpaſμώδη Particulatim tractabimus, erit opportunior dicendi locus. Quod reſtat de convulſionum, quarum ſupra mentionem fecimus, ſpecie ultima, quæ nempe in liquore nervoſo per totam ſui maſſam, particulis heterogeneis & exploſivis infecto, proindeque totos nervorum, corporumque nervorum proceſſus in ſpaſmos univerſales, eoſque aut continuos, aut intermittentes irritante depende, modo diſquirere incumbit.

CAPUT.

CAPUT VII.

De motibus convulsivis, a liquore corpora nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis.

AFfectiones convulsivas aliquando per totum genus nervosum vagari, atque partes modo has, modo illas, modo plurimas simul infestare, adeo notum est, & experientiæ fere quotidianæ obvium, ut nihil magis: quippe advertere licet in his, musculorum tendines ubique subsilire, spasmis contrahi; in aliis, membra quævis exteriora, variis flexionibus contorsionibusque huc illuc multifariam flecti, aut extendi. Vidimus nonnullos spirituum effræni & indomita vi coactos, modo velut œstro percitos, currere, aut salire, modo, pedibus, aut pugnis, terram, vel objecta quævis validissime contundere: quod ni facerent, illico in lipothymias, & horrenda spirituum deliquia incidere. Nimii esset tædii singulos casus spasmorum universalium, & per totum genus nervosum oberrantium, enumerare: istiusmodi autem symptomata, licet varia & multiplicia fuerint, ad tria tamen capita præcipua quodammodo reduci possunt; nimirum quatenus à tribus causarum generibus potissimum dependent: quandoquidem enim in vagis hisce spasmis supponere debemus totum liquorem nervosum vitiari, atque spiritus animales in eodem ubique scatentes adulterari, proindeque fere perpetim explodi: Advertere licet ejusmodi labem, & succo nervoso, & spiritibus ubique influis, uno aut altero ex tribus hisce modis, ut plurimum imprimi, sc. 1o. vel a venenis, aut veneficiis. 2o. vel à febre maligna, aut male judicata, in quibus sc. materies morbifica in cerebrum, aut nervosum genus suffunditur; vel 3o. cum liquor nervosus longo temporis tractu, propter affectionem scorbuticam, aut aliam vitiosam, à debita crasi, in liquorem acrem, aut acidum,

Spasmorum universalium tria potissimum causarum genera.

dum, aut alio modo præternaturalem, & spasmodicum degenerat. Libet hic singulos prædictorum usus considerare, & primo de spasmi insultibus qui à venenis aut veneficiis producuntur.

A venenis & veneficiis.

Primo igitur, venena quædam in liquorem nervosum, potius quam in sanguinem agere, quæ illum depravantia, affectiones spasmodicas potissimum inducunt, alibi à nobis ostensum est: ut liquido constat, ex comestione cicutariæ, apii risus, mandragoræ, solani furiosi, pastinacæ sylvestris, aliarumque herbarum noxiarum, quas nempe brevi subsequi solent horrendæ ventriculi contractiones, torpor, delirium, atque in toto corpore tendinum spasmi, ac subsultus: porro ejusmodi affectiones convulsivæ succedunt in demorsu à cane rabido, aliisque feris venenatis, ubi miasma virulentum à succo nervoso susceptum, in eodem diu delitescens, se tandem exerit, atque totam liquoris, quo involvitur, massam, fermento sibi inficit ac venenat: Id quod clarius adhuc & liquidius illustrant symptomata admiranda, spasmi nimirum dolorifici, & indefessa saltatio, quæ tarantulæ morsui succedere ab authoribus perhibentur: & possint quidem fabulosa videri, at quod rei veritas à pluribus bonæ fidei viris, tum antiquis, tum recentioribus asseritur: Nam præter Mathiolum, & Epiphanium Ferdinandum, Gassendus, & Kircherus addunt se affectus istius testes oculatos fuisse: quinimo fertur in Apulia notissimum esse, & usu fere quotidiano receptum, nempe in regione istac phalangii, sive aranearum genus quoddam extare, quod Tarantula, à Tarenta antiqua Apuliæ urbe, appellatur. Animalculum hoc in æstate valde frequens, incolas incautos sæpe mordet, atque ictu venenato afficit, unde statim dolor in parte læsa, cum tumore & pruritu, mox in variis corporis partibus stupor & tremor, nec non membrorum convulsiones & resolutiones, aliaque symptomata spasmodica, cum summa virium prostratione succedunt; ut ex Mathiolo, Ferdinando, aliisque stupendam hujus morbi pathologiam enarrantibus, colligere datur.

A venis rabido.

A Tarantula.

datur. At vero maxima admiratione dignum est, quod de curatione hujus affectus isti Authores referunt, atque per totam regionem vulgo in praxi est: Namque icti a Tarantula, utut graviter laborant, auditis muficis instrumentis, statim à plangoribus cessant, atque in medium prosilientes tripudiare, ac saltare incipiunt; tamque diu rem persequuntur, ac si sani essent, ac nullo unquam teneantur dolore: quod si eveniat, ut Tibicines tantillum quiescant, non multo post tempore in terram concidunt, ac ad pristinos redeunt languores, nisi tamdiu sonitu indefinenti saliunt, atque tripudiant, donec venenum penitus discutiatur: Ob id igitur Tibicines stipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut absque ulla sonitus intermissione, tamdiu tripudient demorsi, quousque penitus curati conquiescunt. Ita Mathiolus: Quibus addit Ferdinandus, pauperes in Apulia omnem fere substantiam suam immuficos & Tibicines erogare, qui per totam illam provinciam evagantur, & Tarantatis inserviendo, multum lucri faciunt: & quidem tripudiant, ac saltant intra oppida, in publicis plateis, in agris, alii uno die, alii una hebdomada, alii pluribus. His Authoribus suffragantur viri Doctissimi Gassendus & Kircherus, quorum utrique ex propria observatione referunt, se taliter affectos novisse, asseruntque, ipsos haud quavis musica indifferenter, at certis contilenarum generibus affici, excitari, ac ad numeros quosdam præ aliis tripudiare.

Symptomatum Tarantula demorsorum Ætiologia.

In prædictorum accidentium rationes, ut, si quid conjectura assequi possimus, paululum modo inquiramus; imprimis extra dubium habetur, ab animalculi istius morsu miasmata quædam venenata corpori humano infigi, quæ tamen sanguini, & spiritui vitali mious infesta, quamprimum exipso in liquorem nervosum transierint, per totam ejus massam, fermenti instar, statim se explicant, atque spiritus animales, ubivis in ea scatentes inficiunt, ita quidem ut ipsi ab invicem distracti, & huc illuc inordinate agitati, affectiones spasmodicas inducant, quas partium continentium

tium modo contractura, modo languor, & resolutio comitantur.

In sedandis symptomatis musica ratio in qua consistit.

Cur autem, quæ à Tarantulæ morsu convulsiones dolorificæ suscitantur, statim à musica datæ, in saltationem commutari solent, non plane constat. Quod nonnulli afferunt, animaculum hoc (siquidem teste Aristotele σφῆκας fuerit) musica delectari, atque eapropter venenum ejus homini inditum, humores fermentando, parem musicæ amorem inducere: hac iquam conjectura animo veritatis avido minime satisfacit, utpote quæ in araneo naturam philomusicam, eandemque postea cum homine, per metastasin, seu velut μετεμψύχωσιν quandam communicatam supponit; quæ quidem utraque fere gratis dicta sunt, & minus arridenti; quin potius dicendum videtur, venenum à morsu Tarantulæ liquori nervoso inflictum, mitius esse, quam ut spiritus animales penitus extinguere valeat, aut distractos prorsus dissipare, & in explosiones immaniores cogere; sed eos tantum in fugam conjicere, fugatosque hinc inde in spasmos leviores, ac fere tantum dolorificos, incitare; at vero musicam, blanda mulcedine sua, spiritus ita dissipatos facile una congregare, ac mutuo associare: quapropter cum iidem spiritus, ob miasmata virulenta ipsis adhærentia, usque in motus involuntarios, & convulsivos apti fuerint, melodia eos simul allectatos, in tales spasmos disponit, ac dirigit, ut serie, ac ordine quodam, nervorum corpora subeuntes, certis velut in cancellis, ac orbitis ferantur, donec tandum veneni particulis penitus evaporatis, atque spirituum furore, ac impetu delassato, œstrum illud omnino excusserint. Enimvero musica homines sanos & sobrios etiam invitos, aut aliud cogitantes, in actionem modulaminis auditi æmulas facile rapit; ut primo statim Tibicinis inflatu, adstantes manus & pedes agitare incipiant, & vix, ac ne vix à saltando se contineant: ne quis ergo miretur, in hominibus, a Tarantula demorsis, ubi spiritus animales, velut stimulis agitati, huc illuc sponte exilire,

exilire, & divagari coguntur, ſi ad citharæ impulſum, in ſaltationes, & motus compoſitos excitentur, adeo ut in hiſce affectibus muſica ſpiritus debacchantes velut incantans, eorumque motus convulſivos quodammodo regens atque commutans, antidoti loco habeatur: in quantum ſc. ſpiritus animales, ad hunc modum diu ac multum exerciti, copulam elaſticam à veneno aut alias contractam, penitus excutiunt, ipſique plurimum defatigati, demum ab œſtro ſeu incitatione ſua conquieſcunt.

Chorea S. Viti deſcriptio:

Huic affine eſt malum, quod Chorea S. Viti appellatur, de quo refert Gregorius Horſtius, ſe cum mulieribus quibuſdam locutum, quæ quotannis Sacellum S. Viti, quod eſt in finibus Ulmenſium, viſitantes, ibidemque ſaltu cum perturbatione mentis, eouſque ſeſe nocte dieque exercent, donec ecſtaticarum inſtar corruunt: qua ratione ſibi reſtitutæ videntur, ut parum vel nihil ſentiant per annum integrum, uſque ad Maii tempus ſubſequens, ubi membrorum inquietudine eouſque ſeſe torqueri referunt, ut viciſſim circa feſtum S. Viti ad prædictum locum, ſaltationis gratia, ſeſe conferre cogantur. Horſt. Epiſt. med. ſect. 7. de admirandis convulſionibus.

Ejus Ætiologia.

Profecto uſitatum eſt (prout ſæpius obſervavi) tum viros, tum fœminas, interdum ea membrorum inquietudine, & velut œſtro quodam urgeri, ut neceſſe habuerint, uſque ad laſſitudinem ambulare, quin etiam ſaltare, huc illuc diſcurrere, ut hac ratione graviores moleſtias, & lipothymias alioquin invaſuras, evitare poſſint: Quorum ratio videtur eſſe, quod ſpiritus animales, quatenus in toto nervoſo genere a copula heterogenea incitati, efferi prorſus ac effrænes evadunt, quos quidem ita exerceri, atterique opus eſt, tum ut ipſi perdomentur, tum ut copula explofiva excutiatur.

Spaſmi univerſales a veneficio

Affectiones convulſivas interdum a veneficio excitari, & vulgo creditur, & à multis fide dignis Authoribus paſſim aſſeritur: & quidem ut concedamus, admiranda in corpore humano pathemata

themata, à diaboli præstigiis sæpenumero produci quatenus nimirum iste, pro mira, qua pollet agendi subtilitate, animæ sensitivæ, sive spiritus animalium systasi, atomos, sive corpuscula hetrogenea insinuat, adeoque functionibus ejus mo stimulos addit, modo vincula injicit, modo in perversum rapit: quinetiam aliquomodo ip corpus humanum subit, & quasi altera anima potentior ei coextenditur, singulas partes, & membra actuat, vigore insolito inspirat, ac pro libitu suo regit, ac ad facinora immania & supernaturalia perpetranda incitat: attamen omnia spasmorum genera, quæ præter communem istius morbi morem prodigiosa apparent, non statim supernaturum incantamentis inscribi debent, aut Deum ἀπὸ μηχανῆς semper in scenam vocandus. Etenim vero quoties è potentioribus cuipiam viro parenti aut affinis, spasmis forte atrocioribus & insolitis corripitur, plerumque fit, ut vetula mox proxima veneficii accusetur, rea peragatur, laqueoque aut flammas vix ac ne vix quidem miserabiliter vadat; cum interim morbus, a causis mere naturalibus procedens, non alio exorcismo, quam remediis contra affectiones convulsivas præscriptis solitis, facile curetur: Revera spiritus animales copula explosiva immaniori præditi, & ab arteriis confertim elisi, tantum roboris, ac vigoris, supra propriam ac solitam suam posteritatem exerant, quantum flamma pulveris pyrii supra flammam communis deflagrationem, adeo ut qui morbo huic obnoxii, extra paroxysmum leviſſimo unius viri ductu regi, attolli, & quo libitum erit transferri poterint, eodem urgente, quatuor ad minus robustorum hominum ultimos conatus, nixusque eludant: Sin veto in cujusquam laborantis casu veneficii, aut fascinationis suspitio exoriatur, duo sunt imprimis motuum genera, quæ hanc creant, & fovere solent, sc. 1°. si patiens ejusmodi membrorum, aut totius corporis contorsiones, aut gesticulationes perficiat, quas nemo sanus neque quidem mimus, aut gesticulator quispiam, imitari possit. Dein secundo, si robur exerat, quod vim ordi-

Qui vulgo sed falso habiti.

Eorum Ætiologia.

Qui veneficium arguunt.

mnem humanam ſuperat; quibus ſi rerum monſtroſarum excretiones accedant; uti cum aciculorum faſciculi, prout refert Henricus ab Heers, rejiciuntur vomitu, aut viva anguilla, prout refert Cornelius Gemma, per ſedem dejicitur, extra dubium ponitur, in hac tragœdia diabolum partes ſuas habere, & agere.

Obvium hic eſſet plurimas, & quidem admirandas hominum cujuſque ætatis & ſexus, more ſtupendo, & tanquam ſupernaturali, cum manifeſta veneficii ſuſpitione, affectorum, hiſtorias congerere: tales enim apud Authores tum medicos, tum philoſophos paſſim extant; quin & morbos a faſcinatione excitatos, in unaquaque fere regione ſæpius evenire, vulgaris rumor perſtrepit: attamen quoniam ejuſmodi caſus, vel impoſtura ſunt pleni, vel admirationis creandæ gratia, fictitiis narrantium commentis ſemper aucti, eos (ſiquidem & rarius ſub Therapeuſi medica cadunt) hic conſulto prætermittam. Quod ſupereſt, proximam convulſionum univerſalium ſpeciem, qualis nempe febribus malignis, aliiſve anomalis, aut male judicatis ſupervenit, explicare pergam.

CAPUT VIII.

De spasmis universalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibusdam anomalis, excitari solent.

Spasmi universales febribus accidentes.

COnvulsiones febricitantibus interdum accidere nullus e vulgo fere est, quin passim adverti, & exinde mortis, aut periculi insigne prognosticum desumat: Enimvero in febribus malignis, inter aliquando in ordinariis male judicatis, prout vertigo, aut delirium, a materia morbifica, e sanguine in cerebrum deposita oriuntur, sic ab eadem in nervosum genus delapsa, musculorum, ac tendinum contracturæ & subsultus, nec non membrorum, ac artuum subitæ succussiones, ac interdum in toto corpore rigores horrifici succedunt: Cujusmodi symptomatum ratio in eo consistere videtur, quod liquor partium nervosarum irrigans particulis heterogeneis, ac spirituum irritativis ubique scateat: propterea namque spiritus tum influi, tum insiti ab æquabili suo effluxu & emanatione perurbati, in crebras explosiones & continuos quasi crepitus incitantur; non absimili ritu, ac cum lampadis flamma, oleo fæculento & salito imbuta, cum strepitu & scintillatione ardescit. Cujusmodi tamen affectus spasmodeis plurimum accidunr circa febrium ἀκμὰς, cum materies morbifica; primo in sanguine congesta illinc in cerebrum transfertur, eoque vel protinus trajecto, vel simul infecto, in systema nervosum profertur; proindeque pathemata convulsiva, cum vel sine delirio accientur.

Symptomatum Ætiologia.

At vero, præter hujusmodi affectiones spasmodeis febribus ἐπιγινομένας, & secundario excitatas, observare est interdum, in maligna constitutione, etiam a contagii pestilentis ... tu, liquorem nervosum sanguine prius, aut eo seorsim infici, & propterea delirium ac convulsiones intemperiem febrilem prævertere

Pa

Borro ſæpius obſervavi febres quaſdam anomalas increbuiſſe, in quibus ſanguine vix ebullire, aut ſupra modum efferveſcere viſo, primum in humore nervoſo febris lentæ ac valde periculoſæ initia jaciebantur; quæ ſenſim ad maturitatem evecta, affectus ſpaſμωδες, cum delirio, aut mania, aliiſque ſpirituum animalium deliquiis, aut exorbitantiis inducebant. Ægrotantes enim de calore aut ſiti minime conqueſti, cito debiles, & quaſi enerves facti, crebræ vertigini, nec non artuum tremoribus, ac velut exilitionibus, inſuper muſculorum ac tendinum ſubſultibus, & contracturis, atque doloribus hinc inde vagis ſtatim obnoxii fiebant. Hujuſmodi ægritudo a quibuſdam medicis, ſiquidem in ſolidis partibus, potius quam in ſanguine conſiſtere videtur, febris maligna hectica appellatur; cum revera eadem in humore nervoſo potiſſimum defixa, lues νευρώδης convulſiva melius dicitur.

Morbi convulſivi Haſſia olim epidemici deſcriptio.

Apud Gregorium Horſtium mentio fit morbi convulſivi & maligni, qui olim Haſſiæ, Weſtphaliæ, & in locis vicinis epidemicus fuerat: illo correpti, ſine febrili æſtu, aut immodica ſanguinis efferveſcentia, dum circa negotia familiaria verſarentur, ſeſe vix modo ægrotare percipientes, circa manus, aut pedes, ac interdum in utriſque formicationis ſenſum, cum ſtupore, huc illuc tranſcurrentem, habere ſolebant: dein mox digiti, ſimulque brachia & crura, modo arcte contrahebantur, modo validiſſime, ac ſi obriguiſſent, extendebantur. Hujuſmodi contractiones & extenſiones ſe alternatim excipiebant, & ſubinde loca mutabant; ut nunc in hac parte, dein ſtatim in alia affectus reſideret: ſin (uti non raro contigit) morbus cerebrum una totum invaderet, convulſiones univerſales, & ſæpe inſultus epileptici ægrotos infeſtabant: inſuper laborantes per vices quaſdam delirio, maniæ, ac interdum lethargo obnoxii fuerunt. Ægritudo hæc ſine criſi, aut integra ſolutione diu perſeverabat, & vix in ſolidum ita curari potuit, quin cerebri, & partium nervoſarum diatheſes malæ ac morbidæ per totam poſtea vitam duraverint.

Symptomatum Ætiologia.

Quoad morbi hujus, & syptomatum, rationes, satis obvium est, eadem omnino à succi nervosi vitio, ac insigni depravatione pendere. Iste formicationis sensus ægritudnem plerunque inchoans, propterea ciebatur, quoniam liquor iste à miasmate maligno venenari, ac in mixtione solvi incipiens, statim spiritus animales in ipso scatentes opprimebat, & ab expansione solita ac libera inhibebat; quare illi semiobruti, ac velut inter vepretes, ac retinacula obrepere coacti, quasi formicarum transcurrentium sensum excitabant: deinceps vero quoniam hoc morbo ingravescente, liquor nervosus in crasi sua adhuc magis pervertebatur, quæ in illo congerebantur particulæ heterogeneæ, spiritibus accrescentes, eos huc illuc exagitari, & inordinate explodi fecerunt, propterea quidem ut in membris contractiones, distentionesque horrendæ, ac in capite tumultus & inordinationes maximæ cierentur. Quod autem in hac febre νευρώδη solutio, sive crisis difficilis, ea potius nulla contigit, ratio erat, quia succus nervosus utpote lentus, & quasi mucilaginosus, proindeque in motu tardus, haud uti sanguis, effervescenria eccritica defæcatur, nec ejusmodi fermentationem facile concipit, qua purum ab impuro secernitur.

Profecto ægritudinem, simili prorsus typo insignitam, non raro apud nostrates excitatam, & per totas familias, saltem in pueros & juniores grassatam fuisse, novi. Ante aliquot annos febris pupularis cerebro, & nervoso generi plurimum infesta in hac regione, imo fere per totam Angliam, plurimum increbuit! Cujus morbi historiam eo tempore quo sæviit, sc. anno 1661. descriptam, hoc in loco pathologiæ nostræ spasμώδη inserere hic operæ pretium videtur: Hinc enim constet, quo ritu, & quibus de causis, symptomata convulsiva, quæ febribus quibuscunque supervenerint, excitari solent.

Febri

Febris epidemicæ cerebro & nervoso generi potissimum infestæ, anno 1661. increbrescentis descriptio.

In hac regione, ante novissimam æstatem sc. anni 1660, morbo quovis populari, nisi qui tantum in quibusdam locis sporadice grassabatur, supra biennium immunes degeramus; tunc autem, ante solstitium æstivum, morbilli (affectus hic raro epidemicus) variis in locis exorti, plurimum sæviebant. Post æstatem illam, quæ intense calida & sicca fuerat, autumnus solito humidior insequutus est: et quem postea hyems mitissima, & frigoris pene expers excepit: toto ejus spatio, vix erat tellus nive obtecta, aut unquam supra tres, aut quatuor dies continuos gelu constricta; adeo ut intra paucas à solstitio brumali hebdomadas, arbores frondescere, plantæ vernales è terræ sinu erumpere & efflorescere, quin & aves nidificare inceperint: tempestati huic miti, ac corpusculis nitrosis a Borea sufflari solitis, haud quaquam eventilatæ sub initium veris, imbrium, fere continuo madentium, squalor maximus successit. Post æquinoctium vernale, febris quædam anomala & inassueta nonnullos sparsim incessit; quæ tamen intra mensem in tantum epidemica evasit, ut pluribus in locis morbus novus appellari cœperit: in pueros & adolescentes potissimum desæviens, eos longa, & velut chronica ægrotatione affligere solebat: quinimo interdum senes, & provectæ ætatis homines, licet rarius, infestabat, at eos citius, & quidem certius jugulabat. Affectus primo quempiam invadens, ita tacite obrepebat, ut ægrotationis initia vix perciperentur: nam sine calore immodico, aut siti acriori exoriens, statim in toto corpore, debilitatem magnam, cum spirituum languore, & functionis animalis torpedine, inducebat; stomachus esculenta quævis fastidire, & ab ingestis aggravari, nec tamen facile in vomitum proclivis erat. Laborantes ad motum

Febris epidemica anno 1661. grassantis historia.

Ejus causa procatarctica.

Symptomata.

tum quemvis inepti, tantum lecto discumbere, & otio frui ambiebant: intra breve tempus, etiam aliquando ab ipso morbi insultu, de vertigine gravi, aurium tinnitu, sæpe item de cerebri quasi tumultu & præturbatione magna querebantur. Ejusmodi symptomata sæpissime hujus morbi ingruentis signum quasi pathognomicum habebantur: si in quibusdam hæc deesse, aut remissius haberi contigit, vice capitis eo ritu affecti, morbus in pectore, cum tussi excitata, altiores radices egit, uti mox dicetur. Dum vero cerebro, ac appendice nervosa ad hunc modum affectis, spiritus animales mox ab ægritudinis principio obtorpescerent, febris lenta ac velut hectica in toto accendebatur: attamen cruoris efferveſcentia, quæ vix continua, sed vaga & incerta fuit, juxta ipsius sanguinis crasin, in aliis intensius, inque aliis remissius habuit; proindeque sitis, linguæ scabrities, aliaque symptomata, quæ ab intemperie febrili dependent, plus aut minus infestabant: sudor haud sponte successit, nec facile aut cum levamine ab arte produci potuit: quinimo nec hujus, nec aliusmodi, evacuatio, velut critica unquam succedens, hunc morbum derepente solvebat; verum iste per plures hebdomadas ac interdum menses persistens, in summam atrophiam ægrotantes redegit, & non raro eos tabe incurabili affecit.

Circa morbi incrementum, quod in plerisque intra octiduum contigit, si affectus (uti sæpius assolebat) cerebrum, ac systema nervosum præcipue obsideret, in eorum regimine, symptomata gravia, sc. aperta phrenesis, aut altus stupor, sive ἀναισθησία infestabant. Nam sæpius observavi, in plerisque pueris, atque non raro in fœminis, post septem aut octo a decubitu dies, sensionem & loquelam penitus defeciſſe, adeoque ægrotantes aliquandiu, immo interdum totius mensis spatio, sine adstantium notitia, cumque involuntario excrementorum profluvio decubuisse; sin judicii & rationis usus aliquatenus perstaret, eos tamen crebro delirio, & constanter in somnis fabulatione absurda

absurda & incongrua laborasse. In viris autem, aliisque temperamenti calidioris, a materia morbifica, vice criseos, in cerebrum translata furor, aut phrenesis periculosa, ac sæpe lethalis succedebat. Sin neque stupor, neque distractio immanior ingruebat, scotomiæ, motus convulsivi, cum membrorum spasmis ac tendinum subsultibus gravius infestabant. In quibusvis fere ægrotantibus alvus ut plurimum soluta erat, modo flava, modo tenuia & serosa cum insigni fœtore copiose dejiciens: raro erat quod vomitio quempiam incesseret: urina in toto morbi processu (nisi cum materies morbifica uberius in cerebrum correpta, phrenitidem minaretur) fuit intense rubicunda, ita ut nonnulli propter saturatum lotii colorem, hanc febrem plane scorbuticam fuisse censerent: Quod tamen secus habuisse constitit, quoniam remedia antiscorbutica (quorum sane plurima, & cujuscunque fere generis tentabantur) parum aut nihil profuere. Maxime admirandum erat, quam cito ab hujus morbi insultu ægrotantium carnes contabescerent, ipsique in sceleti marcorem redigerentur, cum interea nec adfuit calor immanis, qui partes solidas sensim absumeret, nec evacuatio quævis violenta, que illas affatim detereret.

Præter hæc mala capitis regionem infestantia, affectio non minus periculosa sæpenumero thoracem incessit. quippe in aliquibus, licet non omnibus, tussis valde molesta, cum sputo copioso, ac crasso excitabatur: hæc in nonnullis circa morbi declinationem successit, nempe dum cerebri confinia serenum obtinerent, quasi nubibus illinc in thoracem dimissis, catarrhus ingens subito in pulmones depluebat Verum in aliquibus, præsertim qui in capite morbi noxam minorem luebant, statim a febris initio, tussis immanis, & fœda expuitio, cum diathesi velut tabida ingruebant, & ægrotantes subito ac improviso in phthisin præcipitabant: e qua tamen, tempestiva remediorum ope, sæpe insperato emergebant. Adverti in nonnullis, post diutinam facultatis sensitivæ eclipsin,

& cerebri, à materia morbifica oppressionem; quod demum in glandulis juxta cervicem tumores successerint, è quibus ægre maturatis & disruptis ichor tenuis & fœtidus longo tempore emanavit, & levamen contulit. Vidi etiam pustulas aquosas in aliis partibus corporis excitatas, quæ in ulcera cava, & ægre sanabilia transibant: interdum maculæ exiguæ, & petechiales sparsim apparuerunt: non audivi tamen latiores aut lividas hujusmodi ægrotis unquam conspicuas fuisse. Utcunque licet hæc febris exanthematis plurimum malignis rarius insigniebatur, haud tamen contagio vacabat. Quippe in eadem familia, pueros, & juniores successive fere omnes invasit, etiam non raro provectioris ætatis homines, qui ægrotantibus ministrando, circa eorum cubilia & stragula familiarius versabantur, eadem lue inficiebantur: at vero haud tanta suspitionis causa erat, ut propter ea ægrotantium amici ab eorum commercio aut visitatione omnino interdicerentur.

Quanquam hujus morbi decursus (nisi cum cerebrum intime obsideretur) tantummodo mitis apparebat, ac fine horrendo quovis symptomate peragebatur; tamen curatio ejus semper difficilis non nisi longo tempore successit: Etenim laborantes raro intra tres aut quatuor hebdomadas, immo ut plurimum vix intra totidem menses convalescebant. Quod si in homines præfractæ ætatis, aut virium, hic morbus inciderit, præsertim qui affectibus cephalicis, vti Lethargo, Appoplexia, aut spasmo erant prius obnoxii, eos sæpenumero breviori spatio interfecit: fin vero convalescentiæ spes ulla suberat, ista tarde admodum promoveri potuit (remediis quibusvis vix levamen sensibile conferentibus) ut ægrotantes non citius extra febris hujusce sphæram evaderent, quam intra tabis consinia sisterentur.

Eorum Ætiologia.

Si prædictæ ægritudinis ratio formalis, & causæ inquirantur, facile hic constat, liquorem cerebri & nervosi generis irriguum, fere simul, atque sanguinem in culpa, & symptomatum præcipue urgentium, causam immediatam fuisse; nempe in

quantum

quantum iſte latex, ſtatim a primo morbi inſultu ſolito pauperior, & quaſi effœtus evaſerat, propterea in toto corpore languor & enervatio, cum laſſitudine ſpontanea, ac impotentia ad motum, cumque ſubita corporis intabeſcentia ægrotantibus accidebant. Porro quatenus idem liquor particulis heterogeneis, ſc. partim narcoticis, partim explosivis referciretur, idcirco ſtupor, formicationis ſenſus, tendinum & muſculorum ſubſultus, & contracturæ, nec non vertigo, ſcotomia, aliæque affectiones cephalicæ graviores ſuboriebantur: Porro aliquatenus ob ſucci nervoſi labem, non cito aut facile emendandam, morbi ſolutio aut ſanatio tam ardua ac diuturna extitit. At vero ſiquidem laticis hujuſce vitium a ſanguinis dyſcraſia, etiam à cerebri conſtitutione prava, neceſſario dependet, quales eorum diatheſes morbidæ fuerint, & quo ritu febris modo deſcriptæ ſymptomatis ortum, vel fomitem præbuerint, jam proxime videamus.

Quoad prius, videtur, quod hac tempeſtate propter anni conſtitutionem calidam, & humidam, ac à Borea (cujus nimirum corpuſcula, ſanguinem, & ſuccos corporis noſtri, conditura velut nitroſa imbuunt, eoſque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam, ſanguis in pleriſque hominibus, ac præſertim in pueris, adoleſcentibus, & fœminis, inſtar aquæ ſtagnantis, proindeque ſitum contrahentis, valde impurus, particulis heterogeneis refertus, atque ad lentorem & aquoſitatem vergens evaſerat; in quo ſc. ſpiritu, ac ſulphure puriori aliquantum depreſſis, particulæ aquoſæ cum ſale & ſulphure impuro ſimul evectis, nimis exaltarentur. Quamobrem ſanguis tum propter craſin ejus vitiatam, tum ob particulas heterogeneas in ſinu ejus uberius congeſtas, effervescentiæ febrili aut ſua ſponte, aut occaſionaliter, aut propter contagium ſuſcipiendæ habilior factus eſt, proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent. Attamen ſanguis, à miaſmate febrili ſuſcepto effervescens, non ſtatim cum aperto incendio, ſed tanquam ligna viridia

foco impoſita, cum flamma velut ſuppreſſa, ac fumo plurimum obvoluta exardeſcebat. Quapropter materies morbifica, intra maſſam ejus aggeſta, non (uti in febre regulari) deflagrando abſumi, ejuſque reliquiæ ſtato tempore per criſin exterminari ſolebant: ſed tamen mox a febris initio, iſtius materiæ portio ingens, in caput vel thoracem, vel ſimul in utrumque ſuffuſa, & poſtea iiſdem partibus continuo ſuppeditata, aut predictas cerebri, & nervoſi generis affectiones, aut tuſſim cum diſpoſitione tabida, vel ſimul utraſque inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum pulſus debito celerior, & urina rubicunda, & contentis ſaturata, ſanguinem ab intemperie febrili efferveſcere indicabant, ægrotantes de calore, aut ſiti minime conqueſti ſunt; quia nimirum ſanguis efferveſcens impuritates & recrementa ſua illico in liquoris nervoſi penum, aut in pulmones deponebat; quare intra hæc receptacula ſymptomata pejora ſtatim acciebantur; poſtea tamen, morbo in ſtatum evecto, calor nonnihil acris cum linguæ ſcabritie in aliquibus ſatis moleſtus eſſe ſolebat: quinimo in omnibus febris lenta, & velut hectica perdurabat, quæ nec ſudore, nec tranſpiratione inſenſili ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præſertim a paſtu, licet tenuiſſimo, redintegraretur: quod equidem ita contigiſſe videtur, quia ſuccus nervoſus fæculentiis a ſanguine depoſitis ſatur, eas poſtea haud in copia tam uberi excipiebat, quin recrementa iſtæc una cum humore nutritio (ſiquidem & hic particulis ſolidis alendis minime abſumeretur) intra maſſam ſanguineam reſtantia, ipſam uſque febriliter efferveſcere fecerunt.

2. Præter hanc ſanguinis diatheſin morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & cerebrum ab eadem πεφοδον in pathemata prædicta proclive factum. Cum enim longo temporis tractu venti auſtrini, cum humidiori aeris conſtitutione, jugiter ſpirarent, proinde cerebri meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejuſque compages nimis diſſoluta, humoribus ſeroſis, & particulis

ticulis quibusvis heterogeneis aditum facilius præbebant: quare sanguis valde fæculentus & aquosus, quamprimum a febre effervesceret, recrementa serosa, & sordes suas statim intra τοῦ ἐγκεφάλου fores nimis patentes ingerebat: enimvero quotusquisque est, qui non humido cælo de capite nimis oppleto, & spirituum torpore queritur quia sc. excrementitii humores in cerebrum a tali occasione laxatum irruunt: e contra hujus poris a frigore intenso, aut ficciori aere constrictis, sensus & facultates omnes vegeti magis & expediti perstant.

His ita de cerebri & humorum, nempe sanguinis & humoris nervosi apparatu, propter anni constitutionem morbido, præmissis, quo quidem plurimi tunc temporis in febrem lentam, inæqualem, diuturnam, symptomatis cephalicis & convulsivis stiparam, nec non ægre solubilem inciderint: hinc etiam facile erit reliquorum symptomatum & accidentium in isto morbo præcipue notabilium rationes extricare.

Primo etenim, quod hæc febris anomala in pueros, adolescentes, fæminas, & viros phlegmaticos potissimum desæviebat, in causa erat, quoniam in istiusmodi corporibus, & sanguis aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem serosam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus est; quin & cerebrum humidius, debiliusque existens, sanguinis recrementa quævis facile suscipit. Quapropter observare licet, ejusmodi personas in convulsiones, propter alias προφάσεις oriundas, magis proclives reperiri.

Cur morbus hic pueros, fæminas & viros phlegmaticos potissimum invasit.

Secundo, insignis attrophia tam cito huic febri supervenit, quoniam ob succi nervosi depravationem nutricatus munia ab eo pendentia (quæ, prout alibi ostendimus, sunt maxime activa) protinus defecerunt. Quamvis enim mininime concedimus, humorem nervosum solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis distinatam, in massa sanguinea præparatam, per arterias dispensari, attamen arbitrari fas sit, liquorem cerebri, & nervosi generis irriguum, sub ratione causæ efficientis

Atrophia huic febri supervenientis ratio.

cientis, alimentationi plurimum conducere; hic enim spiritu animali turgescens, succum nutritium cuilibet parti a sanguine allatum actuat, & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos recessus admittens, & velut intro manuducens, assimilat. Quare cum hic liquor œconomus adeo depravatur, ut spiritus animales, circa nutritionis opus requisitos, haud rite suppeditet, membra quælibet ac partes, veluti stomachus in tono suo vitiatus, nutrimentum quodvis oblatum vel respuunt, vel proprium in usum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc morbo, moles, sive habitus corporis utut plenior, aut obesus, plus ac citius deterebatur, quam in febre causode, ubi à calore intenso, aut sudoribus copiosis, longe plus evaporat. Cujus ratio est, quoniam in febre ardenti, licet sanguis valde effervescens copiosius exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod singulæ partes, liquoris nervosi beneficio adjutæ, facile excipiunt, & assimilant; verum in ista lue νευρώδει, quanquam materia nutritiva satis appararetur, tamen spirituum θρεψιποιητικῶν defectu, nutritio prorsus inhibebatur.

Cur febris hac ægre solubilis.

3. Ob prædictas rationes, etiam febris ista diutissime protracta, vix unquam critice judicari: ac difficulter admodum medicamentorum ope curari solebat: materies enim febrilis statim à morbi initio in liquorem nervosum irrepens, ab ejus sinu ægre postea, & non nisi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu segni, inque vasis obstrictis lente scaturiens, non uti sanguis effervescentiam depurativam, sive fermentationem sponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibatæ pertingunt: sed aut aliis partibus prius impenduntur, aut siquidem heterogenea sunt, à cerebro incongruum quodvis respuente, prorsus excluduntur. Equidem ob hanc rationem, quævis cerebri, & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime sanantur. Itaque in hac febre; si quando labes cerebro & nervosogeneri impressa tolleretur

vel

vel tussis immanis cum sputo copioso, vel tumores, & abscessus in collo succedebant: sc. materia morbifica, à sanguine resorpta, & rursus deposita, vel in thoracem, vel in glandulas, & emunctoria juxta cervicem consita. Caeterum hic morbus contumacior extitit, quoniam & sanguinis dyscrasia non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis usque in liquorem nervosum suffusis, minus ac inertius effervesceret; postea tamen receptaculis hisce oppletis, & saculentia morbifica, ac insuper materies nutritia partibus solidis alendis minime impensa, usque in cruore residens, ipsum aggravabant, eique propter molesti hujus non miscibilis exclusionem, effervescentiam, non secus ac in febre hectica assolet, aut fere continuam, aut subinde repetere apnam inducebant. Enimvero saepius observavi, in hac febre, à jusculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minus ebullitionis in sanguine concitari, quam à jure carnium consummato: nempe utrobique succus nutritius, è chylo in sanguinem suppeditatus, siquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneam, & non rite miscibile sanguini molestiam inferebat, atque ob hujus succi superflui particulas cum sero copiose amandatas, urina valde crassa, rubicunda, & contentis plurimum saturata existebat: Etiam ob hanc rationem alvus plerunque soluta fuit, in quantum sanguis succo nutritio satur, minorem chyli portionem è visceribus exugebat, atque istius, quod ipsi inferebatur, partem intestinis reinfundebat, intemperies insuper febrilis tamdiu cruori inherebat, quia donec regimine animali restituto, nutritio rite perageretur, materies ista superflua in massa sanguinea congerebatur.

I. *Observatio*

Febris praedictae typum, ejusque Aetiologiam ideo fusius tradidimus, quoniam idem morbus apud nostrates etiam aliis temporibus sporadice increbuit: eo quippe nuper in hac urbe cujusdam familiae juniores successive omnes aegrotabant: quin & olim memini plures à tali febre laborasse. E variis, quae

prostant

proſtant ab ea, quando epidemica fuit, ægrotantium hiſtoriis & exemplis, libet hic unum aut alterum proponere.

1. *Obſervatio.* Juvenis robuſtus & floridus ſub initium veris Anni 1661. ſine cauſa evidenti ægrotans, abſque calore aut ſiti intenſis, cito debilis & quaſi enervis, cum appetitu dejecto, & ſpirituum languore evaſit. Remedia cathartica, antipyretica, digeſtiva, quin & antiſcorbutica, aliaque varii generis, ex medicorum celebrium præſcriptis, adhibita, nequicquam profuere: attamen æger uſque languidus, cum febre lenta & vaga, pulſu celeri & debili, urina intenſe rubicunda, per ſeſquimenſem decubuit: inſuper ad ſummum marcorem redactus de vertigine, aurium tinnitu, & ſonitus in capite velut fluctuatione conqueſtus eſt. Licet magno ſtupore afficeretur, tamen ſomni erant valde perturbati, ac interrupti, cum fabulatione delira. Poſt 40. dies, cum febris nondum declinabat, viſum erat, ſanguinis circiter ℥ iiij. vel v. e venis ſedalibus hirudinum ſuctu detrahere; hinc ſtatim febris plurimum exacerbari cœpit nam calor magis intenſus, cum ſiti, vigiliis, & corporis jactatione fere continua, etiam lingua exicca & ſcabra evaſit; dein brevi, tuſſis moleſta, cum ſputo copioſo & decolori, ſucceſſit: Huic amygdalata & hordeata, cum bechicis temperatis incoctis, aqua e lacte, cum limacibus, & herbis thoracicis deſtillata, pulvere teſtacei, nitrum præparatum, inſuper opiatæ cardiacæ ſedulo exhibebantur; quibus tamen vix ullum juvamen conferentibus, æger uſque debilior factus erat: Cumque hoc ritu, ſupra bimeſtre ſpatium ægrotans, febrili intemperie, & tuſſi etiam indies in pejus euntibus, obitui approximari videretur, tandem diaphoreſi ſponte oborta, noctibus modo ſingulis, modo alternis ſudore copioſo perfundebatur, & exinde paulatim ſemelius habens, prædictis remediis deinceps uſus, intra 6. hebdomadas integre convaluit.

Morbum hunc, donec plures eodem ritu ægrotaſſe cernerem, omnino febrem hecticam, cum tabida

tabida pulmonum diathesi, suspicatus fueram; attamen cum multi alii tunc temporis simili modo passim decumberent, hujusce febris Ætiologiam, qualis supra describiturfacile instituebam: nempe quod sanguis, propter anni intemperiem, & forsan errata in victu, procatarxin vitiosam contraxerat: dein iste febriliter effervescens, atque impuritates suas statim cerebro ingerens, ejusque adeo, & nervosi generis succum irriguum depravans, affectus vertiginosos, cum stupore, spirituum languote, & totius corporis attrophia inducebat: quamdiu autem sanguis recrementa sua e proprio sinu in cerebrum, ac appendicem nervosam transferebat, effervescentia febrilis blandius ac mitius peragebatur: Postea tamen, quando hæmorrhoidum apertio materiæ morbificæ ῥοπὴν a cerebro avocarat, eadem primo intra massam sanguineam retenta febrem auxit; dein pulmonibus suffusa, tussim immanem cum sputo copioso excitavit: quatenus autem pulmonum caro usque a putredine immunis perstitit, quamprimum colluvies serosa per uberiorem diaphoresin foras amandaretur, ægrotans a tum febre, tum a phthisi deplorata visa, incolumis evasit.

Ejus Ætiologia.

Interea dum iste decubuit, alium 12 circiter annos natum pari modo affectum invisi. Hic autem cum primo accerseret, supra mensem ægrotans in sceleti marcorem redigebatur: porro vertigine, cum aurium tinnitu, & surditate, ac insuper tussi violenta, cum sputo flavo, ac velut tabido afficiebatur: fuit pulsus celer, & debilis, urina rubicunda, & crassa, appetitus plurimum dejectus, spiritus ita languidi, ac vires prostratæ, ut lecto abstinere nequiret. Huic aquam e lacte cum limacibus & herbis temperatis destillatam sæpius in die propinavi: insuper decoctum aperitivum, quale in rachitide usitatum est, vice potus ordinarii quotidie assumendum præcepi. Cujusmodi remediorum ope intra mensis spatium sanitati restituebatur. Hoc tempore ad plures alios cujusque atatis, & sexus homines, eodem morbo tunc plane epidemico affectos, vocabar: nam iste

2. *Observatio.*

per

per totas familias grassatus, non tantum in hac urbe, ejusque vicinia, sed in regionibus longe dissitis, prout à medicis aliorum locorum incolis, audivi, increbuit. Plerique ab hac febre laborantes, modo alioqui essent sani, idoneo circa medicinam & diætam regimine usi, convalescebant: Illis sæpenumero male cessit, qui aut senio fracti, aut invaletudinaria cerebri & nervosi generis constitutione præditi fuerunt, cæterum non raro ægrotantium casus aleæ periculosæ subjiciebantur, quia Medici non statim à morbi initio, quinimo vix antequam hujus radices altiores jaciebantur, ipsaque medendi occasio præterierat, accersi solebant.

3. *Observatio.* Propterea namque hæc febris in viri cujusdam prænobilis familia, inter natos ejus, affectionibus cephalicis originaliter obnoxios, admodum funesta evasit. Circa æquinoctium vernale, puer in ætate circiter undecim annorum ægrotare cœpit: Imprimis absque calore, aut siti insenlis, appetitus dejectio & virium languor accesserant: Insuper, vertigo fere continua molestabat, cum crebro lipothymias metu, ut sæpius animi deliquium instare putaverit. Huic ex mulieris cujusdam ministrantis consilio clysteres quotidie injiciebantur: dein cum ex linguæ, orisque spurcitie, febris signa manifesta apparerent, Empirica ista, die quinto vomitorium ex infusione croci metallorum propinabat, atque die septimo pulvere cardiaco exhibito, ægrotum stragulis coopertum ad sudandum incitabat: vix cutis madefieri cœperat, quin statim hic delire loquutus, de pileo suo in aquas delapso conquestus, mox ἄφωνος factus, intra quatuor horas, dummodo egomet accerserer, ante adventum expirabat.

4. *Observatio.* Brevi posthæc, sororem ejus ætate minorem, idem morbus incessit: cujus tamen ægritudo, quoniam tussi crebra, & humida stipata fuerat, primo tantum frigoris susceptio putabatur; verum intra paucos dies, ista tussis plane convulsiva evasit: adeo ut inter tussiendum, diaphragmate sursum elato, & cum systole repetita ita aliquandiu retento,

rentio, ſtridor ingens, & velut ſuffocativus ederetur: dein puellula hæc apertius febricitans, ac de ſiti & calore conqueſta, noctes inſomnes cum inſigni corporis agitatione ducebat, atque prepediem delire loquuta, uti prius frater ejus, de veſte ſua in aquas delapſa querebatur; cumque omnia in pejus ruerint, motibus convulſivis, primo in artubus, mox in facie, & ſubinde in toto corpore tentari cœpit: paroxyſmi crebra vice, nempe bis, aut ter intra horam repetentes, graviſſime urgebant, adeo ut miſella hæc, intra nycthemeri ſpatium, à quo affectiones ſpaſmodicæ graviores exortæ fuerint, ſpirituum animalium tenore penitus labefacto, fatum obierit. Dum paroxyſmi convulſivi urgerent, pulſus erat plurimum inordinatus, ac ſæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur. Ad hanc inviſendam, etiam ſero nimis, ſc. paulo ante obitum, accerſitus, cum nihil vitæ prorogandæ contribuere potuiſſem, quantum licebat ex morte ejus, in prædicti morbi diagnoſin inquirere ſatagebam, proinde cadaveris diſſecandi venia impetrata, ſymptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & veſtigia clarius patebant.

Morbi diagnoſis ad diſſecto cadavere inveſtigata.

Itaque ventrem inferiorem primo aperiens, viſcera omnia in eo contenta ſatis ſana & ſarta tecta inveni: Ventriculus, licet inani vomitione crebro laceſſitus, nihil præter liquorem nuper ore ingeſtum continebat: etenim neque in ipſo, nec in appendice ejus lumbrici, aut acres humores (qui ſæpe ejuſmodi convulſionum cauſæ perhiberi ſolent) reperiebantur: inteſtina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius ſuperficies convexa, in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intruſa, & alte recondita quod quidem a viſcerum iſtorum motibus convulſivis omnino contigiſſe arbitror; dum enim ob ſpaſmum vehementem ab origine nervoſa excitatum, fibræ oppoſitæ ſimul convulſæ, idem inteſtinum una in motus contrarios agerent, facile, eveniat, ut inteſtini ilei pars una ſurſum lata, alterius deorſum raptæ, cavitatem incurreret.

Thorace

Thorace aperto, pulmonum caro valde rubicunda, & velut cruore suffusa, immo in quibusdam locis quasi livida, & fere nigra apparebat: ex eadem ubivis discissa ichor tenuis & spumosa exudabat. Certe hoc indicio constitit, materiam febrilem, sive serosas sanguinis effervescentis impuritates illico pulmonibus impactas, eorum poros & meatus adeo infercivisse, ut ipse sanguis, solito, & liberiori ejus circuitu præcluso, ibidem stagnans, & extravasatus, inflammationem quandam excitarit.

Nec minus clara morbi hujus adeo funesti vestigia in capite deteximus: nam calvariæ olla amota, statim vasa meningas perreptantia, sanguine plurimum turgescere conspiciebantur, quasi fere tota cruoris massa, in capite aggereretur: venis enim circa viscera imi ac medii ventris sectis aut disruptis, parum sanguinis effluxit: porro membranæ istæ, ubi cerebellum investiunt, æque altius instratæ ipsum a cerebro dirimunt, sanguine pluribus in locis extravasato suffusæ, colore atro-purpureo infigniebantur, ut minime dubitandum esset, quin phlogosis, sive inflammatio illic circumcirca excitata, convulsionum adeo atrociter infestantium causa fuerit. Integumentis hisce ablatis, cerebri substantia prorsus madida, & humore aquoso supra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant repleti, cujusmodi pellucidi liquoris plusquam libræ semissem eximere licuit.

Prædicta febris pathologia.

Ex his phænomenis prædictæ febris pathologia facile colligitur: Nempe in hac ægrotante, sicut etiam in pleriisque aliis, sanguis febriliter effervescens, statim recrementa sua tum in pulmones, tum in cerebrum deponebat; quare serosa colluvies utriusque compagem illico inundabat; dein propterea sanguis, & hic & illic a debita circulatione præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum stagnare, & quasi phlogosin inferre cœpit: hinc ob serum in pulmonibus copiose aggestum, & calore assatum,

tussis

tussis molesta, cum sputo crasso & decolori, plerumque isti morbo supervenit; atque ob similem affectionem intra ἐγκέφαλον excitatam, vertigo, scotomia, stupor, aliave pathemata cephalica, laborantes fere constanter incessebant: Cujusmodi affectus in hac puellula ac in fratre ejus, propter cerebri constitutionem in utroque prius invaletudinariam, graviores facti, in apoplexiam terminabantur. In promptu hic esset plures alias ab hac febre tunc temporis ægrotantium historias proponere; verum ex his modo citatis morbi prædicti typus satis innotescat: Quoniam vero eadem febris quosdam prædispositos fere quotannis incessit, & propter malam anni constitutionem forsan aliquando posthæc epidemica evadet, ex refore videtur, circa curationem ejus methodum quandam adumbrare.

Methodus therapeutica,

De qua imprimis annotetur, in hac febre dies criticos, prout in synocho vulgari, nequaquam observandos esse: etenim sanguis, quam primum effervescere incipit, materiæ morbificæ partem adhuc crudam, ac minime subactam, e complexu suo statim capiti aut thoraci suffundit: Quapropter incassum esset expectare, ut sanguis particulas heterogeneas in massa sua ad plenitudinem congeri sinat, dein ut efflorescentia statis temporum intervallis oborta, easdem subtiliatas foras excernat: Quinimo iste efferveſcens, haud magno, & aperto incendio gliscit: verum instar ignis cespitibus cooperti, fumum sive halitum madidum, potius quam flammam emittit: ita tamen ut exinde propter succum nervosum statim in crasi depravatum, & non raro ob pulmones materia tabifica infarctos, symptomata aut convulsiva aut phthisica in toto morbi decursu præcipue urgerent.

Initio morbi sanguis mittendus.

Intentiones curativas juxta varia morbi tempora & symptomatum præcipue urgentium diversitates desiguare oportebit. Circa febris hujus initium, sanguinis missio fere omnibus convenire videbatur: Hoc remedii genus sæpe parvulis cum fructu expertus sum: Quippe hoc modo, cruoris massæ

massæ tacite ac cooperte efferveſcenti, fuligineque ſuas in partes nobiliores obtrudenti, ſpiraculum quaſi aliud aperitur, proindeque efflorescentiæ ejus impuræ a cerebro & pulmonibus evocantur: quanquam igitur hæc febris mali moris aliquatenus maligna audiat, attamen in quantum ſanguis haud ſtatim coagulari, ſed fundi nimis, & ſerositates ſuas in partes nobiliores, nempe cerebrum & pulmones ſuggerere aptus fuerit, idcirco phlebotomia, modo in principio morbi celebretur, fere nulli non convenit.

Propter eandem juvaminis rationem, medicamenta cathartica, ac imprimis vomitoria, ſtatim a morbi principio adhibentur, hæc enim non modo coctionis viſcera evacuant, adeoque & morbi fomitem primum, & quaſi originalem ſubducunt, verum inſuper a ſanguine ſerositates emulgent, adeoque purgamenta ejus potius in ſtomachum & inteſtina, quam in caput aut pulmones ſuggeri faciunt. Porro ab emeticis, in quantum glandulas lymphæductuum exceptrices, cum ſuccuſſione magna vellicantur, ſucci nervoſi ſuperfluitates, no cerebrum, ejuſque appendicem male afficiant, ſin viſcera inferiora exprimuntur: etiam in hunc finem, crebro enematum uſu, alvus continuo ſoluta teneatur. Interea tamen dum ſanguis hujus morbi labe inquinatus, cerebro, aut præcordiis malum minatur, haud tutum erit, aut diaphoreticis, aut diureticis, aut etiam cathartici fortioribus quidpiam moliri: hujuſmodi enim pharmaca, quatenus ſanguinem valde fundunt, & ſerositates ejus in exitus aperriores adigunt, recrementa quævis a cruoris maſſa abſcedere apta, cerebro, aut pulmonibus, ſi quando debilioris ſint conſtitutionis, facile obtrudunt: Ita in juvene ſupra citato, ſudore intempeſtive citato *deorſa* ſupervenit: Novi etiam in morbida pulmonum diatheſi ſudorifica, non ſecus ac chalybeata, tabem intuliſſe.

Emetica & cathartica exhibenda.

Itaque phlebotomia, & ſi opus fuerit, vomitione, aut cathartici, ſc. altera, aut utraque mox ab initio morbi celebratis, cæteræ intentiones e-

runt,

runt, ſanguinis ſerofitates morbificas, in capu & thoracem exundare aptas, avocare, perque alias evacuationum vias leniter derivare, & foras externere. In hunc finem veſicatoria circa nucham aut parotidas, juxta alas, aut inguina, circa femora, aut ſuras; ſc. modo in hac parte, modo in iſta applicare debent; nimirum ut ulcuſcula hic illic excitata, & continuo manantia, ſerum particulis heterogeneis & morbidis imbutum copioſe profundant. *Veſicatoria.*

Cæterum remedia ſerum in renes & vias urinarias blande dutentia, ſæpiſſime cum fructu adhibentur: In hanc rem Apozemata, & Julapia diuretica juxta formulas ſequentes inſtituantur. *Diuretica.*

℞. *Radicum ſcorzonera. cheriſolii, graminis, eryngii condit. an.* ℥ vj. *pomum* j. *inciſum, folior. pimpinella, Ulmaria. an.* M. j. *paſſular.* ℥ j. ℈. *C. Cervi uſti* ℥ ij. *inciſ. & contuſ. coquantur igne claro maq. fontana* ℔ iiij. *ad tertia partis conſumptionem, colatura clara* ℔ ij. *adde ſyrupi acetoſitatis citri, aut violar.* ℥ ij. *ſalis prunella* ℥ j. ℈. *f. Apozema. Diſis* ℥ iiij. *ad* vj. *ter in die.* *Apozema diuriticum.*

Vel colatura iſta ſuperaffundatur amygdalar. dulcium excorticatar. no. 15. & 4. ſem. frigid. an ℥ j. contuſis. ſ. a. fiat Emulſio. *Emulſio.*

℞. *Aq. Dracontii, ceraſor. nigror. an.* ℥ iiij. *ſcordii compoſiti* ℥ ij. *Theriacalis* ℥ j. ℈. *ſyr. Caryophyllor.* ℥ ij. *ſp. vitrioli* gut. xij. *f. Julapium.* *Julapium.*

Sal prunellæ ſæpius in die ad ℥ ℈. vel ℈ ij. propinetur in cereviſia tenui, vel ſero lactis. *Pulvis.*

Porro in hac febre medicamenta blande diaphoretica, ejuſmodi imprimis, quæ ſpiritus animales reſtaurant, eoſque copula quavis heterogenea vindicant, egregii ſunt uſus: quare aut margaritarum pulvis, aut ſpiritus C. Cervi, vel ſanguinis in modica doſi bis in die, ſc. mane & veſperi, exhibeantur. *Blande diaphoretica.*

Enemata quolibet fere die injiciantur, & ſi opportunum videatur, pharmaca leniter ſolutiva, ſemel aut bis in ſeptimana repetatur. *Enemata.*

Victus non niſi tenuis, qualis nimirum in aliis febribus aſſolet, inſtituatur, carne, aut brodio ejus penitus interdictis, ſolum juſculis avenaceis aut *Victus.*

aut hordeaceis æger vescatur, potus sit cerevisiæ tenuis aut seri lactis.

Quod si non obstante προφυλάξει quavis medica, materies morbifica cerebrum, aut pulmones vel simul utrumque occuparit, ita ut functionis animalis deliquium & inordinatio, aut etiam tussis violenta ingruerint; considerare oportebit, quid in utrolibet morbi statu, in conditionem mutata ad hunc modum evecto, agendum fuerit, tunc autem indicationes curativæ respicere debent stuporem, aut insaniam, aut tussim: atque demum si morbo in declinatione posito, hæc symptomata remittent, contra Atrophiam, velut ultimum hujus febris popugnaculum, remedia appropriata adhibeantur.

Methodus therapeutica in stupore & insania.

1. Itaque si materia morbifica, uti crebro solet, cerebro illata, stuporem aut affectus soporosos intulerit, remedia ipsam alio deducentia, & quoquomodo a capite derivantia, insuper quæ spiritus animales excitant, & copulam impetum exuunt, sedulo administrari debent. Quare in hoc casu exterius Epispasticorum usus plurimum augeatur, spiritus C. Cervi fere sexta qualibet hora in dosi paulo majori exhibeatur, sanguis adhuc amplius e venis Jugularibus salvatella, aut etiam ex venis sedalibus hirudinum suctu detrahatur. Si affectus minime remittit, capillitio derasso, fotus emollientes capiti sæpius applicentur: porro cucurbitæ, emplastra, & cataplasmata plantis pedum admovenda, aliique administrationum modi, quales pro stupore curando vulgo indicantur, adhiberi debent: pariter, si malæ, aut mali hujus febris crisi, phrenesis, aut mania supervenit, remedia in istis affectibus appropriata usurpentur.

In tussi.

2. Sin vero, cum vel sine hujusmodi plagæ capiti illata, etiam pulmones morbi noxam luant, ita ut ægrotantes, necdum febre immunes, cum tussi molesta, sputo copioso & crasso non raro item discolori, in tabem, sive phthisin incidisse videantur, medicamenta in hujusmodi affectibus communiter indicata, satis conveniunt; quare dejecta

ta pectoralia, Eclegmata, syrupi, aquæ lactis & limacum destillatæ, aliaque hujus farinæ remedia diligenter usurpari debent, quorum formulæ in casibus supra descriptis reperiuntur.

Hactenus febrem continuam, maxima ex parte convulsivam, atque ex succi nervosi non minus quam sanguinis vitio oriundam descripsimus: Insuper hic subest morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in succo nervoso potissimum radicati exemplum proponere; cujusmodi affectus, siquidem oppido rari, atque ad pathologiam spasmodicam rite pertinentis, natura ex sequenti historia elucescet.

Observatio oppido rara.

Mulier lectissima, tenera admodum, atque cerebri & nervosi generis constitutione imbecilliori prædita, proindeque affectibus spasmodicis valde obnoxia, postquam utero conceperat, circa quartum gravidationis mensem, a frigore susceptro paroxysmis asthmaticis, insuper crebris spirituum deliquiis gravissime affligebatur: Verum ab hujusmodi pathematis remediorum sale volatili præditorum usu intra binas septimanas convaluit, attamen deinceps post sesquimensem affectio insolita & plane admiranda hanc dominam incessit.

Quodam mane, post somnum ea nocte minus tranquillum evigilans, in toto corpore levem rigorem, tamquam urgente febris tertianæ paroxysmo patitur: succedunt crebræ oscitationes & pandiculariones, cum frequenti vomendi nixu: dein urina, quæ modo fuit citrina cum hypostasi laudabili, pallida & aquosa evadit, & crebra vice, sc. fere quovis horæ minuto excernitur: porro circa lumbos & hypochondria, aliisque in locis dolores cum spasmis levioribus huc illuc transcurrentes excitantur: Cujusmodi symptomata plane spasmodica, cum crebrourinæ limpidæ mictu a mane fere ad vesperam perfistunt; quotemporis spatio, lotii quantitas ingens, nempe triplex ad minus supra liquorem assumptum redditur, interim nec calor intenditur, nec sitis urget, neque pulsus augetur: vesperi affectus prædicti cessant, atque urina rursus citrina, ac modica evadit; toto insuper nocte somno

somno moderato fruitur; dein mane sequenti juxta eandem horam redit paroxysmus, simili prorsus symptomatum apparatu stipatus, & quotidie eandem omninò tragœdiam peragit.

Ejus Ætiologia.

Hanc Dominam, postquam per duodecim dies hoc ritu ægrotarat, invisens, prædicti casus hujusmodi Ætiologiam instituo: Nempe quod morbus iste in nervoso genere potissimum radicatus, ab humoris partes nerveas irrigantis effervescentia & fluore dependeat: Enimvero suspicari licet hunc laticem a sanguine, propter catamenia suppressa degeneri facto, in cerebrum, & nervosum genus diffusum, plus debito acrem ac serosum, proindeque partibus continentibus incongruum evadere: quare a somno nocturno ad plenitudinem aggestus, eas propter sui expulsionem ubique in corrugationes, contractionesque irritat: hinc in toto corpore rigores, pandiculationes, oscitatio crebra & dolores vagi excitati: porro a partibus solidis hoc modo contractis & concussis non tantum liquor nervosus, sed etiam nutritius parribus solidis ubique appositus, necdum vero assimilatus excutiuntur: ac dein uterque latex receptaculis suis exterminatus, & per lymphæductus aut venas exceptus, massæ sanguineæ redditur: e cujus sim, priusquam ab eo tincturam lixivialem acquirat, per renes denuo secretus urinam limpidam & copiosam constituit: quod autem affectus isti periodos adeo exactas observant, ratio est, quia latex nervosus inæquali dimenso suppeditatus, stato quotidie tempore ad turgescentiæ plenitudinem assurgit: propterea item urina ante & post paroxysmum concocta & citrina apparet, quia tunc materia ejus tantum e sanguinis sero constat: postea durante accessione spasmodes humor limpidus a partibus nerveis & solidis excussus, & sanguinem cito trajiciens, lotii quantitatem & colorem alterat. Huic gravidæ phlebotomiam ac insuper pulverem e corallio, margaritis, ebore, aliisque cardiacis compositum in liquore appropriato ter in die sumendum præscripsi; mane & vesperi cepit tincturæ antimonii (cujus affectum in nimio urinæ pro-

profluvio ſingularem aliquoties expertus ſum) ſunt. 12. Horum uſu intra breve tempus ſymptomata omnia remittebant.

CAPUT IX.

De ſpaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diathe ſin ſcorbuticam excitari ſolent.

Spaſmi univerſales propter ſucci nervoſi diathe ſin ſcorbuticam

HActenus de ſpaſmis univerſalibus per totum genus nervoſum diffuſis, qui febribus ſuperveniunt; ac ſpeciatim de convulſionibus, quæ in febre maligna hectica vulgo dicta, excitari ſolent. Reſtat adhuc (quod tertio erat propoſitum) oſtendere, quo ritu, & quibus de cauſis, ſpaſmi univerſales, abſque veneno, aut miaſmate febrili, propter ſucci nervoſi dyſcraſiam ſcorbuticam, aut alias vitioſam inducuntur. Enimvero liquor tum nervos, tum partes nerveas irrigans, interdum a craſi naturali ac idonea deſciſcens particulis heterogeneis & explosivis in tantum refercitur, ut ſpiritus animales copulam incongruam, ſibimet ubivis accreſcentem, admittentes, in continuos velut crepitus, ſive explosiones convulſivas irritentur: eujuſmodi ſpirituum affectiones aut ſunt diviſæ, ſive diſcretæ, inter quas nulla communicatio aut dependentia intercedit, ſc. quando multæ partes corporis ſimul totidem ſpaſmis ſibi propriis afficiuntur, qui ſe invicem ſucceſſive non excipiunt, ſed in eodem muſculo aut membro ubi incipiunt, terminantur: quo ritu novi quoſdam ægrotantes, quibus muſculi & tendines ſimul omnes in toto corpore totidem diſtinctis convulſionibus perpetuo ſubſilirent. Vel ſecundo affectiones convulſivæ, quæ in toto genere nervoſo ſimul excitantur, ſunt continuæ, ſive connexæ, quæ perpetua quadam viciſſitudine inter ſe continuæ invicem ſuccedunt: in quantum membrorum fere omnium motus inordinati ſeſe mutuo excipientes, ab una parte exorſi, mox in alias

Horum duæ ſpecies, ſc. diſcreta & connexa.

transeunt. Ita nimirum Horstius refert puellam motibus convulsivis obnoxiam, cujus non tantum membra, & artus in diversimodas flexiones, & distortiones urgebantur, verum insuper illa, tanquam malo spiritu agitata, eodem loco stare impotens, in hypocausto hic indè discurrere, & saltare usque necesse habuit, neque ulla vi, aut increpatione detineri potuit, quo minus hinc inde curritaret, se modo in pedes conjiceret, modo alias se impetuose jactitaret; nam si vel paululum tantum subsistere conaretur, statim præcordia gravissime affligebantur. Quare præsentis instituti res est in utriusque affectionis convulsivæ, nempe illius quæ per tendinum & musculorum una plurium subsultus, tum hujus, quæ per membrorum aut totius corporis œstra & inquietudines peragitur naturam, & causas paulo exactius inquirere: exinde ut constet qualis medendi methodus in utroque casu adhiberi debeat.

Affectionis convulsivæ intercisa natura.

1. Quod itaque spectat ad speciem priorem, facile occurrit ejusmodi affectus non simplices, sed complicatos esse, nimirum ex spasmo & paralysi: Nam licet musculi, & tendines motibus convulsivis perpetuo urgentur, tamen ægrotantes enervi facti, membra quævis, aut totum corpus strenue movere nequeunt: quinimo his pathematis, dolores per singulos artus æque diffusi adjunguntur. Hinc inferre liceat, spiritus animales copula multiplici, sc. particulis tum explosivis tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis imbui: adeo ut quamvis semper onusti explosiones ineunt, tamen nec plures simul, ob particulas alias alius generis interjectas, nec quidem ulli expedite ac vegete exploduntur, quare impetus motivus haud longe pergit, sed brevis usque & interruptus existit. Res fere simili modo habet, ac cum pulvis nitratus humore limoso subactus ignitur: quippe non tota simul massa cum fragore eliditur, nec uno acervus illico alium accendit, sed pauca tantum grana, eaque successive, sc. alia aliquandiu post alia, cum exiguis crepitibus explodunt; pariter & liquor nervosus, particulis spasmodicis quæ spiritibus

ſpiritibus uſque accreſcunt, per totum refercitur: in quantum vero quædam narcoticæ, aliæque dolorificæ illis admiſcentur priorum vis elaſtica, utut perennis, & valde diffuſa, tamen multum refringitur, ac ubique interciditur.

Pro illuſtranda hujuſmod affectione στασμάδει intercisa, libet hic generoſi cujuſdam in hac vicinia nuper degentis, caſum maxime notabilem deſcribere; cui quidem plane ſtupendo vix medicorum ſcripta, aut obſervationes ullæ parem ſuggerunt. Vir Illuſtriſſimus quem refero, parentibus proavisque aut cerebri, aut nervorum diſpoſitioni alias morbidæ obnoxiis oriundus, circa ætatis ſuæ ἄκμην ſeminii iſtius νοσερῆ fructus luere cœpit: primo enim artuum debilitate, ſtupore, & ſpaſmis levioribus tentari ſolebat, cujuſmodi affectibus cum diu laboraſſet, demum curationis gratia Bathoniam adiens, thermis calidioribus nimis crebro uſus, vice remedii, tantam morbi exacerbationem retulit, ut ab iſto tempore prædicta ſymptomata non amplius per vices, ſed fere conſtanter urgerent, nimirum ſingulos artus, imo quamvis partem corporis motus convulſivi, & tenſiones dolorificæ inceſſanter exercebant, ita ut muſculi ſimul omnes ſubſultibus repetitis perpetuo convellerentur, idque non ſine inſigni cruciatu: cujus unica ſedandi ratio in hoc ſita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus membra motu locali perpetim exercerentur: quamdiu enim evigilabat, in lecto vel ſedili agitari, aut in curru vehi, aut membra comprimi vel fricari neceſſe habuit; in quem finem illi parabantur cathedræ & lecti cum baſi arcuata, uti ſunt puerorum incunabula, in quibus cum decumberet vel erectus ſederet, huc illuc, motu verſatili, continuo agitaretur; quod ni fieret, immani dolore & muſculorum tenſionibus atrocioribus infeſtabatur: Hujuſmodi diurnam affectionis ſpaſmodicæ moleſtiam tempore nocturno, & ſtatim a ſomno ſymptomata longe graviora excepere: nam recens expergefacto, illico totum corpus horreſcere, muſculi tenſionibus doloriſicis plurimum exerce

Obſervatio.

ri, ſinguli artus, velut inſtanti mortis agone, ſudore ſqualido perfundi ſolebant, qui in tantum corroſivus erat, ut inſtar aquæ fortis, lintea, ni ſtatim abluerentur, cito exederet, & corrumperet. Æger durante hoc conflictu, ſudores inter & horrores per plures horas torquebatur, donec penitus defatigato ſomnus obrepens levamen aliquod afferret; quod ſi paroxyſmo ingruente protinus e lecto excitaretur, melius habuit, adeoque ſolitam affectus ferociam præcavebat: idcirco quamprimum a ſomno expergiſcererut, licet hoc intra horæ ſemiſſem contingeret, illico ut torturam evaderet, domeſticis aſciſcis, ſtatim lecto eximebatur: quantum ad appetitum ſatis valens, abſque nauſea comedebat, neque a comeſtis ſtomachus turbabatur: ſæpe tamen de cardialgia querebatur, ac interdum ſputatio moleſta cum fœtore oris, velut ab aſſumpto mercurio, per plures dies eum exercuit. Calidiora quævis tum alimenta, tum pharmaca conſtitutioni ejus minime congruebant; vinum, aut cereviſiam generoſiorem ne pitiſſare audebat, Primis ægrotationis ſuæ annis ad conſpectum ignis horreſcebat poſtea imbecillior factus, licet urgente bruma, prope focum ſedere renuebat; urina ſemper fuit citrini coloris, quæ ſi in vaſe fictili ſupra prunas evaporaretur, fœculentiæ ſalinæ, ſupra dimidium liquoris, in fundo reſidebant; alvus continuo aſtricta, niſi a pharmacho, aut enemate irritata ſarcinam nunquam depoſuit. Quinimo præter motus convulſivos paralyſis ſpuria totius corporis membra quævis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes greſſui accingere potuit, linguavacillans verba non niſi imperfecta protulit, interdum vero cum ex occaſione gaudio repentino geſtiret animus, ſpiritibus, & robore mire exuſcitatis, e cathedra ſubito ſurgere, & ſine alterius ope recte incedere, & ſalire valebat, quod tamen intervallum, vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent, & ſolito languore & tremore afficerentur. Cum ſupra duodecim annos Dominus inſignis ad hunc modum ægrotabat, Medicorum in tota

Anglia

Anglia maxime celebrium consilia adhibuit, & remedia quamplurima; ac fere nullius non generis tentavit, sc. antiparalytica, antiscorbutica, diætas exiccantes, sudoríferas, purgantia, cauteria, balnea, linimenta, quin & salivationem bis expertus est, verum nulla ejusmodi medendi methodo sanari potuit, quare dimissa penitus curationis spe, per septem posteriores vitæ suæ annos, tantum remedia, quædam syptomata præcipua respicientia usurpavit, sc. ter in septimana medicamentum solutivum ex senna & rhabarbaro, cum correctivis, in forma modo syrupi, modo extracti cepit; opiatæ ex conservis & speciebus temperatis dosin qualibet nocte sumere solebat: porro Julapium pro data occasione, cum spiritus satisceret, sumendum præsto habuit: insuper cerevisiam avenaceam, herbis temperatis & diureticis alteratam, continuo bibebat. Horum usu septem ut minus annos, sine magna in pejus alteratione, transegit; tandem ingravescente senio, simul ac morbo, spasmorum paroxysmi atrociores, non uti prius, somno peracto, sed quamprimum lecto incalesceret, ipsum invaserunt, ut necesse habuerit lecto suo omnino abstinere, atque vestimenta raro, nisi ut lintea mutarentur, exuere: hinc transpiratione impedita, recrementa serosa, aliaque evaporari solita, in pulmones defigebantur, quæ primo respirationem crebram, postea affectionem asthmaticam, ac denique tabem lethalem intulere.

Symptomatum præcipue urgentium rationes.

Si prædictorum affectuum rationes inquirantur, obvium erit universa hæc mala a prava cerebri & nervosi generis constitutione, ac immediatius suci istas partes irrigantis dyscrasia, ac vitio deducere. Nam cum liquor iste, in quo spiritus animales scaturiunt, quoad temperiem summe acris, & instar aquæ stygiæ corrosivus esset, & quoad mixtionem particulis tum narcoticis, tum explosivis referciebatur, haud mirum est, propterea spiritus plurimum onustos, proindeque a debita expansione cohibitos, ubique in minutas explosiones, seu velut crepitus urgeri, quin & corpora

continentia, a debita tenſitate, & robore exoluta. etiam in corrugationes dolorificas continuo irritari.

Exacerbatio mox a ſomno unde proceſſit.

Affectiones iſtæ ſpaſmodicæ mox a ſomno acrius infeſtabant, quoniam calor lecti heterogeneas ſucci nervoſi particulas exuſcitat, eaſque rarefaciens velut in exploſiones adigit; tum etiam quia partes nervoſæ in ſomno ſuccum ſuum, ac cum eo ſimul allatæ materiæ morbificæ penum uberiorem, imbibunt; quibus ad plenitudinem ſaturæ, primo evigilationis inſtanti, protinus quod moleſtum eſt excutere nituntur. Propter hanc rationem, obſervare eſt ſcorbuticorum dolores, & aſthmaticorum paroxyſmos a lecti calore, atque a ſomno plurimum ingraveſcere; ideo ſtatim lecto eximi, ut his, ita ægroto noſtro levamen conferre ſolebat: Quod autem moleſtia a continuis muſculorum ſubſultibus, & tenſionibus dolorificis excitata corporis, aut membrorum motu locali aliquatenus ſedaretur, ratio eſt quia ſpiritus animales, dummodo in actiones diverſas ab extra coguntur, inordinationes quaſvis ab intra ſuſcitatas remittunt: etenim ut in dolore & pruritu, qui leviores ſunt ſpaſmi, partem affectam comprimere, fricare, aut ſcalpere juvat, ita muſculorum, ac tendinum motus convulſivi, a totius corporis, aut membrorum agitatione inordinata aliquatenus placantur.

Cur motu ſedatur.

Ptyaliſmi natio.

Quod ſpectat ad ptyaliſmum, ſive copioſam oris ſputationem, cum fœtore anhelitus, quæ incertis intervallis redire ſolita eſt; ſuſpicari eſt, eam forte a mercurio clanculum aliquando exhibito proceſſiſſe, quanquam & multos viderim affectibus tum convulſivis, tum ſcorbuticis laborantes, quibus hujuſmodi perpetua ſputi ex ore defluxio, citra omnem Mercurii ſuſpitionem moleſta fuit; nonnullos etiam (uti mox infra dicetur) quibus ſalivatio ſuperveniens (materia exploſiva ad hunc modum critice evacuata) morbum ſolvit: porro verifimile eſt, hunc affectum a meris ſucci nervoſi recrementis productum fuiſſe, ductuſque ſalivales, cum plures & ſatis patentes

tenses fuerint, superfluitates à nervis, ac æque arteriis in glandulis copiosè depositas excipere, & foras convehere.

Quoad lucida intervalla quibus æger inducias quasdam, licet breves mitigata quasi morbi ferocia, obtinere solebat; ut quem modo ægritudo cathedræ alligabat, derepente exilire, & circumcirca deambulare potuerit, insperato tamen atque evanido hoc robore, mox iterum in pristinum languorem definente: Dico ejusmodi motus naturæ laborantis, & sub gravi onere prostratæ, fortiores quasdam nixus, & ultimos conatus esse, quibus sc. ad momentum temporis se recolligit, & quasi morbi jugum excutere tentat; verum quia huic certamini diu sustinendo impar sit, denuo statim relabitur, & pristinæ succumbit sarcinæ. Profecto mirum est quantum supra naturæ vires, ira ac timor, aliæque animi passiones quædam, nervosum genus intendant, atque impetus plane stupendos edere cogant: sunt vero exiguæ tantum durationis hæc conatuum prodigia. *Cur ager hic indu cias quasdam obtinuit.*

Designatis ad hunc modum morbi prædicti causa conjuncta, & symptomatum præcipue urgentium rationibus ostensis, adhuc inquirendum restat, circa causam προηγουμένην, nempe ob quas προφάσεις succus nervosus ita degener factus, primo paralysin, ac deinde musculorum omnium subsultus, sive spasmos intestinos intulerit: porrò explicare oportet, quamobrem morbi hujus fructus paulatim accrescentes, thermarum usu tam cito ad maturitatem pervenerint, item quare ægritudo ista nullis remediis cedens incurabilis extiterat. *Prædicti affectus causa προηγουμένη*

Quoad prius, dicendum esse videtur quod ægrotans parentibus, qui morbis cephalicis graviter obnoxii fuerunt, oriundus, malam cerebri & nervosi generis constitutionem originaliter contraxerat, adeo ut intra sextum ætatis suæ lustrum paralysi spuria laborare inceperet; dein cum procatarxi huic hæreditariæ causæ evidentes sanguini & humoribus majorem indies labem affigentes

accederent, (erant enim varii casus atque infortunia quæ virum eximio mœstitiam & melancholiam continuo intulere) propterea quidem liquor nervosus sale fixo, & scorbutico supra modum imbutus, instar aquæ fortis, aut stagmatis vitrioli, summe acris, & irritativus evasit; proindeque spiritus, & corpora eos continentia, non secus ac prædicti liquores lumbricis suffusi, in corrugationes, & contracturas spasmodicas continuo incitaverit.

Cur affectus hic thermarum usu ingravescebat.

Quod autem hic morbus, primo sensim accrescens thermarum calidiorum usu, in statum longe deteriorem cito evehebatur, ratio facile patet; experientia enim constat balnea calida, & sulphurea in corpore humano salinas, aliasque morbidas, quæ intra viscera, aut humores scatent, particulas, plurimum exaltare, & cito ad ἀκράτους perducere, eas sc. exagitando efferatiores reddere, e primis viis in sanguinem, & exinde in cerebrum & nervosum genus urgere, quinimo prius secretas & otiosas conjungere, ac in ζέσιν quandam incitare: quare qui aut arthritidi, aut calculo hæreditario obnoxii, istorum affectuum paroxysmos nondum perpessi fuerunt, a thermarum usu sæpissime alterutrius morbi fructus in se statim maturari sentiunt: Cum itaque in hoc ægrotante & sanguis, & liquor cerebrum nervosum irrigans particulis tum narcoticis, tum spasmodicis imbuerentur: quin & a crasi dulci, & balsamica, iste versus salsum, atque hic in acetosum, & stagmatis vitrioli ciæmulum degenerarent, tantum abfuit aquarum calidarum mineralium usus ab auxilio ferendo contra hæc mala, ut propterea statim omnia plurimum exacerbarentur: atque morbus ab humoribus, quoad temperiem & mixturam ita depravatis procedens, nullis uspiam remediis curari potuerit, nihilo facilius sc. quam acetum in vinum reducatur.

Cum Illustrissimi hujus viri a phthisi demum extincti cadaver aperuissem, pauca admodum ejusmodi gravissimorum pathematum vestigia detegere licebat. Hinc ut constet, paralysin & spasmum

non tam

non tam a crassa & copiosa materia, alicubi in mineris congesta, quam a mala spirituum animalium, qui subtilissimi ac invisibles sunt, affectione pendere. Quæ circa hujus anatomen notatu digna occurrebant, paucis exponam.

In dissecto cadavere notanda digna

Abdomine aperto omentum (prout in plerisque a tabe, aliisque morbis chronicis interemptis assolet) putridum erat, & fere consumptum. Interim ventriculus, intestina, pancreas, & mesenterium satis recte habuerunt, sc. membranæ erant firmæ, bene coloratæ, & absceſſu quovis aut tumore scirrhoso liberæ: intestinis majoribus excrescentiæ quædam carneæ, instar auricularum muris adnascebantur, hujusmodi cum plurimæ fuerint, ex utroque intestinorum coli, & recti latere, ad certa quasi stadia, instar ramorum arboris, gemellæ prodibant: Simile quiddam in tabido olim reperi: Hujus ratio videtur esse, quod in phthisicis nutritio (licet circa partes solidiores & exteriores deficiat, aliquando tamen) interius prope succi nutritii fontes plus debito perficitur, proinde ut epiphyses nonnaturales, & superfluæ excrescant.

Lien, qui semper pessime audierat, & a plerisque medicis, velut scorbuti, & cæterorum omnium affectuum causa principalis damnatus fuerat, prorsus insons, & quavis culpa immunis apparebat: nam prout in maxime sanis observamus, fuit subatri coloris, mollis, & superficiei æqualis, obstructione, aut scirrho quovis liber, fibris, & vasis satis distinctis, & firmis præditus: e compage ejus dissecta, sanguis nigricans effluxit.

Hepar (quod equidem mirari subest) mediocriter se habuit, nec a tam gravi & diuturna ægrotatione solito durius, aut scirrhosum, aut tuberculis obsitum evaserat, erat tantum grandius, & coloris nonnihil obfusci.

Renes, licet calculo ac ulcere quovis immunes, tamen culpa non vacabant: nam in medio dextri renis cavitas ingens a pelvi distincta, eoque multo amplior, aqua limpida impleta, conspicieba-

tur: talem in hydropicis sæpenumero comperi: Atque hæc quidem fortasse ex sero in renem ipsum depositio, quod haud facile per meatus, & poros ejus percolaretur, orta est, quippe serum inibi subsistens, ab initio specum sibi exiguum prouderat, qui sensim postea dilatabatur, cumque ob hanc rationem seri secretio, & per ureterem exitus aliquatenus præpedirentur, latex ejus in sanguinem restagnans, capiti noxam graviorem incolit; quod quidem eo magis suspicari fas erat, quia ren etiam sinister valde extenuatus, & absumptus, plures hydatidas, & cavitates aqua limpida repletas continebat.

Pulmones sterno, & costis, & diaphragmati undequaque adnati, fine ulla fere distinctione loborum, una tantum compages carnis spongiosa, putrida, & materia ichorosa per totum infarcta videbantur. Proculdubio ægrotans hoc malum non ita pridem contraxerat, sc. cum nullo corporis exercitio defungi, nec intra lectum, ut liberius perspiraret, commorari potuerit, sanguinis faculentiæ, & recrementa, quæ per cutim evaporare solita sunt, in pulmones depositia, in causa erant quod hi & inter se, & cum aliis partibus concrescerent, eorumque tonum & conformationem prorsus vitiarunt, ita ut phthisis demum exorta cæterorum affectuum, quibus diu ac misere affligebatur, affectus, & productum, ac minime causa fuerit.

In utroque cordis ventriculo sanguis in substantiam solidam, albidam, & carnis costæ æmulam concreverat, quæ juxta cordis, & vasorum cavitates, & processus effigiata, serpentis, cum cauda multiplici & divisa, figuram nonnihil referebat: quo quidem in multis, post longam invaletudinem defunctis, nihil usitatius occurrit: Cujus ratio est, quod sanguis a longa ægrotatione effœtus, atque hinc circa præcordia pigre circulatus, in corde & vasis appensis stagnare incipit, proindeque in concreta ejusmodi carnea sensim congelatur.

Dum cranio aperto præcipuam morbi causam inter

inter contenta ejus perquirimus: primo occurrebat, cerebri molem justo minorem, & gyris paucioribus instructam fuisse, unde spiritus animales non satis copiose productos suspicati fuimus; porro universa τοῦ ἐγκεφάλου compages justo humidior, latice aquoso madida & prorsus immersa videbatur, ut integumenta ejus, sc. meninges integræ divellerentur, atque anfractus & ventriculi omnes aqua limpida inundarentur. Probabile est hoc cerebri diluvium nuper accidisse, nempe quatenus ob διαπνοὴν impeditam, & lotii secretionem parcius habitam, serositates in massa sanguinea aggestæ, capiti traderentur: ideoque cerebri substantia, & imprimis corpora striata uliginosa prorsus & tam madida erant, ut discissa eorum substantia vix compacta maneret, quin liquidorum inspissatorum more aliquatenus diffluerent intra sinus cerebro ejusque appendici superstratos ac insertos, atque vasa ex iis prodeuntia sanguis in glomeres duriusculos, ac velut carneos, non secus ac intra cordis ventriculos, & vasa iis appensa, concreverunt; quod etiam nuperrime cum sanguis pigre circularetur, propter eandem rationem, qua sanguis intra præcordia coagulabatur, accidisse putamus.

Spinalis medullæ truncus aquæ limpidæ immersus, valde extenuabatur, ut vix dimidium osseæ cavitatis impleverit: quod equidem a seri salsi, cui velut incoquebatur, colluvie, effectum censemus.

Hæc de spasmis universalibus, qui affectioni paralyticæ ut plurimum conjuncti, simul in pluribus locis divisim excitantur: restant alii quos continuos appellavimus, quia sc. a partibus aliis in alias subito translati, se mutuo excipiunt, atque membra modo hæc, modo ista, & non raro totum corpus involuntarie moveri, diversimode flecti aut agitari cogunt. In hujusmodi casibus spiritus animales non tantum insiti in privatis quasi focis & mineris copulam explosivam sibimet asciscunt, & eam quatenus vel saturati, vel irritati per vices quasdam eliduntur; sed cum tota liquoris nervosi massa,

Affectionis convulsiva continua natura, & fiendi modus.

massa particulis elasticis abunde scateat: Hæ quidem spiritibus tum influis, tum insitis ubique accrescunt; quos propterea in spasmos fere continuos cient: in quantum vero spiritus non simul omnes, utcunque prædispositi, explodi queant (quia sc. tantis illorum agitationibus intra ductus nerveos spatium satis amplum non conceditur,) idcirco impetus explosivus in his autillis partibus exorsus, inde mox in alias, & subinde in alias transfertur, adeoque instar pyroboli, aut ignis missilis e pulvere tormentario conflati, sese huc illuc ocyssime proripientis ex artubus his in illos, & dein statim ex omnibus in præcordia, aut viscera, ac vice versa vage transcurrit. Quo hujusmodi affectionum typi innotescant, libet hic ægrotantium, quibus olim sanandis operam navavi, casus quosdam rariores proponere.

1. *Observatio.* Virgo lectissima & piissima, procera & gracilis, patre valetudinario, sc, gravissimis nervosi generis affectibus obnoxio, genita, circa vicesimum ætatis suæ annum cephalalgia valde atroci, & periodica, per plures dies affligebatur, instanti demum solstitio brumali 1656. dolor capitis remisit, sed in vicem ejus, ingens catarrhus, cum sputo tenui & copioso, nec non ulcerosa narium oris, & gulæ affectione successit; cum hujus molestiam aliquandiu pertulisset, tandem ex mulieris cujusdam præscripto, fumum succini per tubulum ore excipiens, derepente sanata est, catarrhus nempe subito sistebatur, subinde vero conquestabatur, de vertigine insigni cum capitis dolore & aurium tinnitu: die tertio, cervicis tendines convellebantur, ut caput modo antrorsum, modo retrorsum, modo ad latus deflecteretur, modo rigidum & immotum perstaret; brevi post hæc totius corporis membra exteriora, & artus ejusmodi affectio spasmodica invasit, brachia & manus mire contorquebantur, ut eorum flectiones & convolutiones haud quispiam agyrta aut gesticulator imitari potuerit, crura & pedes huc illuc divaricare, mutuo concutere, & alternatim transponere necesse habuit: adhunc modum aut in cathe-

dra

dra ſedens, aut lecto commiſſa, niſi a ſomno obreueretur, motibus convulſivis perpetuo afficiebatur; cumque ſummo muſculorum nixu membra paululum cohiberet. ſtatim reſpiratione difficili & anheloſa, cum præfocationis ſenſu corripiebatur; interim vero oculi, fauces, os, & viſcera inferiora ſpaſmo quovis immunia perſtabant; nec vomitu, rugitu, neque ventris hypochondriorum inflatione tentabatur: porro animo uſque conſtitit, memoriæ, intellectus, & phantaſiæ munia rite obivit, nihil delire aut inſipienter loquuta eſt, aut egit; quin inter ſtupenda hæc mala verbis uſque piis, & probis, fortitudinis & patientiæ Chriſtianæ ſpecimen admirandum exhibuit; appetitus cito dejiciebatur, ut cibos, & alimenta quævis niſi valde averſaretur; ſitis autem continuo urgebat, vires admodum debiles fuerunt, ut nec ſtare, nedum pedibus incedere potuerit, urina erat coloris citrini, ſalſedine plurimum ſaturata, in cujus ſuperficie pellicula tartarea concreſcebat.

Cum ſexto ægrotationis die ad hanc Dominam accerſerer; admirandi iſtius affectus hujuſmodi Ætiologiam inſtituebam: Etenim ne cum multis aliis ſtatim omnia ad ſagarum præſtigias referrem. patris ejus conſideratio effecerat, qui in eadem domo paſſionibus ſpaſmodicis tunc temporis graviſſime laborabat: quapropter ut ſymptomatum iſtorum cauſas naturales inveſtigarem, imprimis obvium erat ſuſpicari, dominam illam hereditario affectionum convulſivarum ſeminia contraxiſſe, quæ tandem circa ætatis ſuæ ἀκμὴν in ejuſmodi fructus eruperunt: cum enim ſanguis particulis heterogeneis & explosivis plurimum imbueretur, iſtæ demum (prout in tali diathefi aſſolet) in caput ſuffundi, ibidemque affigi cœperunt: primo igitur in meningas depoſitæ, cephalalgiam immanem & periodicam induxerunt, dein poſtea eadem materies, meraſtaſi accidentaliter facta, in gulæ ac oris emunctoria decumbens, cephalalgiam in catarrhum commutavit: cum denique intempeſtivo remedii adhibiti uſu defluxio ſiſteretur,

materies

materies morbifica in cerebrum regurgitans, vertiginem intulit, & exinde in nervosum genus detrusa, prædictas affectiones σκοτομάδους excitavit.

Prædicti casus Ætiologia,

Quod vero spectat ad rationem formalem, seu generationis modum, quo materies spasmodica in nervosum genus decumbens symptomata istæc admiranda produxisse videatur opinari fas sit, quod eadem ab ἐγκεφάλῳ, utpote firmioris, confinio, in medullam spinalem ejusque appendicem detrusa, ac instar fermenti maligni habens, imprimis succi has partes irrigantis massam integram particulis heterogeneis & summe explosivis infecerat, quæ spiritibus per totas eorum series ubique dispositis accrescentes, ipsosque velut œstro quodam agitantes in explosiones continuas irritabant: revera cum succus nervosus, uti dictum est, a materiæ spasmodicæ influxu ita fermentatur, qui partes continentes alioqui blando allapsu irrigaret, atque spiritus animales cum expansione æquabili per easdem trajiceret, nunc idem fibras nerveas in varias contractiones, & corrugationes torquebat, atque spiritus tum influos, copula nimirum heterogenea onustos, a debita irradiatione inhibebat, tum partis cujusque insitos varie exagitans, afflatu velut diabolico incitabat, adeo ut appetitus imperio minime obsequentes, motus inordinatos iniverint, eosque huc illuc rapide translatos, reciprocatione perpetua iterarint.

Quamvis autem particulæ heterogeneæ e sanguine in cerebrum suffusæ, indeque in genus nervosum protrusæ, haud ex æquo nervorum omnium origines, sed spinalem medullam, ejusque propagines nerveas præcipue, ac fere tantum subiere; ita ut viscera interna, insuper oculi, oris, & faciei partes spasmo quovis immunes perstarent: iste tamen impetus explosivus, quo minus a membris exterioribus obiretur vi quadam inhibitus, illico velut ignis missilis, qua data via, in præcordia, ac imi ventris viscera incurrere solebat: quia sc. spiritus influi œstro quodam perciti, & spatium amplius in quo baccharentur exigentes, ab

uno

ano loco exclusi, mox alium alicubi patentem subeunt: quapropter cestrum illud, tum a membris, tum a visceribus fuisset repulsum, nullius dubito, quin cerebrum regurgitasset, furorem ibi aut *Amaurosin* quasi epilepticam illaturum. Quæ quidem symptomata abesse contigit, eo quod Dominæ hujus ingeniosissimæ cerebrum constitutione firmiore præditum, e liquore nervoso recens instillato, quicquid congruum & spirituosum foveas, in penum proprium arripiebat, eoque fruebatur: interim particulas quasque morbificas in spinalem medullam deprimebat, a quibus membrorum motus involuntarii, eo quo dictum est modo excitabantur,

Methodus therapeutica in hoc casu observata.

Præclaræ hujus virginis curationem moliri rogatus, facta imprimis levi corporis præparatione potionem solutivam ex infusione semme & rhabarbari, adjectis santalo citrino, & sale absynthii, propinabam, qua duodecies cum magno levamine purgata fuit; die sequenti e brachio sinistro sanguinem ad ℥ viij. detraxi, quovis vesperi opiatam ex aqua & syrupo florum verbasculi cum pulvere margaritarum exhibui: insuper semel intra 6 horas dosin spiritus C. Cervi cum haustulo Julapii sequentis sumendam præscripsi. ℞. *Aq. cerasorum nigrorum, juglandum, florum paonia an.* ℥ iij, *antiepileptic. Langii* ℥ ij. *syrupi e floribus paonia maris* ℥ ij. *margaritar. pul.* ℈ j. *misc. f. Julapium*, quia purgationem multam ferre nequibat, enemata ex lacte saccharato erant crebro in usu: præter linimenta antispasmodica cervici & spinæ applicata, frictiones membrorum affectorum cum pannis laneis oleo appropriato madefactis, & excalefactis frequentes instituimus.

Horum usu, intra 6 dies ægrotans plurimum alleviari visa fuerat; nam motus convulsivi fere in totum cessabant, membra in debito situ, & quiete continere potuit, solummodo caput contractione leviori interdum huc illuc leniter deflectere cogebatur; porro cathedra exurgere & parum incedere valuit, sed dum gressum faceret, non recta, sed in latus oblique procedebat: Hoc

tempore

tempore discedens, eam multo melius habere visam, in manifesto convalescentiæ statu reliqui: post alteram vero septimanam, cum Boreas inclementior nocturno tempore exortus, fenestra haud firmiter occlusa, ægrotanti lecto commissa vehementius afflaret; illa statim a frigore suscepto, ejusmodi recidivam passa fuit, ut non modo pathematis spasmodicis, verum & paralysi universali periodicæ obnoxia evaseret: nam deincepsa mane usque ad vesperam capite & membris (uti prius) huc illuc vicissim flexis atque jactatis artus successive omnes circumagere, deflectere, ac varie detorquere coacta est; donec sub noctem, motibus ejusmodi prorsus sedatis, membrorum resolutio, sive paralysis succederet, ita ut nec manus aut pedes, neque ullam præterea partem movere, aut corporis nixum quemvis motivum exercere potuerit, intra lectum instar saxi, fere immobilis jacens; at aliquanto somno refecta, circa mane prout facultatis motivæ regularis virtutem quandam, sc. brachiis & cruribus huc illuc, imbecillius licet, deflectendis parem recuperavit, sic etiam motus convulsivi & involuntarii, per totam exinde diem perdurantes constanter redibant, qui vesperi rursus in artuum resolutiones commutabantur.

Ex his liquido constet, Dominam ægrotantem, & duplici morbo, sc. paralysi ac spasmo laborasse, & utriusque causam materialem aliquatenus distinctam fuisse: videtur enim, quod spiritus animales ubique scatentes, a particulis narcoticis onusti fere continuo ligarentur: præterquam quod inter dormiendum, una cum succo nervoso, particulæ spasmodicæ ubertim influentes, etiam spiritibus accrescerent: quarum explosionibus spiritus incitati motus involuntarios produxerunt: quin & copula narcotica eo tempore aliquatenus excussa, etiam voluntarios, seu regulares quadantenus perficere valuerunt: Præter remedia modo citata, alia quamplurima cujusque fere generis, sc. antiscorbutica, antiparalytica, decocta, sudorifica, aquæ destillatæ, spiritus, elixires, tincturæ, balnea

balnea, linimenta, cum multis aliis ſedulo adhibebant; quorum uſu ſymptomata nonnihil remittebantur, haud tamen morbus integre ſanabatur; paralyſis univerſalis brevi ceſſabat, ita ut omni tempore artus movere, & huc illuc deflectere poterit; quin & membrorum motus involuntarii, eum rarius moleſtabant, uſque tamen languida & imbellis perſtitit, Cumque illa conſtitutionis tenoris, ac in tabem procliuis, & nunc quidem nulli exercitio habilis eſſet, ob tranſpirationem impeditam, ſanguinis recrementa in pulmones depoſita, paſſim inferebant, qua indies ingraveſcente, demum phthiſica interibat.

Ante plures annos accerſebar ad virginem nobilem, ſimili fere ritu & aliquanto gravius ægrotantem: Hæc enim capitis & membrorum motus involuntarios, nempe aut ſuccuſſiones, aut huc illuc deflectiones, vel circumactiones fere perpetua vice redeuntes perpeſſa fuerat: inſuperdiaphragmatis, & muſculorum reſpirationi inſervientium, ſpaſmo admodum moleſto, & plane ſtupendo afficiebatur: Etenim quovis horæ minuto, & ſæpius ſpina dorſi circa medietatem ejus ſubito incurvabatur, ſimulque pectore antrorſum exiliente, & hypochondriis introrſum contractis, ſingultus valde ſonorus, idemque modo duplicatus, modo triplicatus, minus tamen, & uſque minus ſtridulus edebatur: per plures horas hujuſmodi motus, & ſtridoris reciprocationes obire ſolebat, ut per totas ædes exaudiretur; ſi quando breve hujus interſtitium contigit, illico brachia & manus, modo cruta & pedes valde concutere, aut contorquere, quin etiam caput modo rapidiſſime conjectare, mox cervicem quaſi rigidam, & immobilem tenere cogebatur: quandoque inter loquendum lingua eo ritu corripiebatur, ut idem verbum ſæpius immo aliquando vicies ut minimum repeteret: Cum in membris exterioribus motus convulſivi fortius urgerent, ab affectu iſto ſtridulo, & ſingultuoſo aliquantulum vacabat, atque hoc ſpatium interniſſionis, & levaminis ſui tempus dicebat; licet interea caput ac membra motibus violentis huc

Obſervatio. 2.

illuc

illuc proriperentur: si quando in latus sinistrum decumberet, statim dextri hypochondrii introrsum contractio, cum singultu ciebatur. Intra paucos dies, hujusmodi pathematum assiduitate viribus plurimum dejectis, tantam in lumbis & crurum arcubus imbecillitatem contraxit ut nec stare, nedum pedibus incedere potuerit: ventriculus sive languore, sive spasmo affectus, quidvis ingestum vomitu reddebat.

Casus descripti natura & causa.

In hoc casu, sicuti in priori plane constat, spiritus animales non modo huic aut isti parti vel regioni insitos copulam heterogeneam per vices quasdam elidendam contraxisse, sed & spiritus nervorum quorundam influos particulis explosivis imbutos, motus convulsivos perpetuos & vagos intulisse. Cumque ab initio contigit spiritus ita affectos, non omnes simul nervos nec quosvis indifferenter, verum spinalis medullæ appendices atque ad diaphragma pertinentes, fere tantum subiisse, ita ut intra horum spatia, spirituum continuo explosorum debacchatio limitaretur, propterea quidem accidit, affectiones spasmodicas, in una qualibet istarum parte cohibitas, in alia statim ferocius erupisse, cumque ex proprio instinctu, illorum impetus motivus in una regione intenderetur, in altera idem interea remitti solebat. Porro in hac ægrotante, materies morbifica, particulis tum narcoticis tum spasmodicis constans, affectionem una paralyticam ac convulsivam inferebat.

Die quarto adveniens pharmacum emeticum propinabam, a quo septies evomuit pituitam viscidam cum bile flava copiosa, sine quovis tamen levamine: die postero sanguinem e brachio detrahebam ad ℥ vj. exinde statim sanguine versus caput impetuosius rapto, de cephalalgia, & vertigine plurimum conquesta erat. intra triduum vero phlebotomia in pede celebrata, se melius habuit: sumpsit postea remedia nervorum affectibus dicata, sc. spiritum C. Cervi, & sanguinis, pul-

veres testaceos, & bezoarticos, julapia, & electuaria antispasmodica: Horum usu symptomata nonnihil remittere visa, usque tamen aliquatenus, juxta typos modo descriptos, perdurabant: Post duas septimanas, ex præscripto mulieris cujusdam rusticæ, cepit sanguinis, ex aure asini detracti, cochlearia 6 in hausto cerevisiæ, a quo derepente sanari videbatur: nam motus convulsivi illico omnes cessabant, iisque per 24 horas immunis degebat; attamen morbus cum solita ferocia propediem revertens, neutiquam isti remedio, nec quidem facile aliis quibusvis cedebat: Itaque in posterum cepit medicamenta methodice præscripta: semel intra 6 dies blande purgabatur, præterea sumebat pulverem ex bezoar, margaritis, & corallis cum rad. & sem. pæoniæ compositum, item electuarium, ab Horstio ad convulsiones hujusmodi admirandas præscriptum, insuper julapia, & decocta in affectibus spasmodicis appropriata: Enemata erant crebro in usu, frictiones, vesicatoria & linimenta cum fructu adhibebantur: Intra alteram hebdomadam affectio singultuosa prorsus cessabat, quin & reliqui motus convulsivi sensim minores facti plurimum remittebant: ab istis vero pathematis convalescens, casharro in fauce decumbente, in tantum molestabatur, ut salivam acrem, & velut corrosivam fere continuo expueret, ac si ab assumpto Mercurio salivario inducerentur: quod equidem remedii genus, in hoc casu peridoneum fuisse eventus comprobavit: ab eo tamen adhibendo, quia cum ægrotantis, & amicorum ejus venia minime licebat, prorsus abstinebam.

Postquam sputatio isthæc copiosa, & valde molesta per plures dies perstitisset, morbus fere in totum sanari videbatur: adeo ut domina illustris motibus convulsivis libera, foras incederet, & viribus, & stomacho valeret: solummodo querebatur quod aliquoties in die, subito totius corporis horrore circiter horæ minutum afficeretur, qualis etiam affectus, quandoque noctu supervenies somnum abrumpebat: Intra mensis spatium,

hoc

hoc etiam ſymptoma, ac inſuper catarrhus prorſus ceſſabant: deinceps vero illa, interdum ſummo acore in ventriculo & æſophagi ductu, quandoque etiam in faucibus & palato affligebatur, ut vererentur ne partes iſtæ, cute interiori detrita, diathefin ulceroſam contraherent; porro ſæpius in ſomnis aliquando etiam evigilans incubo tentari ſolebat. Huic, vere & autumno, blandam catharſin cum remediorum antiſcorbuticorum, & nonnunquam chalybeatorum uſu adhibendam præſcripſi: Cujuſmodi methodum tanto ſuo commodo obſervavit, ut per plures annos ſatis recte valuerit, & etiamnum valeat.

Inter multa remedia, quæ contra iſtum palati & æſophagi acorem, & diathefin quaſi ulcerosam ſumebantur, preſcripſi ut quolibet mane propriam urinam recens excretam ebiberet; hæc ut plurimum valde ſalſuginea, levamen ingens conferre ſolebat; quibuſdam vero temporibus urina tenuis & copioſa, quæ tamen minime ſalſa, verum inſtar aceti plane acida effluxit, a cujus potu parum aut nihil commodi recepit.

Caſus modo deſcripti Ætiologia, priori non multum abſimilis videtur, niſi quod in hac ægrotante particulæ explosivæ, plurium nervorum ductus, ſc præter iſtos medullæ ſpinalis appendices, quoſdam inſuper reſpirationis muneri, ac per vices quaſdam linguæ motui dicatos ſubierint, atque ſpiritus in ipſis ſcatentes, œſtro fere perpetuo affecerint.

Quod autem morbi hujus ſolutio per humoris acerrimi in oris & gulæ emunctoria decubitum contigerit; hinc colligere licet, hujus cauſam materialem fuiſſe particulas heterogeneas, & quaſi nitroſas in ſanguine progenitas, quæ cum exinde, cerebro trajecto, in nervoſum genus deferrentur, pathemata prædicta intulerant: quam primum vero remediorum ope, uberior iſtius materiæ proventus inhiberetur, atque particulæ morbificæ, jamjam productæ, cum a ſanguine, tum a cerebro & ſucco nervoſo in iſta capitis emunctoria derivarentur, affectio convulſiva ſtatim remiſit, atque intra

brevi

breve tempus, tali ἐκπύησει usque perdurante, morbi solutio perfecta sequebatur.

Quandoquidem urina, ex se plurimum salsa & quasi lixivialis, per vices quasdam acetosa evasit, quæ contra gulæ acorem, non uti prior, juvamen præstitit: hinc colligere datur, sanguinis & humorum particulas salinas per urinam decedentem duplicem statum, nempe fixitatis & fluoris, subiisse, quare serum, iis imbutum, modo hujus, modo istius indolis extitit: videtur enim quod particulæ salinæ, intra massam sanguineam degeneres, fixiores manent, & urinam plerunque lixivialem reddunt: quæ tamen extra sanguinem in succo nervoso scatent, aut circa partes solidas deponuntur, in fluorem, sive acetositatem degenerant. Itaque ab his, in oris emunctoria derivatis, insignis ille oris & æsophagi acor procedebat: porro cum ejusmodi particulæ in succo nervoso, ac partibus solidis ad plenitudinem aggestæ turgescerent ac fluxione oborta, in sanguinem ebullierint: hæ statim exinde confertim per renes amandatæ, urinam quantitate auctam acetosam reddebant. In quantum vero particulæ salinæ, diversi status ac minime quæ sunt ejusdem, invicem commissæ, in se mutuo agunt, & vires suas refringunt, idcirco urina salsa ac neutiquam acetosa gulæ acorem sanabat. Experimento satis vulgari constat spiritum vitrioli acerrimum, salis tartari aut cujusvis alius lixivialis mixtura, plurimum mitiscere: quinimo & humorem acidum in Dominæ hujus oris & gulæ partes exudatum, prope ad aceti calcanthini indolem accessisse inde constat, quia nicotianæ fumus ægrotantis ore acceptus mire dulcescebat, prout nimirum in quibusvis a vitriolo prægustato assolet.

Quoniam hic de convulsionibus admirandis, quæ non passim eveniunt, & quarum natura & causæ in abstruso latent, agimus, pro meliori ejusmodi affectuum illustratione, libet hic casum adhuc unum & alterum, & prioribus haud minus stupendos proponere.

Decem

Decem abhinc annis, nobilis cujusdam filiam ad motus convulsivos eo ritu incitatam, ut nonnulli eam a spiritu malo obsessam putaverint, in visebam: Virgo hæc 16 circirer annos nata, pulchra & εὐσαρκος, patre tamen paralytico progenita, sine causa evidenti, circa brumæ solstitium, male habere cœpit: primo per aliquot dies cephalalgia & vertigine, haud gravi tamen modo afficiebatur; deinde in brachio uno, & mox in altero tremorem, & subitam contractionem persensit; cujusmodi spasmi isto die sæpius repetentes, vix punctum temporis durabant; postridie juxta sororem suam in cathedra sedens, subito exiliens saltum unum & alterum, multosque alios successive ad distantiam plurium pedum mira agilitate perficiebat; dein cum cameræ extremum limitem attigit, aliquandiu in eodem loco, & qualibet vice ad miram altitudinem saliens perstabat, cum saltationi ulteriori crura deficerent, in terram concidit ac statim caput cum mira violentia huc illuc conjecit, quasi illud collo excuteret: quamprimum ab hoc motu præ lassitudine cessaret, statim manus, & pedes idem furor invasit, ut necesse haberet membra hæc parietes, aut postes percutiendo, vel pavimentum contundendo validissime exercere: Quando, ob pudorem, aut verecundiam, amicis aut astantibus debitam, se magna vi ab his motionibus cohiberet, (usque enim animo constabat, & sobrie loquuta erat) statim affectu interius transmisso, insigni cordis oppressione, cum gemitu, & singultu valde stridulo, plurimum infestabatur; dein cum se relaxaret, statim, œstro ad artuum exteriorum musculos transmisso, aut saltare, aut caput, vel brachia immaniter huc illuc conjicere, aut etiam in camera rapidissime cursitare, vel humum pedibus contundere cogebatur: quippe hujusmodi vehementes artuum, aut viscerum commotiones, affectus tragœdia, velut in orbem, revertente, se mutuo excipiebant.

Die

Die quinto a quo hæc domina primo ægrotaverat adveniens, vomitorium ex infusione croci metallor. vino scillitico, & sale vitrioli propinabam. A quo septies evomuit bilem æruginosam, in magna copia, cum admistione humoris acerrimi, & quasi vitriolici: postridie sanguis e vena ischæna ad ℥ x. detrahebatur; præterea sumebat bis in die antidota ex pulveribus lapidum pretiosorum, cranii humani & rad. pæoniæ maris. Horum usu intra septimanam sanari visa, per plures exinde dies affectionibus prædictis immunis degebat. Attamen post binas hebdomadas, instanti pleniluio, ejusdem morbi recidivam solito atrociorem patiebatur; nam præter saltus admirandos, cantus & membrorum contorsiones, convolutionesque rhementes, insuper intra cubilis spatia cursum hac illuc rapidissimum iterare cogebatur. Cepit hoc tempore, ex aliorum præscriptis, remedia anhysterica, & stasis quibusdam intervallis purgantia, sine quovis tamen juvamine: Denuo acerbitus, siquidem rubusto corporis habitu, & spirituum efferatione insigni prædita videretur, cæticum fortius propinabam, a quo decies evomuit bilem instar æruginis viridescentem, cum pituita instar aquæ stygiæ acerrima, & subito alleviabatur: Exhibui posthæc, quovis mane, haustum vini albi cum aqua ceraforum nigrorum dilutum, asellis contusis superaffusum, & fortiter expressum: Horum usu statim curari visa, per mensem & amplius integre valebat: Cumque postea affectus redituri quævis præludia unquam persensit, mox vomitorii & ejusdem millepedum expressionis usu, morbi insultum averterat. Intra tres menses tranitatem pristinam ita recuperabat, ut plures nunc annos affectionibus ejusmodi spasmodicis immunis degeret: attamen a quo tempore pathemata convulsiva prorsus cessarunt, quandoque circa oris & gulæ partes humoris acidissimi ac instar stagnatis vitriolici destillatione afficiebatur, insuper interdum malacia & pica, aliquando etiam tussi, cum sputo decolori phthisim minante obnoxia fuit, quæ tamen remediis in ejusmodi

Methodus therapeutica

Prædicti casus Ætiologia.

jusmodi casibus usitatis facile sanabatur.

Quod spectat ad prædicti casus Ætiologiam: non est cur vereamur hujus morbi, & symptomatum causas, ad particulas explosivas e sanguine (cerebro usque impune trajecto) in genus nervosum continuo suppeditatas referre: quæ siquidem copia ingenti suffusæ, intra privatas mineras tantum per vices elidendæ, minime coercerentur, spiritibus ubique tum influis, tum insitis accrescentes, eos, velut æstro afflatos perpetim explodi, & per manipulos huc illuc inordinate efferri cogebant: ita nimirum ut intra partes continentes paulatim regulari nequirent, quin eos impetuose tumultuantes, & hic illic, turbinis instar, corripi aptos, exercitio valido, ac admodum violento subigi, & perdomari opus fuit: Revera in hac ægrotante non aliter res se habuit, quam in organis musicis, quæ si vento nimis insufflato supra modum impleantur, ni statim plures fistularum aperturæ recludantur, breui totius machinæ compages concutitur, ac in partes dissilire perideratur: pariter in hac domina cum spiritus animales nervorum quorundam ductus & fibras appendices actuantes, ultra debitum tenorem exagitarentur, necesse erat eorum impetus, dum corpora nervosa supra modum inflarent, in motus locales una plures & vehementiores impendi: quapropter cum eorum rabies ab una parte cohiberetur, mox uti ventus occlusus alio se propipiens, in quadam alia parte violentius erupit.

In hac ægrotante vomitorii usus semel, atque iterum juvamen præstitit, eo quod cysti fellea, quin & glandulis & emunctoriis, quæ circa coctionis viscera confita sunt, hoc modo inanitis, sanguinis & succi nervosi purgamenta, in eadem copiosius allicerentur, propterea quidem, ut spiritus animales intra ductus nerveos affectos scatentes, ab iis minus inficerentur: Hac ratione etiam succus asellorum profuit, quatenus materiam morbificam e nervoso genere ad vias urinarias derivarit: Præter hæc remedia materiæ morbificæ radicem & ramos magna ex parte amputantia, cum & alia

illa velut antidota, ejus vegetationem ubique impedientia ſedulo adhiberentur, quicquid ejus reliquum fuit, natura demum ſuperior facta (ſolita in his caſibus ἐκκρίσει) ad oris & gulæ emunctoria ablegabat.

4. Observatio

Dum hæc ſcriberem, virginem illuſtrem inviſebam, quæ aliuſmodi morbis convulſivis, iiſque univerſalibus & non minus admirandis affligebatur: Hæc circiter annum ætatis 18 εὐχροὴς, venuſta, & antehac ſatis ſana, cum graſſante in hac vicinia peſtilentia ejus contagii periculum incaute ſubiret, in terrorem panicum, cum crebra leipothymia incidit, ſequenti nocte, tanta ſpirituum deliquia, & ἀταξίας paſſa erat, ut plane moribunda videretur: iſto tamen malo ægre eludata, deinceps quolibet die paroxyſmos convulſivos, horis tamen primo incertis, & ſub ſpecie multiformi redeuntes habuit: verum intra breve tempus morbi acceſſiones regulares factæ, bis in die, ſc. hora undecima ante & quinta poſt meridiem, conſtanter repetebant, ut nulla febris intermittens periodos ſuas exactius ſervaverit; quin & ſingula paroxyſmi accidentia ſimili ritu quotidie obtingebant.

Cum per tres ſeptimanas hoc modo laboraſſet, quodam die accerſor, ut ſymptomata quævis ac integrum morbi typum advertere poſſem: Hora decima matutina lecto excitata, recte valuit, vultu, inceſſu, colloquio optime ſe geſſit, ut nullas eam quoquomodo ægrotare ſuſpicaretur: hora undecima de ἐγκεφάλου plenitudine & ſpirituum torpore cum levi ſcotomia queri cœpit; mox in hypochondrio ſiniſtro pulſationem inſignem, & quaſi vivi animalis exilitionem perſenſit: hunc motum lateri manum meam admovens, plane percepi; dein pandiculatio & rugitus ſuccedebant; quo facto illico ad lectum ducebatur, & ancillæ ſuper pulvinar ſedenti tenenda tradita eſt: Hæc ægrotantem in gremio ſuo, brachiis circa medium corpus ejus complicatis, durante paroxyſmo arctiſſime conſtringit: inſuper præſto ſunt miniſtræ, affineſque aſſtantes, quæ modo ejus brachia & manus

manus cohibent, modo ventrem & hypochondria in molem ingentem elevata, & sursum nitentia comprimunt. Præcipua morbi symptomata, quæ vicissim excitata, fere totum paroxysmum dividebant, erant hæc duo, sc. modo immanes viscerum spasmi infestabant, ita ut abdomen in molem ingentem assurgens, obtentis astantium manibus contraniteretur, ut vix, ac ne vix comprimi potuerit; simulque præcordiis sursum contractis, cordis & sanguinis motus pene sisterentur: quo temporis spatio virgo hæc caput reclinans, cum pulsu diminuto, & fere nullo ἀσφυξίᾳ, & fere insensilis jacet; post duo aut tria horæ minuta hi spasmi cessant: & dein ægrotans sese erigens, alacriter circumspicit, & aliquandiu morbi impetum in colloquia & cantilenas convertit, quorum utraque lepidissima, & supra propiam indolem elegantissima indesinenter effundit: ejusmodi effatis, & dicteriis adstantes quosvis prosequitur, ut nihil uspiam in commœdia facetius occurrat; dein harmoniæ modulos suavissimos, & jucundiores quam aut alius quispiam potest, aut ipsamet alio tempore profert: postquam ita jocando, canendoque circiter sex aut septem horæ minuta transegit, denuo viscerum & præcordiorum spasmos, & ἀσφυξίαν uti prius incurrit: atque his brevi remittentibus spirituum ὁρμὴ a nervis inferioribus in cerebrum resiliens, denuo loquelæ cantusque facetiis impenditur; quotiescum adstantibus colloquitur, si quid ab his acerbius aut ignominiosum reponitur, illa viscerum spasmos graviores & diuturniores subit: Ad hunc modum, sc. alterna viscerum & cerebri affectione circiter horæ unius spatium molestari solet: dein paroxysmo versus finem vergente viscerum spasmi leviores facti ter aut quater cum minima intermissione repetunt, dein his in totum cessantibus, morbi impetus in membra exteriora erumpit, unde statim penitus evanescit: nam brachia & crura per horæ minutum contracturas, subsultusque patiuntur, illico dein ægrotans excitata, e lecto descendit, omni spasmo, usque dum novus redit

paro-

paroxysmus, immunis; quin & viribus mediocriter valens, circa ædes obambulat, & durante affectus interstitio, consueta vitæ munia alacriter obit, excepto tamen quod stomachus langueſcens toto die alimenta fastidit, vesperi post secundum morbi paroxysmum, modice cœnat.

Hic præsens morbi status est: in cujus paroxysmis quarundam facultatum usus illustrior aliarum anomalias quadantenus compensare videtur: Verum circa ægrotationis initia paulo secus habuit: quippe viscerum spasmi longe graviores fuerunt, iisque διαθησία adjungebatur: illorum insuper interstitia, tabulatio absurda, cantus inconcinni, quin & risus, aut fletus, ratione haud conscia erumpentes, excipere solebant: nunc autem spiritus animales in explosiones diuturnas coacti, eas tam regulariter modo hac, modo illac, qua data via commodior, peragunt, ut quodammodo rationis & voluntatis imperio fieri videantur.

Itaque ut juxta nostram hypothesin hujusce affectionis Ætiologiam instituamus: Videtur imprimis, quod timor vehemens spiritus cerebri & præcordiorum incolas in magnas ἀταξίας adegiret: ita ut istis extra ordines suos perturbatis, & amentia quædam & leipothymiæ crebræ succederent: Porro suspicari licet ab eadem impressione cerebro ipsi noxam illatam fuisse, ita ut conformatione ejus nonnihil vitiata, particulæ heterogeneæ & morbificæ, una cum succo nervoso admitterentur: dein licet spiritus ab initio confusi atque perturbati, post breves inordinationes sese denuo recuperarent, & functionis tum animalis, tum vitalis solita munia exequerentur: attamen ob labem cerebro impressam particulæ heterogeneæ constanter admissæ spiritibus accrescentes iis, δυνάμεις explosivas inducebant; quamprimum enim spiritus copula extranea ad plenitudinem saturantur, ad ipsam excutiendam, sive elidendam irritati, explosiones spasmodicas inibant.

Prædicti affectus Ætiologia.

Circa morbi principia, cum et cerebri, & ſpirituum incolarum diathesis a noxa recens ſuſcepta magis perverſa & vitioſa eſſet, copulæ heterogeneæ plenitudo citius contigit, proindeque explosio ejus crebrius & inordinatius ſuccedens, cum majori tumultu peragebatur, poſtea vero cum regiminis animalis noxa remittente, iſtius copulæ, non ſecus ac liquoris nervoſi ſupplementa æquali dimenſo quotidie ingerebantur, ſpirituum explosiones, regulares mitioresque factæ, juſtas obſervabant periodos.

Quod ingruente paroxyſmo in capite plenitudinem, ac velut inflationem, cum ſpirituum torpore & ſcotomia ægrotans perſenſit: ratio eſt, quoniam hoc tempore, ſpiritus cerebri incolæ, jam jam in exploſiones parati, primo exagitari, & velut turgeſcere ſolent, dein pulſatio iſta in ſiniſtro hypochondrio ſucceſſit, in quantum ſpiritus, plexus fibraſque nerveas, circa lienem denſiſſime conſitas, incolentes, explodi incipiunt: poſtea cum ſpiritus intra plexus tum meſentericos, tum cardiacos ſcatentes, una exploduntur, iſtæ abdominis & thoracis elevationes, & quaſi ſubſultus inducuntur: cumque in hac affectione, cordis & ſanguinis motus fere in totum ſiſtuntur, ideo pulſus diminutus & fere nullus, cum ἀφωνίᾳ & aliquali ἀναισθησίᾳ evadit.

Remittente viſcerum & præcordiorum ſpaſmo, garrulitas & cantus ſuccedunt, quia ſpirituum adhuc exploſorum ῥοπὴ e nervoſo genere in cerebrum facta, ſpaſmos in phantaſiæ exaltationem, & promptiora phantaſmatum exercitia commutat: Quamdiu ſpiritus intra cerebri meditullium regulariter ac ordinate exploduntur, facultatum & habituum actus tantum nobiliores, & quaſi ſupra naturæ vires & tenorem eduntur, prout in hac ægrotante: e contra autem, cum in iſta regione ſpirituum exploſiones inordinatæ contingunt ut plurimum amentia, aut ſaltem potentiarum iſtarum exercitia incongrua, ac abſurda peraguntur.

Viſcerum

Viſcerum ſpaſmi & actiones phantaſticæ ſeſe mutuo, & alternatim excipiunt, quia ſc. ſpirituum copiæ ad explodendum diſpoſitæ, velut undulatione directa & reflexa, tendentiam ſuam modo in hanc partem, modo in iſtam viciſſim faciunt: dein ultimo, cum fere omnes exploduntur, viſcerum ſpaſmi crebriores excitantur; cumque explodendorum manipulus tantum exiguus ſupereſt, iſte denuo tum a capite, tum a viſceribus excluſus, in ſpinalem medullam excurrit, ultimoſque morbi impetus in brachiorum & crurum convulſiones impendit.

In hoc caſu difficultas adhuc inſignis reſtat, quare morbi hujus paroxyſmi, cum ſtatis ſemper horis exacte repetant, periodos tamen adeo inæquales habent: nimirum ut acceſſio primam tantum ſex horas antecedat ſecundam, & dein ſecundæ reditus ad primam non niſi 48 horarum ſpatio contingat. Propter hujus ſolutionem, ſupponendum erit paroxyſmos iſtos pendere a liquore nervoſo particulis heterogeneis ad plenitudinem referto: quæ particulæ huic e maſſa ſanguinea omnino convehuntur, atque ſanguis eaſdem e ſucco nutritio a viſceribus ſuppeditato imbibit. His ita ſuppoſitis, conſiderare oportebit quo temporis ſpatio maſſa ſanguinea particulis iſtis morbificis ſaturatur, & dein quali dimenſo eas in liquorem nervoſum ſuffundit. Super his, in ægrotantis hujuſce caſu ut melius conſtet, quo ritu habent, ſciendum eſt, eam in toto nycthemero unica tantum vice victum plenum aſſumere: nempe paroxyſmo ſecundo finito circa horam ſeptimam mediocriter cœnat, reliquo die appetitu carens, vix quidquam alimenti ingerit, itaque probabile eſt materiem morbificam, una cum penu nutritio potiſſimum tempore nocturno in maſſam ſanguineam ſuffundi, idque uberius quam ut totum exinde ſtatim in liquorem nervoſum derivari poſſit: particulæ heterogeneæ, quæ primo e ſanguine recens ſaturato in liquorem nervoſum convehuntur, ad plenitudinem aggeſtæ paroxyſmum primum excitant, cujus acceſſio ideo diutius protelatur

latur, quoniam & ſpatium unum requiritur quo ſanguis, & dein aliud quo cerebrum & nervi impleantur: poſt exactum hunc paroxyſmum, quia ſanguis adhuc ſatur plures alias ejuſmodi particulas in ſe continens, eas ſucco nervoſo e veſtigio ſuffundit, idcirco paroxyſmus alter ſub triplo iſtius ſpatii quo prior inducitur: hoc autem finito, quia tum maſſa ſanguinea tum ſuccus nervoſus ſarcina ſua prorſus liberantur, ægrotans melius quam alio quovis tempore ſe habens, alimenta ſatis avide capeſſit; deinceps vero, cum ad paroxyſmum proxime ſequentem primo maſſa ſanguinea, & tunc ſuccus nervoſus materia morbifica ſaturari debent; ideo gemino huic penſo horæ octodecim requiruntur: ſiquidem vero ad ſecundum paroxyſmum tantum opus, eſt particulas alias e maſſa ſanguinea adhuc plena in liquorem nervoſum derivari, ideo huic effectui ſpatium longe minus, 6 ſc. horarum, ſufficiat.

Methodus therapeutica.

Poſtquamhanc dominam per plures ſeptimanas ejuſmodi paroxyſmis periodicis laborantem, denuo inviſeram, præcepi ut tres horas ante ſecundum paroxyſmum ſanguis e vena pedis ad ℥ x. detraheretur, quo facto acceſſio veſperi expectata prorſus eam deſeruit, neque unquam poſtea repetebat: alter vero paroxyſmus priſtinam vicem obſervans quotidie redibat, donec phlebotomia paulo ante acceſſum ejus celebrata, patiens iſto die morbo immunis perſtitit, qui tamen poſtridie rediens, juxta eundem typum eam per plures menſes exercuit: interim illa quia brumæ frigus graviſſime urgebat, remediorum uſum aliquandiu diſtulit: attamen ineunte vere, Illuſtriſſima Domina Oxonim aaducta ſequenti methodo ſanabatur.

Imprimis hoc cathartico exhibui, atque ſexta aut ſeptima qualibet die idem repetendum curavi. ℞. *Sulphuris Antimonii* gr. vj. *Mercurii dul.* ʒ j. *reſin. jalap.* gr. iiij. *Zinziberis* gr. vj. *ſimul teranter in marmore, dein addendo conſervæ violar* ʒ j. *f. bolus bis aut ter vomitum, atque tres aut quatuor ſedes provocare ſolebat. Catameniorum fluxus*

ei

ei ſtatis temporibus, in magna copia conſtanter veniebat: quare cum ſanguis valde copioſus, & calidus videretur, medio inter periodos menſtruas tempore phlebotomiam bis aut ter inſtituebam: porro ſingulis, quibus a purgatione vacabar, diebus cepit bis in die quatuor pilulas maſſæ ſequentis, ſuperbibendo hauſtulum julapii infra præſcripti. ℞. *Radicum paonia maris* ʒ ß. *ſerpentaria virginiana, contrayerva, dictamni cretici an.* ʒ ij. *ranii humani præpar.* ʒj. ß. *ungulæ alcis* ʒ j. *corallii rubr. præpar. Margarit. pul. an.* ʒj. *ſalis abſynthii* ʒ ij *ſalis corallii* ʒ j. *cum ſ. q. ſyrupi de floribus paonia maris, f. maſſa.*

℞. *Aq. florum paonia maris, ceraſorum nigrorum jugl andum an.* ʒiiij. *aq. antiepileptica Langii* ʒ ij. *ſyrupi de floribus paoniæ* ʒ j. ß *caſtorei nodulo ligati & in vitro ſuſpenſi* ʒ j. *miſce, f. julapium.*

Quando pilulas faſtidire cœpit, iis omiſſis ſumpſit bis in die, ſc. primo mane, & ſero veſperi circiter ʒ j. pulveris ſequentis in cochleari julapii, ſuperbibendo 4 aut 5 cochlearia ejuſdem. ℞. *Lapidis Bezoar, utriuſque ſuccini albi, margaritarum præpar. corallii rubr. an.* ʒ j. *cranii humani* ʒ ij. *rad. ſerpentaria virginiana, ſem. rutæ an.* ʒ ß. *miſce. f. pulvis, capiat* ʒ j. *mane & veſperi cum diſi julapii ſupra præſcripti.*

Dein cum & hoc medicamentum tædio eſſe cœpiſſet, pilular. aut etiam elixiris proprietatis, quandoque etiam per plures dies ſp. C. C. uſus ſuccedebat. Poſtea demum ab iſto pulvere aliquanto ſpatio quotidie aſſumpto juvari cœpit.

Interea dum hæc medendi methodus inſtituitur, capillitio deraſo, caput tenui ſolum amictu cooperiebatur: Emplaſtrum hyſtericum cum Galbano admixto ſuper abdomen geſtavit: pro potu ordinatio bochetum ex ſarſa & china, rad. pæoniæ maris, aliiſque appropriatis in aq. fontana infuſis, & decoctis bibebat. Intra menſem paroxyſmi aliquantulum remittebantur. dein mitiores ſenſim minoreſque facti tandem fere in totum ceſſabant: niſi quod inſtante catameniorum fluxu ejuſdem morbi in-

sultu uno aut altero affici solebat: porro vertigine fere constanti & anorexia laborabat, media ætate bibit acidulas astropenses per sesquimensem, & perfecte convaluit.

Quod vero spectat ad Therapias rationem in genere pro convulsionibus ejusmodi admirandis adhibendam; non facile erit aut remedia morbo huic Herculeis paria, aut curationis methodum certam & crebris experimentis comprobatam assignare: præterquam enim quod casus isti similes raro occurrunt, insuper observare est, quod eadem medicamenta, quæ huic ægrotanti hoc tempore profuerunt, alteri, aut eidem, alio tempore adhibita, ne hilum juvarent: cujus ratio videtur esse, quod morbi causa in succi nutritii dyscrasia consistat, qui liquor non uno semper eodemque modo pervertitur: verum a multiplici salium ac sulphurum combinatione, indolem varii moris, ac generis morbidam adipiscitur, eamque subinde commutat: quapropter in gravissimis ejusmodi affectibus, medicamenta haud vulgaria & ex pharmacopeia deprompta, sed magistralia, & pro re nata, juxta symptomatum admirandorum apparentias præscribantur. Vomitio lenis, purgatio, & phlebotomia imprimis celebrari, ac aliquoties, prout opportunum videbitur, iterari debent. Quoad medicamenta autem specifica ac in casibus istis appropriata, cum præcipua indicatio fuerit, succi nervosi crasin emendare plurima tentare, & ab effectu eorum virtutes rimari liceat: itaque experiri fas sit, quid remedia sale volatili aut armoniaco prædita efficiant. In hanc rem sp. & sales C. Cervi, sanguinis, fuliginis, flores & spiritus salis armoniaci assumantur: His nihil juvantibus ad chalybeata deveniendum est, tincturæ & solutiones corallii, ac antimonii præbeantur, cujusmodi medicamenta in tali dosi & forma, & tam crebra vice exhibeantur, ut ex iis alteratio quædam toti sanguini & succo nervoso inducatur: porro si talibus deerit successus, ad alexipharmaca, quæ contra venena & malignitatem humoribus impressam juvant, procedere oportebit:

bit, sc. ex his vegetabilium decocta, destillata, pulveres, conservas, aliaque præparata instituere, & alia cum aliis varie componere, & diversimode administrare. Verisimile est, quod ejusmodi medicamina, quæ demorsis a vipera, aut cane rabido, etiam quæ contra aconita & toxica ore assumpta prodesse solent, etiam in convulsionibus supradictis ex usu esse possunt. Licebit hic, juxta exemplum Gregor. Horstii in tractatibus suis de morbo convulsivo maligno, itemde convulsionibus admirandis remedia magistralia sub forma electuarii purgantis, item pulveris & antidoti convulsivi præscribere, eademque ex simplicibus partim alexipharmacis, partimque antiepilepticis varie componere.

CAPUT

CAPUT X.

De paſſionibus quæ vulgo dicuntur hyſtericæ.

PAſſio hyſterica, inter morbos muliebres, peſſimæ adeo famæ exiſtit, ut ſemidamnati inſtar, plurium aliorum affectuum culpas gerat: ſi quando enim ægritudo inuſitati moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurrat, ita ut cauſa ejus lateat, & indicatio therapeutica ſit prorſus incerta, ſtatim uteri (qui plerunque inſons eſt) malam influentiam accuſamus, & in ſymptomate quovis inuſitato aliquid hyſtericum ſubeſſe pronunciamus, proindeque ad hunc ſcopum, qui ſæpe tantum ignorantiæ ſubterfugium eſt, intentiones medicæ ac remediorum uſus diriguntur.

Paſſionis hyſtericæ deſcriptio.

Pathemata, quæ ad hunc cenſum referri ſolent, varia & multiplicia reperiuntur, quæ raro in diverſis fœminis conveniunt, aut ad eundem prorſus modum contingunt: communiſſima, & quæ vulgo affectionis hyſtericæ rationem formalem conſtituere dicuntur, ſunt hæc, ſc. motus in imo ventre, ibidemque velut globi cujuſdam aſcenſus, dein rugitus, aut vomendi nixus, hypochondriorum diſtentio & murmur cum flatuum eructatione, reſpiratio inæqualis ac utplurimum impedita, præfocatio in gutture, vertigo, oculorum inverſio aut rotatio, ſæpe riſus, aut fletus, fabulatio abſurda, quandoque ἀφωνία & ἀκινησία cum pulſu obſcuro aut nullo, & aſpectu cadaveroſo, interdum motus convulſivi in facie, ac artubus, & nonnunquam in toto corpore excitati: verum ſpaſmi univerſales rarius contingunt, & non niſi morbo hoc in ſtatum peſſimum evecto: quippe ut plurimum ſine membrorum contractione tantum in ventre inferiori, thorace & capite, ſc. in eorum aliquo, aut ſucceſſive in omnibus paroxyſmi tragœdia peragitur. Hujuſmodi affectionibus obnoxiæ ſunt fœminæ cujuſque ætatis & conditionis, ſc. divites & pauperes,

res, virgines, uxores & viduæ: obſervavi ſymptomata iſtæc in puellis ante pubertatem, etiam in vetuſtis poſt catameniorum defectum; quinimo ejuſmodi paſſiones interdum viros infeſtant, uti plane conſtat exemplo ſuperius allato.

Symptomatum cauſa inquiruntur.

Quod ſpectat ad ſymptomatum iſtorum cauſas, eas Medici plerique veteres & quidam neoterici ſolummodo in uteri aſcenſum & vapores ab eodem elevatos retulere: Prior opinio, licet antiquum obtinet, minus verifimilis videtur; quippe in virginibus & viduis uteri corpus adeo exigua conſtat mole, & partibus circumquaque vicinis ita ſtrictim alligatur, ut nec ipſe loco moveri, & aſcendere, nec motus ejus, ſi quis fuerit, perſentiri poterit: quoad αἰτιολογίαν iſtam vulgarem a vaporibus deſumptam, eam uti prorſus vanam, & futilem alibi juſtis de cauſis ſæpe rejicimus: paſſiones autem modo deſcriptas neque ſemper, neque omnino ab uteri aſcenſu aut vaporibus procedere judicamus: idque prius quidam alii celebriores medici ſtatuerunt, Quippe olim Carolus Piſo, & nuper doctiſſimus Highmorus uterum ab omni culpa vindicarunt, atque pathemata, quæ vulgo dicuntur hyſterica, hic a ſanguine in pulmones impetuoſius irruente, atque iſte a colluvie ſeroſa juxta nervorum origines congeſta, oriri excogitarunt; Poſterior hæc opinio quantum probabilis videtur, e ſequentibus patebit. Quoad doctrinam vero ſuper hac re a D.D. Highmoro traditam, quanquam a more noſtro abſit cujuſquam placita convellere, & mihi pene religio ſit a Clariſſimo hoc viro diſſentire: quia tamen pathologia noſtra baſi contrariæ innitens (ſc. affectus hyſterici cauſa ad genus nervoſum immediatius quam ad ſanguinem imputata) gratis aſſerta videbitur, niſi rationes, quæ contra iſtam hypotheſin & pro noſtra militant, proferam; idcirco venia hic detur, utramque ſententiam, velut in bilance poſitam, exactius trutinare.

D. Highmori opinio examinatur.

In paroxyſmo igitur vulgo dicto hyſterico ſupponit vir egregius, ſanguinem, utpote tenuiorem & flatulentum cum effervescentia quadam in vaſa pneumonica & cordis nimis confertim irruere, & in

in iis impetuoſe ebullire, adeoque pulmones infercire, & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque ſanguis e cordis ſinubus lacunari poſſit: hinc a ſanguine in præcordiis ſtagnante, magna oppreſſio, reſpiratio difficilis, & ſæpe nulla; cum ſpirituum vitalium deliquio inferri ſolent: dein ſeptum tranſverſum, ut pulmonibus magis magiſque diſtentis, locum cedat, & reſpirationem aliquo ſaltem modo perficiat, cum diaſtole immani & diutius continuata deorſum fertur, adeoque inteſtina deprimendo, abdomen & hypochondria attollat, & motum, velut globi aſcendentis ſimulet: poſtea vero functione vitali ad hunc modum laborante, facultas animalis in ſuppetias ejus inſurgit, quapropter urgente motuum in variis partibus neceſſitate, ſpiritus animales in principia nervorum impetuoſe propulſi convulſiones diverſimodas, hinc inde vagas, edunt. Hanc opinionem a magno juvamine in hoc affectu per ſanguinis miſſionem, nec non ab inſigni læſione propter excretionis cujuſque ſanguineæ retentionem, tum a juvantibus, tum nocentibus in hac paſſione, Author confirmare ſatagit.

Verum licet doctrinam hanc de ſuffocationeutenina, prout valde ingenioſam, & affabre excogitatam, non poſſim non laudare; tamen quo minus huic per omnia conſentiam, rationes quædam magni momenti plane evincunt. Equidem fateor me non intelligere quomodo in quibuſdam hyſtericis, quæ ſc. temperamenti frigidioris ſunt, ſæpe etiam pica & malacia afficiuntur, ſanguis ita in pulmones immodice ebulliat, ſine quibuſvis effervescentiæ ſuæ notis alibi conſpicuis. Novi puellas ob χλώρωσιν quaſi exangues, quarum nempe cruor, utpote effœtus, a quovis exercitio in corde ſtagnaret, & exinde difficulter admodum in pulmones exantlaretur, quæ tamen paſſionibus dictis hyſtericis erant graviter obnoxiæ: certe haud probabile eſt, quod harum ſanguis immodice effervescens in vaſa pneumonica impetuoſe irruat, eorumque poros & meatus conſtipatiſſime infarciat; cum interea tales anheloſæ fiunt, propter ſanguinis

nis a pulmonibus abſentiam, aut admiſſionem difficilem: præterea quo pacto evenit, ut violentus iſte ſanguinis in pulmones incurſus, qui circa paroxyſmum fieri ſupponitur, haud inflammationem in iis pariat? quippe ſanguis parti cuipiam rapide & nimis confertim impactus, facile extravaſetur, & φλεγμονὴν ægre diſcutiendam excitare ſolet. unde igitur in affectu hyſterico cruor pulmones violenter ſubiens & diſtendens peripneumoniam minime inferat? aut quare non peripneumoniæ, alias inductæ, affectus quaſi hyſterici ſuperveniunt? Quamobrem improbabile videtur, quod ſanguis, proprio orgaſmo turgeſcens, in pulmones irruat, eoſque infractione nimia immobiles reddens diaphragmatis, aliarumque partium convulſiones ſecundario & conſequenter inducat: quin potius videtur quod ob diaphragma, aliaque reſpirationis organa prius ſpaſmo affecta, ſanguis in præcordiis ſtagnare cogatur: Inſuper obſervare licet, quod pulmones haud ſemper ante alias partes afficiuntur; ſæpe enim ſymptomata ſpaſmodica alibi incipiunt, & non raro pectoris regionem omnino intactam demittunt. Quippe in aliquibus vertigo, & oculorum coruſcationes paroxyſmum inchoant, quibus fletus, aut riſus, aut artium motus convulſivi ſine thoracis anguſtia, aut cordis oppreſſione ſuccedunt: in aliis antequam reſpiratio quovis modo laborat, infimi ventris intumeſcentia cum vomitu, aut rugitu, paroxyſmum ordiuntur, & non raro finiunt; utcunque reſpirationis difficultas ſymptomata iſta ſæpe longo intervallo ſequitur, eamque faſciarum in hypochondriis arcta conſtrictio præcavere ſolet: porro videtur quod iſte, velut globi cujuſdam ab hypogaſtrio aſcenſus, a ſepti depreſſione neutiquam procedat: quoniam ſc. in paroxyſmo hyſterico, hæc pars haud ſemper verſus inferiora derpimitur, ac ſæpenumero ad ſuperiora contracta, pulmones ſurſum propellit; adeoque ſpiritu fere præcluſo, ſuffocationis periculum minatur. His aliiſque rationibus perſuaſi in ea demum ſententia ſumus, quod affectio dicta uterina, præcipue, ac primario ſit convulſiva.

Affectio hyſterica adcerebrum & nervoſum genus præcipue ſpectat.

vulsiva, atque a cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependeat quicquid inordinationis, aut anomaliæ exinde circa sanguinis motum contingit, tantum secundario, & dependenter a viscerum spasmis fiat.

Enimvero passio quæ vulgo perhibetur hysterica, sicut alii motus convulsivi, omnino a spirituum animalium explosionibus producitur, discriminis ratio, qua tum morbi hujus species ab invicem, tum ab aliis affectibus spasmodicis differunt, a varia causæ morbificæ origine & potissimum extensione desumitur: nam origo hujus, sicut plurium aliusmodi spasmorum, utero prorsus insonte, sæpenumero in capite consistit: quandoque tamen hic affectus ab uteri culpa, & nonnunquam ab aliarum partium vitio dependet. Quoad morbi extensionem a quacunque origine procedit, utplurimum nervos interiores, nempe ad viscera & præcordia spectantes, eorumque appendices præcipue afficit, spiritusq; in iis scatentes potissimum exercet: interdum vero, licet rarius, etiam spiritus qui nervis exterioribus, item qui cerebro & cerebello præsident, eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de morbi hujus origine.

Hanc autem sæpissime περὶ τὸν ὑγιοκλον consistere, & symptomatum quæ in vivis accidunt comparatio, & defunctorum observationes anatomicæ aperte indicant: quippe observare licet hunc affectum a subito terrore, ingenti tristitia, aut indignatione, aliave passione violenta, in qua spiritus cerebri incolæ potissimum afficiuntur, crebro exortum ducere; porro nonnullis mala victus ratio, & varia accidentia, quibus humores vitiosi intra caput uberius congerùntur, hoc malum primo intulerunt: quin & paroxysmorum ritus idem manifesto evincit, in quantum sc. capitis plenitudo, vertigo, oculorum coruscatio, aurium tinnitus in multis paroxysmum hystericum ordiuntur, eumque non raro concludunt: præterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, passionibus interim hystericis dum ægrotarent valde obnoxias, apertis, in quibus utero satis recte habente, in occipite

ſite nervorum principia ſero acri madida, ac prorſus immerſa deprehendi, prout infra fuſius declarabimus.

Has aliaſque rationes perpendentes, non dubitemus aſſerere paſſiones, vulgo dictas hyſtericas, creberrime oriri, eo quod ſpiritus animales, nervorum principia intra ἐγκέφαλον occupantes, labe quadam afficiuntur, illi nimirum aut in confuſionem acti, aut humoribus vitioſis perfuſi, copulam heterogeneam & explofivam ſibimet aſciſcunt, quam una ſecum in canales nerveos longe deducunt: cumque iidem ſpiritus, per totas eorum ſeries ſive ordines copula iſta ad plenitudinem ſaturantur, aut ſponte ſua, aut occaſionaliter commoti exploſiones ineunt, adeoque motus convulſivos cient: quod vero talis copula ſpiritibus adhærens una cum iis in nervos interiores potiſſimum derivatur, ratio eſt, quoniam in hoc verſus præcordia & viſcera commeatu ſpiritus animales propter animi affectus plurimum perturbantur, quare noxas quaſvis aliunde illatas, facilius admittunt, & anomalias promptius concipiunt. Spiritus enim animales ob hanc præcipue occaſionem diatheſin ſpaſmodicam contrahunt: quatenus nimirum illi, ab impreſſione violenta, extra orbitas ſuas, ac ſolitum influentiæ & actus modum pervertuntur, hinc inordinationes ſuas non modo poſtea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus ſuos ſuſcipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum ſpiritus animales nervos paris vagi & intercoſtalis permeantes, appetitus tum concupiſcibilis, tum iraſcibilis perturbationibus quibuſvis continuo implicantur, nihil mirum eſt, ſi illi præ cæteris diſpoſitionem convulſivam acquirant,

Cauſa morbi ſapiſſime circa nervorum principia incipit.

Suppoſito igitur (quod revera ſupponi debet) ſpiritus animales, juxta origines nerveſas copulam heterogeneam & explofivam contraxiſſe, eamque in nervos interiores una ſecum vexiſſe, & per totos eorum ductus explicaſſe, non difficile erit paroxyſmi hyſterici omniumque ejus ſymptomatum rationes aſſignare. Imprimis enim morbo ingruente,

Eadem cauſa poſtea per totos nervorum ductus diſponitur,

ente, sæpenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quædam, quasi velitationes præviæ excitantur, quia tota spirituum cohorte in explosiones parata, leves eorum copiæ versus cerebrum resilientes primo eliduntur, deinde statim in imo ventre, aut hypochondriis perturbatio succedit, in quantum spiritus intra plexus hic aut illic consitos proxime afficiuntur: nam alibi oftendimus, si quando spiritus animales in tota quadam serie explodantur, qui in extremis partibus residunt, affectionem istam primo inire: quare morbi hujus initia in capite & visceribus plerunque habentur: quod autem convulsiones modo in imo ventre, ac modo in hypochondriis primo sentiuntur, ratio est, quia materies morbifica, interdum nervi intercostalis ductu, in plexus ultimos mesentericos provehitur; quandoque tamen eadem non ultra paris vagi fines delapsa, multo citerius, nempe circa plexus lienares aut stomachicos, subsistit.

Symptomatum hysterico-rum rationes explicantur.

Cum itaque spiritus animales (prout ostensum est) intra nervos paris vagi & intercostalis ab eorum origine, usque ad fines ultimos copula heterogenea & explosiva imbuuntur; illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta in explosiones cientur, in qua affectione si qui spiritus versus cerebri meditullium exiliant, vertiginem, capitis inflationem, aliaque accidentia prævia inducunt: attamen spiritus, nervosi caudicis extremitatem alteram, sc. plexus mesentericos incolentes, præcipue explodi incipiunt; qui statim elisione sua, imas hypogastrii partes attolli & sursum contrahi cogunt, adeoque molis cujusdam, quasi uteri ascensum inducunt: dein cum plexus mesenterii superiores eodem affectu sensim implicantur, idcirco in quantum tota mesenterii compages, visceraque eidem annexa elevantur, & versus superiora impetuose corripiuntur, abdominis intumescentia violenta, velut cum exilitione quadam succedit: porro ventriculus, non tantum situ ejus mutato elevatur, quin fibris ejus omnibus, sc. obliquis, rectis & transversis, una spa-

smo

sino affectis, sæpe tanquam vesica inflata distendicut: hinc non raro vomitus, aut saltem rugitus & hypochondriorum murmura excitantur: quamprimum vero spiritibus serie quadam explosis ad thoracis regionem pervenitur, diaphragma modo diastole immani convulsum deprimitur, adeoque viscerum ascensioni occurrens, inflationem, & summam intumescentiam, cum ingenti lucta infert, ita ut in affectis illico ligamenta vestium solvi debent, secus illæ in leipothymiam incidere periclitabuntur: interim septo ita depresso, ejusque diastole continuata, sanguis fere immotus in præcordiis subsistit: adeoque stagnatione sua magnam oppressionem ac non raro functionis vitalis deliquium ciet: porro septi convulsio modo versus superiora contingit, adeoque illud pulmones sursum impellens, thoracis systolen violentam, & diutius quam par sit protractam inducit; cumque hac ratione sanguis in vasa pneumonica propellitur, nec denuo a cordis sinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore stagnat, unde cordis oppressio, & sæpe leipothymia, immo interdum ἄπνοια, λειποψυχία modo cum livore faciei, modo cum aspectu cadaveroso insequuntur: postquam hæc in ima mediaque regione peraguntur, demum affectio ad caput, nervorum, quasi fomitis ignarii ductu, pertingit, atque spiritus ibidem explosi modo versus cerebri meditullium resilientes, scotomiam, & non raro symptomata epilepsiæ æmula producunt, modo spiritus illic explosi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemque pares explosiones cient: quapropter hystericæ circa finem paroxysmi sæpe rident aut plorant, aut delire fabulantur; nonnunquam faciei ac oris partes, quinimo interdum brachia, aliaque membra motibus convulsivis afficiuntur; cumque adeo demum spiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant exploduntur, paroxysmus finitur, verum exinde statim alterius paroxysmi materies congeri incipit.

Symptomatum diversitas unde.

Quandoque accidit dispositionem spasmodicam non ita longe lateque protensam esse præterquam enim

enimquod ſæpe nervi tantum paris vagi & intercoſtalis eadem plectuntur, ut neque cerebrum, nec membra exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum, nec ipſi nervi interiores per totos eorum proceſſus cauſa morbifica occupantur: nam diathefis convulſiva (prout modo innuimus) ſæpe non ultra plexus lienares, aut ſtomachicos pertingit, & tunc paroxyſmus a ventriculi, aut hypochondrii ſiniſtri inflatione incipiens, non uteri ſed lienis vitio oriri creditur: cujuſmodi affectio mox ad thoracem traducta, ibidemque ſeptum, & pulmones ſpaſmo involvens, reſpirationem, & cordis motum ſiſtit, aut quodammodo pervertit: ſubinde vero paroxyſmus iſte modo cum, modo ſine capitis perturbatione inſigni pertranſit. Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, ſive copulam explofivam a capite deſcendentem, velut pulveris pyrii acervo modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua tamen materia, quo ritu eadem in capite producta, nervorum origines primo afficit, adeoque paſſionis dictæ hyſtericæ cauſam procatarcticam conſtituit, jam proxime inquirendum reſtat.

Morbi cauſa procatarctica vel juxta nervorum origines ſubſiſtit.

Quod itaque ſpectat ad materiam morbificam, ſive copulam explofivam, quæ ſpiritibus intra ὑγρόφλοιον ſcatentibus accreſcens, cumque iis in proceſſus nerveos derivata, non raro affectuum, qui vulgo perhibentur uterini, cauſa exiſtit: dicimus hanc, ſicut in aliis convulſionum ſpeciebus, eſſe particulas heterogeneas, e ſanguine ſuffuſas, quæ tamen ob duas potiſſimum προφάσεις ſpiritibus in nervorum principia influxuris affigi ſolent: nempe aut ſpirituum ipſorum culpa, aut ipſius materiæ præpollentia, utriuſque generis inſtantiæ paſſim occurrunt. Interdum accidit ſpiritus animales intra cerebrum, inque commeatu ab ipſo ad præcordia ducente, conſitos, a ſubita paſſione, puta timoris, iræ, triſtitiæ, plurimum perturbari, ac in ἀταξίας cogi; proindeque illos extra ordines propulſos, particulas heterogeneas quaſcunque obvias ſibimet aſciſcere, cumque ipſis com-

combinari, ut propterea mox diathesin explosi-
ram acquirant, eamque aliquandiu postea reti-
neant, prout supra declaravimus. Insuper secun-
do ipsa materies morbifica interdum magis effera
& potentior facta, invitis œconomiæ animalis
præsidiis, e massa sanguinea in cerebrum, ejusque
appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhæres-
cens, eos statim in explosiones disponit: hoc
passim cernitur in malis febrium crisibus, nec non
in affectibus quibusvis malignis, etiam scorbuti-
cis, aliisque chronicis perperam judicatis. Has
causas plurimum fovet, suscitatque mala aut de-
bilis cerebri & nervosi generis constitutio, sive ea-
dem hæreditaria, sive ob malam victus rationem
acquisita fuerit: namque in corporibus ita dispo-
sitis, & spiritus animales a levi quavis occasio-
ne in confusionem aguntur, atque cerebri, & sy
stematis nervosi meatus materiæ heterogeneæ, &
explosivæ incursibus facilius patescunt. Revera
propter hanc rationem fœminæ præ viris, illarum-
que aliæ præ aliis, affectibus convulsivis obnoxiæ
sunt, prout infra fusius ostendetur.

Quanquam autem hujusmodi mulierum pas-
siones dictæ hystericæ sæpissime a capitis vitio, si-
ve a causa morbifica intra ὑγιόαλα oriunda pro-
cedunt: attamen aliquando tales affectus propter
causam alibi incipientem, sc. modo in utero, mo-
do in aliis visceribus, suscitantur, atque hujus pa-
thologiæ spasmodicæ duo sunt præcipue capita, sc.

Vel juxta uterum aut alia viscera.

1. Interdum accidit tumorem, aut ulcus, aut humorum acrium congestiones, in partibus mem-
branosis circa uterum, aut alia viscera consitis excitari, atque partes ita affectas, ob solutionem continui in spasmos dolorificos crebro irritari: de-
inde in quantum spiritus animales circumcirca dispositi, influique in crebras ἐπαφὰς adiguntur, illi demum particulas heterogeneas aut a parte af-
fecta, aut aliunde dimissas sibimet ascisentes, ad impetus explosivos disponuntur: cumque imprimis motus convulsivi tantum in loci affecti vicinia contingunt, nempe ut moles in hypogastrio ascendens, aut ventris intumescentia, solummodo

Posterius hoc duplici modo contingit.

vel ob solutionem continui.

per cipi-

percipiantur; postea corporum nerveorum ductu & consensu spasmi ibidem incepti sensim in alia ventris imi viscera, dein ad præcordia, ultimoque in ipsum caput propagantur; atque affectu ita paulatim ad spiritus cerebri incolas delato, illi insuper in propria officina copulam heterogeneam nacti, eam in viscera retorquent, adeoque causa morbifica reciproca facta, ab utraque caudicis nervosi extremitate inchoatur. Vidi olim virginem prænobilem, in qua tumor exiguus subter os pubis cum dolore atrociſſimo exortus, convulsiones immanes primo in ventre infimo, ac postea ad præcordia & caput ascendentes, ac demum in membra exteriora protensas ciebat: nam semel aut bis in die, postquam in parte affecta cruciatus insignes urgerent, abdomen, & mox hypochondria attolli solebant: dein respirationis difficultas & ἀναδυσία succedebant, atque statim affectu exterius translato, membrorum & artuum contractiones, convulsioneſque horrendæ sequutæ sunt. Nonnunquam etiam accidit puerperis, ob noxam utero illatam symptomata spasmodica induci: Refert Harveus ab injectione uterina acriori convulsiones mirandas excitatas fuisse: ita interdum licet rarius accidit, spiritibus circa nervorum extremitates, & prope uterum degentibus, materiam morbificam sive copulam explosivam immediate a loco ibidem affecto, & absque cerebri culpa affigi.

2. *Vel ob succi nervosi obstructionem.*

2. Restat adhuc alter casus, sive afficiendi modus, quo dispositio spasmodica partium longe a cerebro dissitarum vitio producitur (licet interim labes, quæ istius affectionis causa existit, non raro ipsi cerebro mediate communicetur:) nimirum, si quando succus nervosus, alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur, exinde in partes nervosas restagnans, easque aggravans, sæpe diathesin spasmodicam infert: Ita cum evacuatio quædam solennis, qua liquoris nervosi superfluitates excerni solebant, cohibetur, uti a fontanellis subito occlusis, aut ulceribus vetustis sine catharsi exiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderunt:

inciderunt: quinimo aliquatenus hic locum obtinet, quod vulgo in virginibus & viduis pro causa passionum hystericarum assignari solet, nempe humoris seminalis, quem περὶ τὰ ἀφροδίσια impendi oportuit, intempestivâ cohibitio; saltem si quando istæ a conjugali vitæ statu juvamen recipiunt, ideo accidit, quoniam humoris nervosi restagnationes, quæ cerebro & nervoso generi sæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur: Porro secus nervosus versus principium suum regurgitat, quia transitus ejus alicubi a tumore aut scirrhoso aut cancroso præcluditur. Nuper in hac urbe ejusmodi affectus insignis instantia contigit, sc. puella quædam 12 annos nata herniam contraxerat, hinc ex præscripto matris suæ, fasciam male adaptatam, cum fibula duriuscula glandulas inguinales valde comprimente, non sine magno dolore & cruciatu per binas septimanas gestabat: intra hoc spatium (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri cœpit; ac paulo postea affectiones convulsivas & quasi hystericas crebro ingruentes passa erat, simulque scrophulæ ingentes pone aures ac in cervice ejusdem lateris subnascebantur, quibus antehac in tota vita haud quaquam obnoxia fuerat. In hoc casu minime est quod dubitem, quin a glandulis istis, quæ sunt liquoris nervosi emunctoria, nimis compressis humoris istius superfluitates, inde per vasa lymphatica amandari solitæ, in caput restagnantes mala ista pepererint: quippe symptomatum prædictorum, a subligaculi istius inguinalis gestatione, ortus, ita subito & manifesto successit, ut in hanc occasionem vel mater ejus morbi causam retulerit. Insuper etiam in aliis observavi humoris nervosi, alicubi in decursu suo obstructi, recrementa versus caput restagnantia, non modo symptomata spasmodica, ast deinde affectus strumosos intulisse.

Objectiones contra prædictam hypothesin solvuntur.

Hæc de affectionis dictæ hystericæ ratione formali, diversimoda origine, nec non de symptomatum ejus causis genuinis: e quibus liquido constare videtur, passiones istas non semper ab utero, quin

quin longe crebrius a cerebri, aliarumque generis nervosi partium, vitio pendere : At vero contra hæc multa objiciuntur, quæ juxta veterum opinionem culpam omnem in uterum rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus morbi insultus fere tantum fœminas invadit; quin & mulieres circa uterum male habentes, sc. puerperæ, aut quibus catamenia sistuntur, ei potissimum sunt obnoxiæ: porro ex juvantibus hoc arguere licet, quia scil. emplastra super abdomen gestata, item arcta ventris & hypochondriorum constrictio, quibus sc. uteri ascensus inhibetur, paroxysmum ingruentem non raro arcent, hoc etiam indicat, quod suaveolentia naribus admota paroxysmum inducunt, atque fœtida eundem abigunt, e contra accidere perhibetur, si eadem ventri aut pudendo imponuntur.

Ut has objectiones diluamus, dicimus imprimis symptomata quæ videntur hysterica, haud tantum mulieres incessere : nam historia superius allata ostendimus virum quendam ejusmodi Paroxysmis, cum molis in imo ventre ascensu obnoxium fuisse: quod autem fœminæ multo crebrius quam viri affectibus istis convulsivis tentantur, duæ rationes proferri possunt : sc. primo quod illarum constitutio animalis sit longe debilior: nempe cerebrum & nervos molliores, & minus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant; quin & in illis spiritus animales magis in fugam & distractionem proclives, copulam heterogeneam & explosivam facilius admittunt : hinc fœminæ a subito terrore, aut ingenti tristitia maximas spirituum inordinationes subeunt, cum viri a tali occasione vix omnino perturbantur. Secundo fœminæ diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorem congerunt : quippe cum vitam sedentariam plerunque degunt, sanguis ob ventilationis defectum impurior evadit : insuper in hoc sexu, iste particulis heterogeneis, & fermentativis originaliter scatet; quapropter eum catameniorum fluxu

sæpius

ſæpius expurgari expedit, quo tamen haud ſemper, quod extraneum & incongruum eſt, e maſſa ſanguinea iu totum eliminatur, quin ſuperſtes ſit, quod pro data occaſione in cerebrum & appendicem ejus ſuffuſum, affectionum convulſivarum cauſa exiſtat: porro cum fluxu menſtruali cohibito, diatheſis ſpaſmodica accerſitur, haud igitur putandum eſt, tales affectus ab utero ſuſcitari, verum quod maſſa ſanguinea, particulis heterogeneis plus ſolito imbuta eas, una cum ſucco nervoſo capiti ingerat: quinimo potiſſimum ob hanc rationem etiam purperæ paſſionibus quaſi hyſtericis obnoxiæ reperiuntur, præterquam enim quod læſis uteri membranis, ſpaſmus illic, ob ſenſionem moleſtam inceptus ſurſum perreptat, ac denuo cerebro communicatur, ſæpiſſime accidit, ſanguinem a lochiis retentis infectum, febrili incendio effervеſcere, ac dein criſeos loco, miaſmata maligna cerebro ingerere, unde affectus convulſivi, & non raro ſoporoſi excitantur.

Quod vero arguitur, morbum hunc videri hyſtericum, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre, cauſam morbificam in meſenterio ſæpius quam in utero conſitam, interdum hac ratione aut tolli, aut ab iufluentia ſua cohiberi: præterea ejuſmodi circa hypogaſtrium applicationes nihilominus prodeſſe, licet affectus origo ab ipſo capite derivetur: nam ſupra oſtendimus, quod cum materies heterogenea & explofiva ab ἐγκεφάλῳ deſcendens, ſpiritibus intra totos nervorum interiorum proceſſus diſpoſitis, diatheſin ſpaſmodicam intulit, motus convulſivi propterea excitati, a nervorum extremitatibus incipiunt, & exinde ſurſum verſus illorum initia perreptant: adeo ut imprimis viſcera imi ventris, dein præcordia, ac ultimo cerebrum ipſum afficiantur; ſin vero ſpiritus extimi, ſc. in meſenterii plexibus degentes, ab explofionibus ineundis cohibentur ceteri omnes in reliquo ductu nervoſo intra ordines ſuos permanent: hoc autem emplaſtra ſuper

per umbilicum gestata, non raro efficiunt: namque odore suo spiritus ab exilitione reprimunt, ac in ordines cogunt, quinetiam copulam illis accrescentem non raro excutiunt, abiguntque: quare cum explosiones illic ineundæ inhibentur, paroxysmus convulsivus omnino præcavetur: quod adhuc amplius constat, in quantum si spasmus in imo ventre inceptus, indeque instar globi ascendens, statim supprimitur, ac istarum partium constrictione valida impeditur, ne superius perreptet, sæpenumero passio convulsiva, præcordiis, & cerebro intactis abrumpitur: quapropter vulgo in more est, mulieres laborantes, fasciis, aut brachiis circa epigastrium complicatis arcte constringere, adeoque symptomatum versus superiora progressum sistere: cum enim spiritus animales velut fomite ignario, spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscinditur, aut intercipitur, affectio istæc prorsus inhibetur,

Quod spectat ad varios odoratorum effectus, nempe quod suavia paroxysmum accersunt. fœtida vero eundem abigunt, dicendum esse videtur, priora spiritus animales demulcendo, resolvere, ac a solitis influentiæ pensis nimis relaxare, adeoque ipsos ad explodendum paratos, in tales inordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere; e contra autem graveolentia spiritus reprimunt, ab excursibus & exorbitantiis retro cogunt, inque ordines compellunt, quin velut sulphur auro fulminanti admixtum, virtutem explosivam iis adimunt.

Quæ hactenus de passionibus vulgo dictis uterinis fuse disseruimus, adhuc clarius elucescent, si in confirmationem hypotheseos nostræ, argumenta ab anatomicis observationibus desumpta, adjiciantur: Itaque libet hic casum insignem, quo affectionum convulsivarum ratio formalis & causæ plurimum illustrantur, in medium proferre.

Observatio. Domina perillustris, forma elegantissima, optimaque animi & morum indole prædita, nuper in hac vicinia degebat, quæ per multos annos affectibus

ctibus ſpaſmodicis obnoxia, ſiquidem valetudinariam hanc diathefin originaliter, ſive hæreditariò contraxerat, atque hos morbidi ſeminii fructus, fere quovis ætatis ſuæ luſtro experta fuit, potiſſimum vero quoties utero conceperat (crebros enim conceptus & abortus paſſa) pathematis convulſivis, quaſi hyſtericis, ſupra modum tentari ſolebat: quippe ſtatim a menſibus cohibitis, particulæ heterogeneæ ad cerebrum & nervoſum genus tranſlatæ atrociſſimi affectus paroxyſmos intulere.

Poſtquam noviſſime conceperat, primis menſibus, juxta priſtinum morem, affectibus convulſivis ſubinde moleſtabatur, circa nonam gravidationis hebdomadam, a frigore ſuſcepto, in febrem periculoſam incidit, in qua dolores valde acuti per plures dies in lumbis, & juxta hypogaſtrium graviſſime urgentes abortum minari videbantur: attamen dolores iſti, prout ab eventu conſtitit, potius colici cenſendi, ab humore acri per nervorum ductus, a cerebro in iſtas partes decumbente procedebant; nam circa febris declinationem, materia iſthæc alibi tranſlata, diarrhœa, pedum dolores, & diſpoſitio velut ulceroſa ſucceſſerunt.

Quamprimum hæc Domina a febre & doloribus iſtis convaluit, affectus convulſivi redibant, nam quolibet mane e ſomno evigilans, circa oris & faciei partes, nec non in brachiis & cruribus ſpaſmos & contracturas immanes pati ſolebat; quæ ſympromata proculdubio a ſeroſa colluvie, in capite circa nervorum origines aggeſta; ab iiſque una cum ſucco irriguo in ſomnis altius imbibita, oriebantur & cum poſtea eadem materies nervorum interiorum ductu, iterum in meſenterii plexus, ac lumbos ferebatur, iſtarum partium dolores atrociſſimi, ac inſuper paroxyſmi quaſi hyſterici eam graviter infeſtabant.

Enimvero iſti faciei & membrorum motus convulſivi brevi tempore ceſſabant; uſque tamen imbecilla, ac enervis, cum vultu pallido, greſſu infirmo ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui, & liquorum calidiorum appetens perſtabat

ſtabat : ſub finem tertii menſis, quo tempore conſtanter abortire ſolebat, menſtrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum fruſtulis deſcendentibus, abortum expectabat : attamen fluxu iſto ceſſante, dolores, velut parturientis, in abdomine & lumbis, uti prius exorti ſunt, eamque hebdomadæ ſpatio die & nocte miſerrime torquebant ; tandem balneo herbarum emollientium uſa, & exinde lecto ad ſudandum commiſſa, uteri ſarcinam depoſuit : conceptus ita cum ingenti cruciatu decedens, galli Indici ovum & magnitudine & figura æquabat : hujus tunica exterior fuit lacera & diſrupta, interior integra manens, aquæ limpidæ circiter ℔.ß. & nihil præterea continebat ; nulla quidem fœtus aut formati, aut uſpiam futuri rudimenta apparebant : poſtea per quatuor aut quinque dies lochia cum aliquibus membranarum fruſtis effluebant, interim dolores cum ſolita atrocia urgebant ; cumque elapſo hebdomadæ ſpatio, haud ſponte deſierint, demum iis ſedandis remedia expetuntur.

Propter hunc finem, imprimis linimenta, fotus, balnea, & clyſteres crebro adhibentur ; etiam medicamina uteri ſordes expurgantia, in quas torius mali cauſa rejicitur, intus ſumuntur : priorum uſum, torminum breves intermiſſiones ſequutæ ſunt ; ſubinde vero affectus cum inſigni moleſtia redibat ; quinimo intra tres hebdomadas, morbus plurimum ingraveſcens, multa alia horrenda ſymptomata aſcivit : nam præter dolores in abdomine & lumbis, qui indies atrociores fiebant, inſuper in dorſo, cervice, ſcapulis, nec non in brachiis & cruribus magno cruciatu mox afficiebatur, idque acerbius quoties lecto incaleſcebat ; cæterum crebra vertigine, vomitu & nauſea, atque ſæpius in die paroxyſmis convulſivis graviſſimis affligebatur ; ſc. primo moles in hypogaſtrio aſcendere viſa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox reſpiratione cohibita ἀναισθησία cum vultu cadaveroſo ſucceſſit : poſtquam ita velut demortua, per tria aut quatuor horæ

horæ minuta jacuerat, ſubito exilire ſolebat, ut ab aſtantibus vix comprimi, aut contineri poſſet; dein contractiones immanes & diſtorſiones in cunctis oris & faciei partibus; nec non in omnibus corporis membris ſequutæ ſunt: ſymptomata hæc revera hyſterica judicabantur, quo niam Domina illuſtris ita nuper abortierat.

Attamen hæc ſingula perpendens, in ea demum ſententia fui, utriuſque paroxyſmi, ſc. tum ἀλγηματώδους, tum σπασμώδους cauſam omnino a mala cerebri & nervoſi generis affectione, etiam abſque uteri culpa pendere; nempe quod humor acris intra ἐγκέφαλον congeſtus, exinde per nervorum ductus in partes longe diſſitas deſcenderet, qui membranis & fibris inſidens, cumque humore a maſſa ſanguinea influo fermenteſcens, eas plurimum irritaret, adeoque dolores atroces cieret: poſtea dein cum particulæ heterogeneæ & exploſivæ cum humore iſto intra ἐγκέφαλον admiſſæ, atque ductus nerveos ſubeuntes, ſpiritibus accreſcerent, propterea diatheſis ſpaſmodica ſubinde in graves paroxyſmos erumpens inducebatur, prout mox fuſius patebit.

Juxta hujuſmodi Ætiologiam intentiones curativas inſtituens, Dominæ ægrotanti, quo tempore graviſſime laborabat, ſanguinem e vena ſaphena mitti, intra biduum lene catharticum exhiberi, idque ſemel, aut bis in hebdomada iterandum præcepi: inſuper aliis diebus, veſperi & mane ſp. C. Cervi, aliiſque horis bis aut ter in die pulveris e margaritis & oculis cancrorum cum doſi ſequentis julapii propinabam. ℞. Aq. limacum, lumbricor. magiſtralis an. ℥iij. ſaxifragæ, ceraſor. nigror. an. ℥ iiij, hyſtericæ ℥ ij. ſyr. e coralliis ℥j. ß. tincturæ caſtorei ʒ j. miſce; Balneo herbarum dulcium frequenter uſa fuit cum neceſſitas urgeret, opiata ſemper bono ſucceſſu aſſumpſit; veſicatoria internæ parti utriuſque femoris, etiam cervici applicabantur; porro fotus, linimenta, clyſteres, cucurbitæ, ſternutatoria, cum multis aliis adminiſtrationum modis, juxta ſymptomatum exigentias præſcribebantur.

Ab hac medendi methodo per 14. circiter dies adhibita, Domina illustrissima plurimum alleviata, paroxysmis convulsivis omnino caruit. Quinimo viscerum & membrorum tormina, aliaque symptomata valde mitigata, citæ convalescentiæ spem optimam fovebant: Posthæc vero, partim ob malam victus rationem, cui ægrotans vel paululum refecta semper indulsit, præcipue tamen, propter subitam terroris vel tristitiæ passionem, quam funestum accidens, intra proprias ædes contingens, excitarat, recidivam passa, mox morbus in multo deteriorem statum evectus, nam & spasmi & dolores atrocius infestabant; quin & ventriculus vomitu fere continuo lacessitus, nec alimenta nec medicamina admittebat. Lac asininum per aliquot dies cum fructu quodam sumebat; quod tamen, siquidem in ventriculo bilescens, ei molestiam pareret, brevi omittebatur: tandem invitis omnibus remediis, juxta plurium medicorum consilia diligentissime præscriptis, nobilissima patiens magis indies, magisque elangueſcebat, atque sensim morti appropinquabat: biduo ante obitum ventris & lumborum tormina plurimum remittebant, ipsaque solito alacrior facta, convalescentiæ spem quandam concepit; interea tamen conquesta erat de capitis dolore & gravitate insigni; cumque circa initium noctis alte dormiverat, expergefacta in paroxysmum convulsivum valde horrendum incidit, qui statim in apoplexiam cito lethalem transiit; namque insensilis & ἄφωνος facta, intra 12 horas hac vita emigravit.

Morbi Ætiologia ex observatis anatomicis desumpta:

Cum circa ægritudinis, ex qua illustrissima Domina obierat, causam varia judicia ferebantur, plerisque nimirum mala omnia in affectiones uterinas; aliis in abscessum aut apostema, quod alicubi circa abdominis viscera latitans suspicati sunt referentibus; placuit amicis ut cadaver, ob funus diu prolatum aperiendum, sedulo inspiceretur; adeoque genuinæ morbi & mortis causæ investigarentur, quod pensum curæ meæ delegatum, summa qua poteram diligentia executus sum.

Itaque

Itaque primo circa habitum corporis obſervatu dignum erat, quod membra, & partes inferiores, juxta, ac ultra dolorum ſedes conſitæ, plurimum contabuerant, ut crura prorſus emaciata, inſtar ſceleti apparuerint: interim facies, cervix, & brachia ſatis plena & toroſa manebant, unde conſtat liquorem nervoſum operi nutritio non minus quam facultatum animalium exercitio conferre: quare cum liquor iſte, in lumbis & abdomine a tranſitu multum impeditus, & ſpaſmis continuis abſumptus, haud debito influxu ad partes inferiores deſcenderet, iſtæ propterea ſtatim tum enerves, tum emarcidæ evaſerunt. Hujuſmodi atrophia in hoc differt ab altera hectica, quæ ſanguinis vitio contingit, quoniam in hac facies Hippocratica præcipuum morbi ſignum eſt, in illa vultus aſpectuſque parum aut nihil mali prædunt.

Dominæ illuſtriſſimæ cadaver, ut valde emaciatum, & viſcera omnia inanita fuerint, tamen illud citiſſime computruerat. nam intra 40 horas cutis per totum diſcolor, in hac parte livida, in iſta viridis, inque alia ſubnigra apparebat; & corpus tam ſubito putreſcens odorem ſumme tetrum expirabat, cujus ratio proculdubio erat, quod propter muſculos ſpaſmis perpetuis exercitos mixtionis principia in tantum laxarentur, ut illa in diſſolutionem prompta, poſt obitum mox ab invicem decederent; pari certe ritu uti obſervamus de carne ferarum, quæ aut curſu diuturno fatigatæ, aut fuſtibus contuſæ occiduntur, hæc enim multo citius putreſcit, quam illarum, quæ ſtatu tranquillo & ſedato mactantur.

Abdomine aperto, inteſtina & ventriculus, ſatis ſana ſc. integra enim & bene colorata apparebant, erant tamen inanita, & quaſi inflata,, utpote quæ in perpetuas fere evacuationes, ſc. ſupra, aut infra habitas, ſollicitata fuerint: in tota hac cavitate nulla abſceſſus, aut apoſtematis veſtigia cernebantur. Dum morbi cauſam perquirentes, viſcera huc illuc devolvimus, in meſenterio aliquid notatu dignum occurrebat; nempe circa me-

dium ejus ubi dorso affigitur, atque majores nervorum plexus continet, subſtantia laxior & pluribus quaſi veſiculis inflata manus latitudinem exæquans videbatur, eo ſc. ritu, ac quando in armo vitulino interſtitia muſculorum a laniis inſufflantur, ut pars ea plenior & velut pinguior facta, extumeſcat: Hoc meſenterii loco, quia tumidior & tactu mollior fuit, humorem aliquem doloris cauſam hoſpitari putaveram; aperiens vero deprehendi tantum membranas fuiſſe ab invicem ſolutas, & interſtitiis ſuis nihil præter flatum incluſiſſe: qualis membranarum ſeparatio, & ab invicem divulſio, proculdubio inducta fuerat a crebris ſpaſmis, ſive ſpirituum explosionibus, quæ intra plexus, & fibras nerveas illic denſiſſime conſitas fere continuo ciebantur; atque ſpaſmi iſti, ob particulas heterogeneas & explosivas illuc nervorum ductu a capite derivatas contingebant.

Enimvero quod ſpectat ad iſta ventris tormina, & in affectibus convulſivis velut molis aſcenſum, & abdominis inflationem, non dubitandum eſt quin cauſæ morbificæ ſedesin illa meſenterii parte delituit: attamen quoniam uteri principaliter affecti tanta ſuſpicio ferebatur, quantum hoc viſcus meruerat, proxime inquirebam: itaque pelvim intra oſſa pubis conſitam diligenter ſcrutatus, uterum in debito ſitu & quoad omnia ſanum, & ſartum tectum reperi: corpus ejus ad juſtam molem, licet 5 tantum ſeptimanæ poſt abortum præterierant, contrahebatur, ſc. pyrum minorem & magnitudine & figura referebat; glandulæ ex utroque fundi latere, quæ teſtes dicuntur, perexiguæ & flaccidæ, ſine quovis humore ſuperfluo, aut virulento in iis contento, apparebant: uteri corpus ubilibet diſſectum, craſſitudine ſua pollicem latum æquabat; ejuſque interior cavitas haud major fuerat quam ut fabam contineret: intra hunc ſpecum, ſicuti in aliorum viſcerum cavernis aſſolet, mucoſum quiddam in perexigua quantitate includebatur: revera circa uterum, aut appendicem ejus nihil extabat, cui tanquam cauſæ

ſæ morbificæ, ſymptomata modo deſcripta imputari poterint: quapropter hinc quod prius opinatus ſum, ἀποδεικτικῶς concludere liceat, paſſiones dictas uterinas ſæpiſſime ab alia cauſa quam uteri vitio excitari.

Inteſtinis amotis etiam renes ſatis ſanos reperiimus; alter tamen eorum inuſitatæ erat figuræ, ſc. in plures lobos inſtar renis vitulini findebatur.

Lien, pancreas, & omentum ſine culpa: ventriculus valde inflatus erat, ejuſque tunica interior, abſque plicis, aut rugis plana evaſerat, quod certe acciderat propter crebros vomitus, viſcere hoc ſpaſmis fere continuis affecto: porro ob hanc rationem, ſc. ſtomachi tono præfracto, alimenta nec bene appetere, nec concoquere ſolebat.

Hepar a ſana conſtitutione plurimum deſciverat, fuit namque tumidum & ſubdurum, pallidi coloris, atque inſtar ligni putridi, exangue prorſus & exiccum, hoc proculdubio effecerat liquorum cardiacorum, & impenſe calidorum crebrior uſus.

Pulmones erant lividi coloris, & per totum obſtructi, utpote ichore ſpumoſo, & fœtido infarcti: Certe hoc viſcus & hepar a longo tempore vitioſa extiterant, propterea ut ſanguis diutius a recta craſi degener & valde depravatus, ægritudinis prima ſeminia, ejuſque deinceps fomitem conſtantem ſuggeſſerit.

At vero præcipuam, & quaſi originalem morbi cauſam in capite, idque haud fruſtra quæſivimus; itaque calvaria exempta, vaſa meningas & cerebrum perreptantia ſanguine plena, & diſtenta apparebant, cum in reliquo corpore inter diſſecandum vix quidquam ſanguinis effluxerat: meninge craſſiori amota, per alteram tenuem, & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus implens, ejuſque totam compagem quaſi inundans, cernebatur: revera omnes cerebri cavitates & receſſus colluvies ſeroſa impleverat: plexus choroides aqua diu immerſus, & velut elixus, diſcolor & ſemicorruptus evaſerat: Juxta nervorum ſplanchnicorum

rum origines, aqua se plurimum insinuans, piam matrem, a medullæ oblongatæ caudice, per duos digitos latos separaverat, procul dubio horum nervorum ductu, materies morbifica a capite in mesenterii plexus descendens, & dolorum, & spasmorum causa extiterat: porro eadem materies etiam aliorum nervorum capita afficiens, eorumque ductus pervadens, postea in aliis partibus, sc. quibusvis fere totius corporis, atrocissimas hasce affectiones produxit:

Medendi methodus contra affectiones hysstericas.

Quod spectat ad therapiam, sive medendi rationem, in passionibus vulgo dictis hystericis usurpandam: quandoquidem plurima hujus morbi symptomata sunt convulsiva, inde constat remedia antispasmodica, qualia superius describuntur, potissimum indicari; attamen cum affectiones hæ sexui fœmineo sæpissime contingunt, in quo nempe fluxus menstruus, aliaque uteri accidentia, plerunque in causæ morbificæ partem ascisciuntur; idcirco medicamenta varias uteri dispositiones respicientia prioribus superaddi, iisque multifariam complicari debent: Indicationes therapeuticæ sunt vel curatoriæ in paroxysmo adhibendæ, vel præservatoriæ, quæ extra paroxysmum institutæ morbi causam tollunt, ejusque accessiones præcavent.

Curatoria.

1. Quoad prius, si paroxysmus levior esse solet, absque ulteriori spirituum perturbatione, sua sponte pertransire permittatur, sin eo gravius urgente, naturæ valde oppressæ suppetias afferre opus sit, unum illud agatur, ut spiritus copulæ heterogeneæ amplexibus immunes facti, inordinationes suas, explosionesque remittant; in hunc scopum usu receptissimum est imprimis fœtida & graveolentia naribus admovere, quorum sc. effluvia spiritus nimis efferos, & exilire paratos reprimunt, ac in ordines cogunt, quin & copulam heterogeneam iis excutiunt, & non raro penitus profligant: asa fœtida, castoreum, galbanum, sindone rara inclusa, & naribus admota conveniunt; item plumæ perdicum, & vetera coria cumbusta, aut sulphur accensum: Porro spiritus, ac oleum fuliginis

fuliginis, aut cornu cervi non raro juvant: Novi tamen hujuſmodi ſuffumigia, quibuſdam fœminis plurimum infeſta paroxyſmum aggravaſſe; probabile eſt eadem interdum ſpiritus nimium irritare, ac in majores ἀταξίας adigere, ſicut fœtida naribus admota, ita ſimilia ori infuſa non raro levamen conferunt: quare hyſtericis tincturam caſtorei, ſolutiones aſæ fœtidæ, & galbani, etiam ſpiritus C. cervi, ac fuliginis, cum aquis appropriatis ſæpius bono cum ſucceſſu propinamus. ℞. Sp. C. cervi gut. 12 ad 15 vel 20. ſumantur in hauſtulo julapii ſequentis. ℞. Aq. pulegii, artemiſiæ an ʒ iiij aq. bryoniæ compoſitæ ʒ ij. caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi ʒß. ſacchari albiſſimi ʒj. miſce. ℞. Tincturæ caſtorei ℈j. ad ʒß. ſumatur in hauſtulo cereviſiæ tenuis, ℞. Aſæ fœtidæ, vel galbani ʒij. diſſolvantur in ſpiritu vini ad tincturæ rubicundæ extractionem. Doſis ℈j. in aq. matricariæ cochlear. ij. vel iij. Riverius valde prædicat illud Solenandri. ℞. Moſchi, ſanguinis draconis an. ℈j. plus minus ſumatur in aq. Naphæ ʒiij. ad iiij. Johannes Anglicus commendat ſem. paſtinacæ vel aquilegiæ in vino, aut aq appropriata prout remedia certiſſima. Si paroxyſmus diutius perſiſtens ἀφωνίαν aut ἀπορρίαν intulerit, enemata acriora, ut rad. bryoniæ cum carminativis aq. incoctis injiciantur, frictiones crurum ac pedum inſtituantur; ac ſi ad fortiora procedendum erit, cucurbitulæ abdomini, aut inguini applicentur, quin & ſternutatio crebro provocetur, nonnullis convenit in media paroxyſmo, aq. frigidæ hauſtum, aut ſimplicem, aut in qua camphora deflagravit, propinare.

2. Indicatio præſervatoria has tres præcipuas intentiones complectitur, ſc. primo ſanguinis impuritates cerebroac nervoſo generi ſuffundi aptas tollere, aut alio derivare. Secundo cerebrum munire, ſpirituſque incolas ita corroborare, ut illi copulam heterogeneam, vel non omnino ſuſcipiant, vel facile excutiant. Tertio quicquid enorme uterus habet, ac diſpoſitioni ſpaſmodicæ contribuit emendare. *Præſervatoria.*

1. Prima intentio catharsi & phlebotomia, aliisque communioribus sanguinem, & humores depurandi expurgandique viis perficitur. Si emetico locus fuerit, ab eo semper ordiendum esse duco, præsertim in cacochymicis, atque pica, aut malacia affectis, in quibus ingens phlegmatis viscosi saburra, ventriculi plicis ac tunicis infarcta, aliorum medicaminum virtutes inhibet: propediem a vomitorio, nisi aliquid contra indicat, sanguis detrahatur, in fœminis temperamenti calidioris, statim e brachio, & postea, si opus sit, ex pede, aut hirudinum suctu e venis sedalibus; in corporibus vero obstructionibus molestatis, & minus calidis sanguis mittatur parcius & rarius, ac tantum in locis infra uterum consitis: post has evacuationes (si modo indicantur) rite celebratas semel intra sex semtemve dies purgatio instituatur juxta formulas sequentes. ℞. Pilul. fœtid. major. ʒ i. ß. resinæ jalap. gr. xii. Tartari vitriolat. castorei an. ϑ j. ammoniaci solut. in aq. hystericæ q. s. f. pilulæ 12 pro tribus dosibus. Vel. ℞. Resinæ jalap. gr. xviij. Calomelanos ʒ j. castorei ϑ j. f. pulvis, dividatur in tres partes pro tribus dosibus, detur in pulpa pomi cocti vel in conserva boraginis: temperamento calidiori præditis, extracti, aut syrupi nostri solutivi dosis convenienter exhibeatur: ad materiæ morbificæ a capite revulsionem fontanella suræ, aut femori inusta, atque interdum vesicatoria, ligaturæ, & frictiones dolorificæ adhiberi solent. Nec tantum sanguinis purgatio, ejusque recrementorum a capite revulsio, sed liquoris ejus alteratio, inque crasin debitam reductio hic locum habent: quare in quibusdam hystericis chalybeata juvant, in aliis acidulæ aut serum lactis, in nonnullis thermarum usus insigniter prodesse solent.

Secunda intentio, nempe cerebri, & spirituum animalium rectificatio, medicamentis cephalicis, ac proprie antispasmodicis perficitur, quæ quidem fere singulis diebus, quoties a catharsi, aut phlebotomia vacat, sedulo exhibeantur: talium remediorum cum variæ sunt species & administrationum modi,

modi, libet hic selectiores quasdam formulas subjicere.

℞. *Faculæ bryoniæ, asæ fœtidæ, castorei an.* ʒ j. *salis corallii, succini, Jovis an.* ʒ ß. *galbani solut. in aq. hystericæ q. s. f. massa, Dosis* ϑ ß. *ad* ϑ j. *mane & vesperi, superbibendo dosin liquoris appropriati.*

Vel ℞. *sem. pastinacæ sylvestris, urticæ an.* ʒ ij. *vitrioli martis* ʒ j. *extracti gentianæ, matricariæ an* ʒ j. ß. *cum s. q. syrupi de artemisia; f. massa, sumatur ad* ʒ ß. *eodem modo.*

Si forma pulveris magis arridet. ℞. *Rad. serpentariæ virginianæ, contrayervæ an.* ʒ j ß. *corallii præpar. margarit. succini albissimi an.* ʒ j. *misce, f. pulvis. Dosis* ϑ j. *ad* ʒ ß. *mane, & vesperi cum liquore appropriato.*

Opiatæ ad hunc modum componantur. ℞. *Conserv. flor. lilii convallis, paeniæ maris, betonicæ an.* ʒ ij. *sem. paeniæ, corallii rubr. præpar. an.* ʒ ij. *pulv. dictamni cretici* ʒ j. ß. *salis absynthii* ʒ ij. *cum s. q. syr. e corticibus citri. f. electuarium.* Dosis mane & vesperi q. N. Moschat. eodem modo pauperibus exhibeatur conserv. foliorum arboris vitæ, vel foliorum rutæ bis in die.

Liquores contra affectiones hystericas appropriati, & medicamentis prædictis superbibendi, sunt vel aquæ destillatæ, quæ per se, vel cum aliis in forma julapii sumantur, vel decocta, vel tincturæ, ac infusiones.

℞. *Aq. artemisiæ, pulegii an.* ℔ ß. *hystericæ* ʒ iiij. *tinctura castorei* ʒ. ß *syr. e corallis* ʒ j. ß. *misce. Dosis* ʒ j. *ad* ʒ j. ß. *cum medicamento quolibet e supradictis.*

℞. *Folior. pulegii, matricariæ, abrotani utriusque calaminthæ, nepetæ, marrubii utriusque an.* M. j. *rad. bryoniæ* ʒ iiij. *sem. pastinacæ* ʒ ij, *incisis, & contusis affunde vini albi, vel pomacei* ℔ vi. *destillentur s. a.*

℞. *Rad paeniæ maris, angelicæ, valerianæ an.* ʒ ß. *folior. artemisiæ, chamepyteos, calaminthæ, pulegii, visci qu. an.* M. j. *sem. utriusque pastinacæ sylvestris, an.* ʒ iij. *passular.* M. j. *coquantur in aq.*

fon. &c.

fontana ℔ iiij. *ad meditatem, adde vini albi* ℔ j. ß. *f. colatura, servetur in vasis occlusis. Dosis* ʒ iij, iiij. *bis in dies.*

℞. *Sem. pastinacæ sylvestris contus.* ʒ ij. *castorei* ʒ j. *penantur in vitro cum vini albi* ℔ ij. *Dosis* ʒ ij. *bis in die.*

3. Quoad tertiam intentionem, quæ uteri inordinationes inhibens passionis dictæ hystericeæ sanationem promovet, dico imprimis, quod olim credebatur circa morbi causam, & curationis scopum, nempe uterum ascendere, ideoque debere in debitum locum reduci, omnino commentitium esse, prout alibi ostendimus: uteri descensus, sive exitus sæpenumero accidit, attamen raro aut nunquam affectus hystericos producit: porro uteri dislocatio puerperis mox a partu interdum contingit, sc. cum uteri corpus capacius factum, & recens inanitum, non recto in loco, intra pelvim subsidet, verum superius ad latus illi modo dextri, modo sinistri declinat, ibidemque instar marsupii constricti, in molem ingentem complicatur: cujusmodi moles, juxta inguinis latus diu permanens, fœtus alterius, aut secundinæ relictæ, aut etiam tumoris scirrhosi illic accrescentis, suspicionem inferre solet, postea tamen, cum lochiis copiose fluentibus, uterus ad debitam magnitudinem redigitur, tumor iste sensim evanescit: atqui dum illic perstitit, nisi forsan lochia propterea sistuntur, passiones hystericas minime producit. Huic parti in debitam positionem citius reducendæ, fotus, linimenta, & emplastra bene conducunt. Sæpissime tamen symptoma illud sine ulteriori noxa sponte pertransit. Quibus præterea affectibus uterus a puerperio obnoxius fuerit, & qua medicinæ methodo iis occurrendum sit, alibi ex professo ostendimus. Quoad cætera istius partis vitia, quæ fœminis aliis, sc. minime puerperis obtingunt, advertimus, ea potissimum esse vel uteri morbum ex solutione continuifactum qui sc. aut tumor, aut ulcus est, vel excretionis cujusdam assuetæ inhibitionem, nempe aut sanguinis menstrui, aut fluoris albi, aut humoris seminalis

minalis ſuppreſſionem: Propter menſtrua retenta particulæ heterogeneæ non raro in caput ſuffuſæ, pathemata ſpaſmodica inducunt: pariter cum fluor albus fiſtitur, materia excrementitia a ſanguine reſorpta, cerebro & nervoſo generi traditur: Quinimo cum ſeminis evacuatio ſolita inhibetur, humoris nervoſi ſuperfluitates in cerebrum regurgitant, ejuſque ſpiritus incolas tinctura morbifica & exploſiva inficiunt. Super his particularibus uteri affectibus non opus erit ſpeciatim ac fuſe diſſerere, ſed medicamenta & adminiſtrationes iatricas morbis muliebribus appropriatas, cum remediis antiſpaſmodicis complicare.

CAPUT.

CAPUT XI.

De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxima ex parte eſſe convulſivos, obiter item de medicamentis chalybeatis.

IN ſuperioribus plane evicimus, paſſiones dictas hyſtericas non ſemper ab utero, imo ſæpius a capite affecto procedere; inquirendum proxime de affectibus hypochondriacis, cujuſmodi originis & naturæ illi fuerint, & a quarum partium vitio potiſſimum dependent. Vulgaris invaluit opinio ſymptomata, huic morbo accenſeri ſolita, omnino a liene produci; quare utplurimum vaporibus ab hoc viſcere elevatis, & huc illuc varie diſcurrentibus, aſcribuntur; cum revera ægritudines iſtæ plerunque ſint partium nervoſarum ſpaſmi & contractiones: ut vero conſtet quibus de cauſis excitari ſolent, ipſa ſymptomata imprimis perpendere, eorumque cenſum quendam inſtituere oportebit.

Affectus hypochondriaci deſcriptio.

Quoad affectus igitur, qui vulgo hypochondriaci perhibentur, obſervare licet eos hominibus temperamenti atrabilarii, cum aſpectu lurido, & graciliori corporis habitu potiſſimum accidere: raro eſt quod morbus iſte ἰυπέρυθρος vultu florido, aut etiam nimis phlegmatico præditos moleſtat: circa ætatis ἀκμὴν ſignis manifeſtis ſe prodit; huic viri, frequentius quam fœminæ, obnoxii reperiuntur, in utriſque habitualis factus, ægre admodum aut vix omnino curatur, in mulieribus ob debiliorem conſtitutionem, affectibus ſpaſmodicis longe pluribus ſtipatur; quare vulgo dicitur in hoc ſexu, paſſioni hypochondriacæ, hyſtericam aſciſci.

Symptomata, quæ huic morbo accenſentur, vulgo valde multiplicia, & diverſimodæ indolis exiſtunt, neque in omnibus parem originem, aut eandem

eandem a ſe mutuo dependentiam obſervant: quippe in hisventris inferioris viſcera, in illis præcordia, in aliis cerebri confinia plurimum affici videntur: in pleriſque, verumtamen haud omnibus, ventriculus multum laborat: circa appetitum ſæpe nimius, atqui ab ingeſtis ſtatim aggravatur, cumque alimenta ob βραδυπεψίαν diutius in eo morantur, eorum particulæ ſalinæ in fluorem evectæ, totam chyli maſſam in pultem modo acidam, aut auſteram, modo in ſalſam, aut acrem pervertunt: hinc cardialgiæ, flatuum ingens proventus, rugitus, ac crebra vomitio ſuccedunt, & quoniam ob πνευματώσεως defectum, chymus haud in totum volatiliſatur, ac foras provehitur, quin materiæ viſcoſæ ſaburra ventriculi tunicis adhæreſcens pone relinquitur, ſputatio fere continua eos infeſtat, in ſiniſtro hypochondrio diſtentio, & non raro ibidem, ac ſubtus ventriculum pulſatio immanis ſentitur, etiam illic dolores paſſim oriuntur, qui hinc inde vagi tranſcurrunt, & cum lancinatione quadam per plures horas miſere excruciant: interim a membranarum contracturis & flatuum exinde concitatorum fluctuatione, borborygmi, & murmura producuntur: in thorace autem ſæpenumero adeſt magna conſtrictio & auguſtia, ut reſpiratio difficilis, & ad motum quemvis laborioſa evadit: etiam in nonnullis paroxyſmi aſthmatici graviſſimi ingruunt: inſuper de cordis tremore & palpitatione, cum inſigni ejuſdem oppreſſione, laborantes queri ſolent, item crebra ſpirituum deliquia, & leipothymiæ metus ſuperveniunt, ut ægroti mortem iis ſemper imminentem putarint: in hac regione circa membranas, ac præcipue mediaſtinum, dolor acutus, qui modo in una parte circumſcribitur, modo ad ſcapulam extenditur, hujus morbi ſymptoma familiare eſt. At vero in capite malorum ilias hypochondriacos plerunque perturbat, nempe dolores atrociſſimi periodice revertentes emergunt, item ſcotomiæ, crebræ vertigines, vigiliæ pertinaces cogitationum æſtus, & fluctuatio moleſtiſſima, animi incertitudo, phantaſia perturbata, rei cujuſque formido

formido & suspitio, morborum, quibus immunes sunt, possessio imaginaria, plæræque etiam aliæ spirituum distractiones; imo interdum melancholia, & mania hanc ægritudinem comitantur: præter interiores hasce corporis regiones ab hoc morbo obsessas insuper partes fere quasvis externas dolores vagi, nec non spasmi, & stupores cum formicationis sensu invadunt, sudores nocturni, sanguinis in facie & volis manuum suffusiones, febres erraticæ, & pleraque alia incertæ originis symptomata passim oriuntur, de quibus siquidem in promptu non fuerit causas genuinas & fiendi modos assignare, statim in lienem culpa omnis rejicitur, illumque, velut affectus cujusvis anomali primum authorem, medici accusant, verum quo jure mox inquiretur: interim observare est, quod præcipua hujusce ægritudinis symptomata sint spasmodica, atque immediate a spirituum animalium, & succi nervosi anomaliis, potiusquam a viscerum coctioni inservientium dyscrasiis dependent. Verumtamen unde morbi hujus complicatissimi prima origo procedit, & qua ratione in pluribus ita locis affectiones diversimodas pariat, non ita facile erit designare.

Affectus hypochondriaci ad genus nervosum spectant.

Quid medici veteres atque moderni de passione hypochondriaca ejusque essentia, & causis crediderunt, tædio hic esset particulatim referre, annotamus solum quod plerique valetudinariam hanc diathesin unici lienis vitio adscripserint; interim nonnulli tota hujus visceris confinia in culpæ partem ascisentes, sanguinem in vasis splenicis, & epigastricis ubivis scatentem, utpote intemperiei calidæ & siccæ reum, adeoque adustioni, & nimiæ fermentationi obnoxium multiformi huic malo originem præbere contendunt: At vero insignissimus Highmorus lieni, æque ac utero vindicias afferens, præcipuam hujus morbi causam omnino in vitiosam ventriculi constitutionem retulit; atque hinc symptomatum prædictorum rationes originaliter petendas esse voluit. Enimvero ut hypothesin pro solvendis hujus ægritudinis phænomenis idoneam contexeret, supponit imprimis

In passionis hypochondriacæ causas inquiritur.

primis ſtomachi tonum nimis laxum & debilem evaſiſſe, ut propterea alimenta difficile admolum & imperfecte coquat: ita nimirum ut chyli portio tenuis & ſpirituoſior, debito citius illinc ſanguini commiſſa, ejus craſin verſus acrem & alidam pervertat; dein alimenti reſiduum diuiori intra ventriculum mora in phlegma viſcidum, & ponderoſum degeneret; quod etiam ſtagnatione ſua (pariter ac in eduliis diutius aſſervatis obſervare eſt) valde acidum aut auſterum evadit: hinc autem arguit vir doctiſſimus, quod a ſanguine nimis ſeroſo, & tenuiori facto, ejus effervescentiæ cito tranſeuntes inducantur, atque a ſtomacho materiæ viſcoſæ ſaburra aggravato, ventriculi & hypochondriorum flatus ac diſtentiones nec non ructus & ſputatio moleſtiſſima oriantur: quo vero lienem hac culpa penitus eximat, eum neque ſanguinis fæcem atrabilariam ſecernere, nec alii cuivis circa ἁιμάτωσιν muneri inſervire contendit; attamen uſum ejus fere tantum in eo conſiſtere, ut viſcus hoc ſanguine præfervido turgeſcens, ventriculo adjacenti calorem ſuppediter, ipſumque blando tepore foveat.

Circa hanc opinionem, licet egregio huic Authori eatenus conſentiam, ut ventriculum in hoc affectu ſæpe graviter laborare concedam, cujus ſiquidem tonus ſit laxus, & robur præfractum propter alimenti indigeſtionem, pituitæ viſcoſæ ſaburra uſque in finu ejus progignitur; cui ob particulas ſalinas diutina mora in fluorem evectas ſæpe acor inſignis aut auſteritas accedunt; dein quia vitium in prima coctione haud emendatur, in ſecunda ἀπεψίαν iſtam ſanguinis dyſcraſiæ & inordinationes excipiunt: Veruntamen in illam opinionem haud adducar ventriculum ſemper eſſe primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci ſymptomata tantum a vitioſa illius conſtitutione pendere: Novi enim plures ægritudine iſta immaniter afflictos, qui ſtomacho ſatis valebant: etenim de pulſatione in ſiniſtro hypochondrio, de pectoris anguſtia, & dolore vago in eo excitato, nec non de cordis tremore & oppreſſione, cum metu,

D. D. Highmori hypotheſis ventilatur.

tu continuo & imaginatione perturbata, plurimum queſti ſunt; interim cibos copioſe appetere, ac ingeſta quævis ſine ventriculi moleſtia, aut gravamine, etiam abſque ſputatione aut ructu acido digerere ſolebant. Quinimo obſervavi alios bibaces & mala victus ratione utentes, ſtomachi flacciditatem cum dyſpepſia, flatulentia, & crebra vomitione contraxiſſe, qui circa præcordia & facultates animales ſatis ſani pro hypochondriacis haud omnino haberentur: præterea in hoc affectu ſæpe ventriculus, potius aliarum partium aut ſanguinis vitio, quam propria culpa laborat; quippe uſitatum eſt, hujuſmod ægrotos, quamdiu in lecto compoſiti multum perſpirant, circa ſtomachum recte habere; cum vero excitantur, poris occluſis, & maſſæ ſanguineæ fæculentia intus reſtagnante, ſtatim cardialgia, flatuum aggeſtione, & crebro vomendi nixu affici.

Propter hæc, aliaque rationum momenta, affectionis hypochondriacæ originem ab alio fonte quam a ventriculi imbecillitate derivandam eſſe exiſtimo: quatenus autem inter partes hic primario affici ſuſpectas, maximæ querelæ contra lienem ſuſcitantur; erit operæ pretium inquirere, quali officio hoc viſcus defungatur; dein quoties ab eo deſciſcit, utrum huic morbo contribuat.

In lienis uſum inquiritur.

Ut concedam igitur, cum D. Highmoro, lienem calore ſuo ventriculum fovere, adeoque forſan aliquatenus coctionem juvare: attamen haud eo potiſſimum fine, ſed ob uſus quoſdam nobiliores hanc partem conditam eſſe concludo; quippe ſtomacho, propter alimenti digeſtionem, haud tam calore quam fermento activo opus eſſe videtur: etenim piſces, actu frigidi, eſculenta ſua integra devorant, ac ſine caloris ſubſidio eadem velut a menſtruo quodam reſoluta facile coquunt: præterea de liene obſervare eſt, quod licet in homine tota ejus compages ventriculo adjaceat, in cæteris pleriſque animalibus figura oblonga præditis, quoad maximam ejus portionem, procul a ventriculo amoveatur: porro ſi lien ſit tantum focus in quo ſanguis ventriculum calefaciens contineatur,

neatur, quæ ratio eſt ut iſte potius quam hepar, aut pulmones, lividi coloris evadat, & cruore nigricante, ideoque minus præfervido inferciatur?

Dum hæc perpendo, quod olim de lienis uſu annotaveram, longe probabilius videtur, quod nimirum a ſanguine per arterias advecto, portio quædam fæculentior, ſc. materia terreſtri & ſale fixo conſtans, in hoc viſcere deponatur, quæ illic velut digeſtione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo ſanguini per venas refluo commitatur, quæ ipſum ζυμώσει quadam inſpiret, atque circa συνμάτωσιν ejus idem præſtet quod fermentum noſtrum vulgare (*leaven* dictum) maſſæ farinaceæ commiſſum; nam ſicuti panis incocti portio quædam ad auſteritatem ſervata iſtam indolem aſſequitur, ut panes alios fermentet, eorumque particulas alias ſegnes in motum vindicet, ita videtur quod ſanguis in liene reconditus ibidemque velut ſtagnatione aceſcens, fermenti naturam induat, quo quidem reliqua cruoris maſſa, aliique forſan humores, tanquam ſpiritualiſati, in motum vividiorem actuentur. Quo ſpectant quæ a nupero Authore, ſc. Doctiſſimo Velthuſio, de lienis uſu ingenioſe proferuntur: enimvero ille in hoc viſcere fermentum, quo ſanguinis particulæ ſegniores ad activitatis ſtatum perducuntur, contineri, uti ſumme probabile, conſtituit: quippe animadvertens quod in pueris aliiſque temperamento ſanguineo, & habitu corporis obeſiori præditis, uti mores, & animi indoles ad otium, mollitiem & hebetudinem inclinarent, ita lien ſemper coloris rubicundi, & ſanguine, uti hepar, florido repletus fuerit: hinc concludit, in his lienem, uti partes genitales ante pubertatem, aut in elumbis minus officio ſuo fungi; e contra vero, quandoquidem in viris circa mediam ætatem, præcipue in iſtis, qui ſunt vultus ſeveri & corporis gracilioris, uti ſolertiæ, ſagacitatis, conſtantiæ ac fortitudinis indicia ſe produnt, ita lien coloris lividi, & ſanguine, velut cænoſo, imbutus reperiatur: hinc inſuper arguit ſanguinem

Vid. d. attrib. de ferment. c. 5.

in

in liene, velut conditorio, diutius asservatum, plane in fermentum abire, quo reliqua ejus massa subinde inspirata, subtiliserur magis, ac spiritus acutiores in regimine tum vitali, tum animali progignat: supponit enim corpora nostra naturaliter humiditate nimia scatere, qua quidem partium & viscerum plerorumque functiones plurimum hebetantur; at vero lienem massæ sanguinis communicare partes solidas, constantes, firmas, nec facile dissipabiles; atque has detergere illam humiditatem, simulque aliquatenus a sanguine & spiritibus illam mollitiem auferre. quæ in tenella ætate præpollet: eo ferme modo quo Boreas, aut ventus orientalis, siccitate & robore suarum partium aerem ventilans & intime penetrans, aeri & corporibus nostris robur aspirat.

Sed quæ olim circa lienem meditatus fuerim, cum alibi prostant, non opus erit in hoc loco repetere: attamen amplius annotare libet, quod in corporibus animalium ex elementorum quinario conflatis, uti spiritus cæteris præpollere debent: ita quidem isti viscosa sulphuris & aquæ humiditate irretiti, præpediuntur adeo, ut sæpe vires suas vegete satis exerere nequeant; hinc particulæ salinæ, utpote plurimum fermentiscibiles, ad hoc requiruntur, ut corpuscula spirituosa aliorum complexu semiobruta, ac sopita exuscitentur, ac in motus libertatem vindicentur. Unde in nobis ipsis experimur, cum a sanguine nimis halituoso spiritus hebescunt; a liquoribus acetosis, uti primario vinis tenuibus & pomaceo insigne juvamen præstari: hujusmodi enim remedia spiritus exacuunt, ac torporem quemvis excutiunt. Talem omnino συμπάθειαν virtutem a liene recteſe habente, ergx sanguinem & liquorem nervosum jugiter exerceri, facile credimus.

Cum enim hoc viscus triplici vasorum genere instruatur, sc. arteriis & venis, ac insuper magnis nervorum plexibus, fibrarumque nervearum textura confitissima, singulorum usus ad hunc modum dirimi censemus: nempe per arterias sanguis lieni infertur, hinc fæculentias suas e sale fixo & materia

teria terreſtri conflatas, in meatus & poroſitates ejus deponit, atque iſtæ ibidem reconditæ, velut digeſtione quadam in ſuccum valde fermentativum evehuntur: cujus item portio ſangnini per venas reducendo, continuo permiſcetur: adeoque tota ejus maſſa hujuſmodi particulis fermentativis a liene inſpiratur, a quibus eidem velut auſteritas quædam, & acumen, cum motus vigore conciliatur; ita ut propterea ipſe ſanguis vegetius in vaſis feratur, etiam exinde ſuccus nervoſus e ſanguine procreatus, magis activus regimini animali ſuppeditetur: at vero haud tantum hoc ritu mediate, & cruoris interventu, lienis virtus fermentativa cerebrum & genus nervoſum inſpirat: veruntamen opinari licet, quod hoc aliquatenus immediato nervorum, in liene diſperſorum, commeatu fiat: nam ſiquidem in hac parte, nervorum, & plexuum nervorum, fibrarumque ab iis ortarum, ingens ſatellitium anatomia detexit, merito ambigitur quali uſui in ſerviunt. Super hoc imprimis annotetur ventriculum & lienem cum cerebro intima commercia habere; in tantum ut Helmontius in viſceribus iſtis animæ ſedem poſuerit; hoc autem nulla, quam per nervos prædictos, commodiori via fieri poſſibile eſt: Quapropter hic merito ſuſpicamur, non tantum ſpiritus animales a meta alterutra ad alteram internuncios eſſe, quinetiam & liquorem nervoſum, qui ſpirituum iſtorum tum pabulo, tum vehiculo eſt, modo a cerebro verſus hæc viſcera deſcendere, modo a viſceribus hiſce per nervos ſuſceptum, verſus ἐγκέφαλον perreptare: Cujuſmodi ſuccus lienaris, ad cerebrum delatus ſpiritus animales exacuit, eoſdem ſegnes erigit, ac in motus pernices irritat: unde a liene, mentis acumen & ſagacitatem proficiſci vulgo fertur, & lienoſi pro ingenioſis habentur. Cæterum probabile eſt, quod paſſionum ὁρμαὶ, impetuſque, a ſpiritibus cerebri incolis incepti, nervorum commeatu, in lienem feruntur; adeoque ſpiritus inibi degentes pathetice afficiunt, & ſanguinem illuc confluum in perturbationum fluctus exagitant:

hinc

hinc enim aliquatenus procedit, quod in ira, triſtitia, aliiſque animi affectibus, juxta quod lienis fermentum, plus aut minus commotum, ſanguini inſpiratur, hujus liquor diverſimode ebullit: porro ob hanc rationem accidit lienoſis a paſſione quavis violenta ſiniſtri hypochondrii inflationes & commotiones magnas cieri.

Symptomatum hypochondriacorum rationes explicantur.

Circa lienis uſum his ita prælibatis, in promptu erit, juxta hanc noſtram hypotheſin, ſymptomata pleraque ad affectionem hypochondriacam pertinentia, explicare, & ſingulorum rationes aſſignare: Si quando enim lien in officio ſuo deficit, h. e, cum ſanguinis recrementa atrabilaria non ſecernit, nec in materiam fermentativam coquit, ſicuti in pueris, aliiſque temperamenti ſanguinei, aut nimis phlegmatici crebro evenire modo obſervavimus; animi indoles fit hebetior, corpus otio pingueſcit; quin & ſanguis debito ſegnior, intra vaſa ſtagnare, aut ſaltem minus vegete circulari aptus eſt: e contra vero, cum lienis vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, ſanguis proinde debito acrior, aut auſterior factus huc illuc rapide tranſcurrit, atque motuum anomalias concipit; quin & ſuccus nervoſus a recta crafi deſciſcens, ſpiritus animales copula heterogenea & exploſiva imbuit, eoſque adeo, velut ſtimulis afficiens in crebros ſpaſmos irritat: ut non prorſus immerito lieni, perperam habenti, plurima morborum genera imputentur: ſunt autem afficiendi rationes, quibus lien male diſpoſitus paſſionis hypochondriacæ ſymptomata producit, aut ſaltem eorum ortui contribuit, potiſſimum hæ ſequentes.

Inproducendis ſymptomatis lienis influentia explicatur.

Sc. primo interdum accidit ſpongioſam lienis ſubſtantiam, a ſanguinis fæce poris ejus nimis impacta, ibidemque ſtagnante plurimum inferciri ac obſtrui; ut deinceps maſſæ ſanguineæ recrementa haud ſatis excipiat: quin eadem illuc delata, ſed minime ſuſcepta, in arteriæ cæliacæ ramos propinquos regurgitent, unde ſtatim in ventriculi membranas omentum meſenterium, aliaſque partes vicinas deferuntur, iiſdemque affigi ſolent

lent; hinc viſcerum iſtorum tonus in tantum labefactatur, ut circa chyli coctionem debita munia haud rite exequantur, & membranæ circumquaque conſitæ, particulis heterogeneis, & irritativis plurimum imbutæ, ſiquidem fere continuo vellicantur, a ſpaſmis hic illic ſuſcitatis, doloribus vagis, contracturis, diſtentionibus, & flatuum proventui graviter obnoxiæ fiant; propter hujuſmodi ſanguinis a liene obſtructo regurgitationem, veriſimile eſt pulſationem iſtam, quæ in hypochondriacis ſubtus ventriculum ſentitur, excitari.

2. Cum ſanguinis fæculentiæ, liene obſtructo excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum eſt, affixæ, ſiniſtri hypochondrii affectionem valetudinariam pariunt: at vero licet viſcus illud ſuccum atrabilarium e cruore per arterias advectum ſatis excipiat, ſæpe tamen eundem haud rite coquit, verum ſale plurimum exaltato, in humorem nimis acidum, aut auſterum, vel alius generis vitioſum pervertit; quo, cum tota maſſa ſanguinea, atque ſucci alibilis in ſinu ejus contenti penus inficiuntur, ſeminii hypochondriaci fructus in toto corpore repullulant; ſanguis indebito effervescens, in quibuſdam partibus impetuoſius agitatur, ſimulque in aliis ſtagnare aptus eſt: hinc lienoſis familiare eſt, ſtatim a paſtu, faciem rubeſcere, manuum volas incaleſcere, hypochondria æſtuare, cordis oppreſſiones, atque pulſus variationes inſignes ſuccedere: Cæterum particulis iſtis fermentativis e ſanguine in partes ſolidas ubique tranſlatis, dolores vagi hinc inde tranſcurrentes, & punctionum ſenſus, in pleriſque corporis membris accientur: porro ab hoc cruoris inquinamento, ſiquidem maſſa ejus a temperie benigna & balſamica in ſalſam & tartaream mutatur, corporis habitus macilentus cum vultu lurido & obfuſco inducitur.

3. E ſanguine ita lienis culpa depravato, etiam regimini animali labes ſæpenumero infertur; nam particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ non raro incerebrum, indeque in nervoſum genus ſuſfunduntur

funduntur; ita ut ſpiritus animales in utraque provincia degentes, varias anomalias concipiant: propter noxam τῷ ἡγεμόνι impreſſam, hypochondriaci variis phantaſmatis, & cogitationum mole, fluctuationibuſque tentari ſolent: inſuper iis crebræ vertigines, ſcotomiæ, cephalalgiæ, & non raro affectus paralytici contingunt: dein quatenus materies morbifica e capite in nervoſum genus prolabitur, affectiones ſpaſmodicæ in pleriſque corporis partibus, potiſſimum vero circa præcordia, ac imi ventris viſcera excitantur: cum enim ſpiritus intra nervos, qui partes iſtas reſpiciunt, ſcatentes, propter animi affectus valde perturbantur, particulæ ſpaſmodicæ iſtos ductus promptius ſubeunt, illiſque ſpiritibus diatheſin convulſivam facilius imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante cerebro tranſmiſſam, partimque ob noxam a liene (uti oſtenſum eſt) immediate communicatam cordis palpitatio, tremor, & frequens deliquium, pectoris conſtrictiones, reſpirationis impedimenta, ſtomachi dolor, rugitus, vomitus, & multa alia in iſtis viſceribus accidentia hypochondriacis contingunt.

4. Præter hujuſmodi inordinationes, quæ ſanguinis trajectu a liene in humores & partes ſolidas, ipſumque cerebrum, & nervoſum genus, derivari ſolent, ſunt & alia præterea mala, quæ ab hoc viſcere, etiam nervorum commeatu exoriri videntur: quippe cum eorum propagines extremæ, ipſæque fibræ nerveæ viſceribus intertextæ, extimis ſuis oſculis humorem quendam imbibere, ipſumque nonnunquam ſurſum convehere oſtendimus; ſumme probabile eſt, fibras nerveas lieni diſpertitas (quarum prout modo innuitur ingens ſatellitium eſt) ſuccum ejus acerrimum ſuſcipere, qui ductus nerveos altius perreptans, motuum convulſivorum cauſa exiſtat: Revera quod inter cerebrum & lienem tam intima commercia habentur, nimirum longe citius, quam quæ per ſanguinis ambages fieri poſſint, opinari liceat, nervos paris vagi & intercoſtalis, proximam commeatus viam eſſe, qua hæ partes invicem communicant,

cant, ac ſeſe mutuo afficiunt. videtur enim quod cum atra bilis in lienē, aut ſponte turgeſcit, vel a cauſa quadam evidenti commovetur, particulæ ejus fibras nerveas, eidem denſiſſime diſtributas, ſubeunt, quæ ſpiritus animales in iis ſcatentes perturbant, inque exploſiones, aut ſaltem ἀναζέσεις quaſdam adigunt: dein ſpiritus ita perturbati proximos, illique alios afficiunt; donec continuata ipſorum ſerie, paſſio intra lienem incepta, uſque ad cerebrum propagetur, ibidemque phantaſmata inordinata qualia hypochondriacis accidunt, producit: etiam vice verſa, cum gravis animi affectus intra cerebrum occaſionaliter excitatus, ſpiritus ejus incolas moleſtat; impreſſio phantaſiæ oblata, ſpirituum intra nervos paris vagi & intercoſtalis conſitorum ſerie, & affectione ſucceſſiva, uſque ad lienem perducitur; hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viſcere iſto, tum in tota vicinia, fibrarum, & membranarum ſpaſmos ciet, & inſuper ſanguinem influxus & refluxus, variaſque æſtuationes cogit; quin & ſpirituum perturbationes, in cerebrum reflectit. Ab hujuſmodi reciproca cerebri, & lienis affectione accidit, quod hypochondriaci adeo ſunt irrequieti, inſtabiles & propoſito quovis fluctuantes, quaſi, juxta Poetam, decem animi in iis una certarent.

Vir quidam illuſtris, temperamenti melancholici, & ſemper pro lienoſo habitus, de dolore & inflatione hypochondrii ſiniſtri, crebro rugitu, ructu ſoido, nec non de tremore cordis, aſſidua vertigine, nimiis vigiliis, & phantaſia perturbata plurimum conqueſtus erat: circa trigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, morbo ingraveſcente, ſomnum ægre, ac raro admodum capeſſere noctu, & interdiu cogitationum æſtu, & fluctuatione moleſtari, res omnes, ac perſonas ſuſpectas habere, & objecta quævis valde pertimeſcere cœpit: præcordia plurimum conſtringi, & coarctari, atque in imum ſubſidere videbantur, quaſi cor ipſum uſque in ventrem deprimeretur, quo ſymptomate urgente, valde mœſtus, & animo dejectus evaſit;

postea tamen, remittentibus istis animi affectibus, una cor paululum elevari, simulque præcordia relaxari, & dilatari persentiebat: porro dolores, & contractiones circa viscerum ac membrorum musculos varie excitatos, & huc illuc discurrentes creberrime sustinebat.

1. *Observatio*

Quoad morbi naturam, facile constat, affectionem hanc ejusmodi esse, quæ vulgo hypochondriaca appellatur, quod vero spectat ad symptomatum admirandorum causas, supponere licet, sanguinis massam degenerem, & fæculentiis atrabilariis refertam recrementa sua adusta capiti continuo suggerere; unde liquor cerebrum, & nervos irrigans acris, & spiritibus improportionatus factus, corpora continentia in corrugationes dolorificas, & contracturas irritabat: porro cum a capite, in nervos paris vagi & intercostalis hæc labes præcipue derivatur, cerebrum & præcordia noxam inde susciturum quam maxime luunt. Quod autem sanguis eo ritu depravatur, lienis vitio imputandum videtur, in quantum hoc viscus perperam habens, fæculentias atrabilarias a sanguine non recte secernit, quinimo & recrementa quæcunque ab illo suscipit, amplius pervertit, eademque in fermentum noxium exaltata cruori remandat, proindeque massam ejus plurimum inquinet, dyscrasia acetosa & plane vitriolica imbuat.

Obvium est intelligere, symptomata isthæc caput molestantia, sc. vigilias nimias, vertiginem, phantasiam perturbatam, cum multis aliis a particulis heterogeneis, e sanguine in cerebrum suffusis procedere: Quoad istam pectoris angustiam & cordis subsidentiam, cum insigni metu & tristitia, opinari licet fibras nerveas cordi, ac imprimis pericardio insertas, in spasmos & corrugationes actas, partes istas constringere, & deorsum convellere, quapropter in toto pectore velut constrictio quædam sentitur, & cor ipsum deprimi videtur: porro in quantum præcordiis ita constrictis & depressis, sanguis intra cordis sinus sistitur, ac velut stagnare cogitur, anima tum vitalis, tum sensitiva a solita expansione. & irradiatione

diatione plurimum inhibetur, proindeque a ſyſtaſi ejus diminuta, & decurtata, immanes iſti metus & triſtitiæ affectus oriuntur; cum vero ſpaſmis remittentibus, iſta cordis & appendicis ejus conſtrictio relaxatur, etiam anima, velut flamma amplius expanſa, paſſionum iſtarum catenas paululum excutere nititur. Pro curatione iſtius affectionis quam plurima remedia & adminiſtrationes medicas a longo tempore uſurparat, ſine magno tamen fructu, demum aquarum acidularum uſu aliquantulum ſublevatus, & exinde ſenſim melius habens, a gravioribus iſtis ſymptomatis immunis evaſit, uſque tamen affectui hypochondriaco obnoxius degit.

2. *Obſervatio.*

Juvenis quidam Academicus, temperamenti originaliter ſanguinei, ἰδιοπαθῶς, vultus floridi indolis benignæ, ac mitis, propter ſtudia immodica & intempeſtiva, interim exercitio & victus ratione prorſus neglectis, lienis obſtructionem aliamve iſtius viſceris affectionem morbidam contraxerat: quippe aderat ſiniſtri hypochondrii inflatio & tumor, cum dolore gravativo fere continuo ipſum infeſtante, cætera ſatis ſanus habebatur. Poſtquam hujuſmodi affectu ſeſquiannum circiter laboraſſet, de crebra vertigine, oculorum obfuſcatione, mentis inquietudine, & de ſomno perturbato queri cœpit: quæ ſymptomata tunc obvium fuit vaporibus a liene elevatis imputare: deinceps vero tremor cordis, cum frequenti ſpirituum deliquio, hypochondrii pulſatio, ac tandem dolores & contractiones in membris exterioribus, cum crebro ſtupore, & formicationis ſenſu hucilluc excurrentibus, ſuccedebant; denique ut malorum iliade correptus, contra genium ſuum, nativamque indolem valde hypochondriacus evaſerit.

Ut caſus hujuſce pathologiam verbo expediam ſatis hic conſtare videtur lienem in vitio primum fuiſſe; cujus culpa cum maſſa ſanguinea depravaretur, exinde labes in humorem cerebrum & nervoſum genus irrigantem ſerpens, eumque inquinans, ſymptomata prædicta ſpaſmodica inducebat.

Medendi methodus contra affectiones hypochondriacas,

Methodus therapeutica contra affectiones hypochondriacas adhibenda, indicationes potissimum has quatuor generales appetit, sc. 1. Imprimis ut curationis impedimenta tollantur; cujusmodi intentio primarum viarum purgationem & custodiam præcipue respicit. Secundo innitendum erit, ut lienis obstructiones, aliæve inordinationes corrigantur. Tertio, ut massæ sanguineæ tum recrementa expurgentur, tum debita crasis restituatur. Quarto, denique ut cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum incolarum enormitates, sanguinis, ac lienis culpa contractæ, emendentur, aboleanturve. Cum simul in plures, aut omnes hosce scopos collimandum fuerit, tempora idonea eligantur, quibus singulis propositis absque cæterorum incommodo aut neglectu satisfiat.

1. Quoad primam indicationem, cum ingens materiæ crudæ, aut adustæ saburra in primis viis congeri, cumque ventriculi tonus labefactari, ejusque fermentum varie perverti solet, contra hæc cujusque generis mala cum idoneis remediis tempestive occurratur; itaque blandæ, & lenes evacuationes, & per vomitum, si facile succedat, & per secessum adhiberi debent: quibus stomachus contenta sua facile sursum ejicit, suadeo ut semel intra mensem, assumpto liquore scillitico, aut sale vitrioli, atque cerevicia lacteata, aut aqua tepida copiose epota, vomitus crebra vice provocetur, in termedio tempore purgatio lenis, & tantum ἐκκωφητικὴ sæpius instituatur: in hunc finem pilulæ Tartareæ Bontii, aut stomach. cum gum. vel extractum nostrum solutivum ex usu esse poterint. ℞. Sennæ opt. ℥j. rhabarbari ʒ vj. epithymi ʒ iij. santali citrini ʒij. salis absynthii ʒij, spicæ celticæ ʒ j. incisa & contusa digerantur in vini albi & aq. fumariæ an. ℥ x. per horas 48. colatura clara evaporetur leni balnei calore adconsistentiam extracti addendo circa finem pulv. sennæ rhabarbari & cremoris tartari an. ʒ ij. terantur simul in mortario vitreo, redigendo in confistentiam pilularum. Dosis ʒ ß. ad ʒij. vel ʒ j. remedia ventriculi tonum

ac

ac fermentum ſpectantia, cum multiplicia, ac diverſimoda fuerint, ex iis cujuſque ventriculi craſi maxime accommoda ſeligantur; namque huic amara, illi ſalſa, alteri acida, aut forſan acria melius competunt. Ex hujuſmodi medicamentorum (quæ vulgo digeſtiva appellantur) cenſu, ſunt, elixir proprietatis, tinctura ſacra, pulvis Ari compoſitus, ſal abſynthii, cremor tartari, tartarus vitriolatus, vitriolum martis, cum multis aliis. Præter hæc remedia interna, etiam externæ applicationes non raro juvamen conferunt: quippe ſtomacho male affecto, fotus ex vino albo cum abſynthio, centaurio, aliiſque plantis amaris incoctis, etiam linimenta, aut emplaſtra ſæpe opem præſtant: de quibus non opus erit particulatim diſſerere, ipſorumque medicamentorum formulas præſcribere.

2. Indicatio lienis vitia emendare inſtituens (ſive nimirum eadem, obſtructio, ſive tumor, aut dolor, vel ſimplex dyſcraſia, fuerit) per remedia tum interna, tum externa perfici, aut ſaltem tentari ſolet: Quæ prioris generis ſunt, cum iſtis tertio in loco indicatis (quibus ſc. ſanguinis depuratio intenditur) coincidunt; quippe cum præcipuum, aut fere totum illud, quod lieni importatur, aut effertur, ſanguinis commeatu fiat, tum laticis, hujus, tum viſceris iſtius anomaliæ, opere ſociali, conjunctis medicamentorum viribus ſanari debent; quo ritu mox oſtendetur; interim applicationes quædam externæ ſub forma emplaſtri, aut linimenti, aut fotus lienis corpus proprius & immediatius reſpiciunt, & non raro juvamen inſigne conferunt, quatenus nimirum tumores diſcutiunt, fæculentias atrabilarias inibi ſtagnantes circulationi reddunt, quin & fibrarum corrugationes, & affectiones ſpaſmodicas ſedant, ac compeſcunt. Hujuſmodi medicamentorum exteriorum copia ingens paſſim apud authores proſtat, quorum delectus, cum juxta varia lienis pathemata, tum diverſas patientis conſtitutiones inſtitui debet, non opus erit particulares eorum formulas hoc in loco tradere.

3. Remedia tertio in loco indicata, quæ nempe ſanguinis dyſcraſias lienis vitio contractas deponunt, ſimulque primariam lienis culpam eluunt, multiplicia, ac diverſi generis, & moris exiſtunt, quorum delectus juxta variam hujus ac illius labem adhiberi debet: Ex his alia ſunt compoſitiora, juxta medici præſcriptum paranda, prout electuaria, pulveres, apozemata, tincturæ, inſuſiones, & ſimilia; alia ſunt ſimpliciora, prout ſerum lactis, lac aſininum, aquæ acidulæ & thermales.

Duo ſunt præcipui ægrotantium caſus, quibus remedia magiſtralia, ſecundum eorum vires & qualitates accommodari debent: nempe aut ſanguis eſt craſſus, ſubfrigidus, & terreſtris cum liene obſtructo, qui medicamenta calidiora, fermentantia, ac imprimis chalybeata requirit, vel ſanguis plane aduſtus, ac fervidus ſupra modum fermenteſcit, ſimulque hypochondria valde æſtuant, in iiſque ſanguis & vapores ebulliunt, in quo ſtatu remedia ſolum temperata, humorum ζέσιν immodicamque ζύμωσιν ſedantia indicantur, ubi chalybeata omnino fugienda ſunt.

Cum itaque frigido ventriculo ſanguinis ac lienis dyſcraſiæ, etiam frigidæ acceſſerunt, juxta formulas ſequentes præſcribere ſoleo.

℞. Trochiſ. de rabarbaro, pulv. rad. Ari, cort. Winterani an. ʒ ij. rad. ſerpentariæ virginianæ, contrayervæ, diatrion ſantalon, oculor. cancri an. ʒ j. extracti gentianæ, centaurii an. ʒ. j. ß. ammoniaci ſolut. in aq. lumbricorum q. ſ. f. maſſa pilularis. capiat quatuor pilulas mane, & hora quarta pm. ſuperbibendo hauſtulum vini abſynthitis, vel chalybeati, cum exercitio moderato.

℞. Conſerv. flavedinis aurantii, limonii an. ʒ iij. myrobalanor. condit. no. ij. ſpec. aromatici roſat. cort. Winterani an. ʒ ij. ſalis abſynthii ʒ ij. vitrioli martis ʒ j. (vel chalybis præparat. ʒ iij.) cum ſ. q. ſyr. e corticibus citri, f. electuarium. capiat bis in die ſuperbibendo hauſtum vini abſynthitis, vel infuſionis corticis vel flor. tamariſci.

Quibus medicamenta non niſi in forma elegan-

ti, & mole perexigua placent, tincturas antimo-

nii,

nii, e coralliis, etiam e chalybe cum ſpiritu vini (corpore prius per propria menſtrua ſoluto, & ad calcem redacto) paratas exhibere convenit: quin & ſpiritus ſuliginis, item ſanguinis, aut C. cervi ad gut. 12. plus minus bis in die cum liquore appropriato ſumendos, commodo inſigni, ſupra quodvis aliud medicamentum ceſſiſſe novi: porro potus aſſiduus *Coffee* dictus, etiam alter ex infuſione foliorum *Thee* paratus, nonnullis emolumento fuerunt.

Quod ſi affectioni hypochondriacæ ſanguinis fervor, & nimia ζέσις, cum lienis æſtu, & mentis inquietudine conjungitur,

℞. Conſervæ fructus cynosbati ʒ vj. (vel flor. tamariſci, & foliorum lujulæ an. ʒiij.) ſpec. diarrhodon abbatis, confectionis alchermes an. ʒj. eboris pulv. ʒj. ß. margarit. ʒ ß. ſalis tamariſci, abſynthii an. ʒ j. c. ſ. q. ſyr. acetoſitatis citri, vel cariophyllor. f. opiata, capiat bis in die qu. nucis muſchat.

℞. Eboris pulv. ʒij. margarit pulv. ʒ j. ſpec. diarrhod. abbatis, diamargarit. frigid. an. ʒj. ß. f. pulvis ſubtilis; adde ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. Meliſſæ, & ad tabulat. coct. ʒ vj. ſ. a. f. tabulæ: ſumat. ʒ j. ß. ad ʒ ij. bis in die. His, aliiſve hujus farinæ medicamentis adjungatur uſus aquarum acidular. quæ quidem in altero, immo in quibuſvis melancholiæ hypochondriacæ caſibus, fere ſemper cum fructu ſumuntur. Defectu illarum aquar. noſtræ acidulæ artificiales bene ſubſtituantur; quin & ſerum lactis, & ſi atrophia notabilis adfuerit, lac aſininum quotidie ſumatur.

Præter hæc remedia interna, aliaſque applicationes externas ſupra citatas, phlebotomia, aut ſanguinis e venis ſedalibus hirudinum ſuctu detractio in crebro ſit uſu: quin & venam ſalvatellam, juxta veterum præſcripta nonnunquam ſecare conveniat: Porro cauteria aut fontanellæ, quæ ſanguinis aduſti recrementa foras continuo derivent, & paulatim excernant, fere nulli non commodo eſſe ſolent.

4. Quarta indicatio, cerebri, ac nervoſi generis

affectiones, sive symptomata spasmodica prioribus ἐπιγινόμενα respiciens, raro per se, ac seorsim ab aliis in usu venit, quin remedia huic scopo destinata, cum supradictis complicentur. Liquores sale volatili, aut armoniaco præditi, prout sp. C. cervi, fuliginis, huic intentioni, simulque non raro cæteris modo citatis adprime conveniunt; quapropter talia remedia, nisi quiddam contra indicat, opportuna hora quotidie exhibeantur. Porro cum aq. acidulæ bibuntur, tabulæ, aut pilulæ, quales supra ad affectiones spasmodicas præscribuntur, saltem bis in die capiantur. In crebra vertigine & scotomia, nec non in cordis passionibus spirituum deliquiis, cum timore, & mortis quasi jamjam imminentis metu, a mediacamentorum chalybeatorum usu insigne juvamen sæpius collatum novi.

Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur.

Quandoquidem hic mentio incidit de medicamentis chalybeatis, operæ prætium videtur inquirere in varias eorum præparationes, & propterea in diversimodos, quos in corpore humano producere solent, effectus, hinc ut constet, qua ratione, & ob quos respectus, hæc aut illa ferri præparata nonnullis hypochondriacis insigniter prosint, atque aliis plurimum obsint.

Medicamentorum chalybeatorum virtus, & operatio a concreti particulis vario modo resolutis, explicatis, & in actum exertis dependet. Enimvero chalybs sive ferrum potissimum constat ex sale, sulphure & terra, spiritu, & aqua tenuiter admodum dotatur: priorum vero elementorum particulæ, præsertim sulphureæ, ac salinæ in mixto, una cum terra combinatæ, fixæ prorsus ac inertes manent, verum solutæ, ac ab invicem divulsa ἐνεργικώτατα valde efficacis existunt.

Prædictæ particulæ duplici modo dissolvuntur, & in actus libertatem vindicantur, sc. vel ab arte, dum medicamenta parantur, vel a natura postquam intus assumuntur, corpus enim metallicum a ventriculi fermento, non secus ac a menstruo chymico corrodi, ac solvi solet: singulas utriusque species, & fiendi modos perpendamus, ut constet.

conſtet qualis alteratio medicamento ferrato inter præparandum imprimitur, & quales effectus quodlibet ejus præparatum corpori humano imprimit.

Simpliciſſimus ferri parandi modus, eſt corporis ejus in partes exiguas integrales, per limaturam diviſio, quæ totius mixti naturam referunt, continentque corpuſcula tum ſulphurea, tum ſalina inter ſe, cumque aliis terreſtribus combinata. Limatura ferri intus ſumpta a ventriculi fermento, tanquam a menſtruo acido diſſolvitur, cujus indicia ſunt tum ructus ſulphureus, & niodoroſus, velut a comeſtis ovis ad duritiem coctis, tum excrementi ſtercoracei nigredo: a chalybe intra-cotionis viſcera diſſoluto, particulæ activæ tum ſulphureæ tum ſalinæ, copioſe exiliunt, atque ſucco nutritio involutæ in ſanguinem evehuntur, quæ cum diverſa pollent virtute, non raro utræque velut junctis viribus, in ægroti commodum conſpirant. Corpuſcula ſulphureæ ſanguini illata, ipſi novum ac uberius ſulphuris penum addunt, propterea ut maſſa ejus, ſi antea pauperior & efœta fuerit, intra vaſa vegetius fermenteſcat, & ulterius in corde accenſa calorem magis intenſum quin & colorem ſaturatiorem acquirat, Ita namque obſervare eſt de pleriſque leucophlegmatia, pica, & malacia affectis, vultus palleſcit, ſanguis frigidus, & aquoſus exiſtit, a chalybis autem uſu brevi vultus floridior, cruor, tinctura, & calore intenſioribus imbuitur: porro a limatura ferri in ventriculo ſoluta, etiam particulæ ſalinæ efferuntur, & non raro tum in partes ſolidas, tum in humores uberem fructum erogant, nam iſtæ ſiquidem naturæ ſunt vitrioliceæ & ſtipticæ, viſcerum fibras nimis laxas, & debilitatatas adſtringant & corroborant, adeoque tonum præfractum reſtituunt: cæterum particulæ iſtæ ſalinæ ſanguinis impetum inhibent, ab æſtu nimio, ſpumaque turgeſcentia reprimunt, & in æquabili circulatione retinent: inſuper (quæ maxima illarum virtus eſt) arteriarum oſcula nimis laxa, aperta, & debiſcentia contrahunt & anguſtant; proinde ut

nec-

nec serum, nec latex sanguineus exudet, aut circuitus filum abrumpat: Quapropter in hydrope & hæmorrhagiis, remedia salinis ferri particulis imbuta, celeberrimi sunt usus, & efficaciæ; plures enim morbi ab hac causa procedunt, in quantum arteriarum oculis nimis patentibus, & vasorum interstitiis supra modum laxatis, serum aut latex sanguineus erumpit. Cujusmodi affectibus particulæ chalybis vitriolicæ, & vasa sanguifera, & fibras nerveas constringendo & corroborando sæpenumero medentur.

Ad hunc modum limatura chalybis, intus assumpta sanguini & calcaria, & fræna simul adjicere videtur. In quantum vero ab istiusmodi medicamento incitatio longe potentius exeritur quam restrictio, idcirco illis tantum, quorum sanguis valde crassus & frigidus est, uti rusticis & valde robustis, exhiberi debet; in sanguine præfervido & spirituoso, ac visceribus calidis, minime convenit: porro in delicatulis, & tenerioris constitutionis hominibus periculum est, ne chalybis portiunculæ, cum satis dissolvi nequeant, tanquam vitri ramenta, viscerum membranis impingantur, ii sque pertinaciter adhærentes, ulcera, & tormina lethalia producant, quod revera interdum accidisse novi.

2. Post limaturam ferri proximus ejus parandi modus sit, calcinando cum sulphure, nempe chalybis laminæ intensissime ignitæ, magdaleon sulphuris admovetur, ut metallum in globulos liquescat, qui denuo ad consumptionem sulphuris calcinati, ac mortario triti, in pulverem subtilem, qui eximii usus est, rediguntur. In hoc ferri præparato particulæ quædam sulphureæ exhalant, cujus indicium est, quod pulvis hic a liquore acido affuso longe minus ebullit, aut incalescit, quam ferri limatura: attamen ab eodem ore assumpto, nidor sulphureus excitatur. Interim in præparato isto particulæ salinæ nonnihil augeri videntur novis a sulphure flagrante metallo accrescentibus, adeo ut utriusque generis particulæ activæ, nempe sulphureæ ac salinæ, fere ad æquilibrium accedunt:

cumque

cumque hac ratione medicamentum hoc, laxata metalli compage, minutiſſime pulveriſari poſſit, longe preſtantioris uſus quam limatura ferri evadit: in pleriſque caſibus ubi chalybs in ſubſtantia exhiberi debet, prout in cachexia, pica virginum, & ſimilibus, hoc medicamento uti convenit.

3. Tertio in loco ſuccedit chalybis præparatio cum aceto: nempe limatura chalybis totius irroratur cum aceto & exiccatur, donec in pulverem impalpabilem reduci queat: in hac præparatione particulæ ſulphureæ adhuc longe plures, immo quoad maximam partem evaporant, paucioribus tantum relictis, interim ſalinæ, propter alias ab aceto accreſcentes, plurimum augentur, quæ cum particulis terrenis commiſcentur: pulvis hic chalybeatus a liquore acido aſperſo parum, aut vix omnino ſpumat, aut ebullit: etiam ore aſſumptus nidorem ſulphureum vix ullum inducit: quare in expediendis viſcerum obſtructionibus, aut reſtituendo ſanguinis fermento minus conducit: nihilominus in calidiori conſtitutione, in hæmorrhagiis, & affectione hypochondriaca majori ſucceſſu quam ſuperiora præparata exhiberi ſolet.

4. Succedit ferri rubigo, quæ corporis metallici extractum, ſive quinta eſſentia eſſe videtur: quippe in excreſcentia iſta particulæ quædam cujuſque generis, nempe ſulphureæ, ſalinæ, & terrenæ a totius compage ſolutæ, inter ſe combinantur, & novum quaſi mixtum magis ſubtile, & defæcatum conſtituunt. Quoniam in hoc concreto, pauciores reſident ſulphuris particulæ, idcirco non adeo potenter ſanguinem fermentat, aut viſcerum obſtructiones reſerat, uti chalybs cum ſulphure præparatus, attamen in calidioribus partium aut humorum dyſcraſiis, intentiones a medicamento chalybeato requiſitas egregie perficit.

Huic claſſi noſtra præparatio chalybis jure accenſetur, in qua ſc. metalli particulæ omnes a mixtionis vinculo laxatæ, una continentur: quæ tamen (concreto prius in pulverem redacto) in quovis

quovis latice, aut menſtruo immediate diſſolvuntur. Hic pulvis intus ſumptus pari vitute, ac chalybs cum ſulphure calcinatus pollet; at menſtruo, ſive liquori, in quo diſſolvitur, particulas ſalinas, ſeu vitriolicas potiſſimum, ac fere tantum impertit, ſulphureis avolantibus, & terrenis in fundo ſubſidentibus. Aquam communem hujus diſſolutione imprægnatam, vice acidularum naturalium in magna quantitate exhibere ſoleo, & non raro cum optimo ſucceſſu: porro vinum, cerevifiam, pomacerum, ſerum lactis, alioſque liquores ab hoc pulvere diſſoluto medicatos efficio, & propter varias intentiones iatricas ſumendos præcipio. Hæc de ferri præparatis, in quibus particulæ elementares cujuſque generis, in varia licet proportione comprehenduntur: reſtant alia in quibus particulæ fere tantum unius generis, nempe ſalinæ, aut terreſtres, cæteris, quoad maximam partem, propulſis, relinquuntur: cujuſmodi imprimis ſunt vitriolum martis, ſive ſal chalybis & crocus martis.

5. Pro conficiendo vitriolo martis, imprimis metallum a liquore valde acido & corroſivo exedi, & in partes elementares diſſolvi ſolet: inter diſſolvendum particulæ ſalinæ menſtrui aliis ferri ſalinis impinguntur, iiſque intime combinantur, reliquis interim ſulphureis, ac terrenis ſepoſitis, & a conſortio excluſis; dein aqua communi ſolutioni iſti affuſa, ſales utriuſque generis combinati a liquore imbibuntur, eoque demum filtrato, & evaporato, in chryſtallos rediguntur. Hujuſmodi ſalificatio ſuccedit, ſive cum ſpiritu vitrioli, oleo ſulphuris aqua ſtygia, aliiſque ſtagmatis mineralium ſtillatitiis proceditur: Quinimo ſal armoniacus tantum deliquio ſolutus ferrum eodem ritu diſſolvit, & ad chryſtallandum diſponit.

Sal martis ita præparatus, ſaporem ſubdulcem, cum aſpera quadam ſtipticitate referre, & naturæ vitriolicæ in tantum participat, ut a cuperoſa viridi haud multum differre videatur: Intus pro medicina ſumptus, humores aliquatenus fermentat, atque fibras nervoſas potentius conſtringit: in ca-

chexiis frigidis & phlegmaticis, quoniam nullæ exeruntur sulphuris particulæ, hoc medicamen minus convenit: in calidioribus viscerum dyscrasiis eum sulphuris adusti prædominio, nec non in sanguinis, & succi nervosi effervescentiis vagis, scorbuticis, & inæqualibus, illud per se, aut cum aliis remediis stimuli vice admixtum non raro cum fructu adhibetur: attamen in constitutionibus tenerioribus periculum est, ne ab acrimonia ejus, & constrictione nimia, ventriculi tonus & fibræ lædantur.

6. Ultimo in loco succedit crocus martis astringens, per diuturnam ab igne calcinationem paratus, sc. ferri limatura, scoriæ, aut laminæ in fornacis reverberio ita collocentur, ut a flamma intensa continuo lambantur: Limatura hoc modo igni nudo exposita, primum aliquatenus rubescet, ac in glomeres duriusculos conrescet; post tres, autem vel quatuor dies, subito in acervum altiorem intumescens, summe levis, impalpabilis, & coloris purpurei elegantissimi evadet: In hoc præparato particulæ sulphureæ & salinæ, dum vi ignis a concreto abigi incipiunt, se mutuo apprehendunt, adeoque invicem combinatæ in glomeres accrescunt; postea tamen particulis istis, tum salinis tum sulphureis, penitus profligatis, igneisque in eorum loco succedentibus, tota massa mole intumescens, & velut spongiosa facta, levissima evadit.

Medicamentum ita paratum in quibusdam casibus, usus egregii, & nulli e chalybeatis secundi existit: nimirum in omni seri ac sanguinis extravasatione, aut eruptione nimia, prout in hæmorrhagiis externis, internisve, in diarrhœa, diabete, in catarrho vehementi, etiam in ascite, aut hydrope incipiente nihil hoc remedio præstantius novi: hoc etiam nuper, a celeberrimo & exercitatissimo apud nostrates Medico summe comprobatum audivi: De quo tamen medicamine, siquidem illud particulis, tum salinis, tum sulphureis prorsus destitutum, fere solummodo terrenis igneisque inclusis constat, valde ambigitur, qua facultate

te operatur, & affectum ita laudabilem in corpore humano producit: videretur enim nihil huic plusquam, ac in vitrioli, aliorumque mineralium igne intensissimo destillatorum, capite mortuo, aut terra damnata superesse. Circa hæc, ut conjectari liceret, videtur imprimis, quod huic præparato activitas quædam, qua sese exerit, & virtutes suas, sive obstructiones reserandi, sive vasa fibrasque viscerum nerveas constringendi, explicat, a particulis igneis terræ fixissimæ inclusis, ab iisque intra corpus, erumpentibus debeatur: attamen potissima juvandi ratio in eo consistat, quod particulæ terrestres salinarse (quibus arctissime tenebantur) prorsus orbatæ, iisdem, aut similibus reuniri avidissime expetunt: quapropter iste crocus martis corporibus nostris immersus, sales quoscunque obvios sibi arripit, ac intime devincit, adeoque dum particulas salinas quamplurimas velut spongia absorbet, multas enormitates a salium fluore potissimum abortas tollit. Sub hac ratione C. cervi ustum, spodium, & antimonium diaphoreticum, si quando juvamen præstant, virtutes suas exerunt.

CAPUT.

CAPUT XII.

De tussi, ac asthmate, convulsivis.

TUssim aliquando, sine magno pulmonum vitio, propter materiam morbificam, nervis pneumonicis illapsam, excitari, historia superius allata clare indicat: ubi nimirum refertur, in casu nobilis puellæ, paroxysmis convulsivis, ac insuper vertigine gravi & continua laborantis, quod cum, ex medici præscripto, fotus ex decocto cephalico capiti adhiberetur, illico scotomia cessaret, inque vicem ejus, tussis inanis, sine ullo sputo, sed dies & noctes fere perpetuo molesta, succederet: quod proculdubio contigit, ob materiam spasmodicam, a cerebro in nervorum origines depulsam. Hujusmodi exempla tussis mere convulsivæ in adultioribus rarius occurrunt, ut affectum huic similem haud sæpius viderim: attamen usitatum est in pueris (quandoque etiam novi in viris) tussim a colluvie serosa pulmones inundante exoriri, quæ cum primo simplex, & moderata fuerat, postea vehemens, & convulsiva evadet; ita nimirum ut inter tussiendum, diaphragmate sursum contracto, ac in systole longiori, aut creberrime repetita, detento, pulmones valde coarctati, in motu suo plurimum inhibeantur: interim ob respirationem impeditam, & sanguinem intra præcordia cohibitum, proindeque in aliis locis stagnantem, laborantes suffocari periclitentur, & non raro vultum lividum, aut cadaverosum acquirant. Cæterum in hoc casu, præter spasmos cum tussiendi impetu, circa præcordia excitatos, non raro etiam ventriculus in consensum adductus, quicquid sinu suo continetur, vomitu rejicit: quin & novi, in quibusdam tenellulis hoc ritu affectis, morbum subinde in alias partes grassarum, motus convulsivos in facie, oculis ac artubus excitasse, ac demum lethalem evasisse. Hujusmodi tussis convulsiva, inter pueros valde frequens est, &

Tussis mere convulsiva exemplum.

Hic affectus in pueris satis frequens.

& quibuſdam annis ita plurimos corripit, ut plane epidemica videatur, ubi radices egit, difficulter admodum remediis ſanatur, quin ſæpius diu protracta, vix aliter niſi ab immutato anni ſtatu curari ſolet.

Ejus Aetiologia.

Si prædicti affectus cauſæ inquirantur, obvium erit, procatarxin ejus ad ſeroſi humoris in maſſa ſanguinea, & aliquatenus in toto corpore redundantiam referre; cujus materiæ portio quædam arteriarum oſculis in pulmones exudans, tuſſim ordinariam creat, poſtea cum ſeroſa colluvies, adhuc in ſanguine exuberans, & particulis ſpaſmodicis referta, etiam intra caput aggereretur, eadem nervos pneumonicos ſubiens, tuſſim ſimplicem inconvulſivam adauget: cum enim hi nervi circa extremitates ſuas prius irritati, ſupra modum exerceantur, illi propterea materiam ſpaſmodicam, juxta principia ſua depoſitam facilius imbibunt: cumque adeo demum, bini in locis, ſc. capite, & cauda, atque ob duas diſtinctas cauſas, ſc. a ſpirituum tum irritatione, tum exploſione, in motus irregulares adigerentur, nihil mirum eſt ſi tuſſis primo communis, poſtea in malum morem evecta, adeo immanis & ſpaſmodica evadat: porro cum interdum accidit, eandem materiam in capite aggeſtam, nervos quoſdam alios ſubire, propterea tuſſi convulſivæ aliuſmodi pathemata ſpaſmodica non raro ſuperveniunt.

Aſthma convulſivum.

Oſtenſo ad hunc modum, quod tuſſis neque ſolummodo, neque ſemper pulmonum vitio, ſed interdum a cauſa ſpaſmodica ſolitaria, ſæpius tamen ab hac, affectioni pneumonicæ ſuperinducta, oriatur; etiam de pathemate quodam alio thoracico, ſc. aſthmate, fere idem pronunciare non dubitemus: nam ſive hic morbus continuus ſive periodicus fuerit, in utroque caſu ſymptoma præcipue urgens eſt reſpiratio difficilis, quæ quidem propterea excitari videtur, quia pulmones nimis inflati, & diſtenti thoracis cavitatem valde implent, nec uti par eſt, per vices ſubſidentes hinc ſpiritus intus manens haud libere ſatis emitti, neque revera aer recens, ob ſpatium prius oppletum, facile

Quandoque a pulmonibus una ac nervis affectis dependet;

facile introduci poteſt: dum pulmones in diaſtole continua, aut parum remiſſa, ita diutius detinentur, ſæpenumero diaphragma, contra morem ſuum, in ſyſtolen violentam urgetur, atque ſurſum contractum, pulmones magis, magiſque elevare, eorumque ſubſidentiæ contraniti ſolet; quo fit ut reſpiratio adhuc difficilior & plus laboriosa exiſtat.

Hujuſmodi dyſpnœæ affectionem quandoque pulmonum vitio accidere, facile credimus, quoniam ἀνατομὴ anatomica plane detexit: nam ſi colluvies ſeroſa ingens, in thorace depoſita, pulmones plurimum infercit, illorumque poros omnes & meatus in tantum obſtruit, ut ſanguis in circuitu impeditus, vaſa pneumonica haud libere pertranſeat, propterea quidem, taliter affecti, nullo non tempore anheloſi fiunt: deinde quoties ſanguis ab exercitio aut calore lecti plus incaleſcens, & rarefactus, pro circulatione ſua intra pulmones ſpatium amplius requirit; tunc ſtatim a tali occaſione reſpiratio creberrima, ſive paroxyſmus aſthmaticus cietur: ſi præter hanc morbidam pectoris diatheſin, etiam maſſa ſanguinea latice ſeroſo abundans, ſubitis fluxionibus, & ſeri efferveſcentiis apta fuerit; hinc etiam, ob violentum ſeri efferveſcentis in pulmones prius obſtructos, & valde oppletos incurſum, non raro iſtius morbi inſultus graviores, & pene ſuffocativi eveniunt. Porro interdum præter aſthmatis radices, uti dictum eſt, circa præcordia defixas, ejuſdem morbi germina quædam ab ἐγκεφάλῳ pullulantia, prioribus occurrunt, cumque iis complicata, immaniores dyſpnœæ fructus producunt. Nam ſiquidem, pulmonibus ſero oppletis, ejuſdem amplius in ſanguine redundantis quantitas alia, particulis ſpaſmodicis imbuta, capiti fuffundatur, eadem nervos pneumonicos promptius quam alios ſubiens, aſthma thoracicum prius ſimplex, & moderatum, periodice vehemens, & convulſivum efficit.

Hujuſmodi

Hujuſmodi affectuum. ſo. dyſpnœæ, pulmonum vitio ſingulari ac ſocio excitatæ, inſtantiæ & exempla quamplurima obſervationi noſtræ conſtiterunt, ac etiamnum fere quotidie eveniunt. Nihil enim uſitatius, quam tuſſi inveterata, aliaſve mala pulmonum diatheſi laborantes, demum hydrope, aut ſcorbuto accedente, aſthmaticos fieri, nempe cum ſanguis, longe impurior factus ſæculentias ſeroſas etiam in capite deponit, hæ nervos pneumonicos, utpote debiliores, & juxta extremitates ſuas crebro irritatos, promptius, & quidem facilius quam alios ſubeunt, inque iis dyſpnœæ ſpaſmodicæ materiem congerunt.

Aſthma interdum mere convulſivum a nervis ſolummodo affectis procedit.

Porro interdum obſervavi, graves aſthmatis paroxyſmos, ſine quavis notabili pulmonum labe, accidiſſe, revera ut putaverim, hunc morbum aliquando eſſe mere convulſivum, ejuſque inſultus ſolummodo excitari, quoniam ſeroſa colluvies, particulis explosivis referta, nervos, pulmonum diaſtolen perficientes, ſubiens, ſpiritibus ibidem ſcatentibus accrevit; quibus poſtea ob plenitudinem, vel irritationem confertim, & aliquandiu eliſis, pulmones velut rigidi & inflati detinentur, ut neque ἐκπνοὴν neque εἰσπνοὴν munia exequi poſſint: paroxyſmo autem finito, quin etiam priuſquam incipitur, reſpiratio libera & æqualis ſatis recte ducitur, nullaque tuſſis, aut valetudinariæ pulmonum diſpoſitionis ſigna apparent. Cum hujuſmodi dyſpnœæ mere ſpaſmodicæ caſum in pluribus notavi, libet hic unam aut alteram hiſtoriam proponere.

1. *Obſervatio.*

Generoſus quidam robuſtus & obeſus, victu pleniori & inordinato, ſine quovis exercitio, aliquandiu uſus, ſub initium hyemis male habere cœpit: primo capitis gravitate & dolore, cum inſigni vertigine, & ſyncopes metu, ſe jamjam moritutum ſubinde credens afficiebatur, alioqui ſatis ſanus, intra paucos dies, hæc ſymptomata in apertum ſtuporem, ſeu potius lethargum tranſibant: phlebotomia in brachio celebrata, cucurbitulas, veſicatoria, enemata acria, cum multis aliis remediis ſedulo adhibenda curavi: nycthemeri

meri ſpatio ad ſe rediens animo conſtitit, & torporem omnem excuſſit: Verum cerebro licet inclareſcente, debilitate magna & ſtupore in membris corripiebatur: qui tamen affectus remediis antiparalyticis, & antiſcorbuticis brevi ſanabantur: poſt duas autem ſeptimanas, iterum de capitis gravitate, & vertigine conqueſtus eſt, dein poſtridie in aſthma horrendum incidit: ut pulmonibus ſubito inflatis, & ſurſum nitentibus, ſpiritum, qui creberrimus, laborioſus & valde præpeditus fuit, vix ac ne vix ducere valens, quovis horæ minuto ſuffocari periclitaretur. Paroxyſmus hic, utut immanis, intra duodecim horas ſine tuſſi, ſputo, aut vomitu pertranſiit, & deinde ſupra hebdomadæ ſpatium, thoracis vitio quovis carebat; tunc autem ſimilis dyſpnœæ paroxyſmus rediens, eum paulo æquius exercuit; atque poſtea, juxta magnas aeris mutationes, præſertim frigore intenſo, ac nive imminentibus, tali aſthmatis inſultu tentari ſolebat.

2. *Obſervatio.*

Novi alium virum generoſum ſcorbuto inveterato laborantem, qui tuſſi omni carens, modo cephalalgia cum inſigni vertigine per plures dies laborat, dein alio tempore, ab iis pathematis immunis aſthmatis paroxyſmo valde atroci corripitur, atque affectus modo hujus, modo iſtius, crebros inſultus, præſertim circa inſignes aeris alterationes, & majores anni tropas, patitur.

Ætiologia.

In prædictis caſibus minime dubitandum eſt, quin iſti dyſpnœæ paroxyſmi omnino penderent a materia ſpaſmodica, in nervos, pulmonum diſtenſioni inſervientes, delapſa, quæ ſpiritibus accreſcens, ab iiſque ob plenitudinem vel irritationem elisa, ſive exploſa, præcordia ſurſum attolli, ac velut inflari, proindeque a motu ſuo reciproco inhiberi fecit.

Aſthma interdum propter bronchia ſpaſmodice affecta excitatur.

Porro hujuſmodi dyſpnœam convulſivam interdum excitari putamus propter trachææ bronchia coarctata nimis, & non raro penitus conſtricta: in neurologia noſtra advertimus plurimos nervorum fibrarumque nervearum propagines aſperæ arteriæ ramificationes omnes ubique amplecti,

&

& circumligare; quos equidem nervos, ſi forſàn accidat, a materia morbifica obſeſſos, in crebros ſpaſmos irritari, propterea ſequitur, canales, ſive ductus, quos ambiunt, valde conſtringi, & in quibuſdam locis prorſus occludi.

3. *Obſervatio*

Virgo lectiſſima, conſtitutionis teneræ ac gracilis, atque vultus floridi, vix ſecundum ætatis ſuæ luſtrum prætergeſſa, paroxyſmis aſthmaticis graviter tentari cœpit; iiſque priuſquam curæ meæ delegatur, quatuor ut minus annos obnoxia dégit. Interdum morbi hujus inſultu quovis per duos aut tres menſes immunis perſtat: ſæpenumero tamen, propter errata in victu, vel propter magnas anni, aut aeris mutationes, in atrociores dyſpnœæ paroxyſmos incidit: Ita nimirum ut pulmonibus inflatis, & ſurſum verſus guttur elatis, ibidemque in diaſtole fere continua detentis, ægrotans vix ac ne vix reſpirare poſſit; interim reſpirationis quoquomodo peragendæ gratia diaphragma & muſculi pectoris motuum nixibus creberrime repetitis, laboriofiſſimo exercentur. Hujuſmodi acceſſio, intra 7 vel 8 horas ſenſim remittens, paululum definit; ſubinde vero per unam aut alteram hebdomadem, aut ſponte ſua, aut de levi qualibet occaſione, repetere ſolita: poſtquam morbi impetus, materia ejus in plures ejuſmodi paroxyſmos impenſa, pertranſiit, virgo illuſtris deinceps per plures ſeptimanas, immo interdum menſes, ſatis recte valet, atque thoracis vitio quovis expers libere reſpirat. Huic vere & autumno medendi methodum ſequentem inſtitui, jamque ſupra biennium prædictæ affectionis quovis inſultu caruit.

℞. Sulphuris antimonii noſtri gr. vj. cremoris tartari gr. vj. miſce. Detur in pulpa pomi cocti. ab hoc medicamine aſſumpto, quater, aut quinquies evomere ſolet: poſt quatriduum ſumit hoc catharticum, quod item interjectis 6 aut 7 diebus bis repetere ſolet. ℞. Calomelanos gr. xij. reſin. jalap. gr. v, caſtorei gr. iiij. e. ſ. q, ammoniaci ſolut. ſ. pilul. iij. Quolibet præterea die, capit mane & veſperi, tincturæ antimonii gr. xij. in cochleari julapii

sapii sequentis, superbibendo ejusdem cochlearia 6 vel. 7. Br. Aq. limacum ʒ vj. lumbricor. ʒ iiij. aq. pulegii, rutæ an. ʒ iiij. hysterice ʒ iij. castorei nodulo ligati & in vitro suspensi ʒ ß. sacchari albissimi ʒ j. misce in vitro f. julapium.

Circa autumnum prioris anni, puella quædam alia nobilis, simili ritu, sc. asthmate periodico laborans, mihi sananda adducitur, quæ prædictis remediis, paulo in minori dosi usa, eademque vere novissimo repetens, insigne levamen percepit. 4. *Observatio.*

In his etiam casibus, nihil appertius constare videtur, quam morbi causam absque phlegmate, aut humore viscoso pulmonibus, uti vulgo creditur, impacto, intra nervosum genus subsistere, atque dyspnœam hujusmodi mere convulsivam propter nervos pneumonicos, affectione spasmodica occupatos, excitari. Huius veritas, observatione anatomica mihi nuper a Medico Doctissimo D. *Gualt. Needham* communicata, adhuc planius evincitur. Retulit mihi vir insignissimus, se novisse *Lavinæ Wallsallensem* in agro *Staffordiensi*, qui cum diu laboraverat asthmate periodico, intra 14, vel 20 dies ut plurimum, recurrente, tandem in ipso paroxysmo extinctus est. Cadaver apertum exhibuit viscera omnia sana, præsertim pulmones neque aut excrementi in bronchiis collecti, aut sanguinis in venis restagnantis ulla indicia prodita sunt, hoc tantum præter naturam accidit, quod vesica fellea calculos complures in se continuit. Cætera (subdit ille) vel generi nervoso affecto tribuenda erant, vel causæ nobis ignotæ, certe oculis non conspicuæ. *Observatio Anatomica.*

Olim pro puerulo nobili consului, qui 12 circiter menses natus, paroxysmis convulsivis, & quasi epilepticis, a quibus brevi fatum obiit, gravissime affligebatur. Sæpius observabam, quod dum spasmi partium exteriorum intermitterent, tussi immani & fingultuosa corriperetur: unde suspicio fuit materiam morbificam haud minus in pectore quam in cerebro defigi. Post obitum vero, cadavere aperto, pulmones sarti tecti, vitio quovis immunes *Observatio alia Anatomica.*

immunes apparebant; ut manifesto liqueret, tussim istam, mere convulsivam, propter nervosi generis affectionem, excitatam fuisse.

Quod spectat ad remedia, & therapias rationes, quæ in prædictis casibus usurpari debent, si quando tussi, vel dyspnœæ, pulmonum vitio primo exortæ, insuper ob labem cerebro communicatam, symptomata convulsiva superveniunt; id sedulo agatur, ut medicamenta antispasmodica, thoracis intentiones quascunque respicientibus, apte complicentur. Quinimo interdum, ut modo his, modo illis seorsim exhibitis, medendi tempora intercalentur. Non opus erit medicamenta bechica, aut pneumonica, eorumque formulas, quarum sylva immensa apud authores medicos passim extat, huc transferre: in propositum nostrum satius erit, medicinæ methodum, item selectiora quædam remedia in tussi, ac asthmate, mere convulsivis convenientia subjicere.

Tussis convulsiva curatio,

Quoad priorem affectum, qui pueris potissimum familiaris, curationis difficilis, & non nisi longioris ut plurimum existit. Præcipuæ indicationes erunt, tum humores serosos & acres e sanguine & visceribus expurgare, ut illorum ῥοπὴ ac decubitus in cerebro, ac aliquando forsan intra pectus præcaveatur, tum has partes, ne seri æstuantis superfluitates facilius admittant, corroborare. In hos fines vomitoria, & cathartica leniora, fere semper conducunt, & aliquatenus iterari debent: Vesicatoria sæpe proficua sunt; quinimo si morbus sit contumacior, fontanellæ in nucha, aut brachio, vel circa axillas excitentur. Potus & alimenta liquida, in quantitate solito minori sumantur; istius vice, Bochetum ex sarsa, China, santalis, rasur. Eboris, C. cervi cum ingredientibus diureticis & antispasmodicis usurpetur: in hoc casu remedia quædam, velut specialia, valde commendantur, cujusmodi sunt muscus pixidatus in pulvere exhibitus, vel lacte incoctus, adeoque crebra dosi, quotidie exhibitus: decoctum, vel syrupus, ex castoreo & croco; decocta rad. pæoniæ, visci quercini, item hyssopi multos juvarunt, aq. cerasor. nigrorum

rum, saxifragiæ, aquæ limacum, cum sero lactis ac ingredientibus appropriatis destillata, sæpe cum fructu adhibentur,

Asthmatis convulsivi curatio.

2. Qua methodo, & quibus remediis, asthma periodicum in nonnullis junioribus sanavi, superius annotatur. Cæterum in plerisque hoc morbo affectis, vomitoria imprimis conducere, infignissimus Riverius observavit, licet rationem minus recte assignarit: quæ quidem in eo consistere videtur, quod nempe pharmacum istud, emunctoria, circa primas vias consita, valde succutiens & irritans, ex iisdem, sanguinis & succi nervosi recrementa, in cerebrum & nervosum genus urgeri, aut restagnare apta, valide exprimunt & foras deducunt. Zacutus Lusitanus, non sine ratione, cauteria modo in bregmate, modo in nucha, aut circa axillas inusta valde prædicat: Millepedum præparata, sc. in forma pulveris sicci, aut liquoris destillati raro successu carent; talia nempe seri superfluitates a capite, ac genere nervoso avocant, ac ad vias urinarias deducunt: propter eandem rationem, cathartica blanda, & per epicrasin evacuantia, in crebro sint usu; in hunc finem, decoctum galli veteris, cum pharmacis alterantibus, & leniter purgantibus ventri ejus insutis, a multis laudatur. Præter remedia hactenus citata, quædam alia asthmati appropriata, & velut specifica perhibentur, cujusmodi sunt balsamum sulphuris terebinthinat. item sp. C. cervi. vel suliginis, eodem imprægnatus, syrupus de peto, ex ammoniaco, diasulphuris noster, lohoch de allio, pilul. de rad. enulæ campan. lacte sulphuris, floribus benzoin cum pice liquida, aut liquidambra, confectæ, cum multis aliis, quæ singula enumerare hic tædio esset.

Et jam præcipuis convulsionum speciebus, & modis una cum symptomatum causis, & medendi rationibus satis fuse explicatis, tempus videtur, pathologiæ hujus periodum affigere: Attamen siquidem aliud morbi genus restat, nempe scorbutus, qui pathemata mixtæ naturæ, sc. partim spasmodica, partim a sanguinis & viscerum dyscrasiis immediata

mediate oriunda, continet, operæ pretium existimo, hujus theoriam, una cum Ætiologia, & Therapeias methodo adjectis, succincte tradere. Ambo etenim hi affectus, sc. convulsivi & scorbutici, juxtà positi, se mutuo illustrabunt, ac utrique alterutris facem non levem præferunt.

FINIS.

TRACTATUS SECUNDUS
DE
SCORBUTO.

TRACTATUS SECUNDUS
DE
SCORBUTO

CAPUT. I.

Scorbuti deſcriptio; ejus cauſæ interna & proxima, potiſſimum in ſanguine, dein in aliquatenus in liquore nervoſo radicata.

AN veteri medicina, morbi quem ſcorbutum appellamus, tam rara fit mentio, & tam parca diſcriptio, ut nonnulli dubitarint, utrum talis ægritudo, nunc multis in locis endemia, & ubique fere ſporadica, qua ſc. fere nunc omnes laborant, aut ſe laborare putant, priſcis temporibus omnino extiterit; quin natales ſuos, ſicut lues venerea, & rachitis longe poſterius duxerit: attamen affectionem hanc, licet aliis nominibus inſignitam, ab antiquis obſervatam, e juſque curam, rudiori licet Minerva traditam fuiſſe, Hippocratis, Aretei, Plinii, aliorumque teſtimonia ſatis evincunt.

Circa varias hujus morbi appellationes parum ſolliciti, ad naturam ejus eruendam, explicandamque recta procedimus: quæ tamen cum adeo diffuſa fuerit, atque ad tam varia & multiplicia ſymptomata extenditur, ut nec unica definitione aut vix ſingulari deſcriptione comprehendi poſſit, ex re fore videtur imprimis cuncta hujus morbi

phænomena congerere, sive accidentium præcipue notabilium historiam pertexere, dein apparentiis istis rite solvendis hypothesin quandam accommodare.

Præcipuorum scorbuti symptomatum recensio.

Quoad prius, maxima symptomatum farrago, affectus multiplices, & diversi generis, quique interdum naturæ sunt oppositæ, aut contrariæ scorbuto accensentur: immo si accidens quoddam inusitatum, nec prius auditum in corpore humano eveniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, sine dubio statim illud scorbuticum pronunciamus: adeo hic morbus, quasi mali nominis, & damnati instar, pathemata aliena luit; Interim huic a proprio lare plurima extant symptomata, in singulis fere partibus humani corporis excitari solita; quorum recensio, cum partium corporis distributione optime perficitur. Itaque ut scorbutus vestigia a capite ad calcem pertractemus, 1, Imprimis ab illius ܪܫܝܬܐ incipiamus: huc spectant cephalalgiæ immanes, & habituales, illæque aut vagæ, aut periodicæ, modo spirituum torpor & somnolentia, modo vigiliæ pertinaces, crebræ vertigines, ac scotomiæ, convulsiones, paralysis, sputatio copiosa, gingivarum ulcera, dentium vacillatio, oris fœtor. 2. Interim circa pectoris regionem, dolores in variis membranarum partibus, ac præsertim in sterno, qui, sæpe acuti & lancinantes, laborantes per plures dies & noctes miserrime torquent, frequens asthma, respiratio difficilis & inæqualis, pectoris constrictio, & angustia tussis inanis, pulsus inordinatus, cordis tremor, crebra spirituum deliquia, frequens lipothymia, e jusque metus fere continuus. 3. In ventre inferiori hic morbus, quasi principem sedem figens, malorum Iliada producit: sæpe nimirum adsunt nausea, vomitus, rugitus, cardialgia, hypochondriorum inflationes, & murmura, colica frequens, & dolores molestissimi huc illuc discurrentes, diarrhœa fere constans, interdum dysenteria, aut tenesmus, atrophia, ac interdum ascitis.

In capite.

In pectore.

In ventre inferiori.

Urina sæpissime rubicunda & lixivialis, cum crusta innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum

dum vero per vices quaſdam eadem pallida, & aquoſa copioſe excernitur. 4. Præter hujuſmodi ventrium affectus, in externis membris, immo in toto habitu corporis, dolores vagi, & non raro ſumme atroces, & noctu potiſſimum ingraveſcentes, ſentiuntur, laſſitudo ſpontanea, carnium intabeſcentia, lumbago, aliorumque artuum debilitas & enervatio, in cute maculæ varii coloris, tumores, tubercula, & non raro ulcera cacoethea erumpunt: circa muſculos, ſtupor, formicatio, ac velut frigidæ auræ aſcenſus, Item contracturæ, ac tendinum ſubſultus: porro ſcorbuticis, ſanguinis inordinationes, efferveſcentiæ incertæ, vagæ intemperies, ac febres erraticæ, ac hæmorrhagiæ graves paſſim contingunt Præter hæc communia, & maxime aſſueta ſcorbuti ſymptomata, quorum modo plura, modo pauciora, eaque interdum hujus, quandoque iſtius generis, ac moris laborantes infeſtant, nonnunquam alia inaſſueta & prodigioſa accidentia huic morbo ſuperveniunt. *In partibus externis.*

Ad pleniorem hujus morbi notitiam, huc referre viſum eſt, quæ circa originem ejus, ac prima initia, ſive invaſionis modum paſſim obſervantur. Nempe advertimus, ſcorbutum propter varias cauſas, & occaſiones produci: nam licet mala victus ratio, vita ſedentaria, lienis inordinatio, & cruditates in primis viis congeſtæ plurimum accuſantur, attamen longe potius in cauſa eſſe ſolent, aeris inſalubritas, & ſanguinis craſis a prioribus morbis vitiata: quare ſcorbutus, oris maritimis aut paludoſis ſæpe endemius exiſtit: diu navigantibus, ac interea cibis ſalſis ac fumo induratis, nec non aqua putida utentibus, crebro ſupervenit: febri diuturnæ, aliiſque morbis chronicis male curatis, item hæmorrhagiis nimiis, aliiſque excretionibus immodicis, quin & evacuationibus ſolennibus, uti menſium & hæmorrhoidum, ſuppreſſis, paſſim ſuccedit: Porro hic morbus ſine magna procatarxi, non raro per contagium excitatur, & quandoque hæreditarius exiſtit. *Cauſa evidentes quæ ſcorbutum inducunt.*

Morbi causa per totum corpus diffusa inharet vel

fis guini, vel succo nervoso, vel utrique.

Ex his circa affectionem scorbuticam observandis, manifesto liquet, materialem hujus morbi causam, haud in privato quodam loco, aut singulari minera contineri, sed per totum corpus, & singulas ejus partes tum intus, tum extus diffundi: unde statim colligere licebit, miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso, aut simul in utrisque fundari: Revera sanguini labem affigi effervescentiæ ejus inordinatæ, macularum, aut tuberculorum eruptiones, urina rubicunda, & velut elixiviata plane testantur, quibus pari indicio conspirat diversimoda hujus morbi productio, quæ ut plurimum massæ sanguineæ depravationi succedit: nec minus liquore nervoso vitium hærere, declarant molestissimi dolores tum intus in membranis, tum extus in musculoso genere excitati, membrorum debilitates, aut resolutiones, vertigo, spasmi, & crebra spirituum animalium deliquia. Cum itaque humores ambo generales in vitio deprehendantur, videamus quis prior, aut potior in culpa fuerit, undenam labem suam contrahat, ac quo ritu humori alteri ac insuper partibus quibuscunque aliis, affici solitis, noxa communicetur.

Sanguinis & vinorum dyscrasia comparantur.

Quoad sanguinem (in cujus massa scorbutus radices suas potissimum agere videtur) alibi ostendimus, eum in crasi sua ejusmodi particulis, & simili fere ritu temperatis, ac vina constare: porro ob duas præcipue causas, uti vinum, ita sanguinem ægrotare innuimus, nempe vel quoniam aliquid extraneum, & non rite miscibile, huic aut isti confunditur, vel quoniam liquoris crasis, sive temperies pervertitur, h.e. quatenus elemento uno, forsan aut altero, quibus dominium debetur, suppressis, alia, quæ subjugari oportuit, exaltantur.

Quoad res non miscibiles utriq; confusas.

Circa prius, de vino observamus, quod cum fæces, prius secretæ, ac ad fundum detrusæ, denuo commotæ elevantur, vel si heterogeneum aliquid, uti sevum, aut sulphur exoticum dolio injicitur, exinde perturbatio insignis concitatur; quæ nisi brevi compescatur, vini crasis subverti periclitatur:

riclitatur: Pariter quamplurimæ sunt res non miscibiles, quæ sanguini confusæ motum ac circulationem ejus perturbant, & œconomiæ ritus, quo minus recte perficiantur, impediunt: Liquor nutritius, fœculentiis refertus, sanguinem inordinate fermentat: quin & liquor iste degener factus, febrium intermittentium paroxysmos ciet, prout olim monstravimus: recrementa sanguinis vaporosa, serosa, biliosa, ac atrabilaria in sinu ejus retenta catarrhos, hydropem, ictcrum, melancholiam, plurefque alios affectus parient: quod si extraneum illud tempestive amovetur, sanguis, uti & vinum mixtura extranea cito liberum, constitutionem pristinam brevi recuperat: attamen uterque liquor contentis heterogeneis aliquandiu in actus, tandem a debita crasi degenerat, proindeque non facile restauratur.

2. Præterea quidem, & vinum & sanguis, obmultas alias causas a recta temperie desciscunt. Quod spectat ad vinum plures sunt modi, & rationes, quibus liquor ejus a crasi legitima pervertitur: quibus etiam parallelas subjungantur totidem, ac forsan plures sanguinei liquoris dyscrasiæ. (Hic etenim venenari, ac subito corrumpi solet, quod non facile vino accidit.) 1. Igitur de vinis observare licet, eadem aliquando maturitatem non attingere, sed propter ἀτονίαν & defectum, quatenus nimirum spiritus, aliaque activa sulphuris, ac salis principia, crassioribus obvoluta, sese extricare nequeunt, prorsus cruda manere: quare minime spirituales sunt; sed consistentiæ crassæ, & saporis ingrati, in vappam degenerant: simili fere ritu, quandoque sanguis spiritu, ac sulphure depressis crudus & aquosus, nec non vigoris expers, ac in corde vegete accendi inhabilis perstat. Hujusmodi sanguinis μείωσιν Cl. Gregorius Horstius affectionis scorbuticæ causam asserit; attamen talis sanguinis dispositio, picam & malaciam, nec non diathesin hydropicam potius quam scorbuticam inferre videtur, prout mox plenius ostendemus. 2. Vini pars sulphurea præ cæteris exaltata, liquori immodicam effervescentiam, fi-

Quoad utriusque temperiem varie alteratam.

ve ebullitionem inducit; noſtro idomate dicitur, *fretting of wines*: pariter & ſanguinis pars ſulphurea nimium evecta proindeque ſupra modum effervescere, ac in corde accendi apta, intemperiem febrilem accerſit, & revera febrium συνοχῶν plurimarum cauſa exiſtit. 3. In vinis non raro ſpiritu fatiſcente & ſulphure conſtricto, pars ſalina in fluorem evecta, cæteris præpollet; quapropter liquor in acetum tranſit. *Cl. Sennertus* ſanguinem in ſcorbuto, ſicut vinum in acetum degener alterari putat quod tamen ſecus fieri mox declarabitur. Interim ab acetoſa ſanguinis dyſcraſia, melancholiam inferri olim monſtravimus. 4. Reſtat adhuc alia vinorum dyſcraſia, cui equidem ſanguinis diathefin ſcorbuticam ſatis apte comparemus: ſc. cum ſpiritu depreſſo, particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur: cumque hoc in vinis duplici modo fiat, etiam ob ſanguinem pariter affectum, duplicem ſcorbuti ſpeciem illinc deducere fas ſit, prout mox clarius patebit. Itaque de vinis vulgaris obſervatio eſt, quod præterquam quod in vappam aut acetum degenerant, eadem aliquando a ſpiritu depreſſo, atque ſulphure, ac ſale, una exaltatis, aut rancida, aut pendula, ſive mucilaginoſa evadere: noſtro idiomate dicitur, *Wines become over fretted, or become ropy*: In utraque mutatione, ſpiritu ſubjugato, particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul aſſociatæ, cæteris elementis præpollent, atque ad indolem ſuam liquoris craſin deflectunt. Attamen non eodem prorſus modo in utroque res agitur: quippe in priori vini dyſcraſia, ſulphur aliquantulum ſale, ac in poſteriori ſal ſulphure potius exiſtit: quin & alterutrum potentius factum, excuſſo ſpiritus dominio, ſibi alterum conſciſcit, & ſupra debitum tenorem attollit. Utriuſque ratio ad hunc modum explicabilis videtur.

Sanguinis dyſcraſia ſcorbutica inſtar vinorum, dum fiunt

Rancida aut pendula.

Cum vina generoſa diu efferbuerunt, particulis multum agitatis, invicemque allisis, ſpiritus partim evaporat, & partim elementis craſſioribus obvolutus, ſupprimitur: Interea ſulphur (cujus magna ſubeſt copia) agitatione magis provehitur, proindeque

proindeque ſpiritus jugo ſolutum, ſali adhæreſcit, ipſumque attollens, liquoris mixtionem alterat: cui dein, ob ſulphuris cum ſale combinati eminentiam, rancidities accedit: pariter cum vina tenuia diutius aſſervantur, ſal evectus, & fluore potitus ſpiritum deprimit, proindeque latici ſubjecto acorem inducit; dein poſtea, ſal eminens, ſulphur (quod in minori ſubeſt copia) ſibimet aſciſcens, intimeque adunians, liquoris conſiſtentiam e tenui in craſſam, & velut oleaginoſam, & a ſaporeacido in valde ingratum & quaſi mucidum convertit.

Probabile eſt, non abſimili modo ſanguinem in affectione ſcorbutica alterari, quam vina quoties nimis effervefacta in rancida aut pendula degenerant; quippe morbum iſtum non tam a fæculentiis ſanguini admixtis (quanquam tales adfuerint, attamen denuo excerni, eorumque ſupplementa præſcindi poſſint,) quin a ſanguinis dyſcraſia habituali pendere, argumento eſt; quia ſcorbutus radicatus adeo difficulter, ac interdum non omnino curatur. Porro ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuti parentem, pariter ac vini duplicem, nempe ſulphureo-ſalinam, ac ſalino-ſulphuream, ſtatuere licet. Cum enim maxima ſit varietas affectuum, qui ſcorbuto accenſentur, omnes ad hæc duo quaſi præcipua capita, ſeu velut binos mali fontes, ſatis apte revocari poſſint, ſc. primo quod ſanguis miaſmate ſcorbutico tactus, aut præ ervidus exiſtit, in quo nempe ſulphur prædominio potitum ſibi ſalem aſciſcit: quapropter iſte rancidior factus inordinate in vaſis effervefcit, atque recrementa adufta, nempe ſulphuris & ſalis concreciones, perpetim a ſe amandat, atque huc illuc diſpergit, quæ quidem exterius ſuffuſæ maculas, exanthemata, tubercula, aut ulcera producunt: interius vero depoſitæ vomitus, cardialgias, diarrhœas, aut dyſenterias, porro dolores atroces pariunt. In hujuſmodi ſcorbutica ſanguinis rancidirate, remedia ſolum temperata; ac crebra phlebotomiæ; ac minime cochlearia, raphanus ſylveſtris, aliaque acredine, & incitatione prædi-

ta conveniunt: pari quidem ratione ac vina rancida curantur eximendo e fæcibus, insuper lactis, amyli, ichthiocollæ, aliorumque demulcentium infusione. Vel secundo in sanguine scorbutum fovente, sal prædominio potitum, sibimet sulphur asciscit: quapropter, iste non ita servidus, quin vini penduli instar, crassus, & quasi mucilagino sus evadit, pigre in vasis circulatur, viscera, dum pertransit, infercire, iisque fæculentias quasi limosas affigere aptus est. Taliter affecti, ut plurimum sine exanthematis, aut eruptionibus cutaneis, torpidi, anhelosi, ac enerves fiunt, lassitudine spontanea, pectoris angustia laborant; quin & passionibus cordis spirituum deliquiis, vertigini, & convulsionibus obnoxii reperiuntur: porro in hujusmodi diathesi scorbutica, remedia calidiora, & sale volatili prædita, immo & chalybeata quæ sanguinem fundunt & exagitant, maxime ex usu esse solent: pari quidem ratione ac vina pendula tractantur, nempe plurimum conquassari, & agitari debent, porro iis calx viva, alumen ustum, gypsum, sal marinus calcinatus, aliaque summa acredine prædita imponuntur. Hæc de scorbuti principiis in massa sanguinea radicatis: Adhuc explicandum restat, quibus de causis sanguis a propria indole degenerans hanc, illamve dispositionem morbidam, & scorbuti parentem concipit. Attamen prius ostendere oportet, quo ritu in succo nervoso, sc. altero humore generali, istius morbi seminia jaciuntur.

Quo ritu dulcis scorbutica liquori nervoso imprimitur.

E sanguine cerebri oras adpellente, liquorem subtilissimum, pro spirituum animalium tum materia, tum vehiculo extillari, eumque per totum ἐγκέφαλον, & genus nervosum jugiter scaturire, alibi declaravimus: Latex iste, quandiu recte habet, spiritu & sale eidem combinato, seu volatilisato, potissimum constat; his modicum aquæ, qua diluantur accedit, sulphure ac terra parum opus esse videtur: attamen ista spiritus & salis volatilis concretio, humorem præstantissimum, qui sc. omnia permeat, penetrat, actuat, & irradiat, supra quod chymici de alchaest somniarunt, revera constituit:

conſtituit : Circa ſcorbuti initia, donec ſanguinis craſis, ac cerebri tonus haud penitus vitiantur, liquor iſte cerebri & nervorum irriguus, adhuc ſpirituoſus, dulcis, atque ad deſtinata quævis munia haud valde inidoneus perſtat, poſtea tamen e maſſa ſanguinea depauperata, & plurimum effœta, latex multo tenuior, & verſus acetoſum declinans extillatur : porro e ſanguine fæculento, & quaſi rancido aut limoſo, particulæ heterogeneæ, atque regimini animali plurimum infeſtæ ſuggeruntur, ac intra cerebrum debilius factum, ſine repulſa admittuntur, indeque in appendicem ejus tum medullarem, tum nervoſam cum ſucco irrigante diffunduntur : hinc ſpirituum animalium in ſingulis regionibus ſcatentium, modo deliquia & eclipſes, modo diſtractiones, exploſioneſque dolorificæ ac ſpaſmodicæ ſequuntur : Quapropter paralyſis, convulſio, vertigo, dolores, tremores, aliaque cerebri ac nervoſi generis præternaturales affectiones, ſcorbuto, altiores radices agenti, ſupervenire ſolent : de quibus infra ſpeciatim dicetur. Interim adnotetur in genere, labem ſcorbuticam ſucco nervoſo affixam in his tribus, ſc. in eorum aliquibus, aut ſimul omnibus conſiſtere, vid. quod liquor cerebri & nervorum irriguus multo tenuior, ſeu pauperior evadat; quod a craſi ſpirituoſa lina, verſus acetoſam degeneret, quod particulis heterogeneis, & morbificis referciatur.

Hactenus oſtendimus quo ritu in ſanguine, & deinceps ſucco nervoſo affectionis ſcorbuticæ prima quaſi ſeminia conſeruntur. Priuſquam morbi fructus, ſive ſymptomata, propter malam utriuſque humoris diathefin excitata, eorumque rationes, & fiendi modos, perpendimus, in ipſius morbi cauſas remotiores, & differentias inquirere oportebit: nempe ut conſtet ob quas προδοσιας, & quali apparatu diſpoſitio ſcorbutica prædictis humoribus imprimitur.

CAPUT

CAPUT XII.

De ſcorbuti cauſis remotioribus, a quibus nimirum maſſæ ſanguineæ, & per conſequens liquori nervoſo labes affigitur.

OStenſo, in ſuperiori capite, quæ ſit ſcorbuti cauſa conjuncta & proxima, ſc. mala diatheſis ſanguini & ſucco nervoſo impreſſa: circa cauſas remotiores, ob quas utrique humori, ac imprimis illi, qui potior & prior in culpa eſt, nempe ſanguini labes infertur, diſquirendum reſtat: etenim hujus depravatione detecta, facile patebit, quomodo in alterum laticem, miaſma morbificum derivatur. Cum itaque ratum habemus, affectionem ſcorbuticam in ſangnine vitiato potiſſimum fundari, ejuſque vitium, quaſi vinorum dum rancida & pendula fiunt, in ſale & ſulphure, dum ſpiritus deprimitur, indebite exaltatis conſiſtere; ſedulo perpendamus, quomodo hæc illave diatheſis *vosipn* maſſæ ſanguineæ imprimitur.

Aliorum ſententiæ de origine ſcorbuti recenſentur.

Atque hic præterire non debemus, quid alii authores ſcorbuti naturam diligentiſſime rimati, circa cauſas & ſubjectum ejus ſtatuerunt. Super hac re, cum plures extant ſententiæ, fere omnes hoc reſpectu conveniunt, ut morbi fons & origo a viſcerum culpa derivetur, ejuſque producti ſedes in maſſa ſanguinea collocetur, nempe ut hæc, illorum vitio fere tantum inquinata, labem ſcorbuticam contrahat. Antiquiores præcipuam hujus morbi cauſam lieni, officio ſuo non recte defungenti, imputarunt: Verumtamen cum lienis munus hoc a nonnullis, aliud ab aliis, & diverſum ab iſtis concipitur, diverſimodæ hujus morbi productiones fingebantur: *Wierus*, *Echtius*, *Albertus*, *Ronſſæus*, *Engalenus*, cum multis aliis, ex ſuppoſito quod lien receptaculum melancholici ſucci excrementitii, a ſanguine ſeparati, ſtatuunt ſcorbuti cauſam internam, proximam, eſſe copiam humoris lutulenti, craſſique melancholici

ſolius,

fólius; vel etiam cum aliis mixti, peculiarem corruptionis formam ſubeuntis, quæ circa lienem, ac jecur, atque in ipſis venis abundet: Hæc opinio, ſi melancholici ſucci a liene ſecretionem neglectam, aut impeditam, aliquando, & ex parte ſcorbuti cauſam eſſe pronunciaret, merito aſſenſum noſtrum vendicaret; ſin morbum iſtum ſemper & omnino hujus viſceris culpa oriri ſtatuatur, ſumme improbabile videtur, prout inferius patebit, ubi ſcorbuti longe potiores cauſſas aſſignabimus. Authores alii, hæmatoſeos munus lieni attribuentes, ſcorbutum produci dixerunt, eo quod lien, chyli partem ſibi deſtinatam in ſanguinem laudabilem minime conficiat. Cum vero alii, humidiores & magis aquoſas chyli partes in liene præparari, ac in ſanguinem converti ſtatuunt, uti Reuſnerus, *&c.* Idcirco proxima & interna ſcorbuti cauſa perhibentur aquoſi & ſeroſi humores, qui ſiquidem a liene haud excipiuntur, ſanguini confuſi, ſcorbuto originem præbent: Interim alii, uti Platerus, Baubinus, *&c.* Chyli partem craſſiorem ſanguificationis cauſa a liene allici dixerunt, & ex eo ſibi & aliis partibus ſanguinem idoneum præparari. Ex hoc ſuppoſito *Gregorius Horſtius* dicit ſcorbuti cauſam, eſſe crudum & ichoroſum ſanguinem, in toto corpore, potiſſimum tamen in hypochondriis, non quantitate ſolum, ſed ſpecifica quadam corruptione peccantem, ob μόλυσιν ex imbecillitate lienis provenientem: quia ſc. per lienis affectum præternaturalem crudiores chyli partes a ſanguificatione jecoris non avertuntur, unde primo ſanguis invenis jecoris & lienis depravatur, alienæ materiæ commiſtione deinde jecoris ἀιμάτωσιν impeditur, ratione objecti minus recte diſpoſiti, quatenus chylus ob lienis læſionem, juſto modo non depuratur. *Horſt.* append. ad lib. ij. part. ij. ſect. j. de ſcorbuto. Hæc opinio facile concidit: quia aſſerit, contra legem hæmatoſeos, lienem ſanguificare, atque chyli partes crudiores ad ſe attrahere, cum notiſſimum ſit, nullum chyli ad lienem tranſitum patere: Quin & eadem litura refellitur Reuſneri aliorumque ſententia, qua aſſeritur, proximam & internam cauſam

sam scorbuti esse serosos & aquosos humores, quos lien debuerat attrahere, &, per peculiare suum hæmatoseos munus, in sanguinem convertere.

Doctissimus Sennertus, licet cum prioribus sanguificationis munus etiam lieni attribuat, Institutionum lib. 1. cap. 9. attamen alio quam ab hujus visceris culpa, scorbuti causam derivat. Enimvero statuit ille, propter chylum in primis viis male concoctum, & πνευματώσει destitutum, fæculentias salsas & tartareas circa mesenterium, & omentum congeri, easque novæ materiæ appulsu indies auctas, & sero dilutas, demum in lienem & hepar, indeque in venosum genus transferri, illisq; adeo totam massam sanguineam infici, atq; crudam & salsam reddi. Primam hanc scorbuti mineram, in primis viis aggestam, appellat humorem melancholicum, quem insuper dicit serosum esse humoribus pituitosis stipatum, atque ob moram in istis partibus, peculiari ritu corruptum: Deniq; addit humorem istum, spiritus, & salis volatilis fixione generari, non secus ac cum vinum in acetum transit.

Scorbutus non semper lienis aut primarum viarum vitio oritur.

Huic opinioni, utut probabili, ne per omnia consentiam, quædam non levis momenti rationes evincunt. Præterquam enim quod hæc etiam doctrina cum circulatione sanguinis non exacte quadret, utpote cujus lege, humores in vasis mesaraicis seorsim a reliquo vasorum genere vix congeruntur: saltem illis exinde in lienem transitus minime patescit. Insuper haud recte statuitur scorbutum in primis viis solummodo incipere; namque interdum mero contagio contrahitur: Nec etiam hunc morbum a salis fixitate, aut sanguinis, & humorum cruditate provenire censemus; sæpenumero enim febribus diuturnis succedit, proindeque a sanguinis deflagratione nimia, & adustione, potius quam a chyli aliorumque humorum in primis viis μολύνσει exoriri videtur: porro interdum aura maritima & paludosa hunc morbum inducit, licet nullæ cruditates circa viscera gignuntur: siquidem laborantes ab initio circa appetitum & digestionem minime queruntur. Revera quod attinet ad cruditatem

tatem, atque salis in chymo aut sanguine fixitatem, & πνευματώσεως defectum, concedimus, ab his causis, diathesin valetudinariam non raro produci, propterea tamen non statim scorbutus, sed potius malacia, & pica virginum, leucophlegmatia, aut dispositio hydropica succedunt. Cum itaque scorbuti Ætiologia, ab authoribus, quibus sanguinis circulatio nondum innotuit, tradita, veritati minus quadret, libet modo, clave istac adhibita, rem totam denuo pertractare, atque morbi hujus causas, tum procatarcticas, tum evidentes, juxta ἀνματώσεως legem, qua tenuitas nostra potest, accuratius explicare.

Modo innuimus, esse plures occasiones & procatarxeos modos, a quibus scorbutus originem suam ducere videtur. 1. Quibusdam locis endemius existit, ut propter malignam aeris, & vaporum quibus stipatur, influentiam, una cum spiritu vitali miasma morbificum hauriatur. 2. Sæpenumero morbus iste febribus diuturnis, aliisque morbis chronicis succedit, illorumque affectus, sive productum merito censetur. 3. Nonnunquam hæreditario, & a parentibus scorbuticis per traductionem propagatur. 4. Interdum mero contagio suscipitur. 5. Mala victus ratio, inordinationes circa res non naturales, atque viscerum dyscrasiæ innatæ, aut acquisitæ affectionem scorbuticam aliquando inducunt, sæpissime ejus genesi contribuunt, aut fomitem præbent. Singulorum hujusmodi effectuum rationes consideremus.

1. Scorbutum aeris vitio sæpius contrahi nullus e vulgi fæce, quin confitetur, fere omnium in ore est, loca maritima, lacustria, & uliginosa quosvis, febribus intermittentibus, aut scorbuto, obnoxios reddere: quare valetudinarii, aut qui sanitatem suam colunt, procul ab hujusmodi locis habitationes constituunt: Talis equidem humidus aer tetras exhalationes, & inquinamenta continuo diffundens, duplici respectu insalubris, & non raro scorbuti parens existit: sc. ob transpirationem præpeditam, & propter fermenti incongrui

1. Quam ob rationem aer in salubris scorbutum parit.

susceptionem. Primo enim, in aere crasso & minus eventilato degentibus, meatus, & pori cutis valde constipantur: quare cum effluvia sanguinis haud debite satis exhalant, eadem intus retenta reliquam massam sanguineam fermentant, ejus particulas activas ad varias inordinationes disponunt. Dein secundo, quatenus eodem tempore vapores tetri, salia, & sulphura incongrua redolentes inspirantur, propterea sanguinis spiritus valde deprimuntur, ac interea particulæ ejus sulphureæ, & salinæ ad ἀκρότητας evehuntur, proindeque massæ sanguineæ crasis sensim mutata in morbidam degenerat. Cujus nimirum pars sulphurea siquidem perse exaltata sanguini rancorem insignem inducit; febris interdum continua, sæpius vero intermittens, aeri insalubri, propter rationes alibi ostensas, ita familiaris, excitari solet: Quod si a tali προφάσει (uti frequentius assolet) una cum sulphure principium salinum evehitur, dispositio scorbutica, qualis supra describitur, sc. vini aut rancidi, aut penduli æmula, sanguini imprimitur. Nec tantum ingens aeris humidi, & vaporosi tractus, ad hunc modum insalubris est, verum incolere domos loco palustri consitas, vel stagno circundatas, aut calce viva recens obductas, morbo isti obnoxios reddit.

2. Quare febribus diuturnis supervenit.

2. Febris diuturnior sæpissime scorbutum inducit: cujus ratio ex hypothesi nostra manifeste liquet; etenim a crebra, nimiaque sanguinis deflagratione, spiritus plurimum absumuntur, ut liquor pauperior & effœtus evadat; quin & sulphuris purioris ingens copia deflagrando evaporat; interea quod hujus reliquum est, sibi salem asciscens, ipsumque evehens, sanguinis crasin morbidam & plane scorbuticam inferre solet. Observare est a longiori febre propter spiritum & sulphur nimis exhalantia, atque plurimum salis cum sulphure residuo diutius concoctum, sanguinem valde salsum; & quasi lixivialem evadere, ita quidem ut deinceps ægre, & vix circulationi peragendæ, satis in corde accendatur: Cujusmodi sanguinis dispositio, non nisi longo tempore restau-

reſtauratur, & difficulter admodum a ſcorbuto incundo vindicatur. Nec tantum febribus, ſed & aliis morbis chronicis male curatis, ſcorbutus ſupervenit, idque propter duplicem rationem, ſive afficiendi modum: nempe vel quia ſanguis a morbo præſenti, verſus diatheſin ſcorbuticam immutatur; vel quoniam ægritudo laborantes a quovis exercitio aut motu diu inhibet; proindeque illi a longo otio & receſſu in ſcorbutum inclinantur: Prius cernitur in melancholia, ubi ſpiritu depreſſo, & ſale in fluorem evecto, ſanguis in acetoſum vergit. Cujuſmodi craſis, ſulphure poſtea a ſale aſcito, & pariter evecto, facile in ſcorbutum tranſit. Affectio hypochondriaca in tantum ſcorbuticæ affinis eſt, ut ſæpiſſime hanc ſociam inducat: nam fæculentiæ atrabilariæ, quæ ſanguinem pro iſtius affectus indole ſolummodo inquinant, poſtea craſin ejus pervertunt, adeoque ſcorbuticam reddunt: pariter icterus & hydrops, quæ ſanguinem impura, aut incongrua mixtura primo tantum inficiunt, diutina mora temperiem ejus prorſus mutant. 2. Plures alii morbi ſcorbutum accidentaliter inducunt; quatenus nimirum ægrotantes a labore aut exercitio quovis impediunt; proindeque illorum ſanguis parum eventilatus, non ſecus ac vina ſupra fæces ſuas diutius retenta, craſin amittunt, atque ſalis & ſulphuris inordinationes ſubeunt. Hoc modo paralyſis, lumbago, oſſium fracturæ, ulcera, ac vulnera non niſi longo tempore ſanabilia, homines ſcorbuto obnoxios reddunt.

3. Scorbutus interdum hæreditario contrahitur ita ut morbi lues a parentibus in natos derivata, abſq; aliis cauſis, ſive externis, ſive internis, fructus morbidos, affectionis ſcorbuticæ indolem exacte referentes, producat. Ita novi pueros ſtirpe valetudinaria oriundos, doloribus artuum vagis, macularum eruptione, gingivarum, & dentium eroſione & carie affectos fuiſſe. Inſuper obſervare eſt, parentum lue venerea tactorum natos, ſymptomatis gravioribus, affectionis ſcorbuticæ æmulis, obnoxios degiſſe. Hujuſmodi affectuum ratio-

3. *Quomodo hæreditario contrahitur.*

tio in hoc consistere videtur, quod miasma morbidum, humori genitali impressum, instar fermenti venenati habet, quod licet aliis particulis obvolutum, aliquandiu lateat, tandem δυνάμεις suas exerat, atque in sanguine aut succo nervoso symbola salis & sulphuris elementa exuscitet, eaque supra cæteras particulas evehendo, in labem scorbuticam deflectat.

Quomodo per contagium.

4. Pari ratione, & afficiendi modo, scorbutus per contagium propagatur; sc. effluvia a corpore infecto decidua, atque vicini poros subeuntia, vel per anhelitum inspirata, aut sanguinem, aut succum nervosum, vel simul utramque fermentant, adeoque particulas salinas, & sulphureas spirituosas evehendo, liquoris crasin juxta indolem suam pervertunt.

Quomodo viscerum & primarum viarum culpa.

5. Scorbuti causæ hactenus citatæ massam sanguineam immediatius respiciunt, & morbum a latice ejus sine magno primarum viarum vitio, incipere ostendunt: attamen ne hanc ragionem, cui a nonnullis culpa omnis attribuitur, prorsus immunem perhibeamus, juxta aliorum sententias statuere visum est, scorbuti rudimenta etiam intra coctionis viscera interdum concipi, atque illinc in sanguinem traduci. Si quando enim a longo tempore accidit e chylo vitiato, succum nutritium non nisi incongruum, atque salium & sulphurum enormium particulis refertum, massæ sanguineæ suppeditari, necesse erit hujus crasin tandem mutari, & juxta materiæ, unde constat & quotidie suppletur, indolem perverti. Quare observare est, qui cibis sale conditits fumoque induratis maxime vescuntur, atque vinum, & aquas ardentes copiose bibunt, e quibus particulæ salinæ & sulphureæ in sanguinem rapiuntur, scorbuto plurimum obnoxios reperiri: porro qui carne porcina aut etiam piscium, licet recentium, ac imprimis testaceorum carnibus plurimum aluntur; siquidem hæc alimenta sulphuris, & salis rancidiorum (uti colligere est ex putrescentium insigni fœtore) copiam præbent, facile in scorbutum, & quod majus est, quandoque in lepram proclives habentur: E contra

tra in hunc morbum non ita prompte incidunt, qui lacticinia, fructus crudos & immaturos, caseum recentem, aliaque absurda comedentes, magnam pituitæ saburram in ventriculo congerunt. Nec tantum e cibis pravis & dyspeptis, succus scorbutum fovens, producitur; sed interdum alimenta satis idonea, viscerum culpa in materiam morbificam saccessunt: quod tamen non semper hepatis, aut lienis vitio, prout nonnulli arbitrantur, accidit: his enim cum chylo nihil negotii est: verum ipse stomachus fermento extraneo præditus ingesta quævis pervertit, inque pultem modo aceto sam, modo salsam aut vitriolicam mutat, verisimile est etiam a pancreate, aut ductu cholidocho succum incongruum chylo permiscerí, ipsumque tinctura heterogenea imbuere. Necvero inficias imus, quin lien & hepar scorbuti productioni non raro contribuunt, licet eorum culpas non chylus, sed ipse sanguis immediatius luit, quando hepar obstruitur, ut sanguinis recrementa adusta minus secernat, propterea hujus massa fæculentior, atque salis & sulphuris particulis simul incoctis, nimis luxuriat. Quod spectat ad lienem, haud prorsus immerito est, quod circa scorbuti productionem tot querelæ in ipsum proferuntur. Cum enim hujus visceris munus (prout supra ostendimus) in his consistat, nempe tum ut sanguinis fæculentias atrabilarias, quæ sale fixo & terra constant, secernat & excipiat, tum ut easdem ulteriori coctione, in fermentum sanguini remiscendum digerat: si quando lien hisce muniis suis non recte defungitur, duplici respectu massa sanguinea inquinari solet, nempe vel quia fæculentiæ atrabilariæ a liene obstructo, aut debilitato non omnino excipiuntur, vel quoniam exceptæ, ibidem in fermentum inidoneum, & sanguinis corruptivum perverturtur: massa sanguinea vel hoc, vel isto modo interdum male disponitur, & non raro propter hanc occasionem solitariam, aut aliarum causarum accessu, in diathesin scorbuticam degenerat. Enimvero a tali procatarxi, affectionem hypochondriacam oriri olim declaravimus,

cui

cui quidem ſcorbutus (prout modo innuimus) adeo affinis eſt, ut illi ſæpiſſime aut comitem ſe adjungat, aut ſuperveniat. At vero ſcorbutum non ſemper aut tantummodo lienis vitio oriri, obſervatione ſuperius citata, liquido patet. Nempe olim vir nobilis affectione ſcorbutica, ſymptomatis quamplurimis, & maxime horrendis ſtipata, per plures annos laborabat, hunc medici celeberrimidum curabant, lienis vitio ægritudinem contraxiſſe, & iſtius viſceris cauſa mala graviſſima pati pronunciabant: Supra decennium doloribus fere continuis, nec non paralyſi, & convulſionibus miſerrime afflictus, tandem contabeſcens, phthiſi interibat: Defuncti cadavere aperto, ſenſui conſtabat, lienem, utut peſſime defamatum, omni culpa immunem fuiſſe: namque viſcus hoc in figura, magnitudine, ſubſtantia, & colore laudabiliter habens, tumore quovis, aut obſtructione carebat: inſuper vaſa ſanguifera aperta, & infarctione libera, fibræ nerveæ ſatis firmæ, atque ſanguis intra lienis poros contentus, putredinis expers apparebant.

Quare triſtitia & ſtudia immodica ſcorbutum gignunt.

6. Inter ſcorbuti cauſas, a rerum non naturalium inordinatione derivari ſolitas, merito hic triſtitiam ponimus, namque paſſim obſervare eſt, homines propter occaſionem aliquam luctu ingenti perculſos, & deinceps diu mœſtos, ſcorbuticos fieri. Cujus ratio hæc videtur eſſe, ingens mœſtitia animam inferiorem, ſeu corpoream immediate afficiens, binas ejus partes, nempe ſenſitivam & vitalem, intus compellit, earum ſyſtaſes a ſolitis expanſionibus inhibens coarctat, ac in minus ſpatium contrahit: hinc ſpiritus animales a debita expanſione præpediti, œconomiam ſuam remittunt, quare & ſanguis minori ambitu circuitus ſuos repetens, circa cordis ſinus agglomerari ibidemque ſtagnare aptus eſt; hinc cum ſpiritus utriuſque regiminis, ſc. tum animalis, tum vitalis præſides, deprimuntur, & ſanguis & ſuccus nervoſus ſecundum eraſes ſuas alterari incipiunt, & uterque vigorem ſuum ſenſim amittens, a liquore generoſo, verſus acetoſum & effectum vergit:

inſuper

inſuper coctionis viſcera, ſolito ſpirituum influxu denegato, munia ſua perperam obeunt. Hinc a chylo minus recte cocto, aut inter coquendum depravato, ſuccus nutritius non niſi vitioſus & fæculentiis refertus, maſſæ ſanguineæ infunditur, unde craſis ejus magis pervertitur, inque diatheſin ſcorbuticam facilius tranſit: porro ob hanc rationem, ſtudia immodica & nimis ſeria, & continua animi intentio, quatenus hinc ſpiritibus depreſſis, & viſcerum muniis ſubverſis, humorum præcipuæ craſes in pejus alterantur, ſæpe labem ſcorbuticam accerſunt: Cui accedit, quod tum mœſti, tum ſtudioſi vitam ſedentariam plerunq; degunt, cujus cauſa & ſanguis, & ſuccus nervoſus tanquam aqua motus defectu ſitum contrahens, vitiari, & corruptelam ſcorbuticam promptius inire ſolent.

Hæc ſunt ſcorbuti cauſæ procatarcticæ, ſi non omnes, ſaltem præcipuæ, quæ ſanguini labem affigunt; non opus erit διαπολογίαν aliam, ut conſtet quomodo noxa a ſanguine in ſuccum nervoſum derivatur, pertexere: etenim ſanguis ſolenni ritu, & circulationis lege, ſpirituoſi liquoris portionem in cerebrum extillat: at vero, prout ſupra innuimus, e ſanguine pauperiori facto latex tenuior, & ex eodem ſalſo (uti ſalinorum cum deſtillantur mos eſt) liquor acris prolicitur; item præterea a ſanguine fæculento, & quaſi limoſo, particulæ heterogeneæ, & regimini animali infeſtæ ſuggeruntur, quæ tamen a cerebro firmiori & ſano non facile admittuntur: quare ut tales particulæ, intra ἰγκέφαλον ſuſceptæ, affectiones paralyticas aut ſpaſmodicas ſcorbuto ſuperinducant, cauſæ quædam præcedunt, a quibus cerebri conſtitutio debilitetur, cujuſmodi eſſe ſolent, 1. ejus mala diatheſis hæreditaria, item. 2. frequens crapula, & vini potus immodicus, ſomni meridiani, otium & exercitii defectus, venus immoderata, hæmorrhagiæ ingentes, aliæque occaſiones, quibus aut ſpiritus animales nimis abſumuntur, vel cerebri pori & meatus relaxantur, ac nimis apperiuntur, ut quodvis præ foribus allatum admittant.

Labes ſcorbutica & e ſanguine in cerebrum & genus nervoſum derivatur.

CAPUT.

CAPUT III.

De ſcorbuti differentiis; item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis, quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur.

Scorbuti differentia.

EX cauſis ſcorbuti hactenus deſcriptis, facile erit hujus morbi differentias aſſignare. Primo etenim juxta duplicem cauſæ conjunctæ regionem, ſc. ſanguinem & liquorem nervoſum, affectio iſta diſtingui poteſt, quod vel hujus, vel iſtius ditionis maxime fuerit, atque modo in ſanguine, modo in ſucco nervoſo radices potiores egerit. Secundo juxta duplicem ſanguinis affecti labem, nimirum quod iſta ſulphureoſalina, vel ſalinoſulphurea fuerit, etiam ſcorbutus iiſdem nominibus inſigniatur, aut ſecundum vulgares appellationes dicatur, vel biliosus, ſive calidior, exanthematis, aliiſque ſymptomatis apertioribus ſe prodens; vel melancholicus, cujus virus, quaſi ſub cineribus coopertis lateat, facultatum læſione intrinſeca, potius quam externis eruptionibus dignoſcitur. Tertio ſecundum morbi originem, & invaſionis modum, quatenus ſc. aut per contagium ſuſcipitur, aut per internam procatarxin oritur; item juxta varium ejus ſtatum, quod vel inchoatus, perfectus, vel deploratus fuerit, multifariam diſtinguitur, & circa curationem indicationes diverſimodas requirit, de quibus poſtea explicatius dicetur. Interem vero ſcorbuti ſigna & ſymptomata recenſere, eorumque cauſas, & fiendi modos ſubjicere incumbit.

Signa & ſymptomata.

Signa, quibus ſcorbuti indicia capiuntur, ſunt vel extrinſeca, ſc. accidentia quædam, & circumſtantiæ, quæ donec morbi notæ certiores adſint, ſuſpicionem ejus præbeant. Ita ſi quiſquam parentibus ſcorbuticis ortus ſit, vel cum conjuge, aut ſociis affectis diu converſetur, vel ſi juxta oram maritimam, vel loca paludoſa, aut alias inſalu

bria-

bria degat, vel ſi febrem diuturnam alioſque morbos chronicos prægreſſos habuerit, vel ſi a remediis antiſcorbuticis juvamen ſenſerit, talem, abſque febre, aut alterius morbi certis indiciis, valetudinarie diſpoſitum, ſcorbuti labem quandam contraxiſſe, merito arbitremur. Vel ſecundo, morbi hujus ſigna, ſunt affectus & ſymptomata præſentia, ſc. corpore laborante inhærentia, cujuſmodi, cum multiplicia fuerint, varie diſtribui & in claſſes quaſdam redigi ſolent, nempe quatenus ſcorbuto propria ſunt, aut huic cum aliis morbis communia, item in quantum vel circa morbi initia, augmentum, aut ſtatum ejus peſſimum excitantur: porro diſtinguntur, juxta quod in variis partibus corporis excitata, interna, vel externa fuerint, item quatenus utraque in capite, thorace, abdomine, vel circa membra, aut habitum corporis evenerint: Hoc ritu ſymptomata ſcorbutica ſuperius recenſuimus. Cæterum illa ſatis apte diſtribui poſſunt, juxta quod oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam, vel propter ſucci nervoſi vitia, vel propter utriuſque humoris enormis facti congreſſus, & quaſi conjunctas influentias. Huic methodo, qua licet, in recenſendis explicandiſque ſcorbuti ſymptomatis, & ſignis inſiſtemus, quanquam in terea plurimi affectus, qui ab humoris hujus, aut illius culpa ſingulari procedere videntur, etiam in cauſæ partem humoris alterius vitium aliquod conſciſcant: quod autem ſpectat ad primarum viarum, & viſcerum in ſcorbuto affectiones præternaturales, licet tales interdum ab erratis in victu procedunt, ſæpiſſime vero etiam iſtarum partium ægritudines, ſiquidem permanentes & habituales factæ, propter ſanguinis aut ſucci nervoſi inordinationes, oriuntur, uti proprio in loco inferius declarabitur: Interim uni proſpectui ſubjiciatur, quomodo præcipua ſcorbuti ſymptomata, ab humoris hujus aut iſtius, aut conjunctim ab utriuſque vitio procedunt.

1. Cum

1. *Cujusmodi affectus propter sanguinis dyscrasiam scorbuticam oriuntur.*

1: Cum itaq; sanguis miasmate scorbutico plurimum inficitur, ob tres potissimum rationes mala symptomata succedunt. Sc. 1. quia liquor ejus depauperatus solito vigore caret, ut nec clare in corde accendatur, nec vegete & æquabiliter circuletur; quam ob causam, totius animæ dejectio, & velut subsidentia, mœstitia, anxietas, respiratio difficilis, pectoris angustia, pulsus intermittens, frequens leipothymia, caloris & frigoris suffusiones inordinatæ succedunt. 2. Sanguis fæculentiis scatens recrementa sua partibus, quas interluit, passim suffundit; quapropter exterius maculæ, exanthemata, tubercula, ac ulcera passim excitantur: hinc etiam catarrhi, hydrops, membrorum intumescentia, gingivarum ulcera, vomitus, diarrhœa, dysenteria, sputatio ingens, sudores, urina lixivialis, aut contentis saturata, quin & viscerum tumores, aut obstructiones non raro sequuntur. 3. Sanguis pauper & fæculentus, cerebro & nervoso generi liquorem non nisi vitiosum suppeditat; adeoque mediate istarum partium culpas luere debet: porro sanguis depravatus, spiritibus intra fibras ubique scatentibus copulam, pro facultatis locomotivæ actibus, explosivam, haud satis idoneam immediate præbet, unde lassitudo spontanea & impotentia ad motum ex parte procedunt.

2. *Qui propter labem cerebro & nervoso generi impressam.*

2. In scorbuto, succus cerebri, & nervosi generis irriguus, postquam labe morbida inficitur, sub triplo respectu peccat, 1. Quatenus a nobili & spirituoso in pauperem & tenuem declinat, unde languor & totius corporis enervatio, hinc etiam atrophia aliquatenus procedit. 2. Quatenus liquor iste a spirituosalino in acetosum mutatur, inde melancholia & metus, spirituum fatiscentia, & a solito vigore suppressio; quin & partium nervosarum dolores, ac irritationes fere continuæ, & ossium crepitus inducuntur. 3. In quantum liquor iste particulis heterogeneis, & regimini animali infestis refercitur, convulsio, spasmi, paralysis, vertigo, affectus soporosi, aut vigiliæ pertinaces, stultitia demum, aut insania oriuntur.

3. In

3. In ſcorbuto inveterato & graviori, ſanguinis & ſucci nervoſi recrementa variis in partibus ſimul depoſita, quatenus ea particulis ſalinis, quæ diverſimodæ ſunt indolis, prædita ſunt, invicem congrediuntur, ac mutua lucta, & efferveſcentia ſymptomata tetriora producunt: hinc enim dolores intolerabiles, præſertim nocturni, arthritis vaga, rheumatiſmus, aliique hujus generis affectus oriuntur. Ad hunc modum, a gemino luis ſcorbuticæ fonte, plurimi malorum affectuum rivuli, quaquaverſus decurrentes in ſingulis totius corporis partibus, moleſtias creant. Quartum adhuc ut plenior notitia conſtet, ex re fore videtur ſingula prædicta ſymptomata recenſere, & cujuſque illorum rationes, & fiendimodos, particulatim tradere.

3. *Qui propter conjuncta utriuſque humoris mala,*

1. Primum ſcorbuti ſignum, quo ſæpe morbi incipientis ſuſpicio præbetur, laſſitudo ſpontanea eſt, cui accedunt impotentia ad motum, item crurum debilitas & velut gravitatis ſenſus. Hæc ſymptomata circa morbi initia oriri ſolita, a ſanguinis, potius quam liquoris nervoſi (qui vix adhuc inquinatur) vitio derivantur: hoc autem duplici reſpectu fieri poteſt, ſc. primo quatenus ſanguis impurior factus, fæculentias ſeroſas inter circulandum exuit, eaſque muſculorum poris & meatibus infinuat, quibus infarciuntur illi & aggravantur, proinde ut ſpiritus impediti, ac intercepti, exploſiones ſuas locomotivas haud libere ſatis ac vegete ineant; inſuper partes, velut farcina quadam onuſtæ, non uti prius facile & expedite moventur. 2. A ſanguine vitioſo ſpiritus animalis copula explofiva, non niſi degener ac imbecillis accedit; propterea illi neque motus locales prompte ineunt, nec vegete perficiunt. In ſcorbuto inveterato impotentiam ad motum, etiam a ſucci nervoſi deprav atione, & ſpirituum inopia, oriri credimus.

Symptomatum cauſæ explicantur. *Laſſitudo ſpontanea.*

2. Reſpiratio difficilis, ac ad motum quemvis anhela, familiare ſcorbuti ſymptoma eſt; cujus cum binæ ſolent eſſæ cauſæ, modo ab una, modo ab altera, & aliquando ſimul ab utraque dependet. Dyſpnœa ſcorbutica, ſi valde crebra, & fere conſtans

Reſpiratio difficilis.

ſtans fuerit, a ſanguinis ſtatu pauperiori, & quaſi effœto, quo quidem in corde ſtagnare, & non ſtatim accendi aptus eſt, provenit: quare a motu quovis, ſiquidem muſculi vaſa ſanguifera comprimendo liquorem contentum prorſum urgent, ſanguis aliquanto uberius in cordis ſinus irruit, qui cum illic non ſtatim accenditur, & foras evehitur, cor aggravat, & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones, ut ſuppetias ferant, celerius moventur, ut ſanguinem citiſſime exantlent; adeoque in hunc finem, nempe ſanguinis effœti, & ex ſe pene immobilis circulationem, reſpiratio valde crebra & anhela inſtituitur: in hoc caſu cum reſpiratione laborioſa, etiam pulſus celer & parvus exiſtit. 2. Dyſpnœa ſcorbutica interdum a nervoſi generis culpa procedit; poſtquam enim labes morbida cerebrum ac appendices ejus occupavit, particulæ heterogeneæ, ab ἐγκεφάλῳ dimiſſæ, uti nervos alios, ita pneumonicos alioſque affines, ſc. diaphragmatis, & muſculorum pectoris motui inſervientes crebro ſubeunt, proindeque juxta quod nervi iſti, a muniis rite defungendis, aut inhibentur, aut pervertuntur, reſpiratio difficilis varii generis producitur, eſtque utplurimum aut paralytica, aut convulſiva: etenim particulæ morbificæ caudices nerveos ſubeuntes, & circa eorundem plexus, aut extremitates uberius congeſtæ, ſpirituum copiis affiguntur: hinc aliquando accidit a tali particularum (ſi forſan illæ narcoticæ fuerint) cohæſione, ſpiritus quorundam nervorum incolas ligari prorſus, & ab actibus deſignatis inhiberi: unde reſpiratione impedita, cæteri ſpiritus nervorum adhuc immunium hoſpites, ut ipſi proprio marte penſum commune perficiant, valde exercentur; adeoque qua licet, reſpirationem magis crebram, & laborioſam edunt quandoque vero ſpiritus, intra quoſdam ex reſpirationis munere nervos, ſcatentes, copula heterogenea, explofiva, ſive ſpaſmodica afficiuntur, cujus elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occaſiones aliquas excitantur, motus convulſivos ineunt; proindeque pulmones cum laborioſis,

riosis, & crebrius repetitis, modo ſyſtoles, modo diaſtoles vicibus, paroxyſmis quaſi aſthmaticis detinentur: in his caſibus quandoque nervi diaphragmatis, interdum pneumonici, ac pectoris motus abſolventes, item forſan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo iſti, ſeorſim a reliquis; aut narcoſi, aut affectionibus ſpaſmodicis obnoxii ſunt, ac propterea reſpirationis anomaliæ variæ differentiæ, ac modi occurrunt, quarum ſpecies quaſdam & exempla poſthac adjiciemus. Scio quoſdam prædictorum ſymptomatum cauſas vaporibus a ventriculo ejuſque vicinia elevatis aſcribere: quorum ſententia rationibus in contrarium allatis, alibi a nobis merito rejicitur. Eugalenus, Horſtius & Sennertus, quos alii ſequuntur, dyſpnœæ ſcorbuticæ cauſam, a viſceribus imi ventris inflatis, aut tumefactis, proindeque ſeptum comprimentibus deducunt, non ſecus ac in gravidis ac hydropicis fieri aſſolet: attamen huic opinioni minime aſſentior, quia ſymptoma illud non raro iis evenit, quibus venter & hypochondria ſatis mollia, ac infra coſtas ſubſidentia, ſpatium pro diaphragmatis motu ſatis liberum concedunt, prout examine facto ſæpius obſervavi: Quod autem lienis perturbationi reſpiratio difficilis paſſim in hypochondriacis, & quandoque forſan in ſcorbuticis ſuccedat, ratio eſt, quia nervi ſplenici cum pneumonicis communicant: quandoquidem igitur utrique materia morbida ſc. ſpaſmodica obſidentur, eadem in alteram commota, ſpaſmos ciens, alteros in affectus conſenſum trahit, prout ſupra de paſſionibus hypochondriacis diſſerens manifeſto declaravi; in omni reſpiratione difficili, propter nervoſi generis culpam excitata, pulſu ſit plurimum ſatis fortis, at debito celerior, ac interdum intermittens exiſtit.

3. Pectoris anguſtia ſcorbuticos nonnullos graviter infeſtat; cujuſmodi ſymptoma, cum reſpirationem difficilem adjunctam habet, eidem cauſæ, nempe ſepti a viſceribus elevatis compreſſioni vulgo aſcribitur: At vero licet pectus interdum *Pectoris anguſtia.*

eo ritu anguſtetur, ut affecti anheloſi ſpiritum altiorem ducere nequeunt, quin medio thorace inſpiratio terminatur, tamen aliquando e contra inſpiratio nimis profunde ducitur, ut laborantes ægre & difficulter expirent; quod certe nullo modo viſcerum diaphragmate inferiorum anomaliis, ſed vel ſanguinis in corde accenſioni haud rite peractæ, vel potius nervorum reſpirationi inſervientium affectioni præternaturali, attribui debet: quin pari ratione etiam inſpirationis difficilioris cauſa, ab eodem fonte deducatur: ſc, in utroque caſu nervi καὶ ἰσχνοὺς καὶ ἰκμαίους perficientes, quatenus materia morbifica, eaque vel narcotica, vel ſpaſmodica occupantur circa propria munera defungenda, aut nimis aut minus quam opus eſt peragunt. Quidam vero ſcorbutici interdum pectoris anguſtia, ſine reſpiratione multum impedita, moleſtantur; ſentiunt nimirum thoracis ambitum arctius conſtringi, ac in minus ſpatium contrahi: interim affecti de cordis anxietate, potius quam de pulmonum motu inhibito queruntur: hujus cauſa videtur eſſe, quod membranæ præcordia inveſtientes, quatenus humore ſeroſo, una tum nerveo nimis irrigatæ, inſtar corii madidi, contractiores evadunt: quin & earum fibræ in ſpaſmos breviores irritatæ corrugantur nimis, proindeque partes continentes coarctari coguntur: porro hujuſmodi præcordiorum coaſtrictio ipſius cordis motui quadantenus obſequitur: quippe dum ſanguis pauperior factus, haud vegete ſatis cordis ſinu exilit, nec aperte in pulmones deflagrat, propterea hos minus dilatari, aut expandi opus eſt; quinimo ut ſanguinis circulationi, in minori ambitu peractæ reſpondeant, & exacte quadrent membranis inveſtientibus, fibriſque nerveis ipſorum motui deſtinatis, quoad debiles expanſionum limites regulantur: quare iſta præcordiorum conſtrictio, ſicuti in pluribus obſervavi, propter gaudii & triſtitiæ occaſiones ſubito remitti ac intendi ſolet, nimirum juxta quod ſanguis uberius, aut parcius e cordis ſinu exilit, circulationi ejus ſpatium majus, minuſve proportionatur.

4. Pulſus

4. Pulſus inæqualis, ac intermittens, item frequens leipothymia, ac ejuſdem motus, ſcorbuto graviori ſæpenumero accidunt; quorum par ratio, ac reſpirationis anomalæ, modo ſanguinis in corde accenſioni indebitæ, modo nervoſi generis inordinationi merito aſcribitur: ſanguis ſalſuginior factus, ac inſuper fæculentiis ſcorbuticis valde refertus, velut ellychnii oleum, ſale ac ſordibus limoſis imbutum, non niſi inæqualiter, ac interrupte accenditur: quare hinc pulſus irregularis, cum ſpirituum vitalium ctebro deliquio cietur: Porro ſi quando nervi cardiaci etiam materia morbifica obſidentur, ut ſpirituum animalium influxus, quo cordis motus perennatur, haud juſto dimenſo, & æquabili ritu peragatur, propterea quidem accidit cordis motum aliquatenus inhiberi, ejuſque reciprocationes varie perturbari, pulſus inæqualis, vel intermittens, & parvus ac debilis a dyſcraſia ſanguinis, ſin ſatis ſit magnus & fortis, a functionis animalis vitio procedere videtur. *Pulſus inordinatus.*

5. Cordis tremor, palpitatio & magni ſubſultus ſcorbutice affectis non raro contingunt; ejuſmodi paſſiones ſunt mere convulſivæ, atque a nervis cardiacis, nempe ad cor ipſum, aut pericardium ſpectantibus a materia ſpaſmodica & explosiva obſeſſis, omnino dependent; nam ſpiritus animales, ipſorum nervorum, fibrarumque appendicum hoſpites, inordinate exploſi, totam cordis compagem immaniter ſuccuti, & locomoveri coguntur; interea dum cordis integra moles eo ritu agitatur, non raro proprios ſyſtoles & diaſtoles motus ſatis recte perficit, prout in nonnullis obſervavi, quibus urgente tali cordis ſuccuſſione, pulſus ordinatus, & laudabilis fuit. *Paſſiones cordis.*

6. Febres erraticæ, nec non ſubitaneæ caloris acfrigoris in variis partibus corporis ſuffuſiones, ſcorbuto inveterato ſupervenire ſolent: priorum ratio eſt, quod materia extranea, ſæpe cum ſucco nutritio ſanguini illata, quinetiam ipſe ſuccus alibilis, degener factus, quatenus non rite cum ſanguine miſcibilis, efferveſcentias ejus extempora- *Febres vagæ.*

neas concitant: interea febris typum regularem obſervans, iſtam ob cauſam excitari ſolita ſcorbuticis raro contingit; quia ſanguis ſalſugineus, licet incendio febrili correptus, haud diu, neque multum, ſaltem non æquabiliter deflagrat: Quoadcaloris ac frigoris ſuffuſiones ſubitaneas; illæquidem aliquatenus propter nervoſi generis affectus inferri videntur: quippe cum nervi ac propagines furculique nervei, vaſa ſanguifera, in pleriſque corporis partibus, amplectuntur & varie circumligant, in iſtum ſortaſſis uſum, uti juxta paſſionum impetus, aliaſquæ naturæ exigentias, ſanguinis curſus, velut ſtimulis, & frænis urgeatur, coerceaturque: veriſimile eſt, quod cum a labe ſcorbutica regiminis animalis œconomia pervertitur, pleroſque nervos & fibras eorum appendices huc illuc protenſas, ſpaſmos ſive motus convulſivos paſſim inire; propter eorum ἀναξίας etiam arteriæ, & venæ ἀνομαλῶς contrahuntur, proinde ut ſanguis in has partes plus debito compellatur, ac ab iſtis nimis exulat, unde caloris & frigoris ejuſmodi inordinationes procedunt.

Sudores nocturni.

7. Sudores copioſi, præſertim nocturni, ſcorbuticis quibuſdam perquam moleſti eſſe ſolent; cujus ratio eſt, quod cum ſuccus nutritius in maſſam ſanguineam quotidie illatus, propter hujus dyſcraſiam, & illius impuritatem ac ſordes, minime aſſimilatur, a ſanguine rejectus, ſub ſudoris forma amandatur. Quod vero liquor nutritius inter aſſimilandum degener factus, febrem intermittentem non more ſuo producat, in cauſa eſt ſanguinis intemperies ſalſuginea, qui propterea deflagrationibus periodicis minus habilis exiſtit: hujuſmodi ſudatio immodica in ſcorbuto, febri diuturnæ, aliiſque morbis chronicis, ſuperinducto potiſſimum contingit, ubi nimirum liquor nutritius ſanguinis aſſimilantis, magis quam viſcerum coquentium, culpa pervertitur.

Urina lixivialis.

8. in ſcorbuto, certiori, quam in aliis affectibus, diagnoſi matulam conſulimus: nam ſi abſque febre, aut ictero, urina intenſe rubicunda, & quaſi lixivialis apparet, iſtius morbi hoc ſignum indubitatum

indubitatum pronunciamus. Enimvero dum latex ſerosus cum ſale & ſulphure ſolutis aliquamdiu circulatur, particulæ ſalinæ, & ſulphureæ eodem incoctæ, tincturam valdè ſaturatam, & velut lixivialem impertiunt: quod etiam talis urina, contentis, quæ in lotio refrigerato ad fundum præcipitantur, plurimum abundat, particulis ſucci nutritii degeneris cum ſero abreptis, omnino debetur. Sed tamen urinæ ſcorbuticorum ſæpe variant; aliquando namque illæ citrini coloris, cum cremore innatante, aut vitri parietibus affixo apparent, unde ſumitur indicium, ſanguinem particulis ſalinis pluſquam ſulphureis abundare: Equidem ſi talis urina ad ignem exhalet, reſidentia ſalina in ſubdupla liquoris quantitate remanebit: Porro interdum ægrotantium urinæ de hoc, vel illo ſtatu in contrarium mutantur, ut quæ hodie rubicunda, aut citrina ſit, cras limpida & tenuis in copia ingenti excernetur: Cujuſmodi lotium ſiquidem conſtat haud diu cum ſanguine circulatum fuiſſe, (quia nullam ab eo tincturam ſuſcipit) provenire ſtatuimus, a ſanguinis & ſucci nervoſi recrementis aquoſis, partim intra lymphæductus contentis, partim intra poros & meatus ſolidarum partium depoſitis, quæcum ad plenitudinem aggeruntur, fluore oborto, e receptaculis ſuis ubique exundant, inque maſſam ſanguineam irruentia, exinde ſtatim per renes [illegible]dantur.

Sputatio copioſa & oris affectiones ulceroſæ.

9. Huic morbo ingraveſcenti, ſupervenit ſputatio copioſa, & plerumque gingivarum ſanguinolentia, dein earum flaccidita, ac tandem putrefactio, quam dentium eroſio, vacillatio, aut caſus cum oris fœtore comitari ſolent: Quorum ratio, ut melius conſtet, imprimis advertendum eſt, circa partes oris peculiares quoſdam ductus, nempe ſalivales, quibus ſeroſi humores copioſe excernantur, conſtitui: iſti a variis glandulis, nempe parotidibus, maxillaribus & ſublingualibus exorti, maxima ex parte circa gingivas, aut prope ipſas terminantur: horum munus conſtans & ordinarium eſt, ſalivam propter uſus quoſdam neceſſarios in cavitatem oris deponere. Præter-

ea tamen obſervare eſt, humores ſuperfluos, quin & vitioſos, craſſiores forſan quam ut per ſudorem, urinam, aliaſve vias a ſanguine ſecernantur, hac via foras amandari. Argentum vivum ſalibus ſubactum, & deinde intus aſſumptum, aut corpori illitum, a ſalinis corporis noſtri particulis minutiſſime diſſolvitur, iiſque involutum penitiſſime immiſcetur: hujuſmodi ſalium & Mercurii concretiones, per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffuſas, cum natura, ſiquidem moleſtiam pariunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optime, & quidem facillime molitur: Etenim ſanguis, & forſan aliquatenus liquor nervoſus, recrementis iſtis mercurioſalinis onuſti, eadem omnimodo excutere ſatagunt; quæ tamen, cum craſſiora fixioraque ſunt, quam ut per diaphoreſin exhalent exudentve, aut a renum fermento præcipitata per urinam amandentur; illa interdum arteriarum oſcula inteſtinis inſerta perrumpentia aliquatenus per alvum excluduntur; attamen iſtius pharmaci particulæ ſero obvolutæ promptiſſime in prædictis glandulis, aliiſque ad os & gulam ſpectantibus depoſitæ, per ſalivationem uberius excitatam, effluunt; quo efluxu gingivas, aliaſque oris partes ulcerari, atque dentes, cum fœtore oris, vacillare contingit: cæterum hujuſmodi ſalivatio interdum ſine [illegible]curio in febrium male judicatarum declinatione, criſeos loco ſponte ſuccedit; atque humor excernendus non tantum apertioribus ductuum ſalivalium foraminibus, ſed & arteriarum oſculis ubique conſitis exudans, cruſta albicante oris cavitatem oblinit: Par equidem ratio ſymptomatum ejuſmodi in ſcorbuto accidentium reddi debet: quandoquidem enim in ſanguine depravato, ſalis ac ſulphuris enormium recrementa plura & craſſiora congeruntur, quam ut diaphoreſi, vel per urinam aut ſedem ſatis excerni poſſint, ad oris emunctoria, quibus ſalſiora ſanguinis purgamenta exire ſolent, deferuntur: ſalſamenta iſta ſero diluta, non ſolum e vaſis ſalivalibus exundantia, ſputationem copioſam creant, ſed etiam per arte-

rias

bias advecta, molles & ſpongioſas gingivarum carnes ſubeunt, quæ primo, poris earum ſanguine ichoroſo oppletis, intumeſcunt; poſtea tamen, ichore ſalſo a ſanguine abſcedente, & continuo excreto, gingivarum caro, propter laudabilis nutrimenti defectum flacceſſit, dentes pene nudatos relinquens: porro a diuturno materiæ plane corroſivæ affluxu gingivarum caro corrumpitur, ut dentes ſtabilire nequeat, quin hi, alveolis diſſolutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas ſalino-ſulphureas, partim humoris excreti, partimque gingivarum putreſcentium, continuo expiratas, fœtor oris graveolens excitatur.

Macula & exanthemata varia.

10. Maculæ in cruribus, aliiſque partibus corporis erumpentes ſcorbuti ſignum pathognomicum habentur; hæ quandoque latiores, nummi denarii, non raro item ſolidi aream exæquant; interdum cutis ad magnitudinem manus, aut ſupra in parte quadam ſuggillari videtur: porro maculæ iſtæ diverſicolores, ſc. modo citrinæ, modo obſcuræ, modo purpureæ, lividæ aut nigræ apparent: porro quibuſdam exanthemata varie extumeſcentia, ſc. modo lævia, modo cum cute aſpera, & quaſi cruſta, aut ſquamis obducta in his aut iſtis membris vel in toto corpore erumpunt: inter maculas & exanthemata, ſive tumida & æqualia, ſive aſpera fuerint, hoc diſcrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam ſanguini minus congruam continent, quare a maſſa ejus in circuitu ſecreta in cute defiguntur, nec tamen eadem prorſus a ſanguine derelinquuntur, quin ſanguis pertranſiens particulas ſubinde alias, novaſque apponit: quo fit ut materia extravaſata, a continuo ſanguinis appulſu vel denuo reſorbeatur, vel ſubtiliata foras exhalet, (licet interdum partim hac via, partim illa res agatur) vel denique materies iſta ſuppurata in abſceſſus tranſit. Porro exanthemata cujuſque fere generis, non tantum in ſcorbuto, ſed in pleriſque aliis affectibus, immo ſi quando ſanguis propter occaſiones aliquas immodice ebullit, paſſim eveniunt. At vero maculæ ſunt porticulæ a ſanguine ſecretæ, &, ab eodem

prorſus derelictæ, adeo ut nihil illis cum ſanguine circulato deinceps commercii fuerit, quare nec in molem accreſcunt, nec ſuppurantur, nec facile evaporant: maculæ citrinæ aut obſuſcæ videntur eſſe bilis flavæ aut atræ portiones quædam e ſanguine in cutim ſuffuſæ: quoad ſtigmata vero nigra aut purpurea advertere eſt, eadem in nullis præterea affectibus, niſi in febre peſtilentiali, lue venerea, & ſcorbuto excitari: in peſte & febribus malignis videntur eſſe ſanguinis ſyderati, & velut vapore affecti, partes quædam rejectæ, quibus ſemper malignitas & contagium adjunguntur, prout alibi fuſius oſtendimus: in lue venerea & ſcorbuto etſi non tanta malignitas reperiatur, ut ſpiritus ſanguinis valde mortificentur, ejuſque liquor ſyderationes majores ineat, tamen ſuſpicari fas ſit, quod in utroque morbo ingraveſcente, ſanguis aliquatenus corrumpi & coagulari aptus, in grumos minores concreſcat; cujuſmodi ſanguinis concretiones arteriarum oſculis extruſæ, in cute defiguntur, & juxta quod portiones iſtæ majores aut minores fuerint, & cruoris plus aut minus corrupti participant, etiam maculæ quoad magnitudinem & colorem inſigniuntur.

Alvi fluxus. 11. Alvi fluor & diarrhœa in ſcorbuto ſatis frequenter accidunt, in tantum ut fæces alvi, quæ modo liquidæ ſunt, modo compactæ & diverſi-colores, alimenta ingeſta in quantitate excedere videantur. Cujuſmodi fluxus, licet immodicus apparet, ſi medicamentorum uſu ſiſtitur, ſtatim affecti, ventriculi, & hypochondriorum intumeſcentia, dyſpnœa aut animi deliquio tentari ſolent. Diarrhœæ ſcorbuticæ cauſa eſt, partim quod chylus non recte coquitur, neque per vaſa lactea cito ac ſatis effertur; hinc in inteſtinis ſtagnans & degener factus foras amandatur, præcipue vero hoc contingit, quod e maſſa ſanguinea impuritates interius admiſſæ arteriarum oſculis exudant; quapropter excreta interdum ingeſtis copioſiora exiſtunt.

Vomitus, nauſea, &c. 11. Pari ratione, crebro vomitui, rugitui nauſeæ, & cardialgiæ ſcorbutici æque ac hypochondriaci

aci obnoxii reperiuntur: quæ quidem ſymptomata frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia ſtomachi tonus labefactatur, ejuſque fermentum vitiatur, quo fit ut chyli male concocti reliquiæ in pultem auſteram, ſalſam, vitriolicam, aut alias degenerem faceſſat: præterea tamen ſtomachus male habet, quoniam & ſanguinis recrementa interius reſtagnantia, in ſinum ejus ſuffunduntur.

Dyſenteria & hæmorrhagia.

13. Nonnunquam affectus dyſenterici, item crebræ hæmorrhagiæ e naribus, venis ſedalibus, renibus, thorace, gingivis, aliiſque locis ſcorbuto invecterato laborantibus ſuccedunt: cujuſmodi ſymptomatum cauſa eſt, quod ſanguis ſalſior factus, propterea que efferveſcere aptus, vaſorum oſculis facile erumpit; præcipue vero, quia cum partium ſolidarum tonus debilitetur, atque fibræ ſint valde laxæ, vaſorum ora fiunt patentiora, & diſcontinua, ita ut ex arteriarum extremitatibus in venarum oſcula tranſitus non recta ducat, quin ſanguis inter vaſorum aperturas interceptus, ibidemque ſtagnare, & diffluere aptus, qua data via, facile erumpit, & ſe foras proripit.

Hæc ſunt præcipua ſymptomata, quæ propter labem maſſæ ſanguineæ impreſſam, & exinde in alias partes immediate tranſlatam, ſcorbutus inferre ſolet, quorum aliquibus tamen in cauſæ partem, etiam liquoris nervoſi depravatio accedit: Jam proxime conſideremus hujus morbi effectus & accidentia, quæ fere tantum, aut potiſſimum ſucci nervoſi culpa excitari ſolent.

CAPUT.

CAPUT IV.

Symptomata & accidentia quæ, in ſcorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam, exoriri ſolent.

Puſillanimitas, & totius corporis languor.

1. SUpra innuimus, ingraveſcente ſcorbuto, liquorem cerebri & nervoſi appendicis irriguum, ſolito tenuiorem & pauperiorem evadere, quo fit ut pleræque functiones animales præpedite admodum ac minus vegete exerceantur, hinc potentia locomotiva plurimum vacillat, ut affecti otium, & ſeceſſum amantes, corporis exercitia, & labores devitent, penſa quævis ægre ſuſcipiant, eaque ſtatim delaſſati remittant. Novi quibus tota anima ſenſitiva debito exilior, & quaſi corpori impar facta videbatur, adeo ut ægri ſe nec ambulare, nec ſtare poſſe credentes, lecto excitari, aut exurgere omnino recuſarent; cum tamen nulla evidens cauſa impediret, quin ſua munera ſatis exequi valerent: porro tales utut prius ingenioſi, etiam animi labores, & ſtudia abhorrent, & plane nihil agendo vitam conterere affectant.

Melancholia.

2. In ſcorbuto inveterato, ſuccus nervoſus a craſi ſpirituoſa lina, verſus acetoſam declinat; hinc, prout alibi oſtendimus, melancholia, animi fluctuatio, propoſiti inconſtantia & crebra mutatio procedunt: porro cum fibræ nerveæ a tali humore influo perpetuo irritentur, hinc leviores ſpaſmi, contracturæ, & dolores vagi aliquatenus eveniunt: At vero maximum liquoris nervoſi vitium eſſe ſolet, quod ſordibus, & fæculentiis refertus, particulas heterogeneas, & regimini animali diverſimode infeſtas contineat: quapropter affectus ſæpe graviores, & horrendi ſcorbuticis contingunt; cujuſmodi ſunt ſymptomata ſequentia.

3. Affectus

3. Affectus paralytici, ſc. impotentia, aut reſolutio unius, aut plurium membrorum, item ſtupor, & formicationis ſenſus ſcorbuto ingraveſcenti crebro ſuperveniunt: cujuſmodi tamen ſymptomata, ut plurimum non ſunt valde fixa & permanentia, verum modo ceſſant, aut remittunt, mox repetunt, aut intenduntur. Scorbutica paralyſis potiſſimum ob tria cauſarum genera excitari ſolet, quæ ſc. modo conjunctim, modo diviſim hunc morbum producunt. 1. Etenim membri debilitas aut reſolutio contingit, quia ſucco nervoſo depauperato, ſpirituum animalium, quibus membra quævis actuentur, penus ſive copia ſufficiens deſideratur: Hinc valetudinariis, tanquam ſenio confectis, circa crura & pedes, aliaſque interdum partes extremas, ad quas ſpirituum influxus haud ſatis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat: poſtea forſan, cum major ſpirituum affluxus membro affecto confertur, ac interim alibi deficit, morbus ceſſat, aut alio transfertur. 2. Interdum ſpiritus animales, etſi copioſe ſatis in partes ſuppeditantur, tamen particulis heterogeneis, & quaſi narcoticis, cum ſucco nervoſo illatis inficiuntur, ita ut quaſi ligati, & ſemiobruti, nixus explosivos vegete ſatis inire nequeunt: hinc non ſolum impotentia facultatis motivæ, verum & ſenſitivæ depravatio quædam, ſc. ſtupor & formicationis ſenſus oriuntur: quippe dum ſpiritus animales copula incongrua aggravantur, eorum irradiatio, haud aliter quam ſolis radiorum nebuloſum aerem pertranſeuntium, non niſi refracte & impedite peragitur, 3. Licet ſpiritus animales uberi ſatis copia diſpenſentur, ſintque narcoſi quavis immunes, & liberi, ſæpe tamen illorum viæ obſtruuntur, ut intra membra quædam commercia ſpirituum influorum, & infitorum commode peragi nequeant; namque interdum accidit, particulas craſſiores, & terreſtres nervorum corpora cum ſucco irriguo ſubire, quæ dein alicubi circa plexus nerveos, alioſque anfractus plenius aggeſtæ ductus in tantum infarciunt, ut ſpirituum in hoc aut illud membrum irradiatio prorſus inhibeatur.

Paralyſis ſcorbutica.

Ob tria cauſarum genera.

Ita

Ita novi in aliquibus manum, aut pedem, quin & brachium aut femur, reliquo corpore valente, penitus resoluta evasisse.

Dolores quorum varia sunt species.

4. A simili causa, sc. sucalentiis scorbuticis, in nervorum corpora delapsis, etiam dolores, qui frequentissimum hujus morbi symptoma habentur, aliquatenus procedunt; attamen cum varii sint generis, etiam propter alias praeterea causas oriuntur. Enimvero dolores scorbutici sunt vel leviores, incerti, ac cito transeuntes, qui interdum a flatu membranas distendente, quandoque etiam a materia salsa, vel acri, modo a sanguine, modo etiam a liquore nervoso, in partes nerveas suffuso dependent; cujusmodi materies, quatenus fibris nerveis improportionata, eas vellicat, ac in corrugationes irritat, dolorifica evadit: in quantum vero eadem vel a sero affluente cito eluitur, vel a calore dissipatur, sensatio molesta a tali causa illata facilius dimovetur. Vel secundo dolores scorbutici graviores, sunt, plurimum acuti, difficulter mobiles, cujusmodi item, vel sunt fixi & determinati ad particularem quendam locum, aut vagi, molestiam, utut gravissimam, ab uno loco subinde in aliam transferentes; prout cernitur, in arthritide vaga, scorbutica & rheumatismo, de quibus infra speciatim differemus: interim dolores fixi, & diu permanentes, in variis partibus, praecipue vero in ventre, lumbis, cruribus, sterno, ac capite excitari solent: Operae pretium videtur pathologiam, ad singula haec loca pertinentem, breviter describere.

2. Dolor ventris fere omnimus.

1. Dolor ventris scorbuto adeo familiaris est, ut juxta idioma Germanicum, exinde nomen acceperit. Hoc symptoma nonnullos affectos, in mitiori licet gradu, fere continuo affligit; cui alvus modo soluta, modo summe astricta adjungi solet: quorum ratio esse videtur, quod cum & sanguis, & succus nervosus impuritatibus scatent, tum arteriae, tum nervi materiae excrementitiae copiam versus alvi cloacam deferunt, quae circa mesenterii, aut intestinorum tunicas defixa, fibras nerveas perpetuo vellicando, dolores constantes ciet.

Caeterum

Cæterum vero in quibuſdam ſcorbuticis dolorum valde acutorum paroxyſmi, tamquam affectiones colicæ frequenter eveniunt, qui per plures dies, immo interdum ſeptimanas protracti, laborantes miſerrime excruciant: nimirum hi, præ doloris atrocitate, viſcera quaſi divelli, & dilacerari ſentiunt: tormenta hæc vix ullis remediis niſi generoſioribus opiatis, compeſci ſolent, & quam primum hypnoticorum virtus abſumitur, cum ſolita atrocitate repetunt, paroxyſmo vero diutius perſiſtente, cruciatus ſæpenumero in lumbos & dorſum propagentur, & exinde demum in membra totius corporis diffundantur: cujuſmodi affectioni non raro paralyſis ſuccedit. Quod autem ſpectat ad colicæ ſcorbuticæ cauſam, haud probabile eſt, eam oriri ab acri materia, intra cavitates inteſtinorum depoſita, nec etiam ab humore quopiam ſimplici, utut tetro, illorum tunicis impacto: hic etenim brevi diſcutiatur, aut in abſceſſum tranſeat, porro iſte enematum, aut purgantium uſu facile exterminetur: reverea atrocia iſtæc ventris tormina, non ob aliam cauſam quam a ſalium (qui diverſæ ſunt indolis) ſimul congredientium mutua lucta, & efferveſcentia, qua quidem fibræ nerveæ ab invicem divellantur & quaſi dilacerentur, provenire poſſunt. Enimvero ſupponere licet, ſucci nervoſi recrementa quædam acetoſa, ſtagnatis vitriolici æmula, circa meſenterii plexus, aliaſve iſtius regionis partes nerveas, copioſe aggeſta, quibus dein a ſanguine arterioſo efferveſcente colluvies ſeroſa, ſalis fixi & velut lixivialis particulis abunde referta, advenit, cumque iis turgeſcens, dolores velut lancinantes producit. Seminii morbidi prioris mineram e capite nervorum ductu in imum ventrem deſcendere, hinc arguere licet, in quantum cephalalgiæ immanes, nec non vertigo, & ſcotomia ejuſmodi colicam ſæpiſſime præcedunt, eique non raro ſuccedunt: Porro e maſſa ſanguinea particulas ſalis fixi, quaſi deliquium paſſas, abunde ſuppeditari, hinc conſtat, quoniam urgente hujus morbi paroxyſmo, ægrotantium urinæ coloris ſaturati & ſale

2. *Dolores quaſi colici.*

Eorum cauſa.

ſale plurimum refertæ, quaſi lixiviales apparent; earumque ſuperficies ſæpenumero, inſtar caudæ pavonis, diverſis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, urina melius habet, atque hinc convaleſcentiæ ſpes & ſigna deſumi ſolent. Quod autem ventris affectio ſæpenumero in lumbos propagetur, ratio eſt, quoniam nervi lumbares & meſenterici intime communicant, ac pluribus in locis mutuo inoſculantur: quare cum materies dolorifica in horum ductibus ſuperabundat, in vicinos illorum proceſſus facile tranſit: deinde autem, quod morbo ingraveſcente, dolores per totum corpus diffuſi, ſingula fere membra ac artus affligunt, ratio eſt, quia cum uberior ſeminii morbidi penus in capite progignitur, quam ut totus in nervorum imprimis affectorum, ſc, paris vagi & intercoſtalis, caudices, derivari poſſit; pars ejus, aliorum inſuper nervorum, etiam ſpinalis medullæ corpora ſubiens, in plurimas totius corporis partes mineram morbificam, ſalis acetoſi participem explicat, quæ ubique ſalis fixi e maſſa ſanguinea acceſſu ἀλγυματώδης evadit: denique poſtquam nervis unà plurimis materia incongrua, ſc. poſt mutuas humorum effervеſcentias reſidua, obſeſſis, & valde repletis ſpirituum copia profligatur, emanationum viæ obſtruuntur, eorumque mutua commercia abrumpuntur, nihil mirum eſt, ſi diuturni dolores ultimo in paralyſin terminantur. Nec tantum in medio ventre, ubi circa meſenterii plexus cauſa morbifica ſubſiſtere videtur, ſed in aliis circumcirca locis dolores, colicis haud inferiores, exoriri ſolent. Novi virginem nobilem cruciatibus acerrimis, prope os pubis, ſupra menſis ſpatium durantibus, & pro data occaſione repetere ſolitis, abſque ulla calculi, aut ulceris, circa vias urinarias, ſuſpicione obnoxiam fuiſſe: Cujuſmodi affectionem a materia morbida, plexibus nerveis in hypagaſtrio conſitis impacta, dependere arbitramur. Porro familiare eſt ſcorbuticis in hypochondrio, modo dextro, modo ſiniſtro, modo circa ventriculi regionem, dolorum valde atrocium paroxyſmos

Dolores in variis abdominis partibus.

ſmos experiri: quorum cauſas in plexibus nerveis ad viſcera ibidem loci conſita pertinentibus, latere putamus.

2. Dolores ſcorbutici interdum lumbos, quin & dorſi regionem, modo ſummam, modo imam, abſque prævio abdominis affectu, vel nephritidis culpa infeſtare ſolent. Novi plures a tali ægritudine decumbentes, aliquot dies & noctes de cruciatu intolerabili perpetuo conqueſtos: Cujuſmodi pathematis cauſam, in liquoris nervoſi recrementa acetoſa, iſtarum partium membranis & tendinibus ſuffuſa, ac dein ſalſamenti ſanguinei acceſſu in effervescentiam concita, referre viſum eſt. *In lumbis, & dorſo.*

3. Propter ejuſmodi ſalium conjugia, membranis præcordia inveſtientibus affixa, dolores circa pectoris regionem perquam moleſti, & non facile mobiles, crebro inducuntur; hinc pleuritis notha adeo frequens ſcorbuti ſymptoma eſt. Novi plures ſcorbuticos dolore moleſtiſſimo, ſubter ſternum excitato, perquam diu vexatos; ut in quibuſdam ita affectis, nihil minus quam abſceſſum in mediaſtino latentem ſuſpicarer, cum revera ſymptoma iſtud tantum a materia heterogenea, illuc partim a nervis, partimque ab arteriis allata, & membranis affixa ibidemque effervescente penderet: quod & eventus ſæpe comprobavit: nam ægrotantes diuturno remediorum antiſcorbuticorum uſu liberabantur. *In pectore & pleura.*

4. Hactenus præcipuas dolorum, intermedias corporis partes infeſtantium ſpecies, recenſuimus. Cæterum in ſcorbuto non minus moleſtiæ circa partes extremas, ſc. caput & crura, ſentitur. Quoad prius, cephalalgia morbo iſti tam raro deeſt, ut multi potiſſimum hoc affectu virus ſcorbuticum luant; cujus nempe mali paroxyſmis graviſſimis, longo tempore protractis, & crebra vice repetitis, obnoxii fiunt. Hujus cauſam unicuique obvium eſt, humoribus in meningas ſuffuſis aſcribere; quod etiam *ἀυτοψία* comprobavit. Nam in quorundam defunctorum cipitibus apertis, utraſque membranas coalitas, & tuberculis, ac tumoribus *In capite.*

moribus ſcirrhoſis per totum obſitas vidi. Cujuſmodi tumores & concretiones, a gemini humoris dolorifici, poſt crebras efferveſcentias, mutuis coagulationibus, exoriri videntur.

In cruribus. 5. Nec quidem aliter ſtatuendum erit circa dolores ægrotantium crurum & tibias, nocturno præſertim tempore, graviſſime moleſtantes: plures etenim ſcorbuto inveterato laborantes, quam primum lecto incaleſcunt, circa ſuras & femora, atque alias interdum partes, cruciatus intolerabiles pati ſolent, ita ut inclament, carnes ſuas, velut canum morſibus, aut laniena corrodi; ac dilacerari: Tortura hæc, ſi lecto eximantur, paulò remiſſius habet; ſecus affecti, per totas fere noctes miſerrime excruciantur. In hoc caſu nihil aptius concipi poteſt, quam ſucci nervoſi recrementa acetoſa in tibias, utpote in loco maxime declivi ſitas, decumbere, earumque membranis copioſe affigi, quibus, a ſanguine, propter lecti calorem, inſignius rarefacto, & agitato, dum rejectanea ſalina accedunt, cumque iis, pro ſalium more, fermenteſcunt, propterea quidem, a mutua particularum diverſi generis lucta & efferveſcentia, fibræ nerveæ ſupra modum vellicatæ, & divulſæ, corrugationes valde dolorificas ineunt, nec quidem citius ἀλγήματα hæc ceſſant, aut remittunt, quam particulæ, tunc aggeſtæ, aut evaporant, aut mutua lucta ſubactæ & attritæ ab efferveſcentia conquieſcunt; ſubinde vero intra breve ſpatium, utriuſque materiæ penus recens in novum paroxyſmum deponitur. Propter hujuſmodi ſalium diverſi generis, & ab humore duplici prodeuntium συζυγίας, mutuamque efferveſcentiam, etiam arthritis vaga, rheumatiſmus, & quidam alii affectus, quos merito ad conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias, & velut in malo confœderationes, referimus, producuntur. Porro in eadem claſſe dolorum ſcorbuticorum ſpecies quædam modo tractatæ poni debuerant: attamen quia doloribus aliis, a ſingulari ſucci nervoſi aut ſanguinis vitio oriundis, affines ſunt, idcirco affectionum ἀλγηματώδων theorias diverſimodas hic ſimul conjunximus.

In

In ſcorbuto, prout ſymptomatum diverſi generis confluxus occurrit, ita & materies morbifica multiplex, & variæ indolis progignitur: ſc. particulæ heterogeneæ, cerebrum & nervoſum genus cum ſucco irriguo ſubeuntes, modo ſunt narcoticæ & paralyſeos, modo ſalinæ & dolorum parentes, (uti dictum eſt) quandoque etiam, nitroſulphureæ & exploſivæ, a quibus affectiones ſpaſmodicæ oriuntur: Enimvero propter hujuſmodi particulas, in cerebro aggeſtas, vertigines, ſcotomiæ, ac interdum inſultus quaſi comitiales, ſcorbuticis contingunt: A tali cauſa, genus nervoſum occupante, in viſceribus & membris, motus convulſivi, tremores, ſuccuſſiones, & non raro contractiones horrendæ ſuccedunt. De convulſionum natura, differentiis, & cauſis ſupra ſatis fuſe diſſeruimus. Porro hujus affectionis caſus quoſdam admirandos, a labe ſcorbutica oriundos, plene deſcripſimus, ut non opus videatur ſuper hac re jam plura differere; namque hypotheſi ſuperius tradita, quibuſvis ſcorbuti ſymptomatis ſpaſmodicis facillime accommodetur.

6. Scorbuto inveterato laborantes vertigini utplurimum valde obnoxii fiunt: ſuper hoc affectu, uti & de pleriſque aliis cephalicis, diſquiſitiones ſpeciales, aliquando forſan publici juris faciendas, inſtituimus. Interim hic verbo annotetur, ſymptoma iſtud oriri, eo quod ſpiritus animales de ſolitis expanſionum ſuarum viis aliquatenus perverruntur, nempe ſtatas ſuas ſeries, & ordines vel impediti, vel alio propulſi, abrumpere coguntur: hæc, uti in aliis caſibus, ita præſertim in ſcorbuto, propter duas potiſſimum cauſas, nempe alteram, aut ſimul utramque fieri contingunt, ſc. vel quia cerebri meatibus & poris quibuſdam, ab hoſpite extraneo occupatis, ſpirituum commeatus alicubi obſtruitur, vel ſecundo ſpirituum manipuli quidam copula heterogenea onuſti, aut pone reliquos ſubſiſtere, vel tractibus ſuis excedere coguntur: In hoc morbo, ſiquidem a ſanguine valde impuro, liquor cerebro inſtillatus, plurimas fæculentias ſecum refert, qui ſecus fiat, quin particulæ *Vertigo.*

culæ heterogeneæ cerebri poros passim infarciant atque spiritibus animalibus accrescendo, eos aggravent, aut in explosiones adigant?

Somnolentia. 7. Propter similem fere causam, somnolentia & torpor insignis scorbuticis frequenter accidunt in quantum sc. spiritus animales particulis vel quosis aut narcoticis onusti, ac plurimum aggravati, intra cerebrum, etiam valde obstructum, motus pernices, & expeditos non facile ineunt, neque functionum suarum actus & exercitia diu continuant, quin succumbere, ac otio, & quieti indulgere amant. Porro hujusmodi affectus, quandoque a spirituum animalium defectu & penuria excitatur; etenim a sanguine plurimum vitiato & quasi effœto, liquor, non nisi tenuis, & vigoris omnis fere expers, cerebro & nervoso generi suppeditatur: a tali προφάσει in moribundis lethargum excitatum novi; quo sc. affecti, licet somno continuo indulgere viderentur; interpellati tamen, illico adstantes noscere, & affatis quibusvis respondere solebant; spiritum vero animalium copia satiscente, nec diu evigilare, nec ad colloquia longiora attendere valebant. Tales demum cum somno perpetuo obrutos aperui, cerebrum satis exiccum, ac hydrope, aut colluvie serosa, quibus lethargici plerunque afficiuntur, prorsus immune deprehendi.

Et vigilia. Interdum vero e contra, scorbutici quidam vigilia fere constanti molestantur. Cujusmodi symptoma, aliquando ab animi affectibus, dolore, paræmatis convulsivis, leipothymias metu, passionibus cordis, etiam a stomachi, aliorumque viscerum perturbationibus, procedit; in quantum sc. ob spiritus in quapiam animæ sensitivæ parte vehementius commotos, tota eorum hypostasis, a quiete, sive statu tranquillo ineundo, detinetur. Novi autem quosdam labe scorbutica tactos, qui licet dolorum, aut spasmorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus vigiles duxerunt, ac sæpe, opiatis validioribus licet assumptis, ne tantillum somni capessere potuerint:

Interim

interim ac ſi ſomno minime carerent, ſine capitis gravitate, abſque ſenſuum aut mentis torpore, uſque vegeti, atque ad labores obeundos ſatis expediti perſtiterunt. Hujus ratio videtur eſſe, quod interdum una cum ſucco nervoſo, particulæ quædam nitroſalinæ, naturæ, ſc. efferæ & irrequietæ, (cujuſmodi ſunt effluvia ab aqua forti, aut ſpiritu nitri decedentia) ſpiritibus accreſcentes, eos perpetim agitari, ac indefinenter in motu eſſe cogunt: quemadmodum enim vapores ab aquis ſtygiis emanantes, nunquam prorſus figuntur, aut quieſcunt; ita particulæ heterogeneæ, quæ iſtiuſmodi ſunt indolis, ſpiritibus cerebri incolis adhærentes, eos fere nunquam otiari, aut ſomno indulgere ſinunt. Hæc ſunt præcipua ſymptomata, quæ in regimine animali, propter ſcorbuticam labem, liquori cerebri, & nervorum irriguo impreſſam, excitari ſolent; quibus præmittuntur illa, quæ ſanguinis a recta craſi degeneris vitio contingunt. Quod ſpectat ad magnos iſtos, & plane Herculeos morbos, nempe apoplexiæ, & epilepſiæ inſultus, qui interdum ſcorbuticis accidunt: in hujuſmodi caſibus, prior affectio, quaſi alteri digniori maritata, nomen ſuum amittit, ac in illius pathologiam, velut proſapiam tranſit. Ultimo inquiramus quæ ſunt ſcorbuti ſymptomata, propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias, & veluti in malo confœderationes repullulantia.

CAPUT V.

De ſcorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur.

1. *Atrophia ſcorbutica.*

IN hoc cenſu imprimis collocetur atrophia ſcorbutica; qui enim hoc morbi diutius laborarunt, abſque notabili pulmonum labe, aut phthiſeos ſuſpicione, ſæpe in maraſmum incidunt, ita ut carnes prorſus decidant, ac cutis valde flacceſcens vix oſſibus

ossibus cohæreat. Cujus causa non tantum sanguinis a recta crasi degeneris culpæ attribui debet; namque hic, utut depravatus, aliqualem succi nutritii portionem plerumque assimilat, partibusque enutriendis apponit: at vero, siquidem liquor nervosus etiam male habet, facultas nutritiva omnino inhibetur, quin hujus defectu, aut vitio, nutrimentum a sanguine elaboratum prorsus infœcundum ac inutile existit: Quo munere, circa nutritionem, utrique liquor, sc. sanguineus, & nervosus defunguntur, alibi ostendimus: ex hypothesi ista, quam rationes satis probabiles astruere videntur, facile sequetur, atrophiam scorbuto familiarem, a conjunctis utriusque facultatis enutritivæ anomaliis pendere. Quatenus enim sanguis alimentum non nisi vitiosum suppeditat, atque liquor nervosus in eo actuando, assimilandoque delinquit, necesse erit partes solidas victu suo, continuo fraudatas emarcescere.

2. Arthritis scorbutica vaga.

2. Arthritis scorbutica, quæ ut plurimum vaga, partem modo hanc, modo istam successive, modo simul plures afficit, atque ab una in aliam, vel ab his in illas transilit, a duplici seminio, non secus ac colica superius descripta, pendere videtur, attamen modo prorsus inverso. Enimvero supponere licet in hoc morbo, salis fixi plures quasi congeries e massa sanguinea, hic illic circa membra, aut articulos, velut totidem nidos disponi, quæ quidem intra totidem distinctas cellulas reconditæ, tanquam piscium ova, sive semen fœminum maneant, quibus postea liquoris nervosi recrementa acetosa, velut semen masculinum accedant, easque fertiles reddant, nempe in quantum sales diversæ indolis una commisti, valde effervescunt; proindeque a mutua particularum lucta & agitatione, membranæ, fibræque nerveæ infigniter vellicatæ, in corrugationes dolorificas agantur. Revera primam hujus morbi, sicut etiam arthritidis communis, mineram a massa sanguinea deponi, eamque a succi nervosi recrementis actuari, inde constat, quia cum dolorum insultus in variis partibus simul, aut successive oriuntur, sanguis

guis haud ſupra modum efferveſcere, nec ſalſamenta ſua tunc temporis deliquium paſſa, copioſius exuere videtur; quippe nec pulſus citatior, neque urina lixivialis evadit. Attamen urgente paroxyſmo, acetoſa ſuccinervoſi recrementa fluorem pati, arguunt prægreſſæ utplurimum cephalalgiæ, capitis gravedo, aut vertigo, membrorum inquietudines, & non raro tendinum ſubſultus, cujuſmodi ſymptomata dolorum inſultus ſæpe præcedunt, aut comitantur. Huc etiam ſpectat, quod liquores acidi epoti, paroxyſmos arthriticos acerſunt. In ſcorbuto, ſiquidem utraque minera uberius progignitur, arthritidis nidi longe plures jaciuntur, in iiſque dolores multo citius pullulant: porro e ſanguine valde impuro materies ſalina, ſive tartarea, non tantum in pedum, aut crurum articulis, ſed ubique fere circa membranas, & muſculorum interſtitia aggeritur, cui etiam a ſucco nerveo copula acetoſa, pluribus in locis ſuffuſa, dolorum prolifica exiſtit; dein quatenus utraque minera, in materia minus craſſa conſiſtit, atque in locis patentibus colligitur, brevi utplurimum tempore, aut a ſero affluente eluitur, aut a calore diſſipatur, vel a ſanguine reſorpta, alio tranſfertur.

3. Rheumatiſmus, prout ab authoribus modernis deſcribitur, ſcorbuto inveterato crebro ſupervenit. Cujuſmodi affectio, dolores fere in omnibus corporis partibus ſeriatim excitans, licet arthritidi vagæ modo deſcriptæ ſimilis apparet tamen ab ea differt, tum reſpectu dolorum, qui in rheumatiſmo citius tranſeunt, & crebrius ſedem mutant, iiſque febricula, & partium affectarum tumor, & phlogoſis utplurimum adjunguntur, tum ratione cauſæ conjunctæ, quæ quidem iſti, quæ colicam ſcorbuticam parit, affinis, arthritidis vagæ cauſæ inverſa eſt: videtur enim quod in primum hujus morbi apparatum, minera acetoſa, a ſucco nerveo, quaſi ſemen fœmininum, pluribus in locis deponatur; cujuſmodi ſymbolis hic illic varie relictis, dum ſanguis efferveſcens exuvias ſalinas copioſe rejectas ſuffundit; ſtatim a mutua particu- 3. *Rheumatiſmus.*

particularum dissimilium lucta, & congressu, dolores inferuntur. Porro quia sanguinis recrementa, in medio suo decursu exposita, motum ejus aliquatenus impediunt; idcirco in parte affecta tumor & phlogosis inducuntur. dein quia sanguis materiam a se modo rejectam denuo resorbet, ac alio transfert, dolorum ita crebræ metastases ac mutationes contingunt. Hæc affectio peculiarem considerationem meretur: super eadem hic pauca quædam in genere, quatenus nimirum scorbuti symptoma est, annotasse sufficiat.

Hactenus scorbuti symptomata, a triplici causarum genere oriunda explicavimus, cujusmodi pathologia affectus alios multiplices, ac inter se longe diversos, in se continet: de quibus tamen observatu dignum est, quod cum plures morbi, ad cerebrum & nervosum genus pertinentes, qui sæpenumero per se, ac solitarii existunt, etiam scorbuto superveniunt; tamen quoad rationes suas formales, & quoad medendi methodum in his ac illis adhibendam, discrimen insigne occurrit. Enimvero paralysis, vertigo, convulsio, lethargus aliique morbi affines, cum per se contingunt, semper a causa fixiori, ac utplurimum ab insigni capitis ac appendicis nervosi labe, dependent; cumque remedia cephalica, ac in istis morbis tantum appropriata, conveniunt, tamen successus haud facile, neque semper votis respondet. Interim pro sanguinis emendatione aut parum curæ impenditur, aut si adhibetur, plerumque incassum cedit: at vero cum pathemata istæc a scorbuto inducuntur, minoris sunt periculi; atque licet paroxysmos crebriores habent, isti tamen facilius transeunt; cæterum morbi curatio remediis antiscorbuticis felicius quam specificis, & cum sanguinis ad debitam crasin reductione, potius quam cerebri & nervosi generis malis occurrendo, perficitur. Eadem observatio locum obtinet in tumoribus, ulceribus, hydrope & multis aliis affectibus a lue scorbutica productis, qui, secus ac cum per se excitantur, remediis non nisi antiscorbuticis sanantur. Horum ratio est, quod in scorbuto, symptomatum & affectu-

Ut differunt morbi per se excitati, & scorbuto συνεγειρόμενοι.

affectuum plurimorum causa conjuncta, fere tantum in humoribus, nempe sanguine & succo nerveo, ac nondum in partibus solidis, sc. visceribus, præcordiis, ac cerebro consistit, quare cum illorum dyscrasiæ multo facilius quam horum malæ conformationes emendantur, ejusdem generis morbi, propter scorbutum, quam per se excitati, certius, ac cum minore negotio curantur. Attamen cum, ægritudine ista radices altiores agente, partes etiam solidæ principales (prout sæpius usu venit) noxam contrahunt; vid. cum sanguinis & succi nervosi recrementa iisdem diutius impacta, tonos lædunt, poros, & meatus infarciunt, & non raro in iis tumores scirrhosos, aut abscessus pariunt; hinc prædicta symptomata, quamvis labi scorbuticæ fere tantum imputata, raro aut nunquam sanationem admittunt; & propter hujusmodi causam invincibilem, demum ipse scorbutus deploratus evadit.

CAPUT XI.

Scorbuti prognostica.

In scorbuto prognosis non sit temeraria.

CUm in affectione scorbutica, simul plura, ac interdum valde tetra, & horrenda symptomata urgere solent, prognosticon a medico expectatur: immo ipse, quo melius medendi methodum instituat, qualis morbi eventus futurus sit, sedulo perpendat: attamen judicia in hoc casu sint cauta, diu suspensa, ac minime temeraria; plures enim (uti nostræ observationi constitit) pro desperatis habiti, convaluerunt. Vidi quos frequens & horrendum asthma jamjam suffocare videretur, alios a crebra leipothymia continuo moribundos, quin & alios, aut paralysi, aut paroxysmis convulsivis, aut colica gravissima tentatos, intra breve spatium, medicamentorum ope prorsus liberatos: Novi quosdam scorbuticos ab hydrope per totum corpus intumefactos, alios atrophia in extremam maciem redactos, denuo ad perfectam sanitatem restitutos. Quamvis igitur

hoc morbo laborantes, interdum affectibus ſumme periculoſis urgentur; ſi tamen adhuc viſcera mediocriter ſana, aut ſaltem non multum vitiata fuerint, de malis iſtis, propter meram ſcorbuti labem excitatis, minime deſperetur: e contra autem quando ſymptomata minus terribilia apparent, ſi hypochondriorum & abdominis contenta obdura & velut ſcirrhoſa evaſerint, aut ſi pulmones corrumpi inceperint, circa morbi ſanationem nihil ingens, aut benignum promittatur: In caſibus vero nondum deploratis, ubi ſpes valetudinis recuperandæ relinquitur, aut ſaltem mortis ſubitæ metus longe abeſt, ſi forſan quæſtio fiat, quam cito, aut tarde, facile, aut difficulter therapeia ſuccedat, hujuſmodi criteriis inſiſtatur.

1. Scorbutus uti non ſtatim affectos jugulat, aut verſus ſtatum inſanabilem præcipitat, ita nec cito, nec facile curatur: etenim morbi cauſa potiſſima, in dyſcraſia ſanguinis conſiſtens, non multo facilius tollitur, quam vina, dum rancida, aut pendula fiunt, ad debitam craſin reſtituuntur: quare hujus labe correpti per plures menſes, ac interdum annos, immo aliquando per totam vitam ejus noxam luunt.

2. Ægritudo hæc ab intemperie ſanguinis ſulphureoſalina, ſive calidiori vini rancidi æmula, dependens, ægrius curatur, quam ſi eadem a dyſcraſia ſalinoſulphurea, ſive minus adufta, vini penduli æmula procedat: namque hæc mala ſanguinis, aut vini conſtitutio, in ſtatum a quo decidit, quodammodo rurſus evehi; verum iſta in ſtatum, quem tanſiliit, non facile reduci ſolet.

3. Scorbutus febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis male curatis ſuperveniens, aut etiam conſtitutioni originaliter, vel propter occaſiones quaſdam, valetudinariæ ſuperveniens, difficilioris curationis habetur; quia nimirum in his caſibus, & ſanguinis craſis plus vitiatur, non raro item viſceribus noxa quædam affigitur. Proxime his, ægre ſanantur, qui mala victus ratione, ac imprimis ab aſſiduo liquorum generoſiorum potu,

tu, labem hanc cum læſo ventriculi, aliorumque viſcerum tono contraxerunt: attamen qui propter contagium, aeris inſalubritatem, navigationem, aut vitam ſedentariam ſcorbutici evadunt, ſæpius & cum minori negotio ſanitati reſtituuntur.

4. Hic morbus adhuc recens, quamdiu labes fere tantum maſſa ſanguinea incluſa, nondum cerebro ac nervoſo generi imprimitur, neque in ſolidis partibus ſymptomata durabilia excitavit, non raro ſanationem perfectam admittit: ſin vero affectio radices altiores agens, in regimen animale propagatur, ibidemque pathemata ſpaſmodica ac dolorifica producit, ac inſuper virus ſuum, macularum & exanthematum eruptione, gingivarum & dentium eroſione, aliiſque ſignis pathognomicis latius prodit, vix unquam radicitus extirpatur; quin præcipua medicinæ opera, ſymptomatis maxime urgentibus occurrendo, eorumque incrementa, & extremitates ſupprimendo, impenditur.

5. Qui ſcorbuto inveterato laborantes, modice vivere recuſant, ſed maleſano appetitui, in peſſima quævis proclivi, indulgent: ac inſuper in aſſumendis remediis difficiles ac moroſi exiſtunt, medici operam, utut ſedulo adhibitam ſæpiſſime eludunt; revera ut præſtet, eos malo ſuo genio relinquere, quam medicamenta utilia, hic omnino incaſſum præſcripta, defamare.

6. Quandoquidem, hoc affectu ingraveſcente, materies morbifica multiplex, & diverſimoda, utpote ſymptomatum varii generis, ac indolis cauſa progignitur, idcirco remedia non tantum unius generis adhibentur: ſed cum medicinæ methodus quædam, licet cum ſummo judicio præſcripta, parum aut nihil verſus therapeiam profuit, non ſtatim relinquendi ſunt ægri, ſed medicamenta alia, & ſubinde alia tententur: Enimvero non eadem omnibus, neque ſemper eidem perſonæ conveniunt: In corpore affecto ſalium ac ſulphurum poteſtates, & combinationes paſſim variant; perinde etiam medicamenta minus

juvantia aliquoties mutentur, donec in aliquod maxime congruum & juvans incidatur.

2. Quod si non obstante, aut non recte adhibito remediorum usu, scorbutus sensim ingravescens in deteriorem statum indies evehatur; tandem hydropem vel phthisin inducit; ab hoc, aut illo morbo proximus in mortem fit transitus: postquam enim sanguis plurimum depravatur, recrementa sua, copiosius demum aggesta, aut pulmonibus, aut imi ventris visceribus suffundit; proindeque hujus aut illius generis affectus pariter exitiales accersit.

CAPUT. VII.

De scorbuti curatione.

QUod spectat ad scorbuti therapeiam, siquidem haud unica & simplex affectio præternaturalis, sed legio quædam profligandæ est, idcirco medendi methodus indicationes multiplices, easque varie complicatas, ac subordinatas perstringere debet: quas tamen vulgari modo ad tria hæc capita referre visum est: nempe ut sint præservatoriæ, quæ morbi causam, & curatoriæ, quæ morbum ipsum & symptomata ejus respiciunt & tollunt, & denique vitales, quæ patientis robur ac vires tuentur vel restaurantur.

Indicatio triplex.

1. *Præservatoria.*

Ab ipso curationis initio contra morbi causam collimare debemus; hac enim, velut radice præcisa vel avulsa, statim truncus, rami, & fructus emarcescent. Cum itaque ostendimus, scorbuti causam in sanguinis dyscrasia, sc. aut sulphureosalina, aut salinosulphurea fundari: imprimis danda erit opera, quo melius illa, tum hujus, tum illius indolis, emendetur: in hanc rem, primo impedimenta tollantur, dein ipsa primaria intentio perficietur: propter utrumque scopum remedia a Diæta, Chirurgia & Pharmacia expetuntur. Quoad Diætam specialis victus ratio inferius apponetur; interim ut de reliquis procedamus.

Sanguinis, ad debitam crasin per remedia appropriata

priata reductio, propter hæc duo potiſſimum impeditur, ſc. primo, quia ſucci nutritii, non niſi vitioſi penus ei continuo inſertur; dein ſecundo, quia recrementa in ſinu ejus producta, per idoneas cloacas non ſatis amandantur. Itaque providendum erit, tum ut chyloſeos negotium in primis viis recte peragatur, tum ut recrementa vaporoſa per diaphoreſin, ſeroſa per renes & lymphæductus, bilioſa per cyſtin felleam, atrabilaria per lienem, atque alia cujuſque præterea generis, per propria emunctoria ſatis expurgentur: dein hiſce muniis rectius inſtitutis, ſanguinis dyſcraſiam, per medicamenta ſpecifica, ac imprimis ſale volatili prædita, reducere nitemur. Remedia ſingulas hiſce intentiones reſpicientia una complicari, ac ſimul in uſum adhiberi debent: quo tamen ritu, ac quibus adminiſtrationum modis, adhuc particularius deſignare oportebit.

Intentiones therapeuticæ.

1. Ut chyloſis in primis viis recte perficiatur, curandum erit, ut materiæ excrementitiæ ſaburra in iis congeſta exterminetur, ut fermenta deperdita, aut depravata reſtituantur, ut meatus & pori quoquomodo infarcti & obſtructi reſerentur. In hos fines medicamenta cathartica, digeſtiva & aperientia; deſtinantur.

2. Excrementa in maſſa ſanguinea collecta, cum pes propria emunctoria non ſatis amandantur, per alias vias maxime idoneas ſubinde educantur: in hanc rem etiam cathartica, ac inſuper diaphoretica, & diuretica conveniunt.

3. Sanguinis dyſcraſia ſcorbutica emendetur, phlebotomia & remediis ſpecificis. Quare, ut indicationis præſervatoriæ, res tota in ſummam redigatur, remedia quæ præcipuas ejus intentiones perficiunt, ſint cathartica, phlebotomia, digeſtiva, aperientia, diaphoretica, diuretica & antiſcorbutica, ſive ſpecifica: Dein quatenus remedia digeſtiva, ac aperientia ſæpius concidunt, ſiquidem utraque particulis acidis, acribus, aut ſalinis præcipue imbuuntur; porro, in quantum ejuſmodi pharmaca diaphoreſin, aut diureſin apte ſatis movent; idcirco apparatus pharmaceuticus, intenti-

tionibus prædictis requisitus, in angustiores adhuc limites redigi potest: nimirum ut fere tantum constet medicamentis catharticis, digestivis, ac antiscorbuticis, quibus phlebotomia pro data occasione adjicitur: illorum formulas quasdam, & præscripta, ac insuper utendi modum, designare incumbit.

CATHARSIS.

Catharsis. 1. Methodus medendi scorbuticis fere quibusvis præscripta, a catharticis incipiat: Etenim nisi primæ viæ mundantur, medicamenta in alios quosvis usus destinata, ab illorum sordibus inquinabuntur, quapropter vomitio interdum non minus quam purgatio conveniat.

Per vomitum. Si ventriculus (ut crebro assolet) materia viscida accescente, aut nidorosa aggravatus, tarcinam impuram nausea aut vomendi nixu sursum ejicere molitur, atque patiens talem evacuationem olim satis robuste ac cum *hypopsia* tolerare solebat, nihil vetat, modo vires non sint nimium prostratæ, pharmacum emeticum exhibere. Fortioribus, infusio croci metallorum, aut Mercurius vitæ, aut tartarus emeticus Mynsichti, vel sulphur antimonii Glauberi propinetur: qui sunt constitutionis imbecillæ, aut tenerioris, vinum scillitieum, aut Gillam Theophrasti assumant: quibus in exigua dosi exhibitis, serum lactis in magna copia superbibant, dein ventriculo ad nauseam repleto, digito vel penna gutturi immissis, vomitio facillima provocatur, & aliquoties pro libitu iterari potest. Hoc vomendi ritu mera stomachi contenta, a plicis ejus deversa excernuntur: neque in aliis circumcirca visceribus, aut membranis (prout a stybiatis fieri solet) vellicationes dolorificæ, aut convulsivæ cum leipothymia cientur. Quibus ventriculus, propter malam digestionem, pituitæ, aliusve materiæ degeneris saburram facile congerit, præcepi (& sæpius bono cum successu) ut semel in mense, talem vomitionem, utpote tutam, & salubrem proritent.

Ubi

Ubi vomitio locum non habet, a purgatione incipiatur; ſaltem poſito aliquot dierum interſtitio, evacuatio hæc iſti ſuccedat. Quod olim de præparatione humorum ab authoribus paſſim inculcatur, aut ſupervacaneum, aut, non intellecta ſanguinis circulatione, prorſus erroneum eſſe duco: quin iſtius intentionis vice, viſcerum fermenta reſtaurantia, & ſanguinis craſin alterantia, ſubſtituantur: interim ut primarum viarum ſordes & liquoris tum ſanguinei, tum nervoſi ſuperfluitates recrementitiæ amandentur; Purgatio primo lenis & blanda inſtituatur, ac poſtea juxta patientis tolerantiam, aut ſemel intra ſeptimanam, aut crebrius vel rarius iteretur; & medicamenti vires juxta primæ doſeos ſucceſſum proportionentur: In hunc finem pilulæ, potiones, apozemata, electuaria, pulveres, & plures aliæ medicamentorum formulæ præſcribi ſolent. *Perſeef. ſum.*

Si ægrotantis conſtitutio ſit calidior, atque ſcorbutus in ſanguinis dyſcraſia aduſta, ſc. ſulphureo-ſalina fundari videtur, aloetica, & diagrydiata quævis vitentur, & temperatiora ſolum e ſenna, rabarbaro, & aliis quæ ſanguinem & humores non exagitant, exhibeantur. *Remedia indicata in ſcorbuto calidiori.*

℞. Folior. ſennæ ʒj. rhabarb. ʒvj. epithymi ʒiij. rad. polypodii qu. rhabarb. Anglicani ficcat. an. ʒß. ſantali citrini ʒij. ſpicæ celticæ ʒß. ſalis abſynthii ʒij. inciſa & contuſa digerantur in matracio calore arenæ cum vini albi, & aq. fumariæ an. ℔j. (vel cum aq. magiſtralis antiſcorbutici noſtri ℔ij.) per duos dies, colatura clara evaporetur leniſſimo balnei calore, ad conſiſtentiam mellis dein adde pulveris foliorum ſennæ, rhabarb. an. ʒj. ß. ſpecierum diatrion ſantalon ʒj. cremoris tartari ʒj. ß. f. maſſa pilularis. Doſis ʒß. ad ʒj. *Pilulæ.*

Vel paretur talis infuſio, quæ evaporetur leni calore ad conſiſtentiam ſyrupi, addendo circa finem mannæ colatæ, & ſacchari albiſſimi an. ʒij. fiat ſyrupus. Doſis cochlear j. ad ij. cum veſiculo convenienti. *Syrupus.*

Vel ejuſmodi tinctura ʒiiij. vel vj. pro doſi exhibeantur. *Tinctura.*

'beantur, addendo cremoris tartari ʒß. & ſi edul-
'coratione opus ſit, ſyrupi de pomis ʒiij.

Taſſularum. 'Vel tincturæ præſcriptæ imponantur uvarum co-
'rinthiacarum mundatar. ʒvj. digerantur calide, do-
'nec uvæ intumeſcant, quibus exemptis, liquor ad
'ſyrupi conſiſtentiam evaporetur, addendo ſacchari
'& mannæ colatæ an. ʒj. ß. dein uvis denuo impo-
'ſitis, medicamentum in vaſe vitreato probe obtu-
'rato ſervetur. Doſis cochlear j. vel ij.

Electuarium. 'Vel tincturæ præſcriptæ ad medietatem evapo-
'ratæ adde caſſiæ recentis, pulpæ tamarindorum
'cum aqua antiſcorbutica extractæ an. ʒiij. conſervæ
'violarum roſarum damaſcenarum an. ʒij. pulv. ſem-
'næ compoſiti majoris ʒj. rhabarb. pulv. ʒß. cremo-
'ris tartari, ſpecier. diatrion ſantalon an. ʒij. ſimul
'terantur in mortario lapideo, donec redigantur in
'formam electuarii. Doſis qu. nucis juglandis, plus
'minus, juxta operationis ſucceſſum.

Pulvis. Quibus ſtomachus nauſeabundus, pharmaca non niſi in exigua quantitate, ac forma eleganti, admittit. ℞. Reſinæ ſcammonii gr. iiij ad vlij. cremoris tartari ʒß. ſpicæ celticæ gr. vj. miſce f. pulvis, detur in cochleari panatellæ, vel in pilulas formetur.

Cathartica in ſcorbuto frigidiori. Qui affectione ſcorbutica laborantes, frigidioris ſunt conſtitutionis, atque morbus in ſanguinis diatheſi nitroſulphurea, vini penduli æmula, fundari videtur, iis cathartica aſperiora, & particulis calidioribus prædita exhibeantur.

Pilulæ. '℞. Pilular. ſtomach. cum gum. ʒij. reſinæ jalap.
'gr. 20. tartari vitriolat. gr. 16. olei juniperi ʒß. cum
'ſ. q. ammoniaci ſolut. in aq. lumbricor. f. pilulæ 16.
'ſumantur quatuor pro vice, ſemel intra ſeptima-
'nam.

'℞. Pilular tartar. Bontii ʒj. ß. reſinæ jalap.
'gr. 12. ſalis tartari ʒß. cum ſ. q. ſyrupi Anguſtani:
'f. pilulæ 12.

Extractum ac ſyrupus. '℞. Extract. pilular. Ruffi ʒj. extracti hellebori
'nigri ʒj. ſalis tartari ʒß. cum ſ. q. ammoniaci ſo-
'lut. f. pilulæ 9. ſumantur iij pro doſi.

'℞. Folior ſennæ ʒj. rhabarbari ʒvj. mechoacæ,
turbith.

turbith. gum. an. ʒß. fibrarum hellebori nigri ʒlij. salis tartari ʒij. santali citrini ʒj ß. corticis. Winteran. ʒij. incisi & contusi digerantur in vini albi ℔ij. per duos dies. f. colatura clara sine expressione sumatur vel per se ab ʒv ad ʒvj. vel in extractum, aut syrupum, aut electuarium redigatur, prout tinctura superius descripta, addendo pulv. arthritici, vel diasennæ q. s. &c.

Vel paretur hujusmodi tinctura, quæ detur viris robustis ad cochlear j. vel jß. ℞. Salis tartari ʒj. spiritus vini tenuioris ℔j. ß. digerantur donec fiat vescat: huic a fæcibus per inclinationem effusæ, infunde foliorum hellebori nigri in aceto macerat. ʒj. santali citrini ʒj. flavedinis aurantii ʒj. ß. f. digestio clausa & calida per tres dies. Colatura clara destilleturin balneo ad midietatem, liquor residuus ad usum serverur. *Tinctura.*

℞. Rad. lapathi acut. polypodii qu. urticæ urentis, cherifolii, an. ʒvj. foliorum eupatorii, veronicæ an. M. j. santal. albi, citrini an. ʒj. ß. carthami ʒj. tartari vini albi ℔ß. coquantur in aq. fontan. ℔ij. ß. ad medietatem, adde vini Rhenani ℔ij. &c statim coletur, cui impone sennæ opt. ʒß. rhabarbari ʒvj. folior. hellebori nigri ʒß, flavedinis aurantii ʒij. f. infusio clausa & tepida per horas 12. Colatura servetur in vitro occluso. Dosis ʒv. ad vj. *Apozema.*

In promptu hic esset, plures alias cathartico rum formulas subjicere, verum in his non magna varietas requiritur: e prædictis aut hæc, aut illa, quæ melius conveniunt, exhibeantur, & subinde intra quinque aut sex dies, prout occasio requirit, iterentur. Nimis crebra, & violenta purgatio vires prosternit, viscerum robur valde labefactat, atque morbum interea non tollit.

Post unam aut alteram purgationem, si missio sanguinis indicatur, aut phlebotomi in brachio, aut hirudinum sucu in venis fedalibus celebretur: non multum interest, quæ vena secetur: nec enim salvatella apertio tanti, prout vulgo perhibetur meriti est. Quod inter authores magnis ambagibus de vena aut jecoraria, aut cephalica, alia quavis potiori, in scorbuto incidenda, a quo sanguinis circulatio, *Phlebotomia.*

culatio innotuit, in nihilum recidit. Phlebotomia indicatur a sanguinis copia & vitiositate, quem praestat aliquoties in quantitate modica, quam semel in magna educi: Cum enim liquor sanguineus valde impurus evasit, nullo remediorum genere certius emendatur, quam crebra & parca extramissione: quippe sanguini veteri corrupto, quoties educitur, recens melior, & defaecatior succedit. Interim cautione opus est, ne semel in quantitate nimia subtrahatur, nam penu ejus confertim diminuto, sanguificatio labescit, propterea ut hydrops aut cachexia sequatur.

Praeter catharsin, & (si opus fuerit) phlebotomiam, plura alius generis remedia, non minus necessaria in scorbuto requiruntur: de quibus tamen ordine praescribendis, statim considerare oportet, utrum indicationes solum praeservatoriae hic locum habeant, ac annon iis curatoriae quaedam, nempe quae symptomata gravius urgentia respiciunt, intercalari debent: Quod si vacat, in morbi causam, totam therapeias operam impendere, juxta methodum sequentem procedatur: Inferius ostendetur, quali interea symptomatum (si forsan occasio exigit) cura adhibenda sit.

Itaque si praecipuam medicinae operam, in scorbuti causam imprimis, ac per se eradicandam, impendere liceat, propter hunc scopum, insuper remedia digestiva & specifica, seu antiscorbutica, prout modo innuimus, omni tempore, exceptis purgationis diebus, usurpentur: quibus interdum, si opus fuerit, diaphoretica, aut diuretica adjiciantur. Medicamentorum hujusmodi intentiones perficientium formulae, & praescripta multiplicia, ac varii generis apud authores passim extant. Libet hic selectiora quaedam apponere, quae quidem juxta duplicem causae scorbuticae indolem, nempe sanguinis dyscrasiam sulphureosalinam & salinosulphuream, in duas classes distinguere visum est: & primo, quae in hoc posteriori affectionis modo conveniunt, ubi nimirum medicamentis incisatione quadam praeditis, atque sale volatili plurimum referris, opus est, trademus.

Remedia

Remedia digestiva, quæ ventriculi fermentum restituunt, ejusque ac aliorum viscerum chylósi inservientium, functiones juvant, atque antiscorbutica, sive specifica, quæ sanguinis dyscrasiam tollunt, aut in eadem compositione junguntur, aut saltem eodem die successive assumantur. *Digestiva.*

Inter medicamenta digestiva merito recensentur tartari cremor, chrystalli sal, tinctura, tartarus vitriolatus, chalybeatus, Elixir proprietatis, mixtura simplex: Cujusvis horum, bis in die exhibiti, usus sæpenumero prodest.

Porro tincturas & elixires magistrales, varii generis, & digestivas & scorbuto appropriatas, cum duobus menstruis sequentibus facile conficies.

℞. Spiritus vitrioli rectificati ℥vj. spiritus vini alcholisati ℥xvj. misce, & destilla in retorta vitrea cum ternis cohobiis: in vitro probe occluso adusum serva: Elixir proprietatis cum hoc menstruo compositio facilius, & melius, quam vulgari modo paratur.

℞. Corticis Winteran. ligni aloes. rad. galangæ minoris, an. ℥ij. cinamomi, caryophyllor. cubebarum an. ℥j. seminis ameos, nasturtii an. ℥ß. contusis affunde prædictum menstruum ad supereminentiam 3 digitorum, digerantur in matratio in furno arenæ per 6 dies. Colat. servetur in vitro occluso. Dosis gut. 20. plus minus in cochleari vini Canarini vel aq. appropriatæ. Exhibeatur bis in die.

℞. Succini albissimi, gummi hederæ, carannæ, tacamahacæ an. ℥j. croci ℥ß. caryophyllor. mucis moschat. an. ℈ij. contus. affunde prædictum menstruum, & s. a. extraharur tinctura. Dosis gut. 20. ut supra.

℞. Salis tartari cærulei ℥iij. digerantur in matratio cum spiritus vini alcholisati ℔j. ad extractionem tincturæ: hoc fit aliud menstruum, quo e gumm. aromatis, &c. eodem modo, uti cum priori menstruo elixires parabis.

Dum hujusmodi remediis in dosi perexigua vesperi, & primo mane exhibentur, horis medicis, sc. octava ante, & quarta p. m. alius generis medicamenta antiscorbutica sumantur, quæ quidem ut plurimum *Specifica, sive antiscorbutica.*

plurimum in duplici forma, nempe in ſolida & liquida, ſimul capienda præſcribere ſolemus; ita ut ſolido premiſſo, liquidum ſuperbibatur: utriuſque variæ extant ſpecies, & compoſitionis modi, vid. in forma ſolida, electuaria, confectiones, pulveres, pilulæ & tabulæ: in liquida, ſunt decocta, infuſiones, expreſſiones, aq. deſtillatæ, vina & cereviſiæ medicatæ: Cujuſque horum generis medicamenta ſe lectiora quædam proponemus.

ELECTUARIA.

℞. Conſervæ cochleariæ, abſynthii Romani, ſumariæ an. ℥ij. pulv. cort. Winterani, rad. angelicæ, Ari an. ℥ij. ſpec. diatrion ſantal. ℥j. ß. pulv. ocul. cancri ℥j. ſalis abſynthii ℥ij. Cum ſ. q. ſyrupi e corticibus citri. f. electuarium.

℞. Conſervæ folior. cochleariæ, beccabungæ cum æquali parte ſacchari fact. an. ℥iij. trochiſcor. de capparibus, de rhabarbaro an. ℥ij. ſalis abſynthii, cochleariæ an. ℥j. eboris pulv. corallii calcinat. an. ℥j. cum ſ. q. ſyrupi e ſucco cochleariæ. f. electuarium.

Præſcribere ſoleo conſervas e cortice exteriori limoniorum & aurantior. item e floribus purpureis arboris fraxini, e foliis & floribus cardamines, e radice lapathi acut. & rhabarbari Anglicani, cum æquali parte ſacchari parandas, quæ inter ſe, aut aliis conſervis, & ſpeciebus permiſtæ ejuſmodi electuaria ingrediuntur.

℞. Conſervæ flavedinis aurantiorum, limoniorum, flor. fraxini an, ℥ij. pulv. rad. contrayervæ ℥j. ß. galangæ minoris ℥ß. rad. Ari ℥ij. ſpec. aromatici roſat. ℥j. ſalis abſynthii ℥ij. cum ſ. q. ſyr. condituræ nucis moſchat. f. electuarium. Dofis hujuſmodi medicamentorum qu. nucis moſchat. ſuperbibendo liquorem appropriatum.

Ruſticis & paupérioribus, a quibus medicamenta facile parabilia, & minus cara exſpectantur, ad hunc modum præſcribo. ℞. Folior. cochleariæ, beccabungæ an. ℥iiij. ſacchari albiſſimi ℥viij. ſimul contundantur in mortario addendo pulv. cort. Winterani

'Winterani ʒß. tartari cum nitro calcinati ʒiij. cum 'ſ.q. vini Hiſpanici redigantur in electuarium. Doſis 'qu. nucis juglandis bis in die, ſuperbibendo liquo-'rem appropriatum.

'℞. Foliorum cochleariæ lbj. paſſular. exacinat. 'ſacchari albiſſimi, an. lbß. ſecul. rad. raphani 'ſylveſtris ʒij. ſimul contundantur in mortario, & 'rediganturin formam electuarii. Doſis qu. nucis 'juglandis, bis vel ter in die.

CONFECTIONES.

'℞. Pul. Ari compoſit. ʒj. cort. Winterani pulv. 'ʒß. ſpecier. diatrion ſantal. trochiſc. de capparibus, 'an. ʒij. ſalis abſynthii, cochleariæ an. ʒj. ß. fla-'vedinis aurantii condit. ʒiij. ſimul terantur in mor-'tario, dein adde ſacchari alb. ſolut. in ſ.q. aq. ſum-'bricor. ʒiij. ſ.a.f. confectio.

'℞. Rad. eryngii, & ſcorzoneræ condit. an. ʒij. 'nucum jugland. myrobalanor. condit. an. nº. ij. e-'lectuarii de laſſaphras ʒvj. pulv. cubeban. cardi-'mom. an. ʒij. pulv. rad. zedoariæ, angelicæ an. 'ʒj. ß. ſalis abſynthii ʒij. cum ſ.q. ſyrup. condituræ 'nucum juglandum. f. confectio.

'℞. Pulv. rad. Chinæ, ligni laſſaphras an. ʒß. 'ſantal. citrini, albi an. ʒij. ſem. erucæ, cubebar. na-'ſturtii, granor. paradiſi an. ʒj. ß. ſpec. dialaccæ, 'cinamomi, iridis, galangæ minoris an. ʒj. ſalis ab-'ſynthii ʒij. conſervæ flavedinis aurantii, & ſaccha-'ri anthoſat. ſolut. in ſ. q. aq. limacum, an. ʒiij. 'ſ.a.f. confectio. Doſis qu. nucis moſchat. bis in die, 'ſuperbibendo liquorem appropriatum.

Medicamenta chalybeata.

In quibuſdam ſcorbuti caſibus, ubi chalybis uſus indicatur, aut chalybis cum ſulphure præparat. ʒiij. aut vitrioli Martis ʒij. cuilibet e præſcriptis, aut confectioni, aut electuario adjiciantur; & poſt medicamentum aut ſemel, aut bis in die aſſumptum, corpus pro ratione virium exerceatur.

PUL-

PULVERES.

℞. Pulv. Ari compositi ʒj.ß. cort. Winteran. ʒß. cubebar. granor. Paradis. cardamomi an. ʒij. salis absynthii ʒiij. tabular. aurantior ʒiij. f. pulvis. Dosis ʒj. in liquore appropriato.

Pulveri prædicto, adde nucleorum fructus Indici cacao ßß. in mortario calido rediguntur in massam sive pastam. Dosis ʒij. eo ritu quo confectio chocolate assumitur, sc. in aq. fontan. cum foliis roris marini, aut betonicæ, aut radice scorzoneræ, aut etiam rasura eboris, vel C. cervi incoctis.

PILULÆ.

Quibus medicamentum in dosi minori, & forma pilulari magis arridet. ℞. Rad. serpentariæ Virginianæ, contrayervæ an. ʒij. cort. Winteran. cubebar. sem. erucæ. an. ʒiij. salis absynthii, cochleariæ, an. ʒj ß. extracti, sive rob. juniperi ʒß. c. f. q. syr. condituræ nucis moschat. fiat massa. Dosis pilulæ iiij. bis in die, superbibendo liquorem appropriatum.

TABULÆ.

Pro delicatioribus tabulæ, sive trageæ ad hunc modum præscribantur. ℞. Pulv. cort. Winteran. oculor. cancri an. ʒj.ß. margarit. pulv. ʒß. sachari albissimi solut. in f. q. aq. lumbricor, & ad tabulat. coct. ʒvj. sp. cochleariæ ʒij. f. a. f. tabulæ quæ singulæ pendant ʒß. capiat circiter ʒj. bis in die superbibendo liquorem appropriatum.

Tabulæ aurantior. quæ in pharmacopoliis Oxonienſibus proſtant.

℞. Cort. aurantior. limoniorum, citri, condit. an. ʒj. rad. eryngii condit. ʒß. nucleorum pini, pistach. an. 20. amygdalar. dul. excorticat. no. x. sem. anisi pulv. ʒß. Zinziberis condit. ʒij. spec. aromatic.

'aromatic. roſat. nucis moſchat. an. ʒj. ß. rad. ga-
'langæ ʒj. caryophyllor. nº. x. ambræ griſeæ gr. iiij.
'moſchi, zibetæ an. gr. ij. ſacchari albiſſimi ſolut.
'in aq. roſar. & ad tabulat. coct. ℔j. ß. f. a. f. ta-
'bulæ.

Medicamenta liquida.

Hæc de medicamentis in forma ſolida, ſive ſubſtantia craſſiori ſcorbuticis exhiberi ſolitis: quorum virtus ut melius, & cum majori emolumento, in maſſam ſanguineam deferatur, iis ut plurimum liquida ſuperbibenda præſcribuntur. Quamvis horum & magna extat varietas, & diverſimoda componendi ratio, præcipua tamen, & uſitatiſſima ſunt qualia ſupra innuimus, & cujuſmodi ſingulorum modo formulæ ſubjungentur.

1. *Decocta.*

Etſi decocta ſunt maxime familiare medicamentorum liquidorum genus, in ſcorbuto tamen rarius uſurpantur, quia ſimplicia, quæ huic morbo præcipue conferunt, uti cochlearia, beccabunga, &c. virtutes ſuas, a ſale volatili acceptas, coctione amittunt: attamen quoniam remedia hoc ritu facile ac cito parantur, interdum admitti debent, quin eorum nonnulla efficacia fuiſſe, experientia comprobavit. Pro ruſticis & pauperibus, medicamentum hoc paratu facillimum a pleriſque authoribus commendatur. '℞. Folior. naſturtii
'aquatici M. iij. acetoſæ minoris M. ij. conciſa ma-
'cerentur in lactis ℔vj. & coquantur ad tertiæ par-
'tis conſumptionem. ſumantur ʒvj. ad viij. bis in die.
'Decoctum abſynthii ab Eugaleno & aliis lauda-
'tur. Remedium ſequens, cum bono ſucceſſu ego
'ſæpius expertus ſum. ℞. Summitat. geniſtæ M. iij.
'minutim inciſ. coquantur in cereviſ. fortioris ℔iij.
'ad medietatem, exhibeantur ʒij. ad iij. bis in die.

2. *Infuſ-*

2. *Infusiones.*

Infusio decocto superadditis, medicamentum utilissimum præstat. ℞. Rad. scorzoneræ, cherefolii an. ʒj. folior. eupatorii, chamæpytios an. M. ß. C. cervi usti ʒij, pulvular. M. ß. coquantur in aq. fontanæ ℔ iij. ad tertiæ partis consumptionem, adde vini rhenani ℔ ß. & statim colatum in vas vitreum, cui imponantur folior. cochleariæ, beccabungæ contus. an. M. ß. cort. aurantii condit. & minutim incis. ʒß. f. infusio clausa & calida per 6 horas. Colatura servetur in vasis occlusis. Dosis ʒvj. bis in die post medicamentum solidum.

℞. Seri lactis, cum vino albo, aut pomaceo facti ℔j. ß. huic incoquantur rad. bardanæ, eryngii condit. an. ʒvj. baccar. juniperi condit. ʒß. liquor ad tertiæ partis consumptionem decoctus coletur in lagenam, cui imponantur folior. cochleariæ, beccabungæ an. M. j. f. infusio calida, & clausa per horas 6. Dosis ℔ß. bis in die post medicamentum solidum.

Infusiones item per se factæ nonnunquam egregii sunt usus. ℞. Folior. cochleariæ M. j. rasuræ rad. raphani sylvestris M. ß. cort. Winteran. contus. ʒij. ponantur in vitro cum vini albi, aut pomacei, & aq. cochleariæ an. ℔ j. hat infusio in cella per duos vel tres dies. Dosis ʒvj. ad viij. bis in die, ut supra.

3. *Succi & expressiones.*

Commendatissimus herbarum aut fructuum antiscorbuticorum usus est, ut illarum succi, & expressiones per se, aut cum aliis liquoribus appropriatis, bis, aut ter in die assumantur: sic enim remedii virtus integra, ac illibata exhiberi præsumitur.

℞. Folior cochleariæ, nasturtii aquatici, beccabungæ an. M. iij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro occluso. Dosis ʒj. ß. ad ʒiij. bis in die in haustulo cerevisiæ, vini, aut aq. destillatæ.

℞. Folior. cochleariæ M. iiij. acetosellæ M. ij.

contusis

'contuſis exprimatur ſuccus, qui vitro occluſus 'brevi clareſcet: namque aceroſitas lujulæ præcipi-'tat craſſiores cochleariæ partes. Idem ſuccedit, ſi 'ſuccus aurantior. ſucco cochleariæ permiſcetur. Do-'ſis ʒij. vel iij. bis in die.

℞. Folior. cochleariæ M. iiij. beccabungæ, naſtur-'tii an. M. ij. piperis longi ʒiij. raſuræ raphani ſyl-'veſtris ʒij. ſimul omnia contuſ. ponantur in olla 'vitrea cum vini Rhenani, vel Hiſpanici, ſi potius 'videtur, lbij. orificio probe occluſo, ſtent in cella 'frigida per ij. dies, dein f. expreſſio fortis. Doſis 'ʒlij. bis in die, poſt medicamentum ſolidum.

'℞. Folior. cochleariæ M. iij. beccabungæ, naſtur-'tii, lujulæ an. M. j. contuſ. affunde aq. limacum, & 'lumbricor. an. ʒvj. f. expreſſio fortis, quæ ſervetur 'in vitro occluſo. Doſis ʒij, bis in die.

4. *Syrupi.*

Propter eandem rationem, qua decocta, etiam 'ſyrupi in ſcorbuto rarius probantur, in quorum ſc. ſimplicium maxime efficacium virtus, intra coquendum evaporat: quia tamen aliquibus pro liquorum appropriatorum edulcoratione tali medicamento interdum opus eſſe videtur, præparationem hic noſtram, reſervatis quæ licet ingredientium viribus, proponemus.

'Itaque ℞. folior. cochleariæ hortenſis M. vj. cort. '4. aurantior. & duor. limoniorum tenuiter derad. ra-'ſur. rad. raphani M. ß. piperis longi pulv. ʒiij. om-'nibus ſimul contuſis exprimatur ſuccus, qui ſtatim 'vitro probe obturato incluſus, collocetur in cella 'frigida, donec per ſubſidentiam clareſcat: dein li-'quor clarus per inclinationem in vitrum aliud ef-'fuſus, & occluſus, in calore Balnei moderatur, in-'terim pro ſingulis unciis ℞. Sacchari ʒj. ß. ejuſque 'tota quantitas cum parum aq. lumbricor. diſſolutæ, 'ad tabulat. coquantur, cui mox liquor prædictus ca-'lidus ſenſim affundatur & cum ſpatula agitetur: 'Quamprimum incorporatur, compoſitionem exi-'mator, & frigefacta vitro imponatur. Hic nodulus 'in vitro ſuſpendatur. ℞. Cinnamomi contuſ. ʒj. ß. ſem. 'naſturtii, erucæ pulv. an. ʒ. j. miſce. 4. A-

5. *Aquæ destillatæ.*

Aquæ destillatæ, quia sunt elegans & jucundum remedium, inter præscripta antiscorbutica fere utramque implent paginam. Harum dispensationes quædam in nostra pharmacopœa perquam utiles & concinnæ habentur, ut sunt aq. Raphani composita, lumbricor, & limacum magistralis. Præterea extant celebres hujusmodi aquarum præscriptiones a Quercetano, Dorneretio, Sennerto, Doringio, aliisque Authoribus traditæ. Insuper unicuique Medico in promptu est tales cujusque ægrotantis conditioni appropriatas, pro re nata præscribere: recipiuntur enim ingredientia antiscorbutica, ac insuper accidentia quædam, & affectus particulares, respicientia, quibus concisis & contusis liquor idoneus, sc. vinum album, pomaceum, aut serum lactis ex utrovis paratum, affundatur: dein tota mixtura in cucurbita, aut in organis rosaceis destillatur. Libet hic formam unam, aut alteram nobis usitatas subjungere.

℞. Folior. cochleariæ utriusque, becabungæ, nasturtii aquatici, summitatum genistæ an. M. iiij. foliorum chamædryos, chamepytios an. M. ij. rad. raphani sylvestris ℥ß. Ari, angelicæ, imperatoriæ, an. ʒiiij. cortices externæ quatuor aurantior. & totidem limoniorum, radic. calami aromatici ʒj. cinamomi, caryophyllor. an. ʒß. contusis, & concisis affunde pomacei opt. ℔viij. digerantur per duos dies in olla vitrea occlusa: dein distillentur in communi distillatorio: aquæ primo, & ultimo avocatæ, misceantur.

Tempore brumali, cum herbæ viridis sunt rariores, juxta hunc modum præscribatur. ℞. Folior. cochlearia M. iiij. summitatum genistæ, pini, juniperi an. M. ij. cort. mediani sambuci, fraxini an. ʒiiij. rad. raphani sylvestris, polypodii qu. an. ʒiij. cortices quatuor aurantior. & totidem limoniorum, cort. Winteran. ʒiiij. contusis & concis. affunde vini albi vel pomacei, vel seri lactis cum alterutro facti. ℔viiij. distillentur.

Aq.

Aq. simplex folior. Ari verno tempore distillata contra scorbutum efficax remedium est, ʒiij. vel iiij. bis in die cum alio medicamento exhibeantur.

Aqua simplex cochleariæ, foliis recentibus contusis reaffusa, & extillata, adeoque crebris cohobiis iterata, efficax remedium evadit. Porro cochleariæ spiritus ardens ad hunc modum paratur. ℞. Folior. cochleariæ q.s. contusa in pilas, quales ex glasto pro Tintor. usu parari solent, formentur, dein pilæ istæ in olla vitreata, aut aq. cochleariæ, vel vino ejusdem ad quatuor digitorum supereminentiam affusa, per tres aut quatuor dies exacte clausa in loco frigido detineantur: dein tota materies, alembico impositio destilletur: aqua destillata cucurbitæ indita rectificetur: primo exhibit spiritus ardens, cujus gut. 15. vel 20. in idoneo vehiculo propinentur.

6. *Vina & cerevisiæ antiscorbuticæ.*

Vinum antiscorbuticum simplex egregii usus ad hunc modum parare soleo. Verno, aut æstivo tempore. ℞. Folior. cochleariæ sub sereno cælo collector. q.v. succo e contusis expresso, doliolum iij. aut iiij. congior. capax impleatur, flor. cerevisiæ cochlearij. vel ij. impositis, per duos dies fermentare sinatur: dein vas occlusum in cella vinaria per 6 menses collocetur: dein liquor clarus, ac instar vini Hispanici flavescens, in utres exhauriatur, ac usui servetur, per plures annos incorruptus perdurat. Dosis ʒiij. vel iiij. bis in die.

Vina medicata, quorum cyathus unus aut alter horis medicis, aut etiam inter prandendum quotidie assumantur, ad hunc modum parentur. ℞. Folior. cochleariæ M. iiij. rasuræ raphani sylvestris ʒiiij. cort. Winteran. contus. ʒß. cortices exteriores quatuor aurantior. & totidem limoniorum ponantur in vitro, cum vini albi, Rhenani aut tenuioris Hispanici ℔xij. vas obturatum fervetur in loco frigido: vinum effundatur clarum quoties usus opus est.

Usuratius.

Usitatior est allam, aut cerevisiam medicatam scorbuticis pro potu ordinario constanter bibendam præscribere. Paratur cerevisia pro dolio quatuor congiorum capaci: vice florum lupuli incoquantur summitatum pini, vel abietis M. iij. post fermentationem in dolio peractam, imponantur radior. cochleariæ M. iij. rad. lapathi acut. præparat. ℥iiij. cortices quatuor aurantior. postquam persaptimanam subsidentia inclaruit, potui exponatur.

Hujusmodi cerevisiæ cum aliis ingredientibus medicatæ, juxta patientis temperamentum, & affectionem diversimode parari possunt; quo in medii genere, siquidem particulæ medicamentosæ, sanguinis dyscrasiam alterantes, massæ ejus una cum alimentosis continuo inferuntur, in tollendæ scorbuti causa, sæpe multum proficitur. In quantum vero hujus causam, uti & morbi speciem duplicem esse ostendimus, & medicamenta hactenus proposita, sanguinis intemperiem salinosulphuream fere tantum respiciunt, proxime incumbit medicamenta, quæ in altera sanguinis dyscrasia scorbutica, nempe sulphureosalina, conveniunt, subjicere.

CAPUT VIII.

De medicamentis, cujusque prædictarum formularum generis, scorbutum, in constitutione calidiori, & sanguinis dyscrasia sulphureosalina, excitatum respicientibus.

In quibusdam scorbuticis, cochleariæ, raphani sylvestris, corticis Winteran. aliorumque acrium, & sale volatili valde prædit orum usus multum officere deprehenditur: quare in ejusmodi casibus, ubi causa morbifica in calidiori sanguinis dyscrasia, vini radicidi simula, consistit, medicamenta temperata, & humorum particulas, per se effervescere aptas, minus exagitantia indicantur: quare formulæ, eodem quo superiores ordine,

line, ac velut ἀραλλήλως subjicientur, atque imprimis de remediis solidis agemus.

ELECTUARIA.

℞. Conservæ beccabungæ, cardamines, cum æ'quali parte sacchari facti. an. ℥iij. spec. diatri. santal. 'diarrhod. abbatis. an. ʒj. ß. eboris pulv. ʒj. margarit. 'ʒß. salis absynthii, tamarisci an. ʒj cum s. q. syr. e 'coralliis. f. electuarium.

℞. Conservæ lujulæ, cynorrhodii, an. ℥iij. (vel 'conservæ rad. lapathi acut. rad. cichorei. an. ℥iij.) 'trochisc. de rhabarbaro ʒij. spec. diamargarit. frigid. ʒj. ß. cort. tamarisci ʒj. salis prunellæ ʒj. ß. 'myrobalanor. condit. no. ij. c. s. q. syr. condituræ my'robalanor. f. electuarium.

Pauperioribus hoc ἀντοχεδίαστον præscribere soleo. ℞. Folior. beccabungæ ℥vj. lujulæ ℥ij. saccha'ri albissimi ℥viij. contundantur addendo farinæ 'sem. fœniculi d. ℥ß. eboris pulv. ʒij. salis prunellæ 'ʒj. ß. cum s. q. syrupi e succo beccabungæ, f. electua'rium.

CONFECTIONES.

℞. Pulv. rad. Chinæ, pæoniæ maris an. ʒj. santal. 'albi, citrini an. ʒiij. eboris ʒj. ß. margarit. ʒß. o'culor. cancri ʒj. corallii cum succo aurantior. irro'rat. ac in marmor. lævigat. ʒij. tartari albissimi ʒj. 'ß. sacchari albissimi solut. in s. q. aq. scordii compo'sit. ℥vi f. confectio.

℞. Rad, eryngii condit. scorzoneræ condit. an. '℥iij. pulv. Ari composit. ℥ß. spec diatrion santal. ʒij. 'salis prunellæ ʒj. ß. cum s. q. syrupi cariophyllor. 'f. confectio.

PULVERES.

℞. Pulv. folior. chamæpytios, Ari composit. an. '℥j ß. eboris pulv. corallii rubr. præparat. cum succo 'aurantior. an. ʒij. tabularum aurantiorum ℥ij. 'misce. f. pulvis. dosis cochl. 1. bis in die.

PILU-

PILULÆ.

℞. Spec. diatrion ſantal. diamargarit. frigid. aa ʒij. ſem citri, cardui contuſ. an. ʒj. ß. rad. & ſtamni Cretici, pæoniæ maris an. ʒj. ß. ſalis tamariſci ʒij. cum ſ. q. gelatinæ e cervi vel exuviis anguium. f. maſſa.

TABULÆ.

℞. Spec diatrion ſantal. diamargarit. frigid. aa ʒj. ß. margarit. pulv. corallii rubr. præpar. eboris pulv. an. ʒj. ſacchari ſoluæ. in aq. ſcordii & ad tabular. coct ℥vj. ſ. a. f. tabulæ.

Quod ſi, cum antiſcorbuticis hujuſmodi temperatis, uſus chalybis indicatur, electuario, vel confectioni, aut etiam pilularum maſſæ, addantur magiſterii Martis Mynſychti, vel extract. chalybis præparationis noſtræ ʒij. In quibuſdam caſibus croci Martis circiter ʒij. ß. vel ʒiij. tali compoſitioni addantur, ſæpius tamen liquores ſolidis medicamentis ſuperbibendos, quam prædictas compoſitiones, chalybeatos reddere præſtat. Reſtat modo liquorum formulas præſcribere.

Decocta.

In ſcorbuto poſt febrem diuturnam excitato, hujuſmodi decocta, quæ ſanguinem purificant, & urinas copioſe movent, cum fructu exhibentur.

℞. Rad. cherefolii, ſcorzoneræ, acetoſæ, petroſelini an. ʒj. folior. eupatorii, linguæ cervinæ an. M. j. C. cervi uſti ʒij. cortices trium pomorum, uvarum Corinthiacarum ℥ij. glycirrhizæ ʒiij. coquantur in aq. fontanæ ℔iiij. ad tertiæ partis conſumptionem, adde ſalis prunellæ ʒij. vel iij. Doſis ℥vj. bis vel ter in die.

℞. Rad eryngii condit. ℥vj. graminis ʒij. folior. aparin. M. ij. eupatorii, epaticæ an. Mj. paſſular. ℥ij. ſantal. albi ʒj. glycirrhizæ ʒij. coquantur

'quantur in aq, fontanæ ℔iiij.ad tertiæ partis con-'ſumptionem. Doſis ʒvj. poſt medicamentum ſo-'lidum.

Ruſticis & pauperioribus, ne poſt febrem in ſcorbutum incidant præſcribere ſoleo, ut bis in die capiant hauſtum ſequentem, nempe ut rad.& fol.taraxaci M.j.ß. in liquor. Poſſet. ℔j. ß. co-quantur ad tertiæ partis conſumptionem; coletur pro duabus doſibus.

'Vel. ℞. rad. taraxaci M.ß. ſem. citri, cardui 'an. ʒj. coquantur in liquore Poſſet. cum pomis, 'vel pomaceo fact. ℔j. ß. ad tertiæ partis conſum-'ptionem.

Infuſiones.

Apozemata modo præſcripta, contra ſcorbutum præſtantiora evadent, ſi abſque glycirrhiza parata, colentur in lagenam, cui imponantur folior. beccabungæ & naſturtii aquatici vel cardamines an.M.j. dein f.infuſio calida & clauſa per 6 horas. Liquor denuo colatus ſervetur in vaſis occluſis. Doſis ʒvj. bis vel ter in die. Quin & ſerum lactis, cum rad. taraxaci, aut foliis fumariæ incoctis, coletur in vas continens folior. beccabungæ, chelidonii minoris an.M.j.f. infuſio, &c.

Infuſiones chalybeatæ crebro in uſu eſſe ſolent, nempe chalybis ſal, magiſterium aut extractum in decocto quodam, aut aq.deſtillata infundantur, cæterum, prout acidulæ naturales, ſic etiam artificiales e noſtr. præparatione chalybis in aq. fontana diſſoluti, atque antiſcorbuticorum infuſione impræ gnati cum inſigni commodo bibuntur.

Succi & expreſſiones.

'℞. Folior.beccabungæ, naſturtii aq.an. M.iiij. 'lujulæ M.ij.contuſis exprimatur ſuccus, vitro oc-'cluſus citro per ſubſidentiam depurabitur. Doſis ʒj. ß.ad.ij. cum vehiculo convenienti.

℞. Folior.

℞. Folior. beccabungæ M.iiij. caulium rhabarb. Anglicani M.ij. contusis exprimatur succus.

℞. Folior. beccabungæ, nasturtii, cardamines, chelidonii minoris, acetosellæ an. M.ij. contus. exprimatur succus, adde succi aurantior. p.4. fervefiat in vitro.

Syrupi.

Quoties syrupus, cuilibet alii compositioni addendus exigitur, aut syrupo de succo lujulæ, vel fumariæ, vel e coralliis compositio utimur; aut etiam magistralis de succo beccabungæ, eodem ritu quo supra, de cochleariæ succo præscribitur, parari potest.

Aquæ destillatæ.

Aquæ destillatæ temperatiores parantur, mutando aut ingredientia, aut menstruum, aut simul utrumque.

Quoad prius, juxta hunc modum proceditur. ℞. Folior. beccabungæ, nasturtii, fumariæ, linguæ cervinæ, hepaticæ, melissæ, summitatum tamarisci, cypressi an. M.iij. fantal. om. contus. an. ʒß. rad. lapathi acut. polypodii qu. an. ʒij. cort. exteriores quatuor aurantior. limacum mundat. ℔ij. incis. & contus. affunde seri lactis cum pomaceo fact. ℔vj. Destillentur in communi destillatorio.

2. Ut menstruum fit debilius, ingredientia sint moderate calida.

℞. Folior. cochleariæ, beccabungæ, cardamines, nasturtii an. M.iij. cort. quatuor aurantior. limacum ℔j. minutim concisis affunde seri lactis communis, vel lactis recentis ℔vj. Destillentur vulgari modo.

3. In scorbutica atrophia & dispositione tabida, ubi nihil calidum, sanguinem, humores, ac spiritus exagitans, admitti debet, tum ingredientia, tum menstruum, sint temperata & sanguinem demulcentia.

℞. Folior. beccabungæ, cardamines, linguæ cervinæ,

'vinæ, adianthi, hepaticæ, veronicæ, eupatorii, an. 'M.ij. limacum mundat. ℔j. ß. (vel pulpam ca-'ponis, aut cordis ovilli incis.) semicoctis & incisis 'omnibus simul contusis affunde lactis recentis (vel 'aq. fumariæ) ℔ vj. destillentur communi modo.

Vina, & cerevisiæ medicatæ.

Etsi vinorum usus in scorbuto propter calidiorem, sive sulphureosalinam sanguinis dyscrasiam, excitato minus convenire videatur, si quando tamen aut stomachus debilior, aut longa consuetudo, vini saltem oligophori, potum exigunt, ejusmodi liquor simul temperatior, & quodammodo medicatus parari potest. Imprimis etenim vina tenuia aqua diluta, & melissæ, borraginis, aut pimpinellæ, aliorumve infusione imprægnata concedi debent.

Porro vina parentur e succis ribium, cerasorum, aliorumve fructuum horariorum, quæ cum fermentatione maturantur, stomacho perquam grata, & sanguinis depurativa existunt; dein pomaceum, familiare & fere genuinum patriæ nostræ vinum, modo hoc defæcatum, mite, ac sine acore quovis dulce fuerit, in scorbuto plurimum juvat: Porro huic liquori fæcibus exempto, & doliolis repositio ingredientia varii generis infundantur, cujusmodi nimirum sunt summitates pini, vel abietis, flores tamarisci, item rasura C. cervi, vel eboris, quæ liquorem edulcorant, & ab acescentia præservant, in quantum sc. particulæ salis fluidi in pomaceo scatentes, ipsique acorem inducere aptæ, prædicta ingredientia dissolvendo impenduntur.

Cerevisiæ medicatæ temperatiores ad hunc modum præscribantur, sc. paretur alla tenuior, prodoliolo 5 vel 6 congiorum capaci, cui vice florum lupuli incoquantur summitates pini, abietis, vel tamarisci, aut rasuræ ligni cujusvis illorum, dein post fermentationem, vasi imponantur rad. lapathi acuti exiccatæ (quibus certe nullum in scorbuto præstantius remedium est:) His interdum

dum addantur folia beccabungæ, naſturtii aquatici, barbareæ, &c. item poma citrea, vel aurantia, in taleolas diſciſſa.

Folia linguæ cervinæ, doliolo cereviſiæ mediocris, poſt fermentationem impoſita, ipſi ſaporem ſimul, ac odorem gratiſſimum inducunt.

CAPUT. IX.

De ſcorbuti indicatione curatoria, qua ipſi morbo, & ſymptomatibus præcipue urgentibus occurritur.

HActenus circa ſcorbuti therapeiam, quæ indicationem præſervatoriam, ſc. cauſæ morbificæ remotionem ſpectant, ſc. tum medendi intentiones, tum remedia indicata deſignavimus. Cujuſmodi methodus tempeſtive incepta, ac rite inſtituta, ſæpe rem totam perficit; in quantum ſc. ægritudinis cauſa, ſive radice præciſa, affectus ab ea pendentes ſponte emarceſcunt. At vero, hunc curſum ἰατρικὸν non ſemper directe, quin varie deflectendo ad latus, conficere licebit: quippe interdum accidentia & ſymptomata graviora contingunt, quæ peculiarem, & quaſi extraordinariam medicinæ operam requirunt, quibus nempe immediate, ac interrupta ſæpe cura generali, attendere oportebit: Super his obſervetur, quod cum affectus qui ſcorbuto ſuperveniunt, pro cujuſque ipſorum natura ac patientis indole, appropriata exigunt remedia, hiſce tamen antiſcorbutica ſemper admiſceri debent. Non opus erit contra morbos, & affectus omnes, quibus ſcorbutus ſtipari ſolet, methodum therapeuticam inſtituere, ita namque huc tota medicina praxis tranſcriberetur; quin ad ſymptomata ſolum præcipue urgentia, a quibus nempe vel patientis vita periclitatur, vel cura principalis obſtruitur, reſpiciendum erit: quo ritu, ac quibus medicamentis, talia ſanentur, modo oſtendemus.

De

De curandis difficili reſpiratione, & paroxyſmis aſthmaticis.

REſpiratio difficilis, cumpectoris anguſtia & paroxyſmis aſthmaticis, remediis ſtatim appropriatis, & extra methodum generalem præſcribendis tolli debet, ſecus enim ægrotans cito in vitæ diſcrimen adducitur. Cum hujuſmodi mala in ſcorbuticis ut plurimum, vel ſanguinis in corde ſtagnantis vitio, vel propter nervos pneumonicos in functione ſua impeditos, oriantur, idcirco medicamentis, aut cardiacis, aut antiſpaſmodicis curantur: ſp. C. cervi, fuligînis, ſanguinis, cranii; item tinctura caſtorei, antimonii, vel ſulphuris, flores ſalis armoniaci, flores benzoini, item elixir proprietatis, in his caſibus ſæpe egregii ſunt uſus: cujuſmodi remedia exhibeantur crebra vice, cum doſi liquoris cujuſdam antiſcorbutici etiam contra prædictos affectus appropriati. Pro ſubita dyſpnœæ mere ſpaſmodicæ, ſi quando graviſſime urgeat, ſedatione, nullum præſentius remedium expertus ſum, quam Laudani opiati tincturam noſtram ad gut. 10. vel 12. in liquore convenienti exhibitam, quippe ſomno obrepente ſpiritus inordinationes ſuas remittunt, ac interim refecti, debito poſtea ritu, priſtina ſua penſa reſumunt. Enemata acriora, quæ alvum copioſe ſubducunt, item decocta ſudorifera, ac diuretica ſæpe juvamen præſtant.

℞. Rad. bardanæ, petaſitidos, cherefolii an. ℥j. folior. adianthi, chamædryos, an. M. j. ſem. bardanæ, carthami, an. ℥iij. paſſularum ℥ij. inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan. ℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini albi ℥iiij. colentur in lagenam, cui imponatur fol. cochlear. conciſ. M. j. rad. Elenii condit. & minutim inciſ. ℥ß. f. infuſio clauſa & calida, per horas tres. Doſis ℥vj. bis vel ter in die.

De ventriculi affectibus scorbuto accidere solitis.

Scorbutici interdum magna ventriculi oppletione & dolore, item nausea & ructibus, & nonnunquam etiam vomitu crebro, ac immani tentari solent. Cujusmodi vitia, interdum a chylo illic in putrilaginem degeneri, sæpius tamen a materia morbifica, aut sanguinis, aut etiam succi nervosi commeatu advecta, & vel intra stomachi cavitatem deposita, vel plexibus nerveis & membranis infixa, oriuntur: In hujusmodi casibus, si materia viscida nidorosa, aut alias infesta inter vomendum rejicitur, & suspicio sit, causam intra ventriculi cavitatem subsistere, lene vomitorium ex vino scillitico, aut sale vitrioli propinare conveniat; vel extracto rhabarbari, aut infuso ejus, adjecto sale aut cremore tartari, humor peccans per alvum deturbetur: sin materies intra membranas, aut plexus nerveos, penitius adhæresçat, diaphoretica, aut salium effervescentias cohibentia potius conducunt. Elixir proprietatis, vel flores salis armoniaci, vel spiritus fuliginis, cum aq. raphani composita, lumbricorum, aut alio liquore antiscorbutico crebra vice sumantur. Interim semel, aut bis in die, fotus ex absynthio, centaurio, floribus chamomillæ, rad. gentianæ, aliisque vino albo incoctis, cum stuphis laneis calide inctis & expressis, ventriculi regioni applicentur. Enematum usus convenit. non raro item opiata juvamen magnum conferent.

De

De dolore ventris, & colica ſcorbutica.

Nulla propemodum affectio citiorem medicinæ opem poſtulat, quam quæ in ſcorbuto frequenter accidunt, colica & ventris tormina. Contra hæc mala, clyſteres varii generis, fotus, linimenta & cataplaſmata adhibentur. Opiatarum uſus hic valde neceſſarius deprehenditur. Certe in hoc caſu illud Riverii præſcriptum, ut catapotia purgantia, cum laudano admixto exhibeantur, maxime locum habet; namque a ſomno concitato, ac alvi ſolutione uberiori proritata, non raro paroxyſmus ſolvitur. Cæterum pulveres teſtacei, in quibus ſales acetoſi imbibuntur, aut figuntur, cauſæ morbificæ profligandæ plurimum conducunt. E. g. ℞. Pulv. oculor. cancri, teſtarum ovor. an. ʒj ß. margaritar. ʒj. f. pulvis, dividatur in 12 doſes, quarum una ſexta qualibet hora ſumatur cum aq. ſcorbutica, vel cum decocto rad. & ſeminum Bardanæ, qualis ſupra deſcribitur, aut etiam cum liquore Poſſet. cum rad. & ſeminibus Bardanæ, foliis majoranæ odoratæ, ac ſaxifragiæ incoctis, foliiſque cochleariæ infuſis. In colica ſcorbutica, etiam in ventriculi affectibus modo deſcriptis, acidularum purgantium, quales apud noſtrates juxta vicos *Epſum* & *Barnet* proſtant, uſus egregium ſæpe commodum præſtat.

De diarrhœa & affectibus dyſentericis.

Diarrhœa inveterata, qualis ſcorbuticis frequenter accidit, haudquaquam medicamentis aſtringentibus ſiſti debet, nec etiam alterantibus, aut antiſcorbuticis quibuſvis facile curatur: acidulæ ferro, aut vitriolo imprægnatæ, hujus affectus remedium optimum exiſtunt; his ſuccedunt acidulæ artificiales, aut medicamenta chalybeata, quæ juvamen inſigne præſtare ſolent. Crocus Martis recte præparatus, cæteris omnibus jure præfertur. Methodo ſequenti ſæpe bono cum ſucceſſu uſus ſum. Imprimis purgatio ex pulvere, aut in-

fuso rhabarbaro, aromaticis astringentibus adjectis, instituatur, & aliquoties sc. trium aut quatuor dierum intervallo iteretur. Cæteris diebus, electuarii sequentis dosis ad quantitatem nucis moschatæ mane & horæ quarta sumatur. ℞. Conservæ absynthii vulgaris, cum æq. parte sacchari fact. ℥vj. (in constitutione calidiori, hujus vice, conserva rosar. rubrar. recipiatur) spec. diarrhod. abbatis ʒij. santal. albi, rubri pulv, an. ʒj. croci Martis opt. ℥ß. cum s. q. syr. chalybis. f. electuarium.

In affectibus dysentericis, ac tenesmo, simili methodo procedendum erit; præsertim acidularum usus, si fieri potest, adhibeatur: insuper enemata, e decoctis vulnerariis parata, crebro sint in usu. Nuper ego quendam dysenteria diuturna ac gravi laborantem, qui sc. quotidie plures uncias sanguinis, per alvum a longo tempore excreverat, hoc remedio sanavi. ℞. Rhabarb. opt. pulv. ℥j. santal. rubr. pulv. ʒij. cinamomi ʒj. croci Martis ʒiij. balsami Lucatelli q. s. f. massa pilularis; sumpsit quatuor pilulas, diebus modo singulis, modo alternis, per duas septimanas, & perfecte curatus erat. Huic etiam, cerevisiam medicatam ex rad. lapathi acut. & foliis beccabungæ infusis constanter bibendam præscripsi.

Observatio.

De vertigine, ac leipothymia, aliisque affectibus eidem in affectione scorbutica adjungi solitis.

Vertigo scorbuto inveterato crebro supervenit, cui etiam leipothymia frequens, ac fere constans ejus metus, insuper in membris stupor, ac formicationis sensus modo huc, modo illuc excurrens adjungi solent. Cujusmodi affectus, modo a spirituum animalium in ipso fonte, & modo ab eorundem intra nervos, tum cardiacos, tum membrorum motui inservientes, deliquiis, procedunt: cumque a cerebro & nervoso genere, sale scorbutico plurimum obsessis, dependent, non facile curantur.

rantur. Remedia cephalica, qualia in vertigine & morbis paralyticis per se excitatis, conveniunt, cum antiscorbuticis admixtis adhiberi debent. Itaque facta imprimis totius provisione, per cathartica idonea, & qualia in scorbuto conveniunt, cum remediis contra prædictos affectus appropriatis, ad hunc modum procedatur.

Circa initia curationis, sanguinis detractio e venis sedalibus hirudinum suctu celebretur, & nisi aliquid contraindicat, crebra vice postea iteretur.

'℞. Pulv. rad. pæoniæ maris ʒß. coral. rubr. præ-
'par. ʒij. cranii humani, ungulæ alcis, an. ʒj ß.
'Sacchari opt. solut in aq. pæoniæ composit. vel in
'aq. raphani sylvestris, & ad tabulat. coct. ʒviij, olei
'succini opt. rectificat. ʒß. f. a. f. tabulæ, sumantur ad
'ʒj. ß. vel ʒij. mane & vesperi, superbibendo
'haustum aq. destillat. sequentis.

'℞. Folior. cochleariæ, beccabungæ, nasturtii,
'lilii conval. salviæ, rorismarini, betonicæ an.
'M. iij. jugland. viridium ℔j. cort. 6. aurantior.
'& quatuor limoniorum, rad. pæoniæ maris recent.
'℔j. ß. contusis & concisis affundantur phlegmatis
'vitrioli ℔j. seri lactis cum pomaceo fact. ℔v. Di-
'stillentur more vulgari, aq. simul tota miscetur. Do-
'sis ʒiij. ad ʒiiij.

De hæmorrhagiis.

Hæmorrhagiæ, in affectione scorbutica, sæpe ingens periculum minantur, nimirum quasi laborantes propterea in mortem præcipites traderentur; dum sanguis fere ad animi deliquium, modo e naribus, modo fluxu menstruo, aut hæmorrhoidali, erumpit: præterea, iste interdum e pulmonibus, aut ventriculo rejectus, ulceris, aut saltem magnæ debilitatis in parte affecta delitescentis suspicionem præbet. Quare excretiones sanguinolentæ, si vel immodicæ fuerint, aut loco inconvenienti accidunt, in præsens sisti, ac imposterum præcaveri debent.

Pro sistendo sanguine, quando immodice erumpit, methodus satis vulgo nota est, ac nihil magis, aut peculiare, in hoc affectu propter scorbutum, quam propter alias occasiones excitato, agendum restat. Attamen ad præcavendas hæmorrhagias remedia adhibeantur, quæ sanguinis acrimoniam tollunt, & vasorum ora nimis laxa & dehiscentia constringunt. Utraque intentio medicamentis chalybeatis optime perficitur. Acidularum vitriolicarum usus in hanc rem maxime idoneus est: porro chalybis infusiones, extracta, sales, ac ejusmodi præparata, quæ salinam, sive vitriolicam ferri naturam præcipue continent, contra hæmorrhagias semper utilissima existunt. Qua ratione ferrum & præparata ejus, hos affectus, aliosque diversimodos, in corpore humano producunt, superius ostenditur.

℞. Conservæ rosar. rubrar. cynorrhodii, an. ʒiij. spec. diarrhod Abbatis, diatrion santalon an. ʒj. ß. salis chalybis ʒj. croci Martis opt. præparat ʒij. corallii rubr. præpar. ʒj. ß. cum s. q. syr. de chalybe. f. electuarium, sumatur ter in die qu. nucis moschat, superbibendo liquoris appropriati haustum,

Pauperibus ad hunc modum præscribere soleo. ℞. Summitatum cypressi, urticæ urentis an. ʒiiij. beccabungæ ʒij. Contundantur in mortario cum ʒx. sacchari albissimi: dein adde squamar ferri tenuissime pulv. ʒj. pulv. santal. albi, rubri an. ʒij. cum s.q. syr.e succo urticæ. f. electuarium. Dosis qu. nucis jugland. bis in die.

℞. Aq. destillatæ, vel decocti antiscorbutici temperat. ℥ij. chalybis nostr præpar. ʒij. misce in vitro: Dosis ʒiij. vel. iiij.

℞. Summitat. urticæ urentis, folior. beccabungæ, an. M. iiij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro. Dosis ʒij. vel iij bis in die cum aq. destillat. antiscorbutica.

De

De vitiis oris, propter ſcorbutum oriundis.

Quamprimum labes ſcorbutica partes oris inceſſit, ut gingivæ intumeſcant, earumque carnes fungoſæ evadant, protinus remedia, quæ putredinem ab iis arcent, ſedulo adhibeantur: Inter hæc, collutiones oris, ac linimenta, & morbo circa has partes incipiente, & illo ibidem ingraveſcente, præcipui ſunt uſus; quæ tamen, uti vari s intentiones reſpiciunt, ita diverſimode parari ſolent, ſc. gingivarum caro primo intumeſcens, a ſanguinis, aut ſeri ſalſi, & corrupti incurſibus liberari & exiccari: poſtea earundem caro flaccescens, ac a dentibus ſubſidens, a putredine vindicari, quin etiam ut dentes arctius complectatur, conſtringi debet; propter has & forſan alias intentiones, gargariſmi, ſive oris collutiones, varii generis inſtituantur: quorum fere omnium præcipua ingredientia, ſunt vegetabilia incocta, ac mineralia infuſa. Herbæ, aut radices, quæ liquore idoneo, ſc aqua, aut vino incoquantur, plerunque ſunt vel acres, vel amaræ, vel ſtypticæ: dein ejuſmodi decocta impræ gnantur, aut ſale volatili, lixiviali, vitriolato, ſeu chalybeato, vel aluminoſo. Libet hic formulas quaſdam cujuſque generis ſubjicere.

1. Cum itaque gingivarum caro propter ſeri, ac ſanguinis ſalſi & corrupti influxum, primo intumeſcit & fungoſa evadit. ℞. Cort. med ani ſambuci, Ulmi, an. M, ß. folior. ſatureiæ, ſalviæ, eryſimi, naſturtii, an. M. j. rad. Pyrethri ʒij. contuſ. & conciſa coquantur in aq. calcis ℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem: ſi edulcoratio requiritur, adde mellis roſat. ʒij. f. gargariſmus. Vel ℞. Vitrioli camphorati ʒj. (vulgo apud noſtrates inſignitur, nomine pulveris Capitanei Green.) aq. fontan. ℔j. miſce in vitro, conquaſſetur, & dein liquor per ſubſidentiam clareſcens, uſurpetur. Vel paretur lixivium e cineribus geniſtæ, aut roriſmarini, vel e tartaro & nitro calcinat.

'hujus ℔iij. incoquantur folior. ſatureiæ, thymi, 'ſalviæ, roriſmarini an. M. j. colatura ſuperfunda-'tur folior. cochleariæ M. ij. f. infuſio calida & clau-'ſa per horas tres, iterum coletur & ſervetur ad os 'colluendum, ſæpius in die.

Propter eandem intentionem, etiam linimenta intermediis temporibus, ac præſertim noctu applicentur, ut illorum virtus ægrotantibus, vel inter dormiendum communicetur. Apud Authores præſcriptum frequens celebre, & longo uſu expertum habetur. '℞. Pulv. folior. aquilegiæ, 'menthæ criſpæ, ſalviæ, nucis moſchat. myrrhæ '(quæ tamen aliquando omittatur) an. ʒij. alu-'minis uſti ʒß. mellis virginei ʒiiij. vel q. ſ. f. a. f. 'linimentum.

2. Si quando gingivarum caro flaccefcens, dentinm radices deſtituit, Scarificatio levis ſæpe adhibeatur; inſuper hoc decocto os colluatur, '℞. Summitatum rubi, cypreſſi, folior. ſaniculæ, 'cardamines an. M. j. coquantur in aq. ferratæ '℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem, colaturæ ad-'de mellis roſat. ʒij. miſce.

Linimentum hujuſmodi applicetur. '℞. Pulv. 'rad. ireos Florentinæ, folior. ſalviæ, hyperici an. 'ʒij. boli Armeni, ſalis prunellæ an. ʒj. mellis 'virginei calentis q. ſ. agitatione bene incorporen-'tur.

3. Quando gingivæ putreſcunt, & corrumpuntur, ſimulque dentes carie obſiti vacillant, ac tetrum odorem expirant, medicamenta fortiora, & putredini valde reſiſtentia, adhibeantur, vitrioli camphorati, etiam lapidis medicamentoſi infuſio, hic adprimis locum habent.

'Vel ℞. rad. Gentianæ, Ariſtolochiæ rotund. in-'ciſ. an. ʒß. folior. centaurii minoris, abſynthii Pon-'tici, ſatureiæ, aquilegiæ, an. M. j. coquantur in 'aq. calcis, aut lixivialis, etiam modo ferratæ, 'modo aluminoſæ ℔iij. ad tertiæ partis conſumpti-'onem. Colaturæ adde mellis crudi ʒij. vel iij. 'miſce.

℞.

4. Si

4. Si dentium caſus præcipue metuatur. ℞. Cort. rad. prunor. ſylveſtrium ʒj. tormentillæ, & biſtortæ totius an. M. j. malicorii, balauſtior. an. ʒß. coquantur in aq. fontanæ ℔iij. Colaturæ adde aluminis ʒij. vel ℥ij. mellis opt. ʒij. miſce. ℞. Vitrioli camphorat. C. cervi uſti an. ʒj. nucis moſchat. ʒß mellis opt. q. ſ. f. linimentum. Vel. ℞. Pulv. rad. biſtortæ, malicorii, boli Armeni, aluminis uſti an. ʒj. mellis roſacei q. ſ. adde ſpiritus vitrioli ℈j. f. linimentum,

5. Si quando (uti interdum aſſolet) ulcera putrida & profunda, gingivas, aliaſve oris partes inceſſant, remedia prædicta fortiora erunt ſæpius adhibenda: Inſuper loco affecto petia unguento Ægyptiaco, in ſpiritu vini diſſoluto, vel lapidis medicamentoſi aut ſublimati infuſione intincta, aliquoties applicetur. In his caſibus Chirurgo perito curatio delegetur.

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, nocte potiſſimum infeſtare ſolitis.

Contra hos dolores, ſiquidem acerbiſſimi interdum exiſtunt, præter generalem ſcorbuti curandi methodum, remedia ſpecifica, & ſymptomati iſti occurrentia indicantur: Itaque in tali caſu, purgationis ritu bene inſtituto, etiam phlebotomia (ſi opus ſit) celebrata, & pharmacia interna & topicis externis, morbum adoriri convenit.

Quoad prius, quæ per ſudores, etiam & quæ per urinas movent, ſæpe juvamen præſtant, in quantum ſanguinis, & ſucci nervoſi recrementa lixivialia & acetoſa, in parte affecta congredi ſolita, alio deducunt: potiſſimum vero adhibeantur, quæ utrumque humorem ab indole ſua prava, ſc. tum ſalina, tum acetoſa, vindicant: pulveres teſtacei, oculorum cancri, mandibularum lucii, item ſp. & flores ſalis armoniaci, ſp. ſanguinis, tinctura antimonii, corallii: Decocta rad. &

ſeminis

seminis bardanæ, chamæpytios, chamædryos, adprime conferunt. Cjusmudi remedia cum aquis destillatis antiscorbuticis bis aut ter in die sumantur. Aqua distillata, ex stercore equino, additis, cochlearia, beccabunga, iva arthritica, & similibus, interdum valde proficua est. Interea fotus, linimenta, cataplasmata, aut alius generis applicationes, quæ dolores sedant, exterius admoveantur.

De arthritide vaga scorbutica.

De hoc affectu Eugalenus, Wierus, Medicus Campensis, & Gregorius Horstius, ex composito scripserunt, in septentrionalibus Belgiæ plagis, valde frequens perhibetur. Cujus certum indicium constat lumbricum vivum loco dolenti imponendo; nam ille statim exilire, circumgyrari, incurvari, labascere, & mori solet; quod quidem in hoc morbo, etiam apud nostrates satis crebro evenire experrus sum. Cujusmodi experimenti ratio (uti videtur) hæc est, doloris & tumoris in parte affecta excitati, causam esse statuimus, quod a sanguine fæculentiæ salinæ, sive lixiviales, simulque a succo nervoso acetosæ, in eodem loco depositæ, mutuo effervescunt, non secus ac spiritus vitrioli, sali Tartari deliquato commissus; porro a tali particularum dissimilium luctu, & agitatione, uti dolor & tumor cientur, ita quidem effluvia valde acria, & velut corrosiva copiose abscedunt, quæ lumbricum loco dolenti impositum, nihilo minus, quam super liquores istos ebullientes suspensum, enecant: Propter experimenti istius effectum, morbi curatio, per lumbricos, sc. remedia ex iis parata instituitur; qui tamen nescio, utrum intus sumpti, tam certo profligabunt morbum, ac illi externis admoti, a morbo profligantur. Utcunque lumbrici, uti & limaces, aselli, & alia animalcula exanguia, in quantum sale volatili abundant, in remedium satis efficax non raro cedunt.

Henricus

Henricus Petræus refert duo remedia, contra hunc morbum in Westphalia usitata. ℞. Novem lumbricos, cum duobus cochleariibus vini in mortario contusos, & per pannum expressos, his addatur dimidia vini mensura, sumantur cochlearia iij. mane, meridie, & vesperi, per plures dies. 2 ℞. Sabinæ ramulos ij. vel iij. mellis virginei cochlearia ij. coquantur cum mensura vini ad subsidentiam duorum digitorum. Colatura sumatur ad cochlearia iiij. vel v. ter in die. Priori medicamento affinis est potio quædam vulgaris, ab Horstio citata, dicta Monasterienſis. ℞. Salviæ, betonicæ, Rutæ an. folia 5. lumbricorum cum cingulis rubris in collo nº. 5. sabinæ parum, & rad. succisæ no. ij. cum aqua flor. sambuci contundantur, & succus expressus pro sudore movendo exhibeatur. Etiam simile præscriptum a Medico Campensi apud Forestum proponitur.

Certe in hoc affectu, aqua lumbricorum magistralis, in pharmacopœa Londinensi præscripta egregie convenit: Quin sp. & salem C. cervi, sp. sanguinis, flores salis armoniaci cum bono successu sæpius adhibui. Porro pulveres testacei sc. oculi cancrorum, corallia, margaritæ, & vegetabilia, quæ arthritidis antidota feruntur, uti rad. aristolochiæ, folia chamæpytios, chamædryos, & similia antiscorbuticis conjuncta, morbi hujus sanationi conducunt. Exterius pro doloribus sedandis, præter anodyna, quæ sub forma linimenti, fotus aut cataplasmatis usurpantur: Oleum lumbricorum, ranarum, & bufonum non raro sunt valde proficua. Accepi a viro Insigni huic morbo valde obnoxio, quod aqua e contentis ventriculo bovis nuper mactati exemptis per destillationem prolicita, & cum petiis ei calide intinctis, atque pro fotu applicatis, levamen certissime adferret,

De

De affectibus convulsivis & paralyticis, scorbuto supervenire solitis.

Si quando labes scorbutica in cerebrum & nervosum genus irrumpens, liquorem utriusque provinciæ irriguum valde inquinarit, propterea quidem diversimodi affectus, ac imprimis paralytici, aut spasmodici, prout supra ostendimus, oriri solent: nimirum juxta quod materies morbifica, regimini animali illata, aut narcotica, aut explosiva fuerit. Cujusmodi affectus, licet in hoc casu symptomatici fuerint, attamen ingravescentes, præ scorbuto parente & nomen, & potiorem curationis partem sibi vendicant, ita ut ægrotans paralysi, aut convulsione, magis quam scorbuto laborare dicatur, etiam medicamenta istis affectibus dicato, quibuscunque aliis eodem tempore, propter alias intentiones requisitis, præponantur.

Pro sanandis hujusmodi affectibus, scorbuto superinductis, id potissimum agatur, ut remedia iisdem appropriata, cum antiscorbuticis rite complicentur. Quoad morbos convulsivos, quæ in superiori tractatu prostant, huc facile transferantur. Cæterum de paralysi, lethargo, nec non plerisque aliis cerebri, & nervosi generis pathematis, disquisitiones speciales aliquando forsan lucem visuras, instituimus: interim haud par est, methodos therapeuticas, quæ ad pathologias istas spectant, hoc in loco præoccupare; quin potius, quod ex re fore videtur, sub calcem hujus operis scorbuticorum quorundam, simul ab istis morbis decumbentium, casus & curationes proponemus.

De

De atrophia, item de febre ſcorbutica, quæ ſæpe illius aut cauſa eſt, aut affectus.

Tria ſunt cauſarum genera, ſerie quadam pendentia, a quarum una, aut pluribus, atrophia ſcorbutica, abſque pulmonum phthiſi exiſtens, produci ſolet, ſc. aut chylus primarum viarum culpa pervertitur, quo minus penus ejus ſufficiens, aut laudabilis, ſanguini inferatur. Secundo aut iſti illatus, tamen ſanguinis vitio, non recte in ſanguinem & ſuccum nutritium mutatur. Tertio aut denique ſuccus nutritius in maſſa ſanguinea præparatus, propter liquoris nervoſi culpam, ſolidis partibus non rite aſſimilatur.

Remedia huic ſymptomati appropriata, aut primarum viarum, aut prædictorum humorum, emendationes reſpiciunt. Quoad prius, interdum accidit ob ſtomachi tonum præfractum, aut fermentum vitiatum, alimenta ingeſta non rite coqui, ſed in putrilaginem inutilem facеſſere. Hujuſmodi malis lenia cathartica, digeſtiva, corroborantia adhibeantur. Sæpius tamen propter tumorem ſcirrhoſum, modo in ventriculo, modo in meſenterio, aliiſve circumcirca partibus, excitatum, chylificationis opus inhibetur: in hoc caſu deobſtruentia, & diſſolventia conveniunt, acidularum uſus quibuſvis remediis palmam præripit. Porro fotus, linimenta, aut emplaſtra exterius applicari debent.

Inſuper interdum accidit, ſine tumore in viſceribus excitato, vaſa lactea a materia craſſa ac viſcida iiſdem impacta, in tantum obſtrui, ut chyli, ſatis laudabilis, & copioſe licet confecti, penus haud ſufficiens in ſanguinem feratur. In hoc affectu alvus ut plurimum copioſe dejicit, albida tamen, inſtar lactis coagulati, ac non, uti aliorum excrementa, bile tincta aut fœtida. Quorum ratio eſt, quod ſanguis depauperatus

pauperatus bilem flavam, e qua intestinis suffusa, excrementorum color ac fœtor procedunt, parcius progignit. In hoc casu acidulæ imprimis conveniunt, item de obstruentibus intus exhibitis, linimenta, fotus & balnea exterius usurpentur.

Contra marasmum, sanguinis a crasi degeneris vitio exortum, lac asininum aut vaccinum, aqua hordeata, aut aqua idonea destillata, diutum sæpe opem conferunt: Limacum jusculum, aut lacteata cum iisdem incoctis, porro aquæ distillatæ ex lacte, aut sero lactis cum limacibus & herbis antiscorbuticis temperatis, in hoccasu valde conducunt: in hunc finem etiam decocta ex herbis vulnerariis & antiscorbuticis infusis bono cum fructu sumuntur: Interea partibus externis frictiones cum pannis, unguento resumptivo, aut oleo amygdalarum recenti madidis & intepefactis, quotidie adhibeantur.

Cum sanguinis affecti, proindeque succum nutritium pervertentis vitio, atrophia exoritur, plerumque febrem erraticam, cum sudoribus nocturnis adjunctam habet, in quantum sc. massa sanguinea, a succo isto degeneri, in effervescentias inæquales, ac incertas cogitur; atque materies ita molesta sudore nocturno ejicitur. In hoc casu victu tenui instituto, decocta & aquæ destillatæ, quæ sanguinem fundunt ac purificant, cum antiscorbuticis admixtis crebro sumantur.

℞. Rasuræ eboris, C. cervi an. ʒij. ß. rad. eryngii conditi ʒvj. rad. cherefolii, taraxaci an. ʒß. folior. linguæ cervinæ, hepaticæ an. M. j. pomum j. incisum, passular. M. j. coquantur in aq. fontanæ ℔ iiij. ad tertiæ partis consumptionem. Colatura superaffundatur folior. beccabungæ contus. M. ij, salis prunellæ ʒj. ß. vel nitri fixi ʒj. f. infusio clausa, & calida, per horas tres, sumantur ʒ iiij. vel vj. ter in die.

℞. Folior. beccabungæ ℔iiij. oxalidis, taraxaci totius an. M. ij. limacum mundatar. ℔j. ß. cort. duorum aurantiorum contusis & concisis

'cisis affunde lactis recentis, vel seri lactis cum po-'maceo facti, vel succi pomor. recentis ℔. vj. de-'stillentur more vulgari. Capiat ʒiij. bis vel ter 'in die.

De rheumatismo.

Hunc affectum, a salium, qui sunt diversæ prosapiæ ac indolis, nempe fixi a sanguine, & acetosi a liquore nervoso adventantium, congressu & mutua effervescentia, provenire statuimus. Utriusque salis subjecta sunt fæculentiæ superfluæ, a prædictis humoribus, in turgescentias quasdam actis depositæ, atque in partes, modo has, modo illas suffusæ: quare ut morbus curetur, & humorum turgescentiæ sedentur, & fæculentiæ eorum superfluæ expurgentur, etiam sales utroque ritu degeneres, advolatilitatis statum reducantur.

Propter duas priores intentiones levis purgatio & phlebotomia imprimis requiruntur, & aliquoties pro tolerantia virium iterari debent: quin & diuretica & diaphoretica, quæ serositates salinas quoquomodo foras convehant, subinde exhibeantur. Cujusmodi evacuationes, ut sedate, & cum ὑγροπία, & natura assistente, melius succedant, opiatæ crebro sint in usu. Propter alterum scopum, in quo præcipuus curationis cardo versatur, alterantia, & præsertim quæ sale volatili prædita sunt, valde conducunt: quare in hoc casu vulgaris, sed non contemnenda medicina est, infusionem stercoris equi masculi in vino tenui, aut cerevisia, aut aqua destillata appropriata, factam, ad ʒiiij. vel vj. bis aut ter in die propinare. Quin & pharmacum paulo gratius & non minus efficax parari potest, si ex stercore illo cum ingredientibus antiscorbuticis vino albo, aut pomaceo infusis, aqua distilletur, quæ ad ʒiij. vel iiij. bis in die exhibeatur: spiritum C. cervi, ac sanguinis sæpius in hoc casu, cum insigni ægrotantis commodo præscripsi.

De

De hydrope.

Cum hydropem scorbuto supervenire sollitum duplicem statuimus, sc. habitualem & occasionalem; circa prioris medelam, plerumque & opera & oleum perditur; nulla etenim remedia hepar, atque pulmones, aliaque interdum viscera prorsus vitiata, atque sanguinis crasin penitus subversam, restituere possunt. In tali casu si quid agendum videtur, medicinæ ambitus peranguſtus existit; neque enim catharticis, nec diaphoreticis, neque alius cujusque generis evacuationi sortiori locus relinquitur; cardiacis, ac diureticis præcipue ac fere tantum insistendum erit. In hos fines, elixires, tincturæ, electuaria, pulveres, infusiones, decocta, aquæ destillatæ, &c. quæ partim antihydropicis, partim antiscorbuticis constant, exhibeantur; quorum tamen, quia parum aut nihil significant, formulis præscribendis supersedere visum est.

Hydrops scorbuticus, a causa evidenti, sive occasione quadam, uti ostensum est, subito excitatus, non raro curationem admittit, quæ quidem ut facilius succedat, naturæ tumultus imprimis sedari, ac inordinationes compesci debent: quamobrem, si vigiliæ adhuc plurimum infestant, somnus opiatarum usu concilietur, & subinde quoties valde opus sit, denuo accersatur. Quamprimum pro ratione virium purgare licet, sequens pulvis sumatur, & debitis intervallis aliquoties iteretur; interim a crebro enematum usu alvus soluta reddatur. ℞. Mercurii d. ℈j. resin. julapæ gr. v. ad 10. caryophyllor. ℈ß. misce, detur in cochleari panatellæ, aliis temporibus diuretica, ac interdum diaphoretica sedulo propinentur, ℞. Tincturæ salis tartari, millepedum infusione impregnatæ q. v. detur ℈j. ad ℈ij. bis in die cum liquore appropriato. ℞. Sp. salis armoniaci q. v. Dosis ℈ß. ad gut. 15. eodem modo. ℞. Millepedum præparat. ʒiij. salis tartari ʒij. nucis moschat. ʒj. misce. f. pulvis.

'vis. Dosis ʒß. bis in die, cum liquore appro-'priato. Vel ℞. Apum siccat. & pulv. ʒij. sem-'ameos pulv. ʒj. olei juniperi ℈j. terebinth. q. s. f. 'massa pilul. Dosis ℈j. ad ʒß. bis in die superbi-'bendo liquorem specificum.

'℞. Folior. cochleariæ utriusque, nasturtii aq. 'lepidii, persicariæ, an. M. iij. rad.. Ari, Bryo-'niæ, iridis Florentinæ an. ʒiiij. corticis mediani 'sambuci M. ij. cort. Winteranæ ʒij. cort. externa 'quatuor aurantior. trium limoniorum, baccarum 'juniperi recentium ʒiiij. incis. & contusis affun-'de vini Rhenani ℔iij. vini e succo baccarum 'sambuci ℔ij. Destillentur more vulgari, aqua 'tota confundatur. Dosis ʒiij, ad iiij. bis in die 'post dosin alicujus medicamenti superius præscri-'pti.

Parentur decocta & cerevisiæ medicatæ, qualia supra præscribuntur, adjectis ingredientibus antihydropicis.

De crepitu ossium.

Restat adhuc symptoma, scorbuto interdum, licet rarius superveniens, sc. crepitus ossium; in cujus rationem superiori pathologia omissam, & therapeiam, ex re fore videtur, hic loci inquirere. Novi quosdam, vix tamen ultra tres aut quatuor, qui scorbuto dudum laborantes, noxam ejus non tantum in humoribus, & partibus carneis, sed in ipsis demum ossibus luerunt: quoties enim membrum quodvis ullo modo flecterent, ossium capita, quasi nuda essent, inter se attrita, strepitum ingentem edebant; porro cum lecto decumberent, ibidemque e latere in latus se devolverent, a vertebrarum collisione, tanquam a sceleto asperius tractato, crepitus ingens, vel ipsos affectus perterefaciens exaudiebatur.

Hujus causa conjuncta forsan videatur esse, quod molli ossium interstitio, sc. adipe, membranis, & ligamentis valde absumptis, ipsorum junctura, velut lapides molares prorsus inaniti, propter

propter mutuum attritum, resonarent: attamen rem secus habere constat, quia nec summe tabidis adest ossium crepitus, neque hoc affectu laborantes semper intabescunt: quare potius dicendum erit, quod symptomatis hujus causa immediata sit ossium ariditas, sive medullæ ita proprie dictæ, quam intra ossium cavitates, ac imprimis capita ipsorum, contineri oportuit, defectus; nam siquidem ossa quævis medullam, sive humorem unctuosum, aut cavitatibus magnis aut poris & meatibus exiguis ubique exculis, includunt, hujus usum statuimus, tum ut ossa eodem irrigata, minus fragilia evadant, tum insuper, ut humor iste, ossium nodis exudans, articulos quosvis, velut machinæ commissuras pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeo motus facilitet; quare ossium capita, hac medulla destituta, crepant non secus ac currus rotæ, rarius inunctæ.

Quod si de morbi hujus causa procotarctica inquiratur, quomobrem sc. unctuosum illud articulorum oblinimentum deficit: hoc equidem vel sanguinis vitio imputandum erit, quasi hic, alimentum sulphuris, æque ac salis, particeps ossibus haud rite suppeditat; quod equidem minus verisimile est, quoniam massa sanguinea, etiam in scorbuticis particulas utriusque generis prædicti continet; quin & ossium crepitu laborantes cutim, & musculos pinguedine satis oblitos ostendunt; vel secundo potius videtur, humorem unctuosum, quo articuli lubricentur, ipsorum ossium culpa desiderari, quia scil. horum pori, & meatus a materia quadam extranea forsan limosa, aut tartarea per sanguinem advecta, in tantum obstruuntur, propterea ut balsamum iis destinatum non satis excipiant, nec pro humectandis ipsorum commissuris, exudent; non facile erit (quia res tota in abstruso latet) particulares hujus affectus rationes investigare, neque in Aitiologia hac, ultra hujusmodi conjecturam pergere.

Nec

Nec minus in luto hæremus, cum ad morbi hujus curationem proceditur: nam licet primaria indicatio, ſc. oſſium aut articulorum humectatio ſatis obvia fuerit, quo tamen ritu, & quibus remediis ea perficitur, non ita plane conſtat. Etenim in hoc caſu, novi plurima pharmaciæ genera, & varios adminiſtrationum modos, omnino incaſſum tentatos. Vir quidam ingenioſus ab hoc morbo per multos annos graviſſime laborans, plurium, & quidem celebrium medicorum conſilia expertus eſt; præter uſitata contra ſcorbutum remedia (una cum crebris phlebotomiis & purgationibus, e quibus haud quicquam levaminis recepit) varios inſuper & magnos medicinæ curſus, ſine quovis ſucceſſu tentabat: namque poſt methodum ab uno medico per aliquot menſes fruſtra adhibitam, mox ad alium ſe conferebat, & ita deinceps ad plures: interim a ſingulis, nova ſemper medendi ratio, a prioribus intentata, præſcribitur; fotus, linimenta & frictiones ſingulis artubus quotidie adhibentur Thermis Bathonienſibus aliquandiu utitur, poſtea acidulæ varii generis, modo hæ, modo iſtæ bibuntur. Quibus nihil juvantibus, curſus chalybeatus, alio tempore decoctum lignorum temperatiorum, interdum diæta lactea, porro nullo non tempore, electuaria, aquæ deſtillatæ, apozemata, aliaque remedia ex antiſcorbuticis parata ſumuntur: cumque hoc ritu ſupra tres annos fere conſtanter medice & miſere vixiſſet, circa prædicti affectus therapeiam ne hilum proficitur, interim vero, ille viribus ac ſtomacho mediocriter valuit, uxorem duxit, & quo ad reliqua magis communia ſcorbuti ſymptomata, melius habuit: hinc ut conſtet, quam pertinax morbus, nulliſque fere remediis cedens, oſſium crepitus fuerit, quod etiam aliis eodem affectu laborantibus, atque medici operam prorſus eludentibus comprobatum novi.

CAPUT.

CAPUT. X.

De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & dieta, sive victus ratio in scorbuto requisita.

HActenus indicationes tum præservatorias, tum curatorias, quæ scorbuti therapeiam spectant, fuse explicavimus; restat adhuc dicendum de indicatione vitali, nimirum ut declaretur, qua methodo, & quibus remediis ægrotantium vires, aut nimis ad fatiscendum aptæ sustineantur, aut labefactatæ, vel prostratæ restaurentur. Propter hos fines cardiaca & opiata, juxta decumbentium exigentias assumenda præscribantur, ac insuper recta victus ratio, si quando opus fuerit, analeptica, & semper antiscorbutica præscribatur.

Quoad medicamenta cardiaca, quæ sc: sanguinem in corde stagnantem exagitant, flammam ejus semiobrutam resuscitant, spiritus animales oppressos, vel distractos libertati ac debitæ irradiationi restituunt, obvium est, plura remedia, quæ proprie antiscorbutica dicuntur, has intentiones perficere, cujusmodi nimirum sunt, aqua raphani composita, limacum & lumbricorum magistralis, sp. C. cervi, fuliginis, pulveres testacei, cum multis aliis, quæ non tantum quibusdam horis, & juxta methodum certo ordine præstitutam, sed insuper pro data occasione, quoties syncope, aut quævis spirituum deliquia contingunt, cum fructu sumantur.

Attamen præterea, qui cordis passionibus, crebræ lipothymiæ, nauseæ, vomitui, tremori, vertigini, aliisque horrendis symptomatis valde obnoxii reperiuntur, etiam præsto habeant aliusmodi medicamenta magis proprie cardiaca, quibus omni spirituum exolutioni immediate succurratur. In hunc finem egregie convenit, elixir vitæ qu.

majus;

majus; in deſtillatione ejuſdem elixiris, aqua ſecunda, quæ edulcorata ad cochlear. j exhiberi poteſt, item aqua mirabilis, aqua bezoartica, aqua Gilberti temperata, theriacalis, cinamomi; quibus ſingulis, aut inter ſe compoſitis, adjiciatur confectio alchermes, confectio de hyacintho, pulv. margaritar. aut magiſterium corallii, ſyrupus caryophyllor. vel e coralliis, ecorticibus citri, e cinamomo: ex his, aliiſque hujus farinæ medicamentorum formulæ diverſimodæ præſcribi ſolent. E. G.

'℞. Aq. theriacalis, mirabilis an. ʒiij. meliſſæ ʒiiij ſyrupi caryophyllor. ʒj. ß. confectionis alchermes ʒj. miſce. Doſis cochlearia iij. 'vel iiij.

'Vel ℞. Aq. mirabilis ʒvj. limacum, juglandum, an. ʒij. margarit. pulv. ℈j. confect. de hyacintho ʒj. ſyrupi caryophyllor. ʒj. miſce.

Cum mulieres ſcorbuticæ, affectibus hyſtericis, ac viri convulſivis, tentari ſolent. ℞. Aq. meliſſæ, 'pulegii an. ʒiij. aq. bryoniæ compoſit. ʒiiij. tinctur. æ caſtorei ʒß. tinctur. croci ʒj. ſyr. caryophyllor. ʒj. ß. caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi 'ʒj. Doſis cochlearia iij. vel iiij.

Quibus remedia cardiaca in forma ſolida potius expetuntur, electuaria vel tabulæ præſcribantur.

'℞. Conſervæ flor. tunicæ ʒiij. confectionis alchermes ʒß. margaritar. pulv. ʒj. cum ſ. q. ſyrupi e coralliis. f. electuarium.

'℞. Specier. diamargarit. frigid. diarrhod. abbatis an. ʒj ß. margaritar. pulv. ʒj. ſacchari 'albiſſimi ſolut. in aq. theriacali, & ad tabulat. 'coct. ʒiiij. olei cinamomi gut. 6. ſ. a. f. tabulæ.

Quod ſpectat ad opiata & medicamenta anodyna, in quibuſdam ſcorbuticorum affectionibus, mallem quovis præterea medicamentorum genere, quam illorum uſu deſtitui: nec enim ſolummodo contra dolores & vigilias pertinaces, verum in paroxyſmis aſthmaticis, in vomitu, diarrhœa, quin etiam in vertigine & pathematis convulſivis, quoties natura ſupra modum irritata, in-

inordinationes immaniores concipit, nullam præstantius remedium sæpius expertus sum, quam ut narcotico tuto adhibito, somnus concilietur: interim maxima opus est cautione, ne sumantur, si quando aliquid in ægrotantis constitutione, aut in morbi conditione, vel tempore, talis medicamenti exhibitionem prohibeat.

Præter hypnotica in pharmacopoliis usitata, sc. laudanum opiatum, nepenthen, philonia, diacodium & syrupum papaveris erratici, duæ insuper opii præparationes mihi innotescunt, quas in forma tincturæ, sive extracti liquidioris a gut. 10. ad 20. cum alio quovis liquore appropriato exhibere soleo,

Diæta, sive victus ratio a scorbuticis observanda, in methodo therapeutica, haud minimi momenti est; qua scil neglecta, aut perperam instituta, reliqua medicinæ præscripta parum, aut nihil versus sanitatem proficiunt. Regimen diæteticum, cum ad varia extenditur, præcipue circa aerem & habitaculi situm, cibum, ac potum, atque corporis motum, vel quietem versatur,

Quoad prius, cujusmodi, respectu cæli ac soli, mansiones & commorandi loca, scorbutum pariunt, ac proinde vitari debent, e supradictis abunde constat: qui hunc morbum aut cavere, aut curare student, aerem moderate calidum & siccum, qui etiam tenuis & purus, & satis eventilatus fuerit, eligere satagant.

Cibi tantum ἔυχυμοι & ἔυπεπτοι conveniunt; crassi, viscidi, ac fumo indurati, mucidi, ac rancidi, porro alimenta infermentata, aut valde composita, legumina, lacticinia, fructus immaturi evitentur. Saccharo condita, aut plurimum imbuta, in tantum vitupero, ut illius inventionem, ac usum immodicum, scorbuti in nupero hoc seculo immani augmento, plurimum contribuisse existimem: Enimvero concretum istud, sale satis acri & corrosivo, cum sulphure tamen delinito constat, prout ex analysi ejus spagyrice facta liquido patet. Quippe saccharnm

charum (prout ſupra innuimus) per ſe deſtillatum, exhibet liquorem aqua ſtygia vix inferiorem: quod ſi ipſum, in veſica plurima aqua fontana perfuſum, deſtillaveris; quamvis ſal fixus non adeo aſcendit, prodibit tamen liquor, inſtar aquæ vitæ acerrimæ, urens, ac ſumme pungitivus: cum itaque ſaccharum quibuſvis fere alimentis commixtum, ita copioſe a nobis aſſumitur, quam verifimile eſt, ab ejus uſu quotidiano, ſanguinem & humores ſalſos, & acres, proindeque ſcorbuticos reddi? Author quidam inſignis, tabis Anglicæ cauſam, in immoderatum ſacchari apud noſtrates uſum, retulit; neſcio an non potius etiam hinc ſcorbuti increbreſcentis fomes derivetur.

Potus ſit cerevifia mediocris, mitis, ac bene defæcata, quin & ingredientibus antiſcorbuticis, citra ingratum ſaporem alterata; non ſit craſſa & dulcis, nec etiam vetuſta nimis & aceſcens: hæc in modica quantitate, ac fere tantum ſtatis prandii ac cœnæ temporibus, ſumatur: Quæ apud multos invaluit conſuetudo, nempe ut quamprimum lecto excitantur, ſtatim hauſtui matutino (uti vulgo dicitur) largiori indulgeant, pernicioſa admodum videtur. Etenim hac ratione, ſiquidem vaſa ſanguifera, chyli recentis penu, fere perpetim ſuffuſo, nimis replentur, & cruditates & fæculentiæ morbificæ in ſanguine gignuntur, & hæmatoſeos munus valde debilitatur, præſtat ſane pleroſque homines (niſi quibus ventriculus, quam diu ſit vacuus, moleſte contrahi & corrugari ſolet) uſque ad prandium jejunos manere. Nec minus ſanitati adverſatur mos iſte vulgaris, ſtatim a victu poculis plenioribus ſeſe ingurgitare. Vina ac pomacea, modo ſint mollia, ſincera ac minime adulterata, modice ſumpta non nocent; iiſdem vero fucatis, rancidis, auſteris, aut aceſcentibus, nihil magis noxium, ac ſanitati noſtræ injurium.

Exercitia, ac labores pro ſcorbuto tum ſanando, tum præcavendo, ſunt commodi adeo in-

signis, ut multi hoc solo remedio integram valetudinem, aut tuentur aut recuperant: etenim otiosis, & vitam sedentariam agentibus sanguis & liquor nervosus, tanquam aquæ stagnantes, quasi lentorem & situm contrahunt; a motu vero corporis assiduo & multo, humores & spiritus inclarescunt & vigorantur, particulæ excrementitiæ, & heterogeneæ evaporant, viscerum infarctiones expediuntur, eorumque tonus corroboratur.

CAPUT XI.

Scorbuticorum historiæ quædam & casus rariores.

1. *Observatio.* QUæ circa scorbuti & theoriam, & therapeiam hactenus protulimus, ægrotantium exemplis, sive historiis in medium productis, & juxta hypothesin prædictam explicatis, adhuc clarius elucescent. Cum vero ab hoc morbo laborantium, casus multiplices, ac diversimodi existant, libet hic quosdam rariores, propter labem cerebro ac nervoso generi, non minus quam sanguini affixam, excitatos proponere.

Fœmina illustris, procera & venusta, in ætate 25. circiter annorum, propter varios errores in victu labem scorbuticam contraxerat; Cujus indicia fuerunt lassitudo spontanea, respiratio difficilis, tibiarum dolores & maculæ, atque gingivæ insuper tumidæ & sanguinolentæ, vetno tempore, post abortum, in febrem tertianam incidens, cito languida, & imbecillis evasit, a quo tamen morbo primum methodice curata, brevi convaluerat, nisi quod carnium, aliorumque incongruorum appetens, cito recidivam pateretur. Tunc autem, medicinæ pertæsa, remedia tantum empirica cepit, quibus interdum paroxysmi febriles abigebantur, mox subinde redituri, interim ægrotans pallida ad motum impotens, & anhela, juxta ventriculum, & hypochon-

pochondria tumida, & inflata manebat. Circa tertium ægrotationis menſem, in ventre tormina, & cruciatus acerrimos pati cœpit; quibus modo ad dorſum, modo ad ventriculum excurrentibus, dies & noctes fere continuo affligebatur. Inſuper crebra vertigine, ac interdum paroxyſmis quaſi hyſtericis afficiebatur, item vomitu frequenti moleſtata, pituitam viſcidam & ſpumeam quotidie rejiciebat: Intra menſis ſpatium morbus hic fines ſuos explicans, dolores in dorſo, ac lumbis, dein poſtea in ſingulis corporis partibus excitabat. Cæterum hoc tempore, de ſumma pectoris anguſtia, & magna viſcerum contractione conqueſta erat. Interim habitus corporis plurimum emaciabatur, ut oſſa carne deſtituta, vix cuti cohærerent. Urina fuit pauca & rubicunda, in cujus ſuperficie, pellicula, inſtar caudæ pavonis variegata, accreſcebat. Brevi poſthæc, ſtupor & formicationis ſenſus, modo in ventre, modo in artubus ſentiebantur, & deinceps tormina & dolores remitti cœperunt; attamen illorum vice, paralyſis ſucceſſit, quæ intra hebdomadæ ſpatium, ſingula totius corporis membra ita pervadebat, vt nec manum, aut pedem, aut etiam quamvis partem flectere, aut latum unguem loco movere potuerit.

Quoad prædicti caſus Ætiologiam, hic obvium eſt, ſymptomata iſtæc graviora, omnino a radice ſcorbutica pullulaſſe; namquæ ob labem ſanguini imprimis affixam, laſſitudo ſpontanea, reſpiratio difficilis, quin & febris intermittens, vaga & ſæpius recurrens, aliorumque ſymptomatum velitationes, quaſi prævіæ, ac leviores inducebantur: porro urina lixivialis, & coloris variegati, ſanguinem dyſcraſia ſulphureo-ſalina correptum plane indicabat: cujuſmodi lotium, eo ritu inſignitum, in pluribus aliis, ſimili morbo affectis, annotavi. Cæterum in hac domina ægrotante, quando ſeminium morbidum, copia adauctum, & in maſſam ſanguineam exundans, in cerebri & nervoſi generis confinia explicare- *Ætiologia.*

tur, affectus adhuc graviores subnascebantur; nempe materies ἰοσιρὴ particulis heterogeneis & irritativis constans, intra cerebrum deposita, vertiginem & scotomiam, cum diathesi spasmodica intulit; dein portio ejus in nervos paris vagi, & intercostalis illapsa, eorumque ductu ad plexus mesentericos detrusa, colicam scorbuticam excitavit; cumque eadem materies, in immensum aucta, plerosque alios nervos subiret, affectus dolorifici fere in singulas corporis partes propagabantur; in quantum scilicet recrementa acida, stagmatis vitriolici æmula, passim e succo nervoso deposita, cum salsamentis lixivialibus, ubique etiam a sanguine suffusis, congrederentur; ultimo dein cum nervi omnes, a materia morbifica sensim oppleti & infarcti, in tantum obstruerentur, ut spirituum irradiatio, & commercia inhiberentur, paralysis in toto corpore successit.

Curatio. Hæc domina procul hinc degens, ex Medici vicini consilio, cepit medicamenta, contra affectionem colicam usitata; quibus non obstantibus cum morbus ingravesceret, patiens Oxonium adducta, remedia quam plurima tum antiscorbutica, tum antiparalytica, cujusque fere generis ac formæ, sine quovis tamen fructu, tentavit. Postquam igitur ordinaria quæpiam medendi methodus huic morbo impar videretur, ad remedia magna, & quidem periculo haud prorsus libera, pervenire visum erat. Quare huic ægrotanti, utut debili & emarcidæ, pharmacum mercuriale, salivationis excitandi gratia, exhibebamus. Cujusmodi effectus ex voto successit: namque fluor oris intra biduum exortus, & sine malo quovis symptomate per plures dies blande perstitens, illustrissimæ Dominæ plurimum levaminis conferebat. Doloribus enim mitigatis, membra aliquatenus movere, alimenta melius appetere & concoquere, quin & somno quieto frui cœpit: salivatione finita, cepit decoctum e sarsa & China, cum ingredientibus antiparalyticis, perpaucos dies; dein Bathoniam adducta, ibidemque thermis

thermis temperatis aliquamdiu usa, mediocrem valetudinis statum recuperabat. Tota hyeme medicamenta contra scorbutum, & paralysin constanter sumebat; cumque anno sequenti thermarum usum repeteret, perfecte convaluit; & postea plurium liberorum læta mater evasit.

Observatio. Vir quadragenarius, temperamenti melancholici, a multis annis scorbuto laborans, multiplicia & diversimoda ejus symptomata, variis anni temporibus experiri solet. Circa crura maculæ, & stigmata nigra latiora, tanquam vibices apparent, ventris dolores, cum alvo soluta, crebro infestant, urina ut plurimum lixivialis apparet, lassitudo spontanea, languor virium, inappetentia fere constanter adsunt: Præter hæc mala ordinaria. & velut assueta, insuper ægrotationis paroxysmis atrocioribus, iisque varii generis, obnoxius degit. Ante biennium, quando hunc primo invisebam, de respiratione difficili, tanquam suffocari periclitaretur, cum tremore cordis, spirituum deliquiis, & crebro lipothymias metu, gravissime conquestus erat: insuper siquid horum in præcordiis pathematum paulo remitteret, ut plurimum scotomia gravis, & vertigo eum incessebant. Ab his affectibus, postquam remedia antispasmodica, cum antiscorbuticis complicata aliquandin ceperat, perfecte convaluisse visus erat: deinceps vero intra paucas septimanas nausea & cardialgia, cum hypochondriorum inflatione afficiebatur; urina erat pauca, & valde lixivialis, brevi abdomen intumescebat, dein pedes, & crura summe œdematosa hydropis ingruentis indicium præbuere: postea femora, nec non dorsi, & brachiorum carnes ejusmodi tumor incessit; qui tamen affectus, licet deploratus videretur, remediis antiscorbuticis cum cathartics & diureticis adjectis, facile curabatur. Attamen vir egregius, licet valetudini restitutus, non ita diu perstitit: etenim binis anni quadris vix elapsis, de cephalalgia gravi, cum vertigi-

ne, & vigilia pertinaci queri cœpit; deinde, ſine cauſa evidenti, vomitu horrendo corripiebatur: brevi poſtea paroxyſmi aſthmatici, cum tremore cordis & ſpirituum deliquiis, redibant. Hoc etiam tempore, cum pene deploratus videretur, rurſus medicamentorum antiſcorbuticorum uſu brevi convaluit. Ex hoc caſu liquido conſtat, quantum malorum miaſma ſcorbuticum, fermenti inſtar, tum in ſanguine, tum in ſucco nervoſo latitans, & pro data occaſione virus ſuum explicans, inferre poteſt. Cujuſmodi tamen affectus, utut horrendi ac terribiles videntur, dummodo ab humoribus tantum in craſi vitiatis, ac minime a viſceribus in tono, aut conformatione læſis dependent, plerumque facili negotio, ſc. methodo antiſcorbutica, juxta patientis, æque ac morbi conditionem apte deſignata curari ſolent.

Obſervatio. Clariſſima Domina 25. circiter annos nata, temperamenti ſanguinei, gracilis corporis habitus, εὐχροος & venuſta, affectione ſcorbutica dudum laborarat: nam præter maculas latas, & eryſipelata in diverſis corporis partibus erumpentia, dolores & cruciatus acerrimos noctu potiſſimum ingraveſcentes, modo in tibiis, modo in brachiis, a longo tempore pati ſolebat, medicinam, curationis gratia ſæpius inceptam, quia prægnans fuerat, ſtatim omittere cogebatur. Poſt noviſſimum puerperium, liquidem lochia copioſius effluxerant, per plures dies languida, & imbecillis, cum reſpiratione difficili, & ad motum quemvis anhela permanſit: Poſt exactum a puerperio menſem lecto excitata, & ambulare aggreſſa, in dyſpnœam graviſſimam, cum tremore cordis, & crebro ſpirituum deliquio, incidit: e veſtigio lecto commiſſa adhuc tremens, & creberrime palpitans, per integrum fere diem perſtitit: porro membra inferiora, tanquam inſtante letho, prorſus algida, nullis frictionum, aut pannorum excalefactorum applicationibus intepeſcebant: tandem nycthemero pene elapſo, a cardiacis

cardiacis fortioribus frequenter exhibitis, circa præcordia melius habuit, succedebat tamen juxta inguen sinistrum in summitate femoris dolor valde acutus, usque in suram protensus, atque intra paucas horas tumor subdurus tactui resistens totum illud spatium occupabat. Hoc tempore accersitus, cum ægrotans adhuc δύσπνοος & anhela fuerit, statim enemate mox injiciendo præscripto, exhibui sp. C. cervi gut. 12. in cochleari julapii sequentis, ejusdem ℥ij. postea ebibitis. ℞. Aq. limacum ℥vj. hystericæ ℥iiij. 'jugland. simp. pulegii an. ℥iij. sacchari ℥j. ca'storei petia ligat. & in vitro suspens. ʒj. Hæc medicamenta sexta qualibet hora iterabantur. Vesicatorium amplum internæ parti femoris applicandum curavi: dein vesperi, siquidem toto hoc paroxysmo adhuc insomnis perstiterat, exhibui laudani gr. j, margarit. pulv. g. vj. confect. alchermes sine moscho ʒß. Placide dormivit, & mane sequenti plurimum alleviebatur: dolor, & tumor femoris aliquantulum remiserunt; etiam dummodo in lecto quieta jacuit circa præcordia recte habuit, verum erecta, aut in latus conversa, illico præ dyspnœa fere expirare visa erat: Usum sp. C. cervi & julapii sexta qualibet hora iterandum per plures dies continuavit. Cæterum quoniam siti molesta premebatur; atque urinam usque parcam, rubicundam & contentis saturatam reddebat, apozematis sequentis dosin ad ʒ vj. bis in die capiebat. ℞. Rad. graminis, cherefo'lii eryngii condit. an. ʒvj. rasur. eboris. C. cer. 'vi an. ʒij. C. cervi usti ʒj. ß. passular. ℥ij. 'pomum j. incisum, liquiritiæ ʒij. ß. Incis. & 'contus. coquantur in aq. fontan. ℔iij. ad tertiæ 'partis consumptionem; dein additis vini albi '℥iiij. coletur in lagenam, cui imponantur foliorum 'cochleariæ, beccabungæ an. M. j. salis absynthii 'ʒij. f. infusio clausa, & calida per horas tres: 'Colatura servetur in vasis occlusis. Diebus modo singulis, modo alternis enema injiciebatur. Horum usu indies melius habere videbatur, ut

intra hebdomadæ ſpatium lecto excitata per duas aut tres horas juxta focum in cathedra ſedere potuerit: Si tamen paulo magis, quam par erat, aut lecto abſtineret aut movendi niſum exereret, illico in dyſpnœam, ſive paroxyſmum aſthmaticum incidere ſolebat: ita ut quodam die extra lectum diutius morata, morbi inſultum graviorem perpeſſa, reſpiratione difficili, totius corporis tremore, ac crebris ſpirituum deliquiis afficeretur: Propter hanc dominæ ægrotantis recidivam, denuo accerſitus, ſp. C. cervi ad gut. 20. cum julapio ſupra præſcripto, atque veſperi laudani noſtri doſin exhibui; cum exinde circa præcordia melius haberet, dolores & tumores in femore, & tibia dextra, quales antea in ſiniſtra evenerant, ſuccedebant: Veſicatoria etiam iſti femori applicanda præcepi, atque præter remedia hactenus citata, cepit bis in die vini noſtri e ſucco cochleariæ ʒiiij. cum aq. magiſtralis antiſcorbutici ʒij. Inſuper purgationem ex ſyrupo noſtro ſolutivo ſuperius præſcripto inſtitui; quæ cum bene ſucceſſit, intra tres, aut quatuor dies iterandam præcepi. His remediis intra menſem convaluit.

Ætiologia. Quod ſpectat ad ſymptomatum rationes in prædicto caſu obſervandas, imprimis obvium eſt, a maculis, & artuum doloribus, & ſanguinem & ſuccum nervoſum labe ſcorbutica dudum fuiſſe tactos; quæ tamen intra prædictos humores, quouſque ſpiritu vitali ac animali pollebant, velut ſubjugata, abſque malo inſigni latebat: poſt ingentem vero hæmorrhagiam, cum ſanguis & liquor nervoſus in craſi fatiſcerent, morbidi ſeminii particulæ, inſtar fermenti commotæ affectus terribiles excitabant: dyſpnœa graviſſima propter duplicem cauſam ſive gemini mali concurſum exoriri videbatur; nempe & quia ſanguis depauperatus in corde ſtagnaret, & quia nervi quidam pneumonici materia ſcorbutica obſeſſi circa reſpirationis munus inhiberentur: Hinc etenim neceſſe erat, pulmones,

pulmones, ut ſanguinem e corde haurirent, citiſſime moveri, atque reſpirationis actus a nervis impeditis, debiliores, proindeque crebriores & valde laborioſos fieri. Urgente dyſpnœas paroxyſmo, cum ſanguis circa præcordia plurimum exaggeraretur, partes extremæ (ubi tum pene defecerat) propter ejus abſentiam algebant, poſtea cum pulmonum ſpaſmi remitterent, atque ſanguis materia morbifica, quam ibidem reſorbuerat, valde imbutus, a ſtagnatione ſua ſolutus, circulationi redderetur, iſte in femora, ſcil. modo dextrum, modo ſiniſtrum prius deſertum, impetuoſe irruens, proindeque canales ſuos exundans, una cum ſeroſa colluvie extravaſatus, tumorem ſubitum, cum phlogoſi inducebat. Attamen propter hanc materiæ morbificæ in partes ignobiliores metaſtaſin ſemel iterumque factam, morbus licet valde periculoſus videretur, remediis humorum dyſcraſias alterantibus, atque mineræ morbificæ reliquias blande auferentibus, facile cedebat.

Vir nobilis in ætate 33. circiter annor. temperamenti, uti videtur, ſanguinei, procerus & gracilis, ingenii maxime acuti, animique ſagacis, etſi a longo tempore ſtudiis immodicis ac intempeſtivis, una cum inordinata victus ratione, ſe plurimum exercuerat, uſque tamen vegetus ac vigore plenus, mente ſana in corpore ſano frui videbatur; paulo ante biennium, cum per noctem integram inter convivas tripudiando ſe valde delaſſaſſet, mane lecto frigido intra cameram nimis humidam commiſſus, & ſomno aliquanto potitus, ægrotare cœpit. Experrectus enim in maximas circa præcordia perturbationes, cum graviſſimis ſpirituum deliquiis, quaſi jam jam fuiſſet moribundus, incidit. Poſt vini hauſtum, & remedia quædam cardiaca aſſumpta, paulo melius habuit, ſubinde tamen recidivam paſſus, ut toto iſto die, tum ipſe, tum amici ejus, aut ſyncopen lethalem, aut appoplexiam imminentem vererentur. *Obſervatio.*

vererentur. Cæterum postquam hic morbi insultus præterierat, usque tamen cordis passionibus quotidie obnoxius degebat, & propter graviorem quemvis in victu errorem, rursus paroxysmo immaniori affligi solebat. Non obstante remediorum usu, morbus ingravescens intra paucos menses non tantum præcordia infestabat, verum in toto corporis habitumodo frigoris, modo caloris suffusiones, porro in artubus aut stupor, aut formicationis sensus, aut leviores spasmi, ac subitæ contracturæ excitabantur. Nuper autem, præter symptomata hactenus citata, quæ etiamnum Dominum Illustrissimum valde molestant, insuper crebra vertigine, & spirituum cerebri anterioris incolarum distractionibus & deliquiis, gravi modo afficitur, in tantum ut studiis & negotiis (quibus semper addictus fuit) politicis, immo & severiori quavis mentis intentione abstinere cogatur: secus namque tum in capite, tum in nervoso genere ejusmodi perturbationes persentit, ut vel morbi attoniti insultum, vel affectiones spasmodicas horrendas pertimescat: Urgente hujusce ægritudinis paroxysmo majori, plerumque etiam ventriculus perturbatur: Cæterum a vomitu aut sponte naturæ, aut medicamenti emetici ope suscitato, sæpius levamen percepit. Hinc nonnulli morbi causam omnino circa stomachum aut hypochondria subsistere arbitrati sunt: Attamen huic medicamina cathartica, emetica, digestiva, cephalica, antiscorbutica, chalybeata, aliaque cujusque fere generis, a Medicis celeberrimis, quinetian ab empiricis & agyrtis, per biennium præscripta pro morbi curatione minus profuerunt. Nuper acidulas aftropenses expertus, ab earum usu, siquidem deterius habuit, statim desistens, jam proxime consulitur ut aquas sulphureas apud Knaresborough in agro Eboracensi potaret: quo tamen successu dum hæc scriberem mihi nondum constitit.

Etiologia. Hic casus, quia propter variorum symptomatum

matum ſyndromen, ad nullum præterea peculiare morbi genus ſpectat, non immerrito ad ſcorbutum refertur. Enimvero ſuſpicari licet, ægrotationis iſtius procatarxin jamdudum in vitioſa ſanguinis dyſcraſia poſitam fuiſſe, nempe quod liquor ejus a dulci, balſamico & ſpirituoſo, in acrem, ſive ſulphureoſalinum, propter elementa iſthæc ſupra modum evecta, degeneraſſet: quod equidem accidiſſe videtur, partim ob errata in victu, quippe vir inſigniſſimus poſt negotia, & ſtudia ſeveriora ad μεσημβρινον ſæpe protracta, tunc temporis cœnare, & ſtatim lecto commiſſus obdormire ſolebat: Porro hic morbus partim oriebatur, a lienis, aliorumque forſan viſcerum, fermenta morbida ſanguini ſuppeditantium, diatheſi valetudinaria: nec enim prorſus ſine ratione fuiſſe cenſemus quod lien accuſaretur.

Sanguis dyſcraſia prædicta laborans, proindeque recrementa heterogenea congerens, a cauſa evidenti adjutus, eadem capiti facile ſuffundit: quare cum cerebrum propter ſtudia immodica & intempeſtiva nonnihil debilitatum injuriis minus reſiſtere valeret, cumque propter occaſionem ſuperius citatam, maſſa ſanguinea in majorem ebullitionem evecta, totius corporis poris mox conſtrictis, ſatis eventilari nequiret, ejus magna in caput ſuffuſio primam ægrotationem manifeſtam inferebat: nempe a cruore circa capitis regionem nimis aggeſto imprimis faciei intumeſcentia, & phlogoſis evenerunt: porro ab eodem, tunc temporis τῷ ὑγιαζοντι confinia impetuoſius irruente, ac ibidem ſtagnante, particulæ heterogeneæ, partim narcoticæ, partim exploſivæ, in nervorum origines decumbebant: quibus ita materia incongrua obſeſſis, perturbationes iſtæ circa præcordia excitatæ (propter rationes in pathologia ſpaſmodica oſtenſas) ſucceſſerunt. Porro in quantum eadem materies verſus occiput delata, nervos a ſpiniali medulla oriundos ſubiens, totos

eorum

eorum ductus, ac processus extremos pervaderet, in toto corpore stupor, formicatio, atque spasmi leviores ciebantur. Porro quia nervi eorumque propagines vasa sanguifera circum ambientes, spasmis affecti, varie contrahebantur, ob sanguinem quasi frænis & stimulis modo coercitum, modo exagitatum, subitæ istæ frigoris & caloris diffusiones in toto corpore exoriebantur.

Circa morbi initia, quia materies πυρρὰ e massa sanguinea suggesta, aut in cerebelli regionem primo irrumpens, aut intra cerebrum licet admissa, illinc denuo statim amandata, circa nervorum origines potissimum desigeretur; idcirco sine vertigine, aut scotomia præviis, aut principibus animæ potentiis insigniter læsis, præcipua labes in appendice nervosa, atque circa exteriores ejusdem processus apparebat: postea vero ob sanguinis dyscrasiam indies auctam, atque τῆς ἰχωρώδους constitutionem magis labefactam, particulæ heterogeneæ etiam cerebrum anterius, sive regale animæ palatium, perrumpentes, spiritibus ibidem incolis, & deliquia & distractiones intulere. Adeo morbus hic, post radices alicubi intra ἰχωρώδους semel actas, non obstante remediorum usu, sines suos quotidie explicabat, ut cum primo tantum origines nervosæ paris vagi, ac intercostalis afficerentur, deinde mox horum, aliorumque totius corporis nervorum processus, & ductus interiores, materies morbifica subiret: quibus opplets, demum, illa e sanguine adhuc impuro in cerebrum ipsum suggesta, nobiliora ejus claustra occupabat: Cujusmodi affectionum cephalicarum similes progressus in multis aliis observavi, ita ut plane constet symptomata istæc, tali serie excitata, ob causas prædictas, ac minime propter vapores, a visceribus elevari supposititos, oriri.

Quod autem paroxysmo urgente, sæpenumero ventriculus perturbatur, item quod a vomitione levamen subito conferri solet, non difficile erit, salva

salva hac hypothesi, rationes ostendere. Quoad prius, nihil magis obvium est, quam ventriculum subverti, atque nauseam aut vomitum succedere, propter molestiam circa nervorum origines inflictam, prout in superioribus fuse ostendimus, dein plures sunt rationes, ob quas vomitio juvamen præstet: Primo namque, siquidem nervi paris vagi, & intercostalis hoc modo plurimum succutiuntur (uti partium nervosarum mos est) ἀπαξίας suas, a causa interna excitatas, statim remittunt, sc. membrum pruriens, aut dolens, si fricatur aut scalpitur, a molestia liberatur. Cæterum prædicti nervi, inter vomendum valde succussi, & contracti, materiam morbificam, in principiis eorum, aut extremitatibus infixam, facile excutiunt; quibus accedit, quod sæpe materies acida, vel acris, aut alio modo infesta, intra primas vias aggesta, ibidemque aut sanguinem fermento noxio inficiens, aut corpora nervosa in spasmos irritans, per vomitum educitur, proindeque morbi fons, aut irritamentum evocatur.

Quoad methodum therapeuticam, in hoc casu, aliisque similibus usurpandam, duæ sunt intentiones, quibus præcipue insistendum erit: sc. primo sauguinis massam depurare, ejusque fermenta noxia a ventriculo, liene, aliisque forsan visceribus suggestam, subducere oporret. Secundo cerebrum & nervosum genus, ne particulas extraneas admittant, corroborari: quin & succus nervosus istarum partium irriguus, a recta crasi in acetosam, aliasque morbidam degenerans, restitui & rectificari debet. Prior harum catharticis, emeticis, phlebotomia, ac imprimis medicamentis specificis, cruoris labem scorbuticam corrigentibus, aut penitus auferentibus perficitur: Quoad autem acidulæ ferratæ sive vitriolicæ, celeberrimum sanguinis καθάρσιον, huic Domino obfuerunt potius quam opem præstiterunt, in causa esse videtur, tum quod cerebrum, propter affectiones cephalicas imbecillius factum, aquæ colluviem sanguini immissam ægre excludit; quin ab ea confi-

nia

nia sua impetuosius adpellente, inundari periclitatur; tum insuper quia cum liquor nervosus a crasi sua degener, in acetosam vergit, abacidulatum sale fluido magis perverti solet. Quare passim observamus, in rheumatismo & arthritide, ab ejusmodi aquarum potu diathesin morbidam augeri. Secunda intentio per remedia cephalica, ac imprimis sale volatili prædita, cujusmodi sunt sp. & sal sanguinis, fuliginis, C. cervi radicis & sem. pæoniæ, folia visci qu. &c. quibus antiscorbutica commiscentur, optime instituitur.

FINIS.

IN TRACTATU DE MORBBIS CONVULSIVIS.

CAPUT I. De ſpaſmis ſive motibus convulſivis in genere. Pag. 1

Quo ritu motus regularis peragitur. 1
Ejus duplex principium. ibid.
Duplex item ſubjectum. ibid.
Muſculi motus a ſpirituum exploſione dependet. 3
Spaſmi non fiunt ab inanitione aut repletione. 6
Horum duæ ſpecies propter duplicem cauſam, ſc. irritationem, & copulam exploſivam præternaturalem. 7
Copula exploſiva ſpaſmodicæ a cerebro cum ſucco nervoſo ut plurimum deſcendit. 10
Aliquando a nervorum extremitatibus ſuſcipitur. ib.
Particulæ ſpaſmodica intra cerebrum admittuntur tum ſanguinis, tum cerebri vitio. 11
Intra caput admiſſæ, quos affectus produxunt. 13
In nervoſum genus delapſæ, quæ ſymptomata inferunt. 14
In pueris in nervos proximos ad oris ac faciei partes ſæpius incurrunt, ſecus ac in adultis ibid.
Motus convulſivi in ſpirituum exploſione conſiſtunt. 15
Spiritus exploſiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem. ibid.

Convulſiones

Convulsiones sunt vel periodicæ, vel continuæ. 16
Earum causæ evidentes. ibid.
Insultus spasmodici a mera irritatione producti, variis in locis, variisque ex rebus contingunt. 18
Illos inferunt venena, qualitatum tangibilium excessus, varia sanguinis & succi nervosi recrementa, humores præternaturales, lumbrici, calculi. ibid.
Loca affecta sunt vel systematis nervosi principia, vel extremitates, vel medii nervorum processus, ac præcipue eorum plexus. 19, 20
Spasmorum differentiæ recensentur. 20
Respectu sc. originis, materia morbifica vel in nervorum principio, vel in eorum extremitates irrepente. ibid.
Respectu causarum, quod a causa evidenti solitaria, aut procatarctica dependent. 21
Quoad extensionem, quod universales sint, aut particulares. ibid.
Universales vel primarii, vel secundarii. ibid.
Secundum insultus durationem, in quantum continui, aut intermittentes sint. 22

CAP. II. De Epilepsia. 23

Epilepsiæ descriptio, ejusque phænomena recensita. 24, 25
Morbi subjectum sive sedes inquiritur. 26
Hoc neque meninges, nec cerebri medullium esse. 27
Sed spiritus animales intra cerebri medullium contentos. 28
Paroxysmus epilepticus a spirituum animalium cerebri incolarum subita explosione coneitatur. ibid.

Causa

Causa morbi conjuncta, non aqua in cerebri ventriculis congesta, non humor viscidus. 29
Sed copula heterogenea spiritibus affixa. ibid.

CAP. III. Epilepsiæ differentiæ & symptomatum quorundam rationes explicantur; nec non ejus methodus therapeutica adumbratur. 31

Epilepsiæ differentiæ a subjecta, scil. cerebro, quod vel primario & idiopathetice, vel secundario & per consensum afficitur. ibid.
Illius, quæ per consensum excitari dicitur, ratio. ibid.
Spiritus cerebri incolæ ad explosionem irritati epilepticos insultus inducunt. 32
Præliminaria symptomata extra cerebrum observata, causæ evidentis, vel signi rationem habent. 32, 33
Morbi commitialis propter varias circumstantias differentiæ. 33
Cur epileptici cum impetu prosternantur. ibid
Unde spuma ex ore effluit. 34
Quare pectora contundunt. ibid.
Morbi prognosis. 35
Difficillimæ curationis existit, tum quia cerebrum inficitur, tum quia singulis paroxysmis plurimum debilitatur. 35
Nonnunquam sponte sua, interdum remediorum ope sanatur. ibid.
Circa pubertatem morbus aliquando solvitur, in quantum eo tempore duplex alteratio corpori contingit. ibid.
Non raro in mortem terminatur, vel in alium morbum commutatur. 36
Epilepsiæ Therapeusis. 37

Indi-

Indicationes sunt vel curatoriæ, vel prophylacticæ. 37,38
Specificorum virtus explicatur. 39
Historia aliquot epilepsia affectorum. 40,41,42
Methodus therapeutica in morbo commitiali observanda. 43 *ad* 48

CAP. IV. De cæteris convulsionum speciebus, ac imprimis de motibus convulsivis puerorum. 49

Multiplices spasmorum ideæ. ibid.
Infantes circa duo potissimum tempora convulsionibus præcipue obnoxii, sc. intra primum a partu mensem, & circa dentium eruptiones. ibid.
Propter duplicem item causam, tum quia cerebrum obtinent debilius, tum ob mala abutero contracta. 50
Causæ evidentes in puerulis motus convulsivos inducentes. 51,52
Quo ritu insultus epileptici in illis præcurrentur. 53
Quamobrem febris & convulsiones dentitioni superveniunt. 54
Atrocitatis doloris dentium ratio. ibid.
Infantum a spasmis præservatio. 56
Methodus medendi nutricibus adhibenda 57
Puerorum convulsionibus laborantium curatio 58,59
Quomodo tractandi, qui propter dentitionem dolorificam in spasmos incidunt. 57
Eorum, qui ob alias causas convulsivi evadunt, medicatio. ibid.
Propter lumbricos aut acres humores. 60

CAP.

CAP. V. De morbis convulsivis adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis. 61

Spasmorum adultioribus accidentium tres species, secundum multiplicem causæ morbificæ sedem in, quantum hæc vel nervorum principia aut extremitates, vel medios processus occupat. ibid.

Convulsiones a nervorum origine affecta oriundæ explicantur & distinguntur, tum juxta varios nervos affectos, tum juxta eorundem nervorum varia loca affecta. 61,62

Quo ritu materies spasmodica in nervos defertur. 63,64

Historiæ quædam variores hujusmodi convulsionibus affectorum. 65 ad 77

Affectio hysterica æmula in viro. 73

Sanguis emissus statim congelans. 74

Paroxysmus inchoatus a molis cujusdam ab imo ventre ascensu. ib.

Ascensus hic molis, a spiritibus intra plexus mesentericos in explosiones adactis processit. 75

Paroxysmo convulsivo juxta nervorum origines incipiente, spiritus extime degentes explosiones interdum primo ineunt. 75

Quod duplici de causa contingit. 76

In affectibus convulsivis subitaneæ sanguinis congelationis ratio assignatur. 77

A paroxysmo producitur. ibid.

Methodus therapeutica in curandis hujusmodi convulsionibus. 78 ad 81

Medicamenta in temperamento calidiori. 79

In frigidiori. 80

CAP.

CAP. VI. De motibus convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos subsistit. 82

Affectiones spasmodicæ non semper a capitis vitio procedunt. ibid.
Sed interdum a pharmacis ventriculi tunicas vellicantibus, a lumbricis, a lapide ureteri infixo. ibid.
Nonnunquam propter noxam nervorum apicibus illatam incipiunt. 83
Vel ob irritationem, vel ob copulam explosivam accidunt. ibid
Historiæ & exempla illustriora spasmorum a nervorum extremitatibus oriundorum. 84 ad 90.
De spasmis plexus nerveos præcipue occupantibus. 88
Circa mesenterii plexus in passionibus vulgo dictis hystericis. ibid.
Intra plexus nerveos lienares, & stomachicos in inflationibus lienis, ac ventriculi. ibid.
Ad plexus cardiacos in cordis tremoribus & insultibus. 89
Intra pneumonicos, aut cervicales, in asthmatis paroxysmis. ibid.
Præfocationis sensus in gutture propter materiam spasmodicam intra plexus gangliformes aggestam, & explosum excitatur. 90

CAP. VII. De motibus convulsivis, a liquore corpora nervosa irrigante, totoque eorum processus in spasmos irritante, oriundis. 91

Spas-

Spasmi universales per totum genus nervosum oberrantes, ad tria præcipue referuntur. ib.
A tribus causarum generibus potissimum dependent ibid.
Scil. vel a venenis aut veneficiis, a febre maligna, aut male judicata, vel a liquore nervoso propter affectionem scorbuticam, aut alias vitiosam degenerante. 91
Spasmi a venenis. 92
Venena spasmos inducentia multiplicia, a vegetabilium classe petita, a cane rabido, a tarantula. ibid.
Quo ritu affectiones spasmodicas inducunt. 93
Symptomata, quæ tarantulæ morsui succedunt, explicantur. 93,94
In eorum sedatione musicæ efficacia. 94
Unde musica demorsos in saltationem excitat. ibid.
Choreæ S. Viti descriptio. 95
Symptomata explicantur. 95,96
Spasmi universales a veneficio. 95
Non omnes a diaboli præstigiis excitantur, sed ut plurimum a causis naturalibus incipiunt ac desinunt. 96,97
Quod robur supra humanum aliquando exeri videmus, a copula explosiva immaniori dependet. ibid.

CAP. VIII. De spasmis universalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibusdam anomalis, excitari solent. 98

Symptomatum febribus supervenientium census ac Ætiologia. ibid.
Morbi convulsivi & maligni Hassiæ, Westphaliæ,

liæ, & in locis vicinis olim epidemici ex Greg. Horstio descriptio. 99
Symptomatum rationes explicantur. 100

Febris Epidemicæ cerebro & nervoso generi potissimum infestæ, anno 1661 increbrescentis descriptio. 101

Causæ procatarcticæ; qualis anni constitutio præcessit. ibid.
Symptomata recensentur. ibid.
Inter illa, debilitas magna, spirituum languor, functionis animalis torpedo, esculentorum fastidium, ad motum ineptitudo, vertigo, aurium tinnitus, cerebri tumultus, tussis immanis, febris lenta ac velut hectica, atrophia. ib.
Circa morbi incrementum symptomata ingravescebant, hinc aperta phrenesis, altus stupor, διαθυσία, loquelæ defectus, involuntarium excrementorum profluvium, scotomiæ, motus convulsivi, alvi fluxus fœtidus & decolor, urina intense rubicunda, tussis molesta cum sputo copioso ac crasso, tumores in glandulis cervicalibus, ulcera cava, maculæ exiguæ & petechiales. 102,103,104
Febris hæc contagiosa erat. 104
Curatio ejus difficilis. ibid.
Symptomatum rationes assignantur. ibid.
Qualem sanguini & liquori nervoso diathesin malam anni constitutio impresserat. 106,107
Cur in pueros, fœminas, & viros phlegmaticos præcipue desæviebat? ibid.
Atrophiæ, febri huic supervenientis, ratio. ibid.
Succi nervosi vitio contigit. ibid.
Unde febris hæc difficulter curari solebat. 108
Tussis immanis & glandularum tumores, a matu-

teria morbifica in illas partes depoſita. 109
Ægrotantium hiſtoriæ & exempla. 109 ad 114
Morbi diagnoſis e diſſecto cadavere inveſtigata. 113
Methodus therapeutica. 115 ad 119
Morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in ſucco nervoſo radicati, hiſtoria oppido rara. 119
Tincturæ Antimonii vis egregia in nimio urinæ profluvio. 120

CAP. IX. De ſpaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam excitati ſolent. 121

Convulſionum univerſalium duæ ſpecies, ſc. diſcretæ vel connexæ. ibid.
Diſcretæ ſeu interciſæ natura explicatur. 122
Et ſpaſmo, & paralyſi complicatur. ibid.
Spiritus animales in hoc affectu particulis tum exploſivis, tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis, imbuuntur. ibid.
Hujuſmodi interciſæ convulſionis exemplum illuſtrius. 123, 124, 125
Symptomatum præcipue urgentium rationes explicantur. 125
Obſervationibus anatomicis confirmantur. 128
Affectionis convulſivæ continuæ natura & fiendi modus. 131
Exemplis & hiſtoriis inſignioribus illuſtratur una cum methodo therapeutica in illis caſibus obſervata. 132 ad 153

CAP. X. De paſſionibus, quæ vulgo dicuntur, hyſtericæ.

In passionibus hysstericis uterus falsò accusatur. ibid.
Earum descriptio. ibid.
Symptomatum causæ inquiruntur. 155
Nec ab uteri ascensu, neque a vaporibus extinctæ elevatis procedunt. ibid.
D.D.Highmori opinio examinatur. ibid
Affectio, dicta uterina, convulsiva est, a cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependet. 157
A spirituum animalium explosionibus producitur. 158
Materia morbifica sæpe nervorum principia occupat. 159
Dein in totos eorum ductus disponitur. ibid.
Symptomatum hystericorum rationes explicantur. 160
Eorum distinctio instituitur, prout materies morbifica hos aut illos plexus nerveos occupat. 161,162
Copula explosiva circa nervorum principium spiritibus accrescens, a sanguine suffunditur. 162
Duplici de causa accretio hæc contingit. ibid:
Passiones dictæ hystericæ, aliquando a causa morbifica extra cerebrum delitescente producuntur. 163
Hæ duplici modo accidunt, vel ob solutionem continui, vel ob succi nervosi obstructionem. 164
Convulsio a glandulis inguinalibus compressis. 165
Objectiones contra nostram hypothesin proponuntur & solvuntur. 165,166,167
Cur fœminæ crebrius, quam viri, affectibus his convulsivis tentantur. 166

Unde

unde remedia circa abdomen applicata, levamen conferre ſolent. 167
Quamobrem ſuavia paroxyſmum accerſunt, fœtida eundem abigunt. 168
Hypotheſis noſtra anatomicis obſervationibus confirmatur. 168 ad 176
Medendi methodus inſtituitur, remedia antiſpaſmodica indicantur, ſed cum uterum reſpicientibus aliquando complicanda. 176
Indicatio curatoria. ibid.
Præſervatoria, quæ tres præcipuæ intentiones complectitur. 177 ad 181
uteri diſlocatio in puerperis mox a partu. 180

CAP. XI. De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxima ex parte eſſe convulſivos, obiter item de medicamentis chalybeatis. 182

Affectus hypochondriaci deſcriptio. ibid.
Ad genus nervoſum ſpectat. 184
In ejus cauſas inquiritur. ibid.
D.D. Highmori hypotheſis ventilatur. 185
Quali officio lien defungitur. 186
Non, ut ventriculi calorem foveat, conditus. ib.
Sanguinem in fermentum evehit. 187
Viſcus hoc triplici vaſorum genere inſtruitur, ſc. arteriis & venis, ac inſuper inſignioribus nervorum plexibus fibriſque nerveis. 188
Per arterias in lienem delatus ſanguis digeſtione in ſuccum fermentativum exaltatur 188, 189
Hic per venas ſanguini communicatus, aſperitatem & vigorem illi conciliat. 189
Cruoris interventu, cerebrum & genus nervoſum inſpirat. ibid.

Succus lienaris insuper ad cerebrum defertur per nervos. ibid.
Hic spiritus animales exacuit. ibid.
Lienis influentia in producendis passionibus hypochondriacis. 190
Liene obstructo, sanguis in arteriæ cœliacæ ramos regurgitat, unde ventriculo, omento, mesenterio male affectis, dolores spasmi, flatus, pulsatio subtus ventriculum contingunt. ibid.
Quo ritu lien sanguinem in fermentum evehendum pervertit. ibid.
A sanguine lienis culpa depravato, labes cerebro & nervoso generi imprimitur. 191
Succus lienaris degener factus, cerebro per nervos expeditius suffunditur. 192
Historiæ & exempla rariora passionis dictæ hypochondriacæ affectorum. 193,194,195
Methodus therapeutica instituitur, quæ quatuor indicationes respicit, sc. curationis impedimenta removenda sunt: 196,197
Lienis vitia emendanda. 197
Sanguinis dyscrasia lienis vitio contracta tollenda. 198,199
Cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum enormitates abolendæ 199,200
Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur. 200
Limatura. 201
Calcinatio cum sulphure. 202
Præparatio cum aceto. 203
Ferri rubigo. ibid.
Præparatio nostra. ibid.
Vitriolum Martis. 204
Crocus Martis astringens. 205

CAP.

CAP. XII. De tussi ac asthmate convulsivis. 207

Tussis mere convulsivæ exemplum. ibid.
Pueros ut plurimum, raro adultiores infestat. ib.
A materia spasmodica nervos pneumonicos subeunte excitatur. 208
Asthma quandoque pulmonum vitio accidit. 209
Interdum mere convulsivum a nervis solummodo affectis procedit. 210
Historiis & exemplis confirmatur. 210 ad 214
Tussis convulsivæ curatio. 214
Asthmatis spasmodici medicatio. 215

IN TRACTATU. EE SCORBUTO.

CAPUT. I. Scorburi descriptio, ejus causa interna, & proxima potissimum in sanguine; dein aliquatenus in liquore nervoso radicata. 219

IN veteri medicina rara scorbuti mentio. ibi Præcipuorum symptomatum census instituitur. 220

Causæ evidentes, quæ morbum inducunt, aeris insalubritas & sanguinis crasis vitiata. 221

Non raro per contagium excitatur, quandoque hæreditarius existit. ibid.

Miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso, aut simul in utrisque continetur. 222

Sanguinis & vinorum dyscrasiæ comparantur. ibid.

Uti vinum, ita sanguis ob duas præcipue causas agrotare solet. ibid.

Scil. propter aliquid extraneum & non rite miscibile huic aut isti confusum, vel quoniam liquoris crasis pervertitur. 222,223

Vinum & sanguis ob multas causas a recta temperie desciscunt. 223

Cum maturitatem non attingunt, unde vinum in vappam degenerat, sanguis crudus fit. ibid.

Quandoque pars sulphurea nimium exaltatur; hinc vina immodice ebulliunt, sanguis febrilem intemperiem contrahit. 224

Interdum pars salina in fluorem evehitur, liquor inde in acetum transit, melancholia inducitur. ibid.

Non

Nonnunquam ſpiritu depreſſo particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur, hinc vina rancida aut pendula evadunt. ibid.

Vina rancida fiunt propter ſulphuris cum ſale combinati prædominium. 225

Pendula, ob ſalem evectum & fluore potitum ſulphuris minori licet copia, intime adunitum. ibid.

Sanguinis dyſcraſia, pariter ac vini duplex, nempe ſulphureoſalina, ac ſalinoſulphurea. ibid.

utraque ſcorbuti parens. ibid.

In ſcorbutica ſanguinis ranciditate, ſulphure prædominio potito, ſanguis nimium ebullit ibid.

Remedia temperata conveniunt. ibid.

In mucilaginoſa ejus conſtitutione ſale prædominante, vini inſtar penduli, craſſior evadit. 226

Quo ritu labes ſcorbutica liquori nervoſo imprimitur. ibid.

Labes hæc in tribus potiſſimum conſiſtit. 227

Vid. quod liquor pauperior evadit, quod a craſi ſpirituoſalina verſus acetoſam degenerat, quod particulis heterogeneis refercitur. ibid.

CAP. II. De ſcorbuti cauſis remotioribus, a quibus nimirum maſſæ ſanguineæ, & per conſequens liquori nervoſo, labes affigitur. 228

In cauſas dyſcraſiæ ſanguinis ſcorbuticæ tum ſulphureoſalinæ tum ſalinoſulphureæ inquiritur. ibid.

Aliorum ſententiæ de origine ſcorbuti recenſentur. 228,229

Non ſemper lienis aut primarum viarum vitio contrahitur. 230
De variis occaſionibus & procatarxeos modis, a quibus ſcorbutus originem ſuam ducere videtur. 231
Quam ob rationem aer inſalubris ſcorbutum parit. ibid.
Quare febribus diuturnis & aliis morbis ſupervenit. 232
Quomodo hæreditario contrahitur. 233
unde per contagium ſerpit. 234
Quomodo viſcerum & primarum viarum culpa imprimitur. 234,235
Quare triſtitia & ſtudia immodica ſcorbutum inducunt. 236
Labes ſcorbutica e ſanguine in cerebrum & genus nervoſum derivatur. 237

CAP. III. De ſcorbuti differentiis, item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur. 238

Scorbuti diſtinctio juxta duplicem cauſæ regionem, ſc. quod ſanguine vel liquore nervoſo potiores radices egerit. ibid.
Secundum duplicem ſanguinis affecti labem, quæ vel ſulphureo ſalina vel ſalino ſulphurea, unde ſcorbutus iiſdem nominibus inſigniatur. ib.
Quoad morbi originem, quatenus vel per contagium vel per internam procatarxin oritur. ib.
Juxta morbi ſtatum, in quantum inchoatus vel perfectus fuerit. ibid.
Signa & ſymptomata, eorum variæ diſtinctiones. 238,239
Oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam

affixam, vel propter ſucci nervoſi vitia, vel propter utriuſque humoris enormis factis, congreſſus. 239
Symptomata propter ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuticam recenſentur una cum illorum fiendi modis & rationibus. 240
Cujuſmodi ſunt laſſitudo ſpontanea, reſpiratio difficilis. 241,242
Pectoris anguſtia. 243
Pulſus inordinatus. 245
Paſſiones cordis, febres vagæ. ibid.
Sudores nocturni, urina lixivialis. 246
Sputatio copioſa, gingivarum ſanguinolentia & putrefactio, dentium eroſio, vacillatio, aut caſus, oris fœtor. 247
Maculæ & exanthemata varia. 249
Alvi fluxus, vomitus, nauſea, cardialgia, rugitus, dyſenteria, crebræ hæmorrhagiæ. 250,251

CAP. IV. Symptomata & accidentia, quæ in ſcorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam, exoriri ſolent. 252

Puſillanimitas & totius corporis languor, melancholia. ibid.
Paralyſis. 253
Dolores. 254
Horum variæ ſpecies, alii leviores & cito tranſeuntes, alii graviores & difficulter mobiles. ibid.
Poſteriores vel fixi vel vagi. ibid.
Dolores fixiores in variis partibus excitantur ſc. in ventre. ibid.
In variis abdominis partibus. 256
In lumbis & dorſo. 257
In pectore & pleura, in capite. ibid.

In cruribus. 258
Vertigo ſcorbutica. 259
Somnolentia & torpor, vigilia. 260

CAP. V. De ſcorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur. 261

In hoc cenſu ſunt atrophia ſcorbutica, arthritis vaga. 261,262
Rheumatiſmus. 263
Quo ritu differunt morbi per ſe excitati & ſcorbuto ſupervenientes. 264

CAP. VI. Scorbuti prognoſtica. 265

Plures pro deſperatis habiti convaluerunt. ibid.
Scorbutus ab intemperie ſanguinis ſulphureo-ſalina ægrius curatur, quam qui a ſalino-ſulphurea. 266
Febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis ſuperveniens difficilioris curationis habetur ibid.
Morbus adhuc recens non raro ſanationem perfectam admittit; radices altiores agens, vix unquam extirpatur. 267
Remedia non unius generis adhibenda, ſed ſæpius mutanda. ibid.
Scorbutus ingraveſcens tandem hydropem vel phthiſin inducit. 268

CAP. VII. De ſcorbuti curatione. ibid

Indicatio triplex, præſervatoria, curatoria & vitalis. ibid.
Indicatio præſervatoria abſolvitur catharticis &

& per vomitum & per seceſſum. 270 ad 273
Phlebotomia. 273
Digeſtivis. 275
Speciſicis, quorum variæ extant ſpecies. ibid.
Electuaria, confectiones. 276,277
Pulveres, pilulæ. 278
Tabulæ, decocta. 278,279
Iuſuſiones. 280
Succi, ſyrupi. 281
Aquæ deſtillatæ. 282
Vina & cereviſiæ. 283

CAP. VIII. De medicamentis cujuſque Prædictarum formularum generis, ſcorbutum, in conſtitutione calidiori, & ſanguinis dyſcraſia ſulphureoſalina, excitatum reſpicientibus. 284

In dyſcraſia ſanguinis ſulphureoſalina remedia acria & ſale volatili prædita multum nocent. ibid.
In his caſibus medicamenta temperata indicantur. ibid.
Horum formulæ variæ, ſc. electuaria. 285
Confectiones, pulveres, pilulæ, tabulæ. 285,286
Decocta, infuſiones. 286,287
Succi expreſſi, ſyrupi, aquæ deſtillatæ. 287,288
Vina, & cereviſiæ. 289

CAP. IX. De ſcorbuti curatione, qua ipſi morbo & ſymptomatis præcipue urgentibus occurritur. 290

De curandis difficili reſpiratione & paroxyſmis aſthmaticis. 291
De ventriculi affectibus ſcorbuto accidere ſolitis. 292

De

De dolore ventris & colica scorbutica. 293
De diarrhœa & affectibus dysentericis. ibid.
De vertigine, ac lipothymia aliisque affectibus eidem in affectione scorbutica adjungi solitis 294
De hæmorrhagiis. 295
De vitiis oris, propter scorbutum oriundis. 297
De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potissimum infestare solitis. 299
De arthritide vaga scorbutica. 300
De affectibus convulsivis & paralyticis, scorbuto supervenire solitis. 302
De atrophia, item de febre scorbutica, quæ sæpe illius aut causa est aut effectus. 303
De rheumatismo. 305
De hydrope. 306
De crepitu ossium. 307

CAP. X. De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & dieta, sive victus ratio in scorbuto requisita. 310

Cardiacorum formulæ. 311
Opiatorum insignis usus. 312
Opii præparata in forma liquida. ibid.
Regimen dieticum. 312,313
Præcipue circa aërem & habitaculi situm, cibum ac potum, atque corporis motum & quietem versatur. ibid.

CAP. XI. Scorbuticorum historiæ quædam & casus rariores. 314

FINIS.